

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SVUNDNE TIDER

SVUNDNE TIDER

ERINDRINGER OG BREVE

UDGIVET AF

CARL DUMREICHER, H. G. OLRİK
OG H. TOPSØE-JENSEN

V. BIND

H. HAGERUP

1945

Torben Lange o. 1849.

TORBEN LANGE

**FRA ROSKILDEFJORD
TIL MISSISSIPPI**

**EN UDVANDRERS BREVE TIL HJEMMET
1841—1851**

VED

TORBEN HOLCK COLDING

H. HAGERUP

1945

**TRYKT I
1000 EKSEMPLARER
COPYRIGHT 1945
BY TORBEN HOLCK COLDING**

BLANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S

Da Professor Karl Larsen i 1912—14 under Titlen: De, der tog hjemmefra offentliggjorde fire Bind Breve og Dagbøger fra danske Udvandrere, fremdrog han et helt nyt men af den danske Læseverden hurtigt paaskønnet Stof af stor folkepsykologisk Værdi.

Han ordnede sit Materiale efter Tid og Typer, og den her foreliggende Samling Udvandrerbreve, som i Tid er ældre end nogen af dem, Karl Larsen arbejdede med, vilde — om han havde kendt og maattet bruge dem — utvivlsomt have faaet Plads under Bind III's Fællestitel: Bedre Folks Børn. Brevenes Forfatter er den unge *Torben Lange*, Søn af gode og ret gamle danske Slægter, endvidere »gammel Soraner«, teoretisk og praktisk uddannet som Landmand og med en Eksamen som dansk Jurist, der kunde have aabnet ham Adgang til vellønnede Stillinger herhjemme. Naar han ikke desto mindre valgte at rejse til Amerika, var det udelukkende af Trang til i et fjernt Land at føle sig fuldkommen fri og uafhængig af Slægt,

Skole, Tradition og al hjemlig Smaalighed. Han vilde ud og prøve sine Kræfter under helt nye og ikke-europæiske Forhold, og da det lykkedes ham, nød han i høj Grad sin Frihed og paa en god og lykkelig Maade. Han opnaaede hverken Rigdom eller stor Indflydelse, men Friheden skabte i ham selv en harmonisk Udvikling under de egentlig meget beskedne ydre Kaar, hvorved han synes at have været fuldkommen tilfreds. Da han døde i sin allerbedste Alder, fik han af dem, der havde kendt ham, den Lov med i Graven, at han havde været en udholdende og trofast Mand, flittig og samvittighedsfuld i sin Gerning.

Det er os kært at kunne bringe disse Breve fra en Dansk-Amerikaner, og vi takker Torben Langes unge Slægtning, cand. juris *Torben Holck Colding*, der har foretaget Udvalget af Brevene, tilrettelagt dem med Udgivelse for Øje og stillet Samlingen til Raadighed for »Svundne Tider«.

Udgiverne.

INDLEDNING

I Slutningen af det 18. Aarhundrede levede i Frederikssund tre Borgerfamilier, der var nøje knyttet til hinanden med Venskabsbaand, det var Familierne Lange, Fønss og Colding. De har nok følt sig lidt bedre end andre dør paa Egnen, og det har vel været det, der knyttede dem sammen fra først af i en snæver, man kan maaske sige bornert Cirkel, hvori alle fremmede Elementer var saare uvelkomne. Langeslægten havde allerede igennem et Aarhundrede været bosat i Byen og levet som Købmænd, Farvere og deslige. Det var en gammel Familie med stærke Traditioner, hvilket ogsaa kom frem derved, at de samme Navne gik igen fra Generation til Generation, af Mandsnavne særlig Hans, Rasmus, Jørgen og Torben. Fønss'erne var ligeledes en gammel Slægt, der kom til Byen med Peder Pedersøn Fønss, Præst ved Kirken i Frederikssund eller Udesundby, som den dengang kaldtes. Colding'erne var en relativt ny Slægt; Navnet havde den vel baaret gennem

et Par Menneskealdre, men Tilknytningen til Frederikssund skabtes først, da Koffardikaptajn Andreas Andreasøn Colding med sin Hustru, født Holck, og sine Børn i 1787 slog sig ned paa en Gaard i Byen. Til dette Trekløver sluttede sig senere Familien Knudsen, idet Skuespiller H. C. Knudsen, en af de mest fremtrædende Skuespilere paa den kgl. Skueplads omkring forrige Aarhundredskifte, i 1802 opnaaede Stillingen som Transportforvalter ved Frederikssund Færgested.

Det nære Venskab mellem disse Familier medførte hurtigt ogsaa Familieskab. Købmand og Farver Jørgen Hansøn Lange var gift to Gange, første Gang med Lene Fønss, Datter af Pastor Fønss, anden Gang med Sophie Knudsen, Datter af Skuespiller Knudsen. Jørgen Lange havde en yngre Broder, Torben Hansøn Lange, som i 14 Aar havde sejlet som Koffardikaptajn i det asiatiske Kompagnis Tjeneste. I 1812 overtog han efter sin Ven Skuespiller Knudsen Forpagtningen af Færgefarten og giftede sig Aaret efter med en Datter af Pastor Fønss ved Navn Louise. Pastor Fønss havde en tredie Datter Sophie, en Tvillingesøster til Louise; hun blev gift med en Søn af Kaptajn Andreas Colding, der ligesom sin Fader var Skibsfører og hed Andreas Christian Colding. Dette nære Venskab mellem Familierne i den lille

By Frederikssund varede i mere end et Aarhundrede, saa fast var det smedet.

Torben Hansøn Lange havde som nævnt i sine unge Dage sejlet meget. Af Breve fra ham, som opbevares i Familien, skrevet under Ophold i oversøiske Havne, fremgaar, at han var en god Brevskriver og en stor Spøgefugl. Han giftede sig sent, i 1813, 43 Aar gammel. Paa sine ældre Dage blev han tunghør og vistnok noget knarvorn, men omfattedes af sin Familie med stor Kærlighed. Hans Kone fødte ham to Børn, den ældste Henriette, kaldet Jette, var født 1816. Hun blev gift med sin Fætter, Ludvig August Colding, der var yngste Søn af Skibskaptajn Andreas Christian Colding; han blev polyteknisk Kandidat, ansattes 1845 som Vej- og derefter som Brolægnings- og Vandinspektør i København. Han opnaaede senere Anerkendelse vidt ud over Landets Grænser som Fysiker og indlagde sig stor Fortjeneste som Stadsingeniør, særlig ved sine Vand- og Belysningsanlæg i København.

Jettes yngre Broder hed ligesom sin Far og mange af Faderens Familie Torben; hans fulde Navn var Hans Peter Torben Lange. Han fødtes d. 10. November 1818 i Jægerspris Færgegaard, og det er ham, der er Forfatteren af de efterfølgende Breve. Sin første Undervisning modtog han af Jomfru Sophie Utke, for hvem baade han og

Søsteren nærrede stor Hengivenhed. Han voxede op i den gamle, brøstfældige og idylliske Færgegaard sammen med Søsteren og vender flere Gange i sine Breve tilbage til denne, den lykkeligste Del af sin Barndom. I et Brev (dat. 10. Juni 1827) til Jomfru Utke giver Moderen et lille Billede af Hverdagen i Færgegaarden med dens mange huslige Bekymringer for Manden, Børnene og Tyendet:

»Her lever vi ved det Gamle, ganske som da De kiendte os. Ont og Got afvexler hinanden, Vinteren var i Aar særdeles besværlig som underlig nok. Nu den er forbi, den bedre Aarstid er kommen, er [det] ogsaa glemt. Allige vel skal ieg ei nægte, ieg er mange Gange kied af dette Færgested. Bryderier er der ved Det. Kulde og Træk, som io maae, følge et Sted, der ligger saa nær Vandet, gjør endeel Dertil. Lange taber sin Hørelse, bliver derover gnaven, min er heller ei for God, ingen har ieg til at hielbe mig lit i Huuset, det vil vores Française slet inte, hvor for hun heller ei bliver hos os. Heller ei har hun Gaver til at lære fra sig. Det eneste er at spille Claveer De bemærkede i Deres Brev, de fant Hende noget sur. Ja, hun er virkelig sielden, vores Huus er hende vel al for stille og kiedelig ubehagelig at have saadan en Pige om sig, som synes at være saa mis fornøyet. Børnene

vinder intet derved. De erindrer Jette, let lit Hang til Tverhed, hun har inte vunden ved hendes Omgang. Torben er ganske den samme gode Dreng, som da de var her, man kan faae Ham ligesom man vil, men got Hoved er der inte paa Ham, underlig tung til at fatte. Han maae snart i Skolen, vi meener næste For Aar Naar en Lærer ville tage sig ret af Ham, foreene Alvor med Overbærenhed, saa kom Drengen sig, tages han al for strengt, da bliver han forknyt.«

Madam Lange var den første til at se Fejlene hos sine egne, men hun elskede dem og var selv elsket af sine Børn.

Som 10-aarig blev Torben sat i Frederiksborg Skole, og i Oktober 1832 blev han optaget i Sorø Akademis Skole. Han fandt ingen af Stederne de Lærere, der kunde »forene Alvor med Overbærenhed«; Skolegangen blev ham en Plage, som han aldrig glemte; hans stolte, næsten oprørske, følsomme Gemyt slap aldrig den Bitterhed som disse Aar saaede i hans Sind, og han vender i sine Breve ofte tilbage til Skoletidens Rædsler. I et Brev til Søsteren, skrevet i Sorø d. 2. April 1836, skriver han:

»Du veed nok, at det blev bestemt i Paaskeferien, at jeg skulde ud af Skolen og gaae enten til Landvæsenet eller Forstvæsenet. Til den første Ting havde jeg ganske bestemt mig at gaae, og

jeg havde anskaffet mig flere prægtige engelske Bøger og havde begyndt siden Ferien rigtig at studere det engelske Sprog, da jeg igaar fik Brev hjemme fra, at Carl havde anseet det for det Bedste, at jeg vedblev Studeringerne; du kan tro, kjære Søster, det var et Brev, der ikke glædede mig. Jeg maae nu lade alt det Engelske fare, al min Musik, som jeg i de 3 à 4 sidste Maaneder har ophjulpet betydelig, jeg maae igjen blive mod, naar jeg tænker paa, hvorledes det vil gaae mig i Verden, naar jeg saaledes henspilder min[e] bedste Aar ved at studere og saa, naar Enden kommer, gaaer jeg bort herfra som en daarlig Student, og heller en[d] en daarlig Student vilde jeg være en Dagleier. Desuden kan du begribe, det maae være fælt for mig (— jeg er dog nu over 17 Aar —) at gaae og lade mig udskjælde hver eneste Dag af Wegener. Hvad mon jeg har gjort det Menneske? — Jeg veed det sandelig ikke. — Dog, er det vore gode Forældres Vilie, at jeg skal gaae den studerende Vei, da maae jo deres Vilie skee, men jeg troer, at jeg indseer bedst selv, hvad der tjener til mit Gavn, og jeg ahner, at mit hele Liv vil blive ulykkeligt, dersom jeg her længer skal gaae og trælle.«

Det var paa sin ældre Fætter, Overauditor, senere Generalkrigskommissær Carl Vilh. Langes Raad, han blev sat til disse Studier. Torben

Lange var intet Bogmenneske, ingen Læsehest, og dertil kom, at hans Øjne var meget svage, saa han daarligt taalte at læse. Skønt det var Faderens Orm, at han skulde være Student og Embedsmand, blev han til sidst taget ud af Skolen uden at have faaet Examen. Søsteren Jette skriver herom i et Brev (af 1. Dec. 1836) til Jomfru Utke:

»Torben har da forladt Studeringerne efter at være gaaet tredie Classe igjennem, deels af Mangel paa Lyst, deels troer jeg ikke det mest udmærkede Hoved, og syntes han, det var frygtelig, naar han ikke skulde faae bedste Caracteer. Han er nu i Kjøbenhavn, først for at tage Dansk juridisk Examen, saa vilde Fader saa gjerne have ham paa et kongeligt Comptoir, men det skal være græsselig vanskelig, dog hvad Vei er nu ikke besværlig at komme i. De kan ej troe, hvor jeg ønsker, han blodt havde noget Bestemt; han har bevart den samme Godmodighed, han havde som Barn, og tror jeg, han er godt lidt; kjedeligt er det, han ikke voxer ret, han er saa lille.«

Torben hængte til en Begyndelse godt i med Juraen, men Øjensygdommen afbrød ham, og i sin Ansøgning til Fakultetet om at maatte indstille sig til Examen i 1838 anfører han, at han maatte lade sig Stoffet forelæse, idet Øjenlægen havde forbudt ham at læse. Den 15. Maj 1838

bestod han den juridiske Examen for ustuderede med Karaktererne Ei ubequem ved den teoretiske Prøve men kom ikke til at aflægge den praktiske, fordi han maatte tage paa en Rejse for sit Helbreds Skyld. Den gik til England, vistnok over Norge. Hans Søster skriver herom i et Brev af 22. Sept. samme Aar til Jomfru Utke:

»Er det ikke en stor Sorg med Torbens Øine, han kan ikke taale at bestille noget; i Sommer har han med Hans Langes Svigerfader været en Tour i London, da de muligt troede Sølufte skulde virke helbredende paa Øinene. Det var desværre ikke Tilfældet, han er kommet tilbage, har tilbragt et par deilige Maaneder, seet uendelig mange Ting, hvoraf der gives nok i Engeland, men nu bliver dog Enden, at han skal til en Landmand, naar de nu blot kunde finde et Sted, hvor de gjensidig kunde blive fornøiede; mener De ikke ogsaa, at det vil blive noget svært for ham efter hele Sommeren at have moret sig paa bedste Maade saa at skulde pløie og harve og i alt være med; men naar det nu ikke kan være anderledes, finder han sig med Guds Hjælp ogsaa deri. Fader ønsker saa meget, at han ret maa komme til at bruge Kræfterne, da troer han nok, Øinene vil blive gode igien.«

Heller ikke ved Landvæsnet fandt Torben Lange sig imidlertid til Rette. Han anbragtes i

Efteraaret 1838 som Landvæsenselev hos Niels Bygum Chr. Krarup, der i 1835 havde forpagtet Hovedgaarden Frijsendal i Haurum Sogn, under Frijsenborg, lidt Nord for Hammel, og her oprettet den første danske Landbrugsskole af mere varig Betydning, i 1840 overflyttet til Haraldslund ved Aarhus. Han skriver om sit Ophold her i et Brev af 30. Nov, 1838 til Søsteren:

»Jeg er begyndt paa et saa at sige ganske nyt Liv; det er sandelig en Forandring at leve i Jylland langt ude paa en paa Markerne eneliggende Gaard og at leve i Kjøbenhavn. Naar jeg ofte tænker mig denne Vinter ved Siden af forrige, da jeg levede i Komers og Selskab af god og daarlig Slags fra Morgen til Aften, gik paa Comedie, Billarder o. s. v., og nu derimod istedetfor dette gaaer nede i Engen med store Træskoe paa og graver Grøfter Gud ske Lov! at jeg ikke blev større kjøbenhavnsk Kavaleer, end jeg blev, jeg troer ellers ikke dette Landliv ville have smagt mig ret godt Hvad for Exempel min Spise angaaer, da uagtet jeg ikke kan sige Andet end, at den er god, saa er den dog egen Om Morgen, saasnart vi staae op Kl. 7 henimod 8, faae vi en Spølkop med The-*vand* og dertil et ørundtom« Stykke Mad af en betydelig Tykkelse, men med saa umaadeligt tyndt Smør eller Fidt paa, at jeg aldrig nogensinde har smagt eller seet

sligt Smørrebrød Det andet Maaltid bestaaer af et rundtom Stykke Fitte- eller Smørrebrød til Frokost Kl. 10 af samme Beskaffenhed som de først Omtalte; at man skulle spise denne Mad for Lyst, det har Mad: Krarup ikke nødvendig frygte for, dog det gaaer altid godt med, da jeg lider af det samme som de fleste andre her, nemlig: »Sult«. — Til Middag spise vi almindeligviis ganske godt, men kan aldrig faae meer end 2 Portioner af nogen Slags. Vort næste Maaltid holdes Kl: 5 og bestaaer ligesom om Morgenen i en Spølkom kold Thevand og et stort tykt Stykke tykt Brød med en lille Smule Smør eller Fidt paa; jeg veed ikke, om du har smagt Fittebrød til Thevand, saa vi[d]t jeg veed, har jeg aldrig. — Vort Aftensmaaltid Kl. 8 bestaaer i Vandgrød med Melk til, kogte Kartofler med Meel-sauce til og den meest nedersaxiske af alle Retter, den saakaldte Kanongrød. Disse Retter vexle vi imellem i Ugens Løb. — Nu har jeg spist saa mange Retter, men ingen saa gale som Kanongrød, denne Ret er en Pladder af Kartofler, Meel og Vand, som dyppes i — Øl — siger og skriver Øl! Den første Aften, jeg spiste denne Ret, synes jeg strax, at det smagte mig godt, men aldrig saa snart havde jeg spiist den halve Portion, før jeg fik ondt, og inden jeg kunne naae Døren, laae den engang spiste Grød paa Stuegulvet til

stor Morskab for alle de øvrige Elever; senere er jeg imidlertid bedre bleven vandt dertil, og den bliver nu pent i mig saavel som alt det Andet . . . Mit Værelse her er heller ikke med de bedste, der er ingen Kakkelovn i samme og i disse Dage, det var Frosteveir, var Væggene som krystalliserede af Iis, og saa er her saa styrtende fuldt af Muus, at de sogar ere saa næsevise at besøge os i Sengene om Natten. — Imidlertid er alt, hvad jeg her har sagt, noget jeg forøvrigt bekymrer mig lidet eller Intet om, da det jo altsammen er Smaaeting; derimod, hvad meer er mig imod er, at jeg næsten altid gaaer ledig, og at den Underviisning her er, er meest theoretisk; næsten Intet af det Practiske læres her. I det Hele taget er Selskabet her temmelig blandet, det er almindelig Præste, Degne og Møller-Sønner. Af de 11 Elever, vi er her, ere der kun 3 Sjællændere foruden mig, og næsten alle mangle de en betydelig Grad af Dannelse, hvorfor vi ogsaa alle, skaaret over een Kam af Krarup, mere betragtes som Tjenestekarle end som Mennesker, der betale for sig. —«

Sammen med alle Landvæsenseleverne deltog han det følgende Aar den 1. August i en Himmelfjergfest, hvor der — som han skriver i et Brev til Søsteren — »blev holdt Taler af den bekjendte Præst: Steen Steensen Blicher, afsjunget Sange

dandset o. s. v.« Formentlig er han blevet hos N. B. Chr. Krarup de tre Aar, hans Læretid varede. — I et af Brevene fra Amerika skriver han, at det var paa den jydsk Alhede, han fattede den Beslutning at rejse til Amerika, men det har nok været en Ild, der flere Aar forinden har ulmet i hans Bevidsthed. Hans stejle, selvstændige Temperament har ofte staaet i Modstrid med Hjemmet, hans Drømme om at opleve store Eventyr har passet daarligt til Faderens Ambition om at se ham vel forvaret som kongelig Embedsmand. Alligevel ser man med Forundring, at medens hans Bitterhed senere rammer baade hans Tid i Skolen og paa Frijsendal, ja stundom ogsaa hele hans Fædreland, saa rammer den aldrig hans Hjem og hans nærmeste Familie, hvem han bestandig omfatter med stor Hengivenhed. Han kan skose til sin Fætter og Svoger, Ludvig August Colding, over hans sikre og hurtige Karrière i Fædrelandet, og hans Forældres lidt selvgode Bedsteborgerlighed har vel ofte irriteret ham; i Brevene stiller han sig med Vilje — for at forarge dem lidt — i det daarligste Lys. Hvor let havde det ikke været for ham at bilde dem ind, at Torben i Amerika var paa den grønne Gren!

Skønt han forbavsende hurtigt kom til at føle sig som Amerikaner, bevarede han dog en nøje

Forbindelse med sit Fædreland. Det er betegnende, at da han vilde gifte sig, faldt Valget paa hans Kusine, den 6 Aar yngre Grethe.

Torben Lange var to Gange i Danmark efter at have bosat sig i Amerika, første Gang i 1845—46, hvor han forlovede sig og overværede sin Søster Jettes Bryllup. Anden Gang i 1848—49, hvor han i Udesundby Kirke fejrede sit eget Bryllup med sin Forlovede, Anne Margrethe Lange, Datter af hans Farbroder, Jørgen Hansøn Lange og dennes anden Kone, Sophie Frederikke Knudsen.

Den nære Tilknytning, som Torben Lange havde til Familien, bevarede ogsaa hans Kone og Datter efter hans Død. Enken besøgte Danmark sammen med Datteren i 1871. Datteren var ansat som Lærerinde ved The Elliot School i St. Louis. Hun talte ikke dansk, men korresponderede dog — ogsaa efter Moderens Død 1899 — med sine danske Slægtninge og besøgte Danmark i 1906. Hun efterlod ved sin Død i 1911 sine Ejendele til sin danske Familie.

Torben Lange døde, kun 33 Aar gammel, d. 19. Juli 1851 af en akut Sygdom. Baade hans Venner i Amerika og hans Slægt i Fædrelandet savnede ham dybt. Det amerikanske Blad »The American Messenger« i St. Louis skrev ved hans Død:

»Mr. Torben Lange, a colporteur of the Society on steamboats in St. Louis, died in that city in July last. He was a native of Denmark, and had been in this country about ten years. He spoke and wrote German, English, Swedish, and French, as well as his own language, very fluently. He was patient and persevering in his labors, faithful in his personal conversations, and entirely devoted to his work. Besides his labours on the boats, which were very successful, he rendered valuable service during a part of every day, in the office of the superintendent. He died in the triumphs of Christian faith. His end was peace, and he is now doubtless enjoying the heavenly rest. Who can fill his place?«

Torben Holck Colding.

I.

Hamburg d. 23de Juny 1841.

Kjære Forældre!

Efter at have afgjort mine Sager her i Staden haster jeg med at meddele dem lidt mig angaaende. — Der var kun 1 Plads tilbage paa Paquetten og heldigviis kom jeg tids nok for at erholde den. — Jeg ankom hertil Byen igaar Aftes Kl. 11 i et styrtende Regnveir. Straks i Morges gik jeg da ned til Paqvexpeditionen for at faae Plads, efter først at have hos flere Skibsmæglere forhørt, om anden Leilighed gaves til Amerika. Det var min faste Bestemmelse at have tagen 2den Plads, paa Mellemdækket; paa Comptoiret raadede de mig fra det, da jeg imidlertid ikke turde fæste Liid til deres Raad, seilede jeg selv Kl. 9 $\frac{1}{2}$ ud til Skibet, der ligger ude paa Elben. Det er et meget stort tremastet Skib og, saavidt Seil og Bygning antyder, ganske nyt, det skal kun have gjort 1 Reise før.

Jeg saae da Mellemdækket, som det kaldes, men beskrive dig min Forbauselse ved dette Syn, kan jeg ikke. — Der var der allerede efter Rhederens Sigende 250 Pasagerer, hvilket Antal dog vist ikke forslaar, Størstedelen af disse Fruentimmer, saavel unge som gamle, og en Samling af Børn af alle Aldere. — Jeg opholdt mig der temmelig længe for rigtig at betragte disse fremmede Ansigter; efter hvad jeg saa og hørte, vare de fleste fra Tydskland, iblandt disse, efter Klæde- dragten at skjønne Størstedelen fra Schweiz eller Tyrol, jeg hørte ogsaa fremmede Dialekter, som jeg antog at være ungarske. Dansk hørte jeg Intet af, imidlertid sagde en af Styr mændene, at der ogsaa skulde være et Par danske Bønder. — Mange af disse Pasagere vare halv nøgne og af et røveragtigt Udseende; som sagt, jeg troer ikke 10dedelen af dem var Mandfolk. — I Mellemdækket gives ikke ordentlige Køier, men Pladser, hvor 4 skal ligge sammen. Hvad der afskrækkede mig fra 2den Plads, var egentlig den Mængde Fruentimmer og Børn, thi Mandfolkene saa hverken saa fæle eller røveragtigt ud som hine, desuden, da der var opfyldt, skulle 4 ligge sammen, og uundgaaeligt vilde det vist have været for mig at faae et Par sweitzerske eller ungarske Piger til Sovekammerater, som jeg under nuværende Omstændigheder betakker mig for. — Desuden

troer jeg, at man paa anden Plads skal holde sig selv med Kost, i det Mindste saae jeg en Del forsamlede til Frokost omkring egne store Madkister, hvis Indhold saae meget mere appetitlig ud end Eierne af samme. Jeg har da besluttet mig til 1ste Plads, hvor der kun er Plads til 15, jeg fik ingen af denne Plads' Pasagere at see, da de alle vare gaaen i Land eller endnu ikke arri- verede. — To danske Mænd var dog paa Skibet, nemlig Capitainen og 1ste Styrmand. — 1ste Kabyt var meget godt indrettet, og enhver har sin egen Seng i et særskilt lille Aflukke. — Skibet hales ud af Elben paa Fredag Eftermiddag. Jeg maa dog tilføie, at paa 1ste Plads koster det 250 Banco R , hvor ogsaa Kosten erholdes ved Capitainens Bord, idag saae jeg 30 à 40 Høns og Kyllinger blive bragt ombord, saa det faaer vi vel ogsaa lidt af.

Jeg logerer her paa et temmelig smukt og gentilt Sted; da jeg derfor antager, det vil være dyrt her, spiser jeg i en Kjelder i Byen — som jeg allerede har opsnuset — for 2 R dansk om Dagen.

Altsaa begyndes igjen med at skrive, d. 24 juni; jeg var igaar Aftes ude at spadsere paa Hamburger-berg, Jungfernstieg og flere bekjendte Steder. Jeg kan ikke sige, hvor jeg finder denne Bye smuk, forhen har jeg stedse forestilt mig den

langt ringere, end jeg nu fandt den. I Særdeleshed er Jungfernstieg og Esplanaden smukke Spadseretoure, og Mængden af Mennesker her overgaaer Kjøbenhavn. I det Liv og den Travlhed, her hersker om Dagen, især ved Havnen og paa Elben, staaer mit Fædrelands Hovedstad langt tilbage; jeg tør vel ikke sammenligne Hamburg med London, imidlertid Forskjellen er ikke saa stor, naar man seer hen til Londons langt større Menneskemasse.

Idag Morges har jeg været nede paa Paqvetoiret og erfaret, at jeg ikke skal bringe mit Tøi ombord før i Morgen Middag, da Skibet først seiler om Aftenen; jeg er kjed af Continentet, det koster blot Penge at ligge her, desuden er det idag et trist Veir, bestandig Regn, saa jeg er nærvædet selv at blive i daarligt Humeur. — Jeg maa dog, inden jeg spiser til Middag, fortælle, hvori mine Retter bestaar. — 2 Ø Kirsebær, det er Alt. Pundet koster 6 ß; altsaa en temmelig billig og tillige velsmagende Ret.

Da jeg hverken mangler Tid eller Papier vil jeg da ogsaa melde lidt om min Reise fra Kjøbenhavn og hertil: Jeg var længe paa Dækket hiin Aften, jeg saae Solen gaae ned over mit Fødested, og jeg nægter ikke, det var med vemodige Følelser, at jeg stod og stirrede ud efter Sjællands Kyst, indtil endelig Stevns og Møens Klint for-

svandt i Taagen og Mørket. Jeg sov til Kl. 10 næste Formiddag, da vi befandt os heelt inde under Kysten af Holsteen. Indseilingen til Kiel er unægtelig meget smuk, Fjorden er omtrent et Par Mile lang og lidt smallere end Roeskildefjorden ved Frederikssund. Til Kiel ankom vi Klokken 11, hvor jeg forblev til Kl. 12, tog imidlertid min Middagsmad, det første Maaltid, jeg holdt paa min Reise. Jeg tog Plads paa Diligencen, men paa den aabne Vogn, deels fordi det er billigere, deels fordi jeg derfra bedre havde Udsigt over Landet, jeg ikke før har seet, og dels fordi jeg da var paa samme Vogn som min Kuffert. — Jeg maatte betale i Overvægt for min Kuffert for 110 Ø; det var ikke saa ubetydeligt, da hvert Pund betaales med 2 ß dansk, imidlertid slap jeg billigere end om jeg skulle have leiet særskilt Vogn.

Vi kjørte gennem de 2 Byer: Neumünster og Bramstedt; i den første Bye gik 2 af Pasagerene ud at spadsere i Byen, og da de igien ankom til Stationen, vare vi kjørte for omtrent 1 Minut tilforn, de løb efter, men kunde ikke naae os, og Diligencen torde ikke holde, hvorfor de maatte leie Extravogn og betale med $2\frac{1}{2}$ Species og kjøre et Stykke bag efter os til næste Station i Bramstedt, hvor de atter bleve tagne op efter dygtig at være blevne udlecte. — Det var godt Veir lige

til 1 Miil før Hamburg, da vi fik et øsende Vande, som jeg maatte bekjende, der sad paa aaben Vogn; mit Tøi var godt conserveret, da der var Presenning over det. — Som jeg før har sagt, ankom jeg hertil om Aftenen Kl. 11, ganske gjen-nemblødet (idet Mindste i den Ende, der vendte mod Sædet); nu er jeg tør igien, men dersom denne Regn bliver længe ved, vil jeg vel blive vaad igjen, thi den sultne Mave driver mig snart ned i min Kjelder i »Herrengraven«, og Parapluie holder jeg ikke in Hamburg. —

Jeg vil nu slutte med Løfte om at skrive fra Amerika, saasnart jeg der seer mig istand til det, og jeg er da ogsaa vis paa, at De fra Hjemmet strax derpaa vil meddele mig en *forskrækkelig* Mængde, men NB! sende Brevet med Posten, som jeg da ogsaa vil gjøre, thi disse Breve, der besørgeres med Lejlighed og »ved Godhed« forfeiler dog som oftest deres Cours.

Deres hengivne Søn

H. P. T. Lange.

De Fandens Staalpenne river saa let et Hul, naar man skal gjøre Sving.

II.

Ombord paa Stephani i Elben
d. 27 Juni 1841.
Aften Kl. 11 $\frac{1}{2}$.

Kjære Forældre!

Da jeg endnu engang før Afreisen fra Europa seer Leilighed til at skrive hjem, benytter jeg mig af samme. Vi afseilede fra Hamburg igaar Morges Kl. 6, men senere, Kl. 11 Formiddag, vendte Vinden sig, vi maatte lade Ankeret gaae og ligger nu stille. Veiret er forøvrigt ret smukt; naar det blot ville gaae forvårts, var alt godt. — Vi ligge her omtrent $\frac{1}{2}$ Miil vest for Blankenese, og endnu ere alle friske ombord, denne umaadelige Kasse ligger saa stille som en Steen, uagtet det blæser haardt hver Dag.

Jeg er nu bleven lidt bekjendt med Pasagerene, her er som forhen sagt flere Nationer; Pluraliteten omtrent 120, ere Landmænd, dog især Professionister fra Hessen-Darmstadt; des foruden, Sweitzere, Preusere, Ungarere. 2 Russere (Conditore), 1 Amerikaner, 1 Engelsmand og jeg som Dansk.

I Kahytten ere vi 2 om eet Sovegemak, og til Kammerat har jeg faaet Englænderen, vi snakker snart tydsk, snart engelsk; han er omtrent 28 Aar gammel, og denne er den 6te Reise, han

gjør fra Amerika til Europa, forresten er det en tør trykken Fyr, der ikke taler andet end om hans Mave, der bestandig er i Uorden. Amerikaneren er en lang mager Gentleman, han taler ikke, undtagen høist nødvendigt, hans Bestilling er: ryge Cigarer, læse og fo[d]re sine Canariefugle. En Contrast til disse 2 Mennesker er en tysk Student, der i dette Øjeblik ogsaa sidder og skriver ligeoverfor mig, han er Munterheden selv, han kan selv faae den tørre Mr: Martin til at lee; han fortæller, at han skriver til sin Liebste i Göttingen, med hvem han skal giftes, naar han har samlet sig Rigdom i Amerika. Der vil han være, hvad der kan træffe, nogen bestemt Plan har han ikke. — Som 4de Pasageer i Kahytten maa jeg nævne en Berliner, der reiser til Amerika som Skolelærer, et forskrækkeligt stort Menneske, temmelig gammel og grim, men uhyre snaksom. En 5te Pasager, en tyk Mand, veed jeg endnu ikke, hvad er, imidlertid fortalte Capiteinen, at han har reist hele Verden rundt, af Fødsel er han en Polak. Af Damer gives 4, hvoraf den ene, en Hamburgerinde, er 72, siger To og Halvfjerd-sindstve Aar gammel, hendes Datter, der levede i Hamburg, er død i Foraaret, og nu reiser hun til Amerika, hvor hendes Søn er Kjøbmand. Det er [en] rar gammel Kone, men for gammel til saadan Reise, hun mener hun skal døe paa Rei-

sen, men, som hun siger, det [kunde] jo ogsaa skee i Hamburg, og nu lever hun dog i Haabet at see sit eneste endnu levende Barn; forøvrigt staar hun sig nok, thi hun er temmelig rask af den Alder og uforfærdet. To andre Damer, ret smukke unge Piger, gaaer til Amerika paa Speculation, verheiratet zu werden, idet Mindste seer jeg ingen bedre Speculation for dem; deres Cava-leer er den lange tørre Amerikaner, der bestandig spiller den stille Tænker. — Endnu er 2 Pasagere tilbage i Kahytten, en ung Jøde og en ligeledes ung overordentlig smuk Pige, men af den christne Religion; deres Historie har Styrmanden fortalt mig, de ere af deres Familie og Slægtninge bleven forfulgt og nægtet at indgaa Ægteskab, nu flygte de til Frihedens Land for der at vinde hinanden; disse 2 Mennesker tale vel, men kun indbyrdes. Jeg kan ikke beskrive, hvor overordentlig smuk hun er, han er i mine Øjne grim, men har dog noget vist godlidende i sit Ansigt. De er hverandres Eet og Alt, og jeg kan med Sandhed synge: es ist ja die Liebe so wunder-süss.

Mellemdækkets Pasagere ere alle Slags, som sagt er, deriblandt maa jeg nævne 2 tyske Studenter fra Halle, de sætte Liv i hele Besætningen, de synge, declamere og have allerede hver faaet sig en Kjæreste; i dette Øjeblik er den ene

af dem med Kjæreste de eneste paa Dækket, alle andre Pasagere ere forlængst til Ro.

Idag, det har været Søndag, har her været stor Andagt ombord. Een af Emigranterne, en Bonde fra Sachsen har ageret Præst og Degn tillige, jeg var ogsaa nede om Læ og hørte ham; jeg maa da sige, jeg fandt hans Tale meget smuk, han maa i Sandhed ingen Dumrian være. Tilhørerne vare meget rørte, det undrede mig meget, jeg ville have forsvoret, at der kunne komme Taarer [i] hine sorte Røveransigter. Sangen var ogsaa god, selv de ellers forfløine Studenter vare andægtige.

Siden jeg har omtalt een Skjønhed, maa jeg dog nævne en anden, der ikke staar langt under hende, det er en Sveitserpige; idag i sin Søndagsdragt var hun ret nydelig, de korte Skjorter, Spændseren med de blaa Baand over Brystet, de sortebrune Øine under den lyse runde paa Siden af Hovedet siddende Straahat klædte hende ret vakkert. Nu tør jeg ikke tale videre om Skibets qvindelige Besætning, da jeg deels er bange for at kjæde dermed, og da deels alle de andre ere grimme som Arvesynden. — Captain Flor lader til at være en flink Mand, Understyrmanden fortalte mig, det var en heel Perle. — I Aften har jeg talt en Deel Dansk og erfaret, at Capitainen og Overstyrmanden begge er dan-

ske, og Styrmanden, et ungt smukt Menneske paa 23 Aar, forlovet med Captainens Datter. Understyrmand er en Bornholmer, der i 8 Aar [har] faret med amerikanske Skibe og i de 6 sidste Aar med Capt. Flor, begge Styr mændene spise ved Captainens Bord, og her leves exelent. Her passere os en stor Mængde Dampskibe forbi, og alle holde de temmelig tæt paa Siden af os for rigtig at begloe os, og det feiler heller sjelden, at alle Pasagerene da stimle til Siden for at betragte noget, der endnu er mange af [dem] saa nyt. — Dette Brev sender jeg iland i Cuxhaven, naar Lotsen forlader os, og det vil være mig ret kjært, om han rigtig ville besørge Samme. —

P. S. Ombord [i] Stephani d. 29de Juni.

Vinden er nu ret gunstig, det blæser rask, og med alle Læseilene til have vi næsten naaet Helgoland. Lotsen skal nu til at gaa fra os og medtager disse Par Linier. Jeg vil derfor byde Dem endnu engang à dieu. Dansk Kyst har jeg tabt af Syne denne Morgen, og inden Middag vil jeg vel ikke kunne see andet end Himmel og Hav.

III.

New York d. 17de August 1841.

(Modtaget d. 4/10 1841).

Kjære Forældre!

Tirsdagen d. 10de ds. om Aftenen havde jeg første Gang Foden paa amerikansk Grund; jeg kunne altsaa gjerne have skrevet 1 Uge før, men da jeg ikke før nu har kunnet fatte nogen fast Beslutning angaaende min videre Reise, har jeg opsat at skrive til Dato. I Morgen Aften Kl. 5 afgaaer jeg med Dampskibet fra New York til Albany, derfra til Buffalo, fra Buffalo over Erie Søen til Cleveland og atter herfra til Chilicothe i Ohio-Staten. Til denne Plads har jeg erhvervet mig Anbefalingsbrev her fra Byen, saavel som til Cincinnati ligeledes i Ohio-Staten; endvidere 2 Breve, det ene til Michigan, det andet til Indianna Staten. — Alle disse Breve har Hr. Döllner forskaffet mig; maaske kunne de blive mig til stor Nytte, da vedkommende, til hvem Brevene ere, selv eie flere 1000 Acres Land i Indianna og Michigan, og jeg er særdeles godt anbefalet til dem.

Min Beslutning er altsaa at tage Arbeide paa Landet som Tjenestekarl; her i Landet veed man ikke som hjemme, hvad det er at: — »det passer sig ikke for Dig«. Er jeg Møgkusk om Hverdagen, saa er jeg gentleman om Søndagen, lige godt er

jeg anseet, enten jeg lever af at arbeide med mine Hænder eller af at sidde og slikke en Pen. Alle mene her, at det bliver mig meget let at faae Arbeide hele Vinteren. Den Formue, jeg er i Besiddelse af, er vel kun ubetydelig, men den er dog en stor Hjælp, naar jeg kan være saa heldig at faa en Tjeneste, saa at den kan forøges lidt. Prisen paa Land, naar jeg kjøber af Staten, er bestemt, nemlig 10 amerikanske Skilling for en Acre, eller omtrent 14 à 15 Ø dansk. Priserne paa Creature ere ikke saa høie, som jeg har antaget, de balancere omtrent med dette Aars Priser i Danmark, maaske lidt stivere ere de her. Hvor lidt jeg endnu kan dømme om Amerika, saa meget kan jeg dog bestemt sige efter at have hørt mig for og hver Dag studeret Aviserne, at man som Oeconom her i Landet ikke behøver $\frac{1}{3}$ saa stor Capital som i Danmark for at blive sin egen Mand. Sandsynligviis — dog ikke bestemt tør jeg sige det — bliver Indianna Staten mit fremtidige Opholdssted, da jeg deels har Anbefalingsbreve dertil, og da deels dette Land høre til de frugtbareste, godt befolkede og for Af-sætningen af Producterne, formedelst de mange Floder og Canaler vel skikkede Land[e]. De fornemste Producter her ere tyrkisk Hvede eller Mais, indiansk Korn, Rug, Havre, Hør, Hamp, Tobak og Kartoffler. En Mængde Frugter er der,

og Viin er i de senere Aar bleven dyrket med Held. — Stenkulsgruber findes mange af saavel som Saltkilder.

Om en 3 à 4 Uger vil jeg atter skrive hjem, og jeg haaber da at kunne give nøiagtigere Underretning baade om det ene og det Andet. — Mine mange Breve har jeg nu næsten besørget; det, der har gjort mig meest Nytte, var det fra Fru Døllner, jeg traf hendes Søn, en meget godlidende rar Mand, der virkelig har gjort sig megen Umage for at være mig til Nytte ved Raad og Daad.

De andre Breve, naar jeg undtager det fra Snedkermester Gølner til Snedker Baltzer, hos hvem jeg ogsaa fandt en beredvillig Modtagelse, har ikke nyttet mig meget. — Capitain Sames fandt jeg ikke hjemme, han var i England, derimod kan De som Nyhed fortælle Fru Sames, at hans Kone pludselig er død. Med mit Brev til Peter R. er det gaaet aller daarligst; jeg har været en 2 à 3 Steder med samme, men intetsteds kunnet finde ham. Det første Sted jeg var, blev mig sagt, at han var flytted, og da jeg spurgte hvorhen, blev mig sagt: to the prison (i Cachotten). Endelig fik jeg opgivet en Adresse, hvor han senere, da han var paa frie Fod, havde boet; jeg gik da derhen, det var hos en tydsk Skræder, han sagde, at for 14 Dage siden var alt hans Tøi bleven solgt paa Auction, og han selv sad

atter i Fængsel. — Igaar talte jeg med en dansk Mand, Hr. Scott, han fortalte, at nu var han atter paa frie Fod, men hvor han boede, vi[d]ste han ikke; Brevet og Pakken har Døllner lovet mig at besørge til ham, naar han kan opspørge hans Bopæl. Hr. Scott fortalte, at samme R. er bekjendt over hele New York som den største, men tillige den fineste Bedrager; han har hidtil levet paa en meget stor Fod, holdt Heste og Vogn og, hvad hans Forældre vist ikke drømmer om — han er gift. Han skal staae i Compagni med de udlærteste Gavtyve i United States, han har haft flere Processer, men endnu har de ikke kunnet fange ham; han fører selv sine og sine Kammeraters Sager for Juryen, og Scott sagde, det var en Fornøielse at høre ham. Snart er han Procurator, snart Skibsmægler, snart Doctor, Alt forstaaer han at høste Fordel af. — Jeg har lovet Fru R. at skrive hende til, hvorledes det gik hendes Søn, men nu maa hun undskylde, at jeg tager mit Ord tilbage. Hvis R. skulle spørge Dem, om jeg har skrevet noget om Peter, kan De jo blot, som sandt er, sige, at jeg ikke har kunnet træffe ham, han var flyttet. — Krigsraad Bangs Brev har ogsaa Pokker havt sit Spil med, jeg har løbet Byen rundt for at træffe denne Skræder Kichebusk, eller hvad han heder; nu smidder jeg det ind paa Posthuset tilligemed det andet Kram

til Kammerherren og Ridder af Dannebrogsmanden; jeg har ikke Raad til at slide Støvlesaaler, fordi han ikke kan skrive rigtige Adresser. Malermester Werliins Søn traf jeg ikke selv — saavidt jeg husker, var han gaaet til New Orleans — derimod traf jeg i Hr. Scott, til hvem Brevet var adresseret, en meget godlidende Mand; det var mig ganske egent at høre, da jeg traatte ind i Huset, en lille Pige raabe paa godt dansk: »Faer, der er en Mand med et Brev.« Engang endnu skal jeg høre dansk her, naar jeg gaaer ombord for at sige Farvel til Capitainen, saa er det vel ogsaa forbi for en rum Tid.

Slemmt er det ellers med det Engelske, jeg kunne tale bedre Engelsk, da jeg var hjemme end nu, jeg er bleven saa vant til tydsk, at jeg altid uvilkaarlig blander begge Sprog sammen, naar jeg skal tale Engelsk. Forøvrigt kan jeg ikke sige, hvor jeg paa denne Reise har gjort Fremskridt i Tydsk, jeg taler jo langt fra correct. men saaledes som jeg taler, forstaar man mig, og det falder mig saa let og flydende, som det ikke var noget fremmed Sprog. Mærkværdig er det, at jeg ikke forstaar et fransk Ord eller kan tale en Smule selv, da det dog egentlig er det Sprog, jeg kan bedst. Ved Middagsbordet er hver Dag 5 Fransk-mænd; naar de taler indbyrdes, forstaar jeg ikke et Ord. Hvad min Reise til Albany, Buffalo o. s. v.

angaaer, maa jeg dog sige, at hvis De tilfældigviis i Aviserne skulle læse om det Dampskib, der er forulykket med et Par Hundrede Pasagere for en 8 Dage siden, da gjælder det ikke mig.

Jeg maa nu fortælle lidt om min Reise over Verdenshavet; den gik meget heldig, vi havde kun een Gang Storm, d. 10de og 11te July. Strax da vi kom i Nordsøen, faldt Vinden S.W., saaledes at vi maatte gaae Nord om Scotland forbi Ørkney og Shetlandsøerne, som vi passerede d. 5te July; om Aftenen var der da som sædvanlig svær Concert, og vi sang omtrent en 50 Mandfolk i Chor den tydske Sang: A dieu Europa, à dieu o Vaterland, det var Sange, der var værd at høre, sjungne med en Begeistring, der var mageløs. Mellemdækkets Pasagere vare ikke saa slemme, som jeg først saa dem an for; deres Ansigter vare vel i Almindelighed mørke, men naar man ret betragtede dem, var det ikke saa meget Slethed, som Kummer og Melancholie, der stod præget i dem. Uenighed herskede ombord, selv i Kahytten vare 2 Partier, Damerne med deres Velyndere og vi andre, dog det gik af i al Stilhed med nogle bidende Bemærkninger o. s. v. I Mellemdækket var derimod ikke saa stille, der var de bayerske Jøder paa den ene Side og de hessiske Bønder paa den anden. Iblandt disse sidste vare især 2 satans Karle. Der var flere Gange Slagsmaal under-

neden, og bestandig fik Jøderne Prygl. Adskillige af Jøderne vare lussede, og derover kom bestandig Slagsmaalene. Det var ret morsomt at see paa, hvorledes, naar de vare pryglede, den ene efter den anden bleve jagne op af Lugen. Et frygteligt Svinerie var der under Dækket, saa jeg fortænker ikke Bønderne i, at de tvang Jøderne til Renlighed. Den Mand, Pasagerene havde meest Respect for, var Kokken, en Jyde; han havde, som De nok kan begribe, meget at bestille og kunne da aldrig holde Pasagerene af Kabysen, bestandig ville de stjæle, indtil han eengang fik fat paa een af de Hellige, en stor Karl, som jeg troer, han havde slagen ihjel, var ikke til rette Tid 2den Styrmand kommen til. Nu blev der klaget til Kapitainen; hvad han sagde til Kokken, veed jeg ikke, kun saameget, at een af de andre Hellige, der ville foreholde Kokken, hvor urigtig han havde handlet, og til den Ende besøgte Kokken i Kabysen, hvor han kom ham for nær, uden videre fik 3 Tænder slagen ind i Munden; fra nu af havde Kokken Respect, og Kapitainen blev frie for Klager. Capitain Flor selv var en rar Mand, man saa ham aldrig skjænde eller brumme, han gik fra Morgen til Aften op og ned af Dækket og smaasang og talte sjelden til nogen, uden han blev spurgt. — Vi havde paa Reisen 5 Døde og 3 Fødte, saa nu fik jeg

ogsaa at see, hvorledes Begravelse paa Søen gaaer for sig. — Jeg selv var frie for Søesyge, derimod havde jeg i de sidste Dage paa Søen en skrækkelig Diarrhoe.

Jeg har badet mig et Par Gange her, men det er skammelig kostbart, dog vil jeg endnu engang have mig et salt Bad, inden jeg kommer saa langt ind i Landet. — Af Passagerene fra Stephani have nu de fleste forladt New York, Doctor von Kaiserling, som boer her paa samme Sted som jeg, og som er gaaet herover som Lærer, er allerede misfornøiet og gaaer tilbage til Europa med den første Paqvæt. Han kan ikke et Ord Engelsk, saa han kunde forud have indseet, at her som Lærer var Intet at gjøre, og arbeide er han ikke vant til.

Jeg boer her temmelig billigt eller rettere saa billigt, som det kan faaes for $2\frac{1}{2}$ Dollar om Ugen, og derfor har jeg et Værelse, Kaffe og varm Steg med Kartofler om Morgenens Kl. 7; Middag Kl. 12: Suppe og Steg med Kartofler eller Kaal, og Aften Kl. 7: The med 3die Gang Steg og Kartofler. Det er en evig Spisen varmt Kjød her i Amerika, jeg kan ikke godt vænne mig til det om Morgenens tidlig, jeg nyder da almindelig kun en Kop Kaffe og dypper deri Brød (Rugbrød smager eller seer jeg ikke mere). Smør gives vel ogsaa paa Bordet, men hvorvel jeg ingen fin Smag har — dette

Smør er for galt! Mit Værelse gaaer saa an, det er et Qvistkammer og er temmelig varmt. Det værste er, at min Seng er saa fuld af Væggeluus; jeg sover derfor sjelden i den, men ligger midt paa Gulvet paa min store Kawai. Forøvrigt har jeg en herlig Udsigt fra mit Vindue over Hudson Floden, paa hvilken der gaaer en uendelig Mængde Dampskibe. Paa den anden Side af Floden ligger New Jersey.

Mandag Morgen d. 18de August 1841.

Det er nu den sidste Dag, jeg er i New York, thi i Aften Kl. 5 eller 7 afreiser jeg med Dampskibet til Albany. De gjør Dem ingen Forestilling om, hvor hurtig og hvor billig man her reiser paa denne Aarstid; til Albany — 160 Miil — koster det 1 Dollar, og jeg er der i Morgen tidlig, til Buffalo fra Albany er det 300 Miil, koster 2 Dollar, fra Buffalo over Erie Søen til Cleveland, 170 Miil, og fra Cleveland til Chilicothe i Ohio Staten, hvor jeg først standser, 160 Miil. Denne sidste Strækning gaaer ikke saa rask, da her ikke gaaer Dampskibe, men Canalbaade, der bliver trukne af Heste. — Ialt har jeg saaledes at reise omtrent 790 Miil, der vil koste mig omtrent 8 à 10 Dollar, og være tilbagelagte i ringere end en Uge. Hvis jeg da derfra gaaer til Indianna, har

jeg endnu næsten 200 Miil, og skal jeg til Michigan en 4 à 500 Miil.

Jeg fortryder ret, at jeg ikke købte en Bøsse i Kjøbenhavn; undvære en saadan kan jeg dog ikke godt, og uagtet de ikke ere saa umaadelig dyre her, føler jeg dog Udbetalingen langt mere nu, end om jeg hjemme havde købt en saadan. Jeg har nu betænkt at vente med at købe, til jeg kommer til Chilicothe eller Cincinatti.

Jeg længes nu ret efter et fast blivende Sted, den megen Reisen er jeg nu næsten kjæd af. Jeg kunne igaar have faaet Arbeide her tæt ved New York ved et Kalkstensbrud; jeg talte længe med Manden, en Amerikaner, jeg skulle have havt Alting frit i Huset og 12 Dollars maanedlig; imidlertid ville jeg ikke indgaae Accord med ham, da han ikke vilde love mig, at jeg kunne blive hos ham Vinteren over, desuden var det kun 2 Miil fra New York, og for det 3die ville jeg ikke lade mine anbefalingskrivelser være ubenyttede. En Murersvend fra Kjøbenhavn modtog Pladsen og reiste med Manden derhen denne Morgen. Denne Murer var den af Passage-rene, jeg bedst kunne lide, han var en Tydsker af Fødsel, havde arbeidet 5 Aar i Kjøbenhavn. Grunden, hvorfor han reiste bort, var, at hans Familie ville, han skulle gifte sig med en temmelig rig Pige i Wimmelskaftet; han var bleven for-

lovet med hende, der var alt lyst fra Prædikestolen 2 Gange, saa blev han bange for Ægtestanden, og under Foregivende af at skulle indkassere nogle Penge i Norge, hvor han før havde arbejdet, reiste han derhen i Begyndelsen af Juni, derfra med et Skib til Hamburg, og nu, medens Familien troer, han ligger i Norge for at hole Penge, gaaer han og arbejder i Nordamerika.

Naar man læser Aviserne her, seer man ellers, hvilken stor Trang her er paa Arbeidere, det er ikke som i Kjøbenhavn, at der undertiden kan staae, at 1 à 2 Arbeidere kan faae Plads, her mangler de i Hundredevis; saaledes staaer der idag: wanted 200 Arbeidere paa Erie Jernbane, 7 Murere og 70 Arbeidere ved en ny Kirke, her bygges paa Broadway; ingen er her dog saa stor Mangel paa som Tjenestepiger og Skrædere. Ligeledes staaer hver Dag mange Avertissementer om, at der søges Kokkepiger saavel som Steenarbejdere, Steenpikkere, eller hvad de kaldes. Sulte ihjæl i New York kan man ikke, naar man vil arbejde, og dog sige alle her: i New York duer det ikke mere, De maa gaa til de vestlige Stater, og da vogte Dem for Tydskerne og Franskmændene; Amerikanerne ere de bedste at have med at bestille, dette siger selv min tyske Vært Hr. Klingel.

Hvad Jagten angaaer i Indianna og Ohio

Staterne, da skal den være god, en Mængde Hjorte og Harer, ligeledes Ulve. I Michigan Staten er den efter Beskrivelsen endnu bedre, der findes Mængde[r] af vilde Bøfler, foruden Ulve, Elsdyr, Hjorte o. s. v. Alt næiere haaber jeg om en Maanedes Tid eller 2 at kjende. Af de Indfødte, de røde Indianere, opholder sig flere Horder i Indianna og Michigan, men de skal være meget fredelige og skikkelige.

Angaaende New York selv maa jeg ogsaa fortælle lidt; her er et Liv og en Virksomhed, der kommer London temmelig nær. Hvad der meest har undret mig at see her, er de umaadelig store Skibe, saaledes var jeg igaar ombord i Skibet »Leonidas«, der var kommen fra Canton med Silke og The; det var umaadelig stort, men der var ikke saa brillant ombord som i et andet Skib »Louis Philip«, der farer mellem Havre og New York med Pasagere. Han kom til New York 2 Dage før vi med 380 Udvandrer[e]. En anden Paqvæt kom samme Dag fra Liverpool med 180 Udvandrer[e], og en 3die Paqvæt talte vi med i Søen, han kom fra London med 82 Pasagere. De kan nu gjøre Dem et Begreb om, hvilken Mængde Emigranter der gaae til Amerika fra Europa, og endnu flere, hører jeg, gaaer især fra Bremen til Australien og Syd-Amerika. Blandt de Passagere, der var med »Louis Philip«, var ogsaa 120 à 130

Schweizere, der nu alle er gaaede under med det ovenomtalte forulykkede Dampskib. Iblandt de Drukneede, seer jeg af Aviserne, var ogsaa en dansk Familie, Hr. Torp med Kone og 3 Børn. De havde boet flere Aar i New York, havde samlet dem en lille Formue og gik nu til de vestlige Stater for at købe Land. En anden dansk Mand, hvis Navn jeg ikke husker, druknede ligeledes.

De amerikanske Dampskibe ere umaadelig store og pragtfuld indrettede; Maskineriet er paa Dækket, ikke underneden som i de europæiske, og, hvad der seer kunstig ud, Styrmanden sidder heelt forude i et lille Værelse for sig selv, eller rettere et Glasskab, thi han har Vinduer til alle Sider. Styr mændene paa disse Skibe ere ikke som hjemme gamle Matroser; her seer man for sig den finest klædte Gentleman.

Hvad jeg troer, er en Dyd hos Amerikanerne, er Renlighed; man seer alle, selv Arbejderne paa Gaden, meget propert paaklædte; Sjouere paa Gadehjørnerne kjender man her ikke til. Hvad der ogsaa strax falder en Fremmed som mig i Øinene er, at Pluraliteten af Herrerne gaaer ikke med Klædes Kjoler eller Frakker [men] med korte hvide Lærredstrøier eller Frakker; hvide ere de almindelig fra Top til Taac.

Broadway er den første Gade i New York og temmelig lang; jeg behøver omtrent $1\frac{1}{4}$ Time for

at gaae den igiennem, en Reise, jeg et Par Gange har gjort, da jeg boer tæt ved den ene Ende af samme og Hr. Baltzer omtrent ved den anden Ende. En Behagelighed er det, at Fortougene ere overalt belagte med brede, flade Stene, og ligeledes at [man] næsten bestandig kan gaae i Skyggen, da der fra Boutiqrerne ere udspændte Marquiser, der naae heelt ud til Rendesteenen, under hvilke man i Regnveir kan gaa tørt og, naar Solen skinner, i Skyggen.

Een Ting undrede mig ogsaa at see, nemlig Jernbaner tværs igiennem Byen; NB! disse Jernbaner ere ikke for Dampvogne, blot for egne til dem indrettede Omnibusser. Hjulene paa disse Omnibusser ere omtrent 2 Fod høie; almindelig hænge 2 sammen, og hver Vogn rummer circa 40 Mennesker. Saadanne 2 trækkes af 4 Heste og gaae, som man kan begribe, meget lette, da Hjulene passe tæt til Skinnerne. Vognstangen kan bevæges til begge Sider, saa at, om ogsaa Hestene springe til Siden, bringes Hjulene ikke ud af Jernskinnerne. Naar Vognen naaer Enden af Banen, saa, istedet for at vende Kasserne, bliver Stangen taget fra og stilt paa den anden Ende af Vognen, saaledes, at hvad der den ene Gang er »for«, bliver ved Tilbagekjørselen »bag«, og omvendt. To Baner er der ved Siden af hverandre, saaledes at Vognene aldrig kunne støde sammen.

IV.

Chilicothe, State of Ohio

d. 11te September 1841.

(Modtaget 22. Oktober 1841).

Kjære Forældre!

Naa, nu har jeg da endelig endt min lange Rejse paa 4 eng. Miil nær; det var en lang Vej fra Kjøbenhavn til Chilicothe. Jeg har havt Tid nok til før at have kunnet skrive hjem, men har bestandig opsat det, til jeg med det samme kunne fortælle gode Nyheder, en saadan har jeg da nu at meddele, nemlig at jeg har faaet en god Emploi hos en Landmand 4 Miil herfra; min Løn er accorderet til 9 Dollars om Maaneden foruden Kost, Vask o. s. v. — alt frit i Huset. Manden er en Amerikaner og hedder Seymour. Min Bestilling skal være Alt, hvad forefalder, han har ogsaa en Mølle, saa maaskee jeg bliver Møller; forresten kan jeg naturligviis Intet sige om Eieren, enten han er god eller ond, da jeg kun har seet ham engang. Jeg har ingen bestemt Tid bunden mig til at forblive hos ham, imidlertid har han lovet at ville beholde mig Vinteren over, hvis jeg selv ønsker det, som da sandsynligviis skeer. Lønnen kan jeg jo ikke kalde stor, imidlertid stor nok til at underholde mig med Klæder o. s. v., jeg maae være fornøiet, da jeg dog endnu

er fremmed saavel med Maaden at arbejde paa her som tildeels med Sproget. Jeg kunne vel have faaet mere Løn andetsteds, naar jeg havde fulgt ganske mit eget Hoved, men, jeg skal sige Dem: denne Plads har en meget riig og anseet Mand her i Byen gjort sig Umage for at forskaffe mig, og hellere end give Slip paa en saadan Mands Venskab, hellere renuncere jeg paa nogle Dollars mere maanedlig, desforuden bliver jeg nu i Nærheden af Chilicothe, ikke længere end jeg magelig kan gaae frem og tilbage paa en $\frac{1}{2}$ Dag; jeg kan da altid træffe Mænd, der, efter hvad jeg kan skjønne, mener mig det godt. Den ene af disse Mænd er en Kjøbmand George Wood, til ham havde jeg en Anbefalingsskrivelse fra Geo Douglass i New York. Han har selv Landeiendom, og lovede mig straks, at hvis jeg ingen anden Plads kunne faae, ville han selv give mig Ansættelse paa sin Eiendom; imidlertid ville han hellere see at skaffe mig en anden, da han ikke selv bestyrede sin Eiendom, og hans Forvalter paa samme var, som han sagde, et Menneske, jeg lige saa lidt kunne være tjent med, som han selv var det.

Forresten er det ikke Mr: Wood, der har forskaffet mig den Tjeneste, jeg har faaet; det er en anden Mand, nemlig John Madeira. Med ham er jeg bleven bekendt igennem Mr: Wood, han er Gjestgiver her i Byen og eier det brillanteste

Hotel, jeg endnu har seet, kaldet »Madeiras Hotel«. Han er bekjendt med Landmændene rundt omkring i Ohio og, naar jeg selv skal sige det, tror jeg, at jeg staaer temmelig godt anskreven hos samme Mand. Han har indbudet mig til hver Formiddag og Eftermiddag at komme til ham og læse Aviserne, og jeg taler da altid længe med ham baade om det ene og det Andet, han er meget godlidende, og hvad jeg godt kan lide er, at han endnu aldrig har yttret Nysgjerrighed for at faae at viide, om jeg har Penge eller ei. Det gaaer forøvrigt meget brillant til i Madeiras Hotel; jeg har spiist der 1 Par Gange ogsaa ved table d'hote, vi vare da ved et langt Bord 26 paa hver Side og 4 for hver Ende. Over Bordet hænger 6 store Vifter, der fra et tilstødende Værelse bestandig ere i Bevægelse. 10 à 12 Opvartere, alle Negere, i hvide Trøier; forresten ere Retterne ikke Mange, de samme som almindelig her: nemlig Steg hvortil Kartoffler og en 5 à 6 Slags Grønt og Frugter, som jeg ikke veed at benævne paa dansk, men som smager skidt med Respect at sige; ovenpaa Stegen er da evig og [altid] Æblepostei og Smørrebrød. Viin har jeg ikke seet paa Bordet, siden jeg saa Amerika.

Om min Tjeneste kan jeg endnu ikke sige mere med Vished, end jeg før omtalte, jeg skal først tiltræde den paa Mandag, naar jeg da har været

der 4 à 5 Uger vil jeg bedre kunne omtale det Hele. De maa være fornøiet med at høre, at jeg her i 8 Dage, vild fremmet, har fundet, hvad jeg maaskee i Danmark kunne have ledet 8 Aar efter: en god Tjeneste. Forøvrigt maae De troe mig, det er intet Legeværk at komme til et fremmed Land saaledes som jeg, jeg vil raade den at blive hjemme, der ikke har lidt Courage. Alle de, der vare ombord paa »Stephani«, havde Bekjendte, Brødre o. s. v. at reise til, eller ogsaa de vare flere i Følge; de vidste alle, dør og dør kan du gaa hen, der kan du træffe Folk, der kan tale Dit Modersmaal med dig, der kjender til Alt her, der kan raade dig, der kan give dig Husleje, til du kan faae Arbeide etc. Jeg var den eneste, der stod ganske forladt, da jeg naaede Amerikas Grund. Det var nær ved, at jeg havde taget Arbeide i New York, imidlertid er jeg glad ved, at jeg gik til det Indre af Landet, her ere Udsigterne meget bedre for Landmænd.

Jeg maae nu omtale min Reise i Continentet, den har været ret interessant, og jeg haaber ogsaa, den vil interessere Dem. Af Mangel paa andet at bestille har jeg hele Tiden ført Dagbog, saa jeg nøie kan opgive hele min Route. Jeg naaede Albany d. 19 Aug. om Morgenen og gik straks ombord paa Kanalbaaden »Swallow«, der gik til Buffalo. Hele denne Vei: 360 Miil kostede

ikkun 2 Dollars, men jeg maatte da koste mig selv. Jeg var da Dækspasageer, maatte som en Følge deraf ikke komme i Kahytten til at sove, uden naar der var Plads tilovers; forøvrigt benyttede jeg den ikke, men sov om Natten enten paa Dækket, naar det ikke var Regnveir eller i saa Fald nede i Lasten, hvor jeg havde fundet en Plads mellem nogle Sømkasser, der var bedre end den bedste Køie i Kahytten, min store Kawai var mig da til herlig Nytte. I Albany havde jeg kjøbt Levemaade bestaaende af en Skinke, Brød (4), Kaffe, Sukker og en Kaffe-kande. Saa nær som Brødene slog alt prægtig til, forøvrigt var det noget eensformigt: Morgen Kaffen og Brød, Smør eiede jeg aldrig; Middag: Skinke, der var exelent og Brød. Aften: Kaffen og Brød, de sidste 8 Dage havde jeg undertiden varme Kartofler, da jeg paa Speculation havde gjort mig gode Venner med Kokkepigen (en sort Satan — det gjør ikke noget!). — Disse Kanalbaade blive trukken af 2 Heste, men gaae nederdrægtig langsomt, saa at jeg ofte gik $\frac{1}{2}$ Dag iforvejen.

Den 21. Aug. til den 23. laae vi stille, da en Sluse, som vi skulle igjennem, var i Stykker. Hele Søndagen benyttede jeg da til at spadsere op mellem Skovene. Det er Skove — og ikke Danmarks. Jeg var flere Miil oppe i Landet, saa at

jeg ikke kom hjem til Baaden før Aften. Jeg saae paa min Vandring idag ikke eet Bøgetræ; alt Egetræer, Kastanie, en Mængde Valnøddetræer og flere prægtige Æbletræer. Det hændte mig ogsaa i Dag for første Gang, at jeg plukkede vildtvoxende Vindruer, de vare vel ikke rigtig modne endnu, men de vare gode for Tørst. Jeg havde ventet at træffe meget Vildt, men saae slet Intet uden en Mængde Skovduer og Egern. Samme Aften spiste jeg varme Kartoffler, og den Sorte fik en heel Hat fuld af Vindruer; en anden Gang fik jeg Fløde i min Kaffee, fordi jeg havde pillet en And for hende. Den sidste Dag ombord vare vi Uvenner, jeg havde ved at skænke Vand paa min Kaffekande skullet hendes sorte Arm. En Eftermiddag var jeg saa uheldig at styrte overbord, da jeg kunde svømme, naaede jeg snart Land; da skulde De have seet, hvor den Sorte hun loe, hun viste baade de hvide Tænder og det hvide af Øjnene, saa at jeg maatte lee med; imidlertid maatte hun betale for sin Latter med — et Kys. Det var det første sorte Kys i mit Liv, det skal ogsaa blive det sidste. Jeg havde det ret herligt her ombord, her var foruden mig 14 à 16 Pasagere, og vi sang almindelig hver Aften; een af dem spillede paa Valdhorn, det lød prægtig somme Steder mellem Bjergene.

Det meste af New York Staten er temmelig

bjærgrigt, somme Steder skulde man troe, man var blandt Norges Fjelde, paa andre Steder havde jeg smukt fladt Land for Øiet, men Skov og Skov næsten overalt. Opdyrkede Pletter ere her vel mange af langs Canalen, og jeg kan godt sige, det Allermeste er opdyrket i New York Staten, men her er dog store Strækninger, hvor vi ikke seilede gjennem andet end tyk Skov. Ved Siden af Kanalen løber næsten hele Veien Floden, men den er ikke seilbar, da den mange Steder er meget rivende, andre Steder danner smaae Vandfald, og desforuden ikke er dyb nok uden for Smaa-baade. Søndag Aften d. 22de Aug. havde jeg et Syn, hvis Mage jeg aldrig har seet eller kommer til at see. Kl. var mellem 11 og 12, vi befandt os i mørk tyk Skov, og da Himmelen var bedækket med Skyer, var Natten dobbelt mørk her; forøvrigt var det aldeles stille. Paa venstre Side af os havde vi Skoven, paa høire Floden og paa den anden Side af denne høje næsten lodrette Klipper. Jeg havde længe staaet og seet ud og undret mig over, at Trætoppene og Fjeldspidserne vare ligesom indhyllede i et rødt Skjær, hvortil jeg ikke kunde begribe Aarsagen, da alt udenom var bælmørkt. Pludselig oplaredes Alt, og 2 Baade eller Flydebroer kom frem bag ved et med Buske bevokset Fjeldstykke. I hver Ende af disse Flydebroer var andtændt en stor Ild,

der nu belyste Alt, og det er umueligt at beskrive, hvor Klipperne med de ranke Fyrretræer paa den ene Side og den tætte Skov paa den anden Side, hvor Alt tog sig ganske herligt ud. Tænk Dem blot, hvorledes Fjældene afmalte sig i den speilglatte Flod, Mændene, der stode ved Siden af Ilden o. s. v. Jeg nød dette Skue en Times Tid, da Baaden fulgte langs Kanalen, indtil den endelig ligesaa smukt forsvandt mellem Træerne, og vi havde mørk Nat igjen.

En anden Gang maae jeg ogsaa omtale; det var Dagen efter, Kl. var 9 Aften, det var tykt Mørke, vi havde høje Klipper paa begge Sider. Omtrent $\frac{1}{2}$ Bøsseskud fra os mellem Fjældene laae en lille Hytte, der med dens bageste Væg støttede sig til en uhyre Fjeldvæg, ganske nøgen og sort; foran samme Hytte sadde 2 Fruentimmer, hvoraf den ene var blottet indtil Bæltet, og foran dem en Ild, over hvilken hang en Jærngryde. Hvorledes Flammerne belyste disse 2 Fruentimmer og den lille Hytte, kan De ikke tænke Dem, men desværre passerede vi dem i et Par Minutter, saa jeg fik ikke Tid til nøie at betragte Alt.

Hvor var det nu, jeg slap, jeg har været en Tour ude at spadserc, det var herligt Veir. Jeg synes, jeg er saa tilfreds med mig selv her, jeg var det sjældent rigtig i Danmark og havde ikke

heller stor Aarsag til Andet. Det har lettet godt paa mig, at jeg har faaet denne Tjeneste, nu behøver jeg da ikke mere at stryge omkring som et andet vildt Dyr, thi det har jeg i Sandhed gjort i de sidste 8 Dage. For ret at nyde Livet købte jeg mig i Aften 2 Cigarer — de første i Amerika; tænk Dem, de første, hvor sparsommelig! Jeg gik da udenfor Byen tog Plads paa Toppen af een af Bakkerne, og der har jeg lagt og smøget indtil nu, seet imod Østen og tænkt paa det kjære Hjem, jeg kan ikke rigtig faae det i mit Hoved, at jeg er 1000 Mile fra Hjemmet, at nu, jeg har Løverdags Aften, har de Søndag Morgen, at naar jeg nu har sovet 1 Par Timers Tid, da er det høilys Dag i Danmark, og Folk gaar til Kirke, at nu, jeg sidder og skriver her — Kl. er 12 om Natten — da sidde mine Forældre og drikke The. — Jeg maa ikke glemme at fortælle, at jeg for en 8te Dage siden læste i amerikanske Aviser, at Bellona havde taget en Sø-røver, kan De erindre, den samme Nyhed, Vægteren fortalte Theodor og mig paa Gl. Torv. Beretningen var meget ufuldstændig, Kampen — stod der — havde været haard; men da blev jeg stolt, da jeg saa det. Mandskabet havde be-headed themselves like denish sailors. Jeg troer i det Hele, den danske Mand især Søemanden er bedre anseet i Udlandet end i sit Hjem, forøvrigt

har jeg aldrig seet Nyheder fra Danmark, det er for lille og for fattigt et Land.

Atter til min Reise. Ved Siden af Canalen gaaer som sagt Floden og paa den anden Side af den Jernbanen; jeg saae Dampvognen almindelig 2 Gange hver Dag og desforuden paa Jernbanen en anden lille Vogn, der imidlertid ikke ved Dampkraft bliver dreven frem. Den saae ud som en 4 kantet Kasse og ikke større end en 3 al. lang og 2 bred. Maskineriet kunne jeg ikke faae at see, 2 Mænd stode ovenpaa og dreiede de 2 Hjul, og derved bevægedes den fremad med mere end $2\frac{1}{2}$ dansk Miils Fart i Timen; det saae ganske pudsigt ud at see denne lille flade Tingest flyve afsted. — Jeg har seet Værker her i New York Staten, udførte af Menneskehænder, som man skulle troe var umuelige at frembringe. Saaledes maae jeg nævne som det største 5 Sluser ovenpaa hverandre i den lille Bye Lockport. Efter hele Dagen at have seilet gjennem fladt frugtbart Land naaede vi ved Solens Nedgang denne Bye; den ligger paa hver sin Side Floden og Kanalen paa flere hundrede Fod høie skallede Klipper, og foroven paa var atter fladt Land. Vi seilede som ind i et Hul, da vi ogsaa foran havde høie Fjelde — og tænk Dem, over disse skulle Baadene hæves op, da Kanalen paa den anden Side Lockport ligger 80 til 90 Fod høiere end den, vi hidtil

havde seilet paa. Sluserne vare da udhugne i Klippen; der var 5, og i hver stege vi en 16 à 18 Fod høiere. Det gik opad som paa en Trappe og det var underlig at see, da vi befandt os paa den høiere liggende Kanal, flere store Baade ligge dybt under os. De forstaaer nok, hvorledes denne Opadstigen gaaer til: hver Sluse er nemlig som en Kasse med Porte paa hver Ende; man gaaer da ind med lavt Vand, de bageste Porte bliver lukkede, Sluserne paa de forreste aabnede, saa Vandet strømmer ind og hæver Baaden saa høit som Vandstanden i den næste Afdeling, og saa fremdeles. Fra New York til Buffalo passerede vi omtrent 70 à 80 saadanne Sluser, men ingen Steder tæt paa hverandre som i Lockport — almindelig med en 2 Miil mellem hver. Et andet Sted, ikke langt fra Albany, var der 2 »Broers over Floden, paa den ene kjørte Vogne o. s. v. paa den anden — seilede vi; den var omtrent en 100 Favne eller vel lidt længere, og det saae lidt voveligt ud at staae paa Kanten af vores Baad og først see ned i Kanalen og dybt under denne, den rivende Flod. Et 3die Sted gik Kanalen ligeledes over Floden og ved Siden af samme en Kjørevei og en lille Allée for Spadserende, et 4de Sted gik Dampvognen under Kanalen, jeg var nede i Hvælvingen og havde just posteret mig i [en] Niche, da Dampmaskinen foer forbi

mig med et Slæb af 12 Vogne efter sig — de for-
 reste fulde af Sviin, de bageste af Gentlemen og
 Ladys. I den lille Bye Litle Falls dandsede jeg
 Hamburgerskots[k] med en sort Bjørn; jeg ville
 først ikke rigtig vove mig til det, men da de andre
 Passagere legede med den, probeerte jeg det
 ogsaa, og det gik prægtigt, een af Matroserne
 gav den et Brød; da den havde fortæret det,
 havde han nær ikke sluppen fra den, den vilde
 have mere, og naar han vilde gaae, holdt den
 ham i Klæderne. — Ved samme lille Bye saae
 jeg en afbrændt Fyrreskov; Græs, Buske alting
 var borte, der stod kun opad Klipperne de nøgne
 forkullede Træstammer, hvor ogsaa de mindste
 Greene vare afbrændte, det var Alt noget Nyt
 for mig.

Løverdag Nat d. 21de naaede jeg Buffalo; det
 var ogsaa en egen Sag at komme til en fremmed
 Bye om Natten, blive sat iland midt paa Gaden
 og ikke vide, hvorhen man skal vende sig. Jeg
 vilde have blevet ombord til om Morgenen, men
 det maatte jeg ikke. De andre Passagere gik til
 et Sted, kaldet American Hotel, men da jeg paa
 Navnet kunde høre, det blev mig for kostbart
 at logere der, lod jeg de andre gaae, halede min
 Kuffert hen mellem nogle Fade, der laae paa
 Gaden, og gav mig til at recognossere i Nærheden;
 jeg var ogsaa saa heldig at finde et boarding-

house tæt ved mig, hvor jeg bankede paa og strax blev indladt af en kjøn ung Pige, der ogsaa kunde tale tydsk. Jeg logeerte her meget billigt for $\frac{1}{2}$ Dollar til Søndag Eftermiddag Kl. 3, da jeg afgik med Dampskibet »Illinois« til Cleveland. Her havde jeg en nederdrægtig Nat ombord, jeg maatte sove paa Dækket, og det regnede, saa det peb. For en Dækspassageer kostede denne Reise 3 Dl. for Kahyts dito 7 Dl. Her ombord havde jeg Spektakler; jeg var kommen tidlig ombord og havde faaet mit Tøi posteret under et Ruf, saaledes at det ikke kunde regne paa det. En Gentleman, som han kaldte sig, kom senere med 3 Damer, og da det begyndte at regne, havde han, uden at jeg saae det, flyttet mit Tøi ud i Regnen og Damernes ind, hvor mit stod. Da jeg fik det at see, kjørte jeg øieblikkelig hans ud igjen og sat mig ned paa min Kuffert; nu gjorde han Kommers og med et ret uforskammet Sprog sagde han, jeg skulde get out; no never-mind Sir! Jeg blev siddende, Folk forsamlede sig om os, men da jeg ikke rigtig kunde skjændes paa Engelsk, forholdt jeg mig roelig og paastod blot, at ville han have sit Tøj ind, hvor mit stod, skulle han først kaste mig bort, og alene var han ingenlunde Mand for det, og de fleste holdt [med] mig, da jeg virkelig havde Retten paa sin Side. Enden blev paa det, at Capitainen

kom op af Køien, mæglede Fred og fik Damernes Tøi sat ind i Maskinmesterens Kammer. Jeg har aldrig seet et Menneske saa indædt gal, som han var; havde hans Kjæreste ikke staaet for ham, havde vi kommen op at slaaes, men til Lykke for ham skedte det ikke, thi jeg kunde see paa hans lange magre Krop, at han havde faaet Prygl, hvorvel jeg ikke forstaaer at baxes. Naar jeg undtager denne lille Strid, er min Reise gaaet meget fredeligt af.

Cleveland forlod jeg om Mandagen og gik atter ombord paa en Canalbaad. De første 2 Dage paa denne Reise havde vi paa 38 Miil 42 Sluser at passere, og efter Capitainens Sigende befandt vi os, da vi naaede Akron, 447 Fod over Erie Søen; naar jeg nu lægger dem til alle de andre Sluser, jeg har passeret, fra jeg forlod Albany, kan jeg omtrent regne, at jeg ved Akron befandt mig mellem 12 og 1300 Fod høi[e]re end New York og det atlantiske Ocean. Fra Akron til Chilicothe ere Sluserne bestandig gaaen nedad, og det skal være Tilfældet herfra lige til New Orleans, saa jeg kan regne, at jeg nu omtrent er paa Ryggen af Nord-Amerika. Ohio Staten er ikke saa bebygget som New York; det var hele Dage, jeg ikke saa andet end tyk Skov og somme Steder nogle enkelte Pletter i samme, hvor en Nybygger havde opslaaet sit Blokhuis. Hver Aften saae jeg

Ild rundt omkring mig, det er Ilden, der er Colonistens fornemste Hjælpemiddel til at rydde Skovene bort. Det gjorde mig ofte ondt at see det deiligste Egetømmer, Valnøddetræer o. s. v., Alt slæbt sammen i Bunker og bestemt til at forvandles til Aske. Kolonisten bruger her en Maade, der er nødvendig for at faae de saftfulde Træer til at brænde, han dræber nemlig først Træet, som de kalde det (to kill the trees), der blot bestaaer i, at han ved Roden af samme hugger en 1 Tomme eller 2 dyb Kreds i Træet. Det taber da Liv og Saft, saa at det, naar det har staaet faae Aar, brænder som Spaaner. Smaaebuskene rydder han strax bort og brænder og planter da strax Korn; derfor seer man meget ofte store Strækninger med skallede udgaaede Træer og mellem dem den frodigste Mais. Denne Mais staaer i Rader som Kartofler og naaer en Høide af en 4, 5, à 6 Al. Ved Roden af denne Plante groer da næsten overalt en stor Frugt gul eller grøn, der ligner en Melon og er saa stor som et Hoved; jeg kjender ikke dens danske Navn, Yankeerne kalde dem Ponkins og bruge dem deels til at spise selv, kogte, deels til at føde Creature med om Vinteren. Meloner er her mange af, jeg fandt ingen vildtvoxende, men kunde købe de største for 2 Cent. Mærkelig, at jeg i hele New York Staten ikke traf et Blommetræ; derimod

i Ohio Staten er her saa fuldt af dem, alle smaae røde men prægtige. Vindruer ere her og saamange af, og de have naact fuld Modenhed.

Hvad disse Nybyggere angaae, da er deres Boeliger meget simple, alle uden Undtagelse Blokhuse; nogle skulle man antage ikke at være Boeliger for Mennesker, men naar man kommer dem nærmere, ere de ikke saa slemme, og Beboerne, hvor jeg saa dem, altid velklædte, ikke som Bønder, altid kjøbstædklædte. Saadan en Mand har da altid Mængde[r] af Sviin i Forhold til sin Eiendoms Størrelse, Køer, der, efter hvad jeg kunde see, sætte meer paa Fedtet end paa Melken, store og svære, næsten alle af rød Farve, de gaae alle løse i Skovene saavel som Sviinene og Hestene, alle med Klokker om Halsen. Hestene ere gode og see ikke ud til at gjøre strengt Arbejde, da de almindelig ere smækfede. 2 Steder saa jeg Hjorte og Daadyr gaae og græsse — som hjemme Køerne — med en lille Grime paa, tøirede, og jeg smagte ogsaa deres Melk, der er federe end Køers, liig Faarmelk; de vare ikke meget vilde, men heller ikke tamme, de rendte altid omkring i Tøiret, naar man kom dem for nær, og Eieren fortalte mig dog, han havde haft dem fra ganske smaae; derimod meente han, at deres Afkom skulle blive saa tamt, at han kunne lade dem gaae løse. Eieren var en Sweitzer, en

meget pæn Mand og ugift, han havde været i Amerika $2\frac{1}{2}$ Aar og fortalte mig, at han kun havde haft 200 Dollars at begynde med; nu eiede han 1 Hest, 1 Koe, 3 Hinder, 1 Buk og 14 Sviin foruden i Kasser en Mængde Agerhøns, Skovduer og Egern. Jeg forblev hos ham et Par Timers Tid, da Baaden laae stille for en Deel Sluser. Han boede ganske ene, gjorde alt Arbeide selv, hans Stue var pæn med Gardiner i Vinduet, Skilderier paa Vægene og en stor Bogreol med latinske, engelske, franske Værker og — Holbergs Comoedier! Forøvrigt kunde jeg see paa ham, at han ikke var lykkelig, hans Ansigt var mørkt, han lignede Krarup, jeg spurgte ham, om han aldrig vilde see Europa mere, da svarede han kort: nei, jeg er dømt til at døe i Amerika! Paa Vægen hang et simpelt Oliemalerie, der forestilte en ung Pige, der i Haanden holdt en Vægtskaal; paa den ene af dem laae en Pengepung, paa den anden en Dolk. Jeg vilde gjerne have spurgt ham, hvad det betydede, men torde ikke; alt saae mig saa underligt ud i denne Hytte, og jeg var ganske glad, at jeg atter naaede Baaden. Jeg spurgte Matroserne, om de kendte samme Mand, da han boede saa nær ved Kanalen; de sagde ja, det var en Dutchmann, der levede alene af Jagden; de sagde, han var ellers sjælden at træffe hjemme, men en flink Mand, der altid

gav dem Melk gratis; forresten sagde de, var han forlovet med en Negerpige i Cincinatti; det var vist ikke sandt. Paa denne min Reise i Ohio Staten saae jeg ogsaa for første Gang Steenkulsgruber; her ere mange langs Kanalen, men desværre hændte det sig aldrig, at jeg kunde faa Tid til at bese dem. Et Saltværk har jeg ogsaa faaet at see ved den store Saltsøe ved Syracuse i New York State.

Søndag Aften d. 4de havde jeg atter noget ret originalt at see. Efter hele Dagen at have seilet gennem Skov, naaede vi om Aftenen, før det blev mørkt, en stor Indsøe; midt igjennem samme var sat en Dæmning, paa hvilken vore Heste gik. Denne Søe var omtrent 1 dansk □ Miil og overalt fuld af Træer. Førend Kanalen blev gravet, havde her ogsaa været Skov, nu var alle Smaaebuske forsvunden, og der stod kun Træstammer. Det tog sig ganske underligt ud at see denne Mængde Træer i Vandet; somme Steder, hvor det var lavt, stod endnu næsten hele Træet, men udgaaet, og Barken falden af, andre Steder ragede ikkun Toppen af den nøgne Stamme frem. Her var skrækkeligt vildt og øde, denne store Søe, de nøgne Træstammer, og i Horizonten skovbevoxede Bjerger; ikkun 1 Huus var at see. Paa en lille Øe, bevokset med Castanietræer, var en ryddet Plet og herpaa et Blokhuus. Vi kom

Øen tæt forbi, denne Eneboer var just ved at spise Aftensmad med sin Familie, 4 Fruentimmer og 1 Mandfolk; deres Bord var opstilt under et stort Træe udenfor Huset, og saavidt vi kunde skjønne, levede de bon, i det Mindste stod en stor Steg og røg paa Bordet. — Ombord paa denne Canalbaad levede jeg forresten godt, da jeg altid spiste i Kahytten. Jeg naaede Chilicothe Mandag Morgen d. 5te. Min Reise var endda ikke forbi, jeg har siden været i Piketon 22 Miil herfra; der reiste jeg hen, fordi jeg havde faaet at vide, der boede en Farmer, som maaskee kunne have Brug for mig; imidlertid havde jeg der ingen Lykke med mig, det var en Hollænder, John van Meter. Jeg forblev hos ham til næste Middag, det var en meget godlidende gammel Mand. Han havde boet der i 39 Aar og begyndt med nogle faae Acres Land, hvor kun var tyk Skov; nu har han eet af de største Wirtschafter i Ohio Staten, han har over 1000 Acres Land opdyrket, det vil sige Træstammerne staae de fleste Steder endnu, men med Korn imellem. Han har mellem 60 à 70 Heste (paa 2 nær alle falden efter en Hingst, som han endnu gjemte paa), omtrent 200 Køer og en mageløs Mængde Sviin, Antallet kan jeg ikke opgive. Hans Skinker, fortalte han mig, gik til Westindien og Europa. — Jeg kjørte til Piketon og gik hjem, det er den

længste Vei, jeg endnu har gaaet i Amerika, og den længste, jeg nogensinde har gaaet i Skov; jeg kom her tilbage i forgaars Nat i et styrtende Regnveir, jeg havde ikke en tør Traad paa min Krop. Det var saa mørkt, at jeg med Nød kunne skjeln Vandet i Hjulsporene, men jeg maatte, holde ud; der var kun 1 Huus at passere i Skoven, og det var jeg gaaen forbi ved Aftenstid, inden det begyndte at regne; træt var jeg ikke, jeg gik svært til; men hvad der var det Værdste, at jeg paa denne lerede Jordbund gled næsten for hvert Skridt, det var et Guds Under, at jeg ikke foer vildt, da Veien dreiede omkring Snese Gange. Imidlertid var Alt min egen Skyld; havde jeg ikke drevet Eftermiddagen hen med at løbe rundt efter Blommer og Æbler, kunde jeg have naaet Chillicothe, inden Regnen faldt paa. Det skal vare en Tid, inden jeg spadserer her i Skoven om Natten; det er dog bedre at have Varme end Regn af 2 gale Ting. Der manglede blot, at jeg skulle have hørt Ulven tude, saa havde det været en rigtig romantisk Spadseretur, og jeg ventede det ofte, da Van Meter just om Formiddagen havde fortalt mig, at her var mange af dem. Forresten skal det være meget fredelige Dyr, de tage som oftest et Faar og desl., Mennesker bryde de dem ikke om.

Jagden lover jeg mig en Deel af her, da Skovene

ere fulde af Alt Slags Vildt, især Ræve og Hjorte, og her er Jagden frie, jeg har Lov at skyde et Dyr lige udenfor en Mands Dør. Det er et frit Land, og jeg kan skabe mig lige saa tosset og gal, som jeg vil, jeg kan være Kjøbmand, Skræder, Skomager, Jæger, Landmand, Fisker, Alt, hvad jeg kan tjene ved; her er hverken Laug eller Oldermænd eller Kammerjunkere og Geheimkrigscancellisekretærer; jeg har ogsaa Lov at være Præst, om jeg kan, Degn, Kommediantspiller, Skorstensfeier og Kroemand. Forøvrigt speculere jeg hverken paa at blive Præst eller Degn; Landmand først, kan jeg da tjene noget ved at handle, saa er det jo ogsaa godt.

Det er nu Søndag Aften; i Morgen skal jeg have fat paa min Tjeneste, det er altsaa den sidste Dag, jeg lever paa min egen Haand. Jeg er lige glad, i Morgen skal jeg maaskee tage Møgreben paa Nakken, efter at jeg i Middags har spist ved eet Bord, hvor Negere med store Vifter tilviftede mig Kjølighed; det er som fra 1ste Sal ned i Rendestenen, men det bedste er, naar jeg da atter ta'er ordentlige Klæder paa, saa er jeg ligesaa god som før, om ogsaa jeg lever af at arbeide med mine Hænder. Denne Lighed blandt Folk kan jeg forbandet godt lide. Var det i Danmark, jeg havde taget mig en Tjeneste paa som Arbeidskarl, hille, saa havde F været løs,

saa skulle vi have hørt en Brølen: nei Gud! see nu Torben, han er simpel Karl — et velopdraget Menneske. Gud! hvor han gjør sine Forældre Sorg! nei, vi kunne ikke længer være den Familie bekjendt, de arme Forældre!! — Er det ikke sandt, vilde hun ikke have gaaet i den Tone? Lad dem nu sige, hvad de vil, hvad Øret ikke hør, det Hjertet ikke rør! Vil Gud lade mig beholde mit gode Helbred, da skal jeg vide at tiene mit Brød her som et honct Menneske, enten med Hænder eller Hoved eller begge Dele paa engang.

V.

New York the 19th November 1841.

Kjære Forældre!

Nu har jeg været i New York (for en lille Handels Skyld) i 10 à 12 Dage; imorgen afgaaer jeg atter herfra med Jernvognen til Philadelphia. Kommer der ikke inden Morgen Eftermiddag Kl. 4 Brev — flere Hamburger, Bremer og Havre Paqvetter ere i Vente — da vil jeg vel intet høre før Begyndelsen af 1842, og saa maae jeg endda sige, jeg var heldig. Jeg blev gjerne i the City, som New York kun kaldes, en 8te Dage længere, men deels koster det Penge at ligge her, 2¹/₂ Dl

om Ugen, og deels er jeg bange, at Vinteren skal falde paa, og Floderne spærres.

Hvis De hjemme dømme mig nu som før, da veed jeg, at De vil kalde mig ustadig, fordi jeg nu er i New York og ikke i min Tjeneste i Ohio Staten; hvad dette angaar, da beder jeg, gjør Dem blot ingen unyttige Bekymringer; det ville være mig en let Sag at skrive over Brevet Ohio istedetfor New York, imidlertid her vil jeg ikke gjøre mig slige Ulejligheder, jeg handler her for mig selv, jeg er ene, der er ingen, der giver mig noget, og jeg har ingen uden mig selv at sørge for, derfor er det mig ligegyldigt, enten jeg er vest eller øst. Hvor jeg kan tjene meest, der gaaer jeg, jeg er frie, har ikke det ringeste Baand paa mig, herlige liberty og endnu herligere equality! Ja, De maa troe, det er en heel Forandring fra Danmark, hvor et Menneske er foragtet, naar han ikke er Student eller Officeer, hvor han bliver sammenlignet med Stude og Ungqvæg, naar han vil søge at tjene sit Brød som ærlig Mand, hvor han bliver kaldt uslere end Jordskorpens Kryb, naar han i Skolen ikke kan være den første etc., hvor han bliver kaldt doven, skjødesløs, med eet Ord good for nothing, naar han for det Første ikke har taget Artium, eller for det Andet ikke kan prale, snyde og bedrage; det er en Forandring, siger jeg, at komme fra Alt dette til

Amerika. Det kommer mig ganske underlig for, at jeg endnu ikke er bleven udskjældt, Vanen er den anden Natur, siger man, det er ogsaa [sandt], havde jeg bleven f. Ex. hos Lund, dette Ærkefæe havde tilsidst bildt mig ind, at jeg virkelig var større Dumrian end han, det heed sig jo altid, naar jeg ville raisonnere f. Ex. om hans Qvæg-fodring: ti De stille, Lange, jeg er jo Eier af Skousgaard; det vil sige, jeg har Penge, følgelig maa jeg kjende det bedre end Dem — herligt Raisonnement!

Paa Seymours Eiendom i Ross County, State of Ohio, har jeg arbeidet, siden De sidst hørte fra mig. Jeg hyrede mig først maanedsviis med 9 \$ (1 Pjaster eller spansk Daler liig 2 rbd dansk) om Maaneden; denne Accord forandrede jeg efter Seymours Tilbud strax, og jeg paatog mig Accord-arbeide med at skjære Mais (indian corn) og rydde Træer. Han meente at kunne profitere derved, men han tog slemt feil, han antog, at jeg som Fremmed ikke kunne gjøre mere end halvt Arbeide mod en Amerikaner; jeg lærte det imidlertid i et Par Dage og fortjente senere over en Bank 75 Cent om Dagen (1 \$ har 100 Cent) saavel som Kosten og Logis. Almindeligviis sagde vi os fra Arbeide Fredag Middag, og til Søndag Aften jagede i Bjergene; herved fortjente jeg meest; jeg havde Seymours Riffel, 2 af Seymours

Hunde og jagede i Seymours Skove, men hvad Vildt jeg skød eller fangede, det købte han Alt, da han tillige havde en Boutique i den nærliggende Bye Baimbridge. Det høieste jeg har tjent paa en Jagdtour fra Fredag Middag til Søndag Aften var 4 \$ 25 Ct; men for Fremtiden haaber jeg, det skal blive mere.

Jagden her er ganske anderledes end hjemme, Bøssen, som jeg vel ogsaa forstaaer at haandtere, er ikke saa vigtig som Kniven. De to vigtigste Dyr, hvis Skind betales bedst, er ragoon (Vaskebjørnen) og et Dyr, de kalde possom. Rakunen er saa stor i Kroppen som et Aars Lam omtrent, Hovedet meget liig et Sviin, og Fødderne dannet som Bjørnens; den anfaldet aldrig Mennesker, og desuden kan den ikke løbe stærkere end en gammel Kjærling. Om Natten er den kun at fange, Hundene støve den da og jager den op i det første det bedste Træ; Træet hugger man da om, og nu opstaaer en ordentlig Slagsmaal med Hundene. Første Gang jeg med Seymour bivaanede denne Scene, turde jeg ikke rigtig vove mig Hundene til Hjælp, imidlertid for ikke at kaldes afraid hjalp jeg dem, men i min Iver fordærvede jeg dens Skind, idet jeg 2 Gange traf den med Dolken i Ryggen. Senere har det gaaet mig bedre, jeg har nu stukken 7; der er ingen Fare herved, da for det første Hundene holder

ham, den ene altid i Halsen, og den deels blændes af Ilden.

Possom'en er lille, som en Kat, ligeledes slet tilbens, men stærk som Fanden; jeg har kun stukken een af dem. Egern er her en Mængde af, deres Skind betales kun slet, men de smage deilig, og jeg har nu ogsaa lært at stege dem. Vi have bestandig været 2, Irlænderen John Griver og jeg. Han har været i Amerikas Skove Jæger i 26 Aar, forstaaer sine Ting som en Mand og har været mig en god Læremester. Han har foræret mig en Jagddolk og raadet mig at gaa til Missouri territory og give mig i fur-compagniets Tjeneste; det gjør jeg nu ogsaa, han var selv der, og jeg haaber, hans Ord skal gaae i Opfyldelse, da han sagde: By George, you'll be a first rate huntsman, i tell ye. Hvad min fremtidige Beskæftigelse angaar, da tør jeg endnu Intet sige derom, med Tiden skal jeg fortælle det.

Her i New York har jeg været deels paa Handels Vegne, jeg speculeerte i Sølvskær, NB! german silver; mine Reiseomkostninger tjente jeg, det var ogsaa Alt; deels kom jeg til New York for mine Penge-Affairers Skyld. Alle Bankerne i Ohio Staten ere slette og usikkre, the city bank of New York er derimod saa sikker som New Y. selv, her har jeg da nu faaet anbragt deels hvad Penge, jeg havde tilovers fra Danmark, deels de

faae Skillinger, jeg har gjort i den nye Verden. Paa at settle mig som Landmand tænker jeg endnu ikke; jeg kunne vel, thi her behøves ikke saa stort; imidlertid, saalænge jeg kan færdes omkring og see Verden og dog tjene, saa gjør jeg det.

Siden jeg skrev sidst har jeg seet meget. Som det vigtigste vil jeg blot nævne Vandfaldet ved Niagara og Vandfaldene ved Genessee og Mohawk Floden, hvilke 2 sidste dog falder reent igjennem ved Siden af Niagara. Jeg har ogsaa siden sidst vi talte sammen havt Foden paa Hendes brittiske Majestæts Besiddelser i Canada, dog kun $\frac{1}{2}$ Dag. Grænsen er godt besat med brittiske Soldater. De har vel seet i Aviserne, at England og United States staaer paa en spændt Fod. Den engelske Officeer Mc. Clay er vel nu paa frie Fod igjen, men Gjæringen er ikke ophørt, og næsten hver Dag læser man i Aviserne Artikler med Overskrift: Hurra, for a war with Great Britain; Amerikanerne lade ikke til at være frygt-somme. At vi faae Krig, antage alle for en afgjort Sag, og Enden vil vel blive, at England maae give Slip paa Canada, hvis Beboere, især den lavere Klasse, ere yderst misfornøiede, og som jeg selv har hørt Canadier[e] sige, intet mere ønske, end at nyde the american liberty.

Her i New York logerer jeg paa det gamle Sted

hos min tydske Fatter Klingel særdeles billigt; jeg har moret mig godt her, det er immer prægtigt, naar man kan sige: de Penge, du bruger, ere dine egne, du har selv tjent dem, og du veed, hvor du kan gaae hen og tjene meer. Døllner har jeg besøgt 4 Gange, det er en rar Familie — men en lille Smule for hellig — Bønner og Bønner ved enhver Leilighed. De Aftener, jeg ikke var der, har jeg moret mig 1 Gang i american museum, der er Ting, det er værd at see; de øvrige Aftener har jeg været i det saakaldte Hôtel de mille colonnes paa Broadway. Det er New Yorks største Kaffehuus, Fatter Kehlets paa Kongens Nytorv falder reent igjennem; Væggene ere Speilglas, Altaner er der paa Siderne, hvorfra der bestandig musiceres og synges; Gasbelysning overalt, langs Væggene, Borde med hvide Marmorplader, fulde af Domino Spillere. Dette Domino er Amerikarnes Yndlingsspil. Ved Siden en Sal, yderst pragtfuld, med 8 Billarder. Her er altid fuldt Huus, man behøver ikke at nyde noget, imidlertid alt, hvad man tager, koster 12 Cent.

Jeg har ogsaa havt en anden Fornøielse, idet jeg har været ombord paa det franske Krigsskib, her ligger, og seet Prindsen af Joinville. Samme Dag var jeg ombord paa det amerikanske Linieskib »Caledonia«, hvor jeg da ogsaa traf 2 danske Matroser, som jeg kjendte paa, at den ene sagde

til den anden paa godt Dansk: giv mig en Skraae, Ole; de havde Arbeide, jeg talte da ikke videre til dem end spurgte dem hvorfra; den ene fra Lemvig i Jylland, den anden fra Corsoer-Egnen. En gammel Skolekammerat Herman Treschow fra Frederiksborg har jeg truffet, han var Styrmand paa en norsk Bark og havde i de sidste 2 Aar faret som Styrmand paa Savannah i Georgien, ombord paa en Amerikaner. Nu ville han gaae hjem; jeg bad ham bringe Hilsen til min Familie og besøge mine Forældre. Da han gik i Frederiksborg Skole, sagde Lærerne ogsaa om ham, at han duede til Intet, nu er han dog noget, og efter hvad Døllner sagde mig, en Karl, der forstaaer sine Ting, ædruelig og skikkelig. Det kalder disse fordømte Skolelærere Intet, saadanne fordømte Aspidskere mene, at en Dreng, der ikke kan lære deres Skidt paa Ramse eller er doven og fuld af Gavtyvestreger, de mene, at han kan aldrig blive til Noget, de tage ofte feil, men saa har de dog almindelig den Triumpf, at de faae bildt Forældrene det samme ind og, naar det gaaer rigtig galt, Drengen med. Jeg ville ikke have min Skolegang tilbage, om man saa laae mig 1.000.000 \$ paa Brettet for mig. Skulle jeg nu gaae i Skole hos Wegener, jeg skulle lade ham see, jeg er Menneske og ikke Kryb; i Sandhed jeg kan sige, som der staaer i Visen: Bliver

man gammel, stor og lang, aldrig man glemmer sin Skolegang. Jeg kan ikke andet, men hver Gang jeg tænker paa denne Skurk, saa maae det koge i mig.

— — —

I Morgen gaaer jeg til Philadelphia, derfra til Pittsburgh, med Dampbaadene ned ad Ohio Floden til Mississippi, dernæst op ad denne Flod til St. Louis, herfra op ad Missouri Floden, til — saa langt jeg kan komme — the rocky mountains; vil De nøiere vide, hvor jeg skal færdes, da kan De paa Amerikas Kortet finde Navnet »Swartzfüsser«, det er temmelig langt mod det vestlige Hav, ved Missouri Flodens Kilder.

Sandsynligviis kommer jeg ikke før Foraaret saa langt; jeg har fra een af mine Bekjendtere, en tydsk Kjøbmand her i Staden faaet 2 Anbefalingskrivelser med til Mænd i St. Genevieve i Missouri Staten; i den Egn bliver jeg da sandsynlig Vinteren over til Februar Maanedes Begyndelse og nærer mig enten ved Jagden, eller jeg tager Arbeide paa en Landeiendom.

Til Slutning ønsker jeg Dem alt godt der hjemme, Glædelig Juul, Nytaar o. s. v. Naar De skriver, fortæl da en skammelig Mængde.

VI.

St. Louis Mo. d. 25 Martz 1842.

(Modtaget d. 18. May 1842).

Kjære der Hjemme!

— — — For Øjeblikket er jeg vel her i St. Louis Missouri State, men det varer kun kort; jeg ankom her igaar Nat med Dampbaaden fra Quincy, Illinois Staten, og forbliver her høistens til Tirsdag (saa haaber jeg), da jeg atter gaaer Nordvest paa dog ikke mere til Ill[inois] eller Missouri, men til, hvad de kalde Jaways eller Jowa Territorium (udtales Ei-o-æ). De ville vel først spørge, om jeg er rask, — Gud skee Lov — jeg er saà og har været saà bestandig, siden jeg naaede Un: St. — dernæst hvad jeg er. Det klinger ikke høit, naar jeg fortæller, at jeg endnu til Dato har tjent mit Brød som Arbeider, saaledes er det imidlertid og bliver ikke anderledes for den Gang. Ved Bøssen har jeg vel ogsaa tjent noget, dog ikke betydeligt, da jeg hidtil ikkun har betragtet Jagden som Bibeskjæftigelse.

Jeg har i det Hele denne Vinter havt ganske god Fortjeneste, men den megen Reisen koster ogsaa. Da jeg i Vinter ikke ville tage Tjeneste hos Skind-Compagniet, besluttede jeg uden videre at købe Land og nedsætte mig selv som Landmand — det er ogsaa nu min Plan. Men det er

ikke saa let og gesvint gjort som Mange ville antage, isærdeleshed for en ung Mand, der ikke kjender et Menneske i 1000 og atter 1000 Miles Omkreds. Kjøbe Landet i Landcomptoiret, uden iforveien at have seet det, det vil jeg nu ikke. De fleste Emigranter bære dem vel ad paa denne Maade, almindelig fordi de enten ikke gider eller ikke tør reise omkring.

Jeg har, siden vi sidst taltes ved — meest tilfods — gennemreist en stor Deel af Missouri og Illinois Staten; ved slige Fodvandringer lærer man Landet at kjende. Imidlertid jeg har ikke bestandig trasket omkring, mellemstunder tog jeg Arbeide en kort Tid, forhørte mig rundt o. s. v., naar det saa ikke gefalt mig — atter

Foden paa Nakken, til Marschen parat,
med Riflen paa Nakken som tapper Soldat o. s. v.

Nu synger jeg vel, og jeg har aldrig grædt; dog er jeg vis paa, mangan en Pralhals vilde have vendt om og flæbed, hvor jeg ikke har gjort det, Fodreiser i Vintertiden gjennem mørke mennesketomme Skove over de vilde Stepper uden ofte hele Dage at kunne finde Sporet igjen, det er ikke saa ganske nemt. At spadsere paa Danmarks Chauseer og spadsere i det vestlige Miss[ouri] — der er F. til Forskel.

Den længste Tid, jeg arbejdede, var i Illinois,

6 Miil fra Atlas, for en gammel Søemand, en Capt. H. Horton. Jeg forlod ham d. 9de ds., gik derfra til Quincy og saa videre. Saa frugtbart Land som i Ill[inois] i Nærheden af, hvor jeg var, har jeg aldrig seet, der var kun to Ting i Veien, at jeg ikke købte der 80 acres Land — 1ste den evige Sygdom (Feber). Hos Capt. H. var vi 5 Mandfolk og 3 Fruentimmer, de havde i den Tid, jeg var der, alle Feberen undtagen den gamle H. og jeg. I Naboehusene ligedan. Feberen er vel ikke ofte dødelig, men den piller Folk saa skammeligt af. Grunden til denne megen Sygdom er sandsynligviis: Landet er, hvad man kalder temberprairie, eller fladt lavt Land bevoxet med tyk Skov — desforuden en Deel Steppe, og deri Mængde af stillestaaende Vand, der om Sommeren skal stinke; men Jordbundens Frugtbarhed gjør den, der ikke har seet det, sig intet Begreb om. Om De læste det andetsteds, ville De maaskee troe det Overdrevent, at paa Stepperne er Græsset ofte saa høit, at den største Hjort gaaer fuldkomment skjult imellem det. Selv nu i Vintertiden, det er fugtigt og varmt, bølger det liig en Rugager for Vinden. Af Vildt vrimler det ligeledes, især Ulve og Dyr, desforuden [en] Mængde Kalkuner, Høns, kort her er Alt godt i denne Deel af Illinois — kun Sygdom.

En anden Ting, der tillige afholdt mig fra her

at kjøbe, er, at Eiendomsretten aldrig her paa det bedste Land vil blive ret sikker af den Grund: I den sidste Krig brugte Un. St. den Maade at betale deres Soldater og Orlogsmatroses med Land foruden Penge — og det det bedste Land. — Efter en vis Tjenestetid fik Soldater og Matroses Skjøde paa Landet, men mange vidste vel ikke engang, hvad sligt Papier ville sige, mange af disse druknede, bleve skudte o. s. v. — Mange leve vel endnu, men hvor ere de? og de Døde, hvor ere deres Arvinger? Mange tage dette military land i Besiddelse, mange gaae det ogsaa heldigt — men det hænder sig ogsaa, at de rette Eiere komme, fremvise Skjøde, og nyde ofte Frugterne af en anden Mands Arbeide. Ulykken er, paa Landcomptoiret vide de ikke, hvad der er military land og hvad der ikke er, eller, naar de kan komme afsted med det, sælge [de] det og putte Pengene i deres egen Lomme. For en 8te Dage siden er en 3 à 400 Mand kommen hertil, der have tjent i den floridanske Krig — flere af dem ville maaskee komme Landmændene i Illinois meget utilpas.

Siden jeg taler om Soldater falder mig ind, der er pludselig erklæret Krig mellem Mexicanerne og Texas, selv Un. States vil vel snart komme til at lugte det engelske Krudt, efter hvad man læser i Aviserne; imidlertid Ameri-

kanerne ville vist give dem meer at bestille, end de have i deres skjændige Krig mod Chineserne — som der staar i Aviserne hver Dag: lad John Bull kun komme herover, men lad ham tage sig i Vare, at han ikke, inden han atter naaer Hjemmet, skal synge: Yankee boys rule the waves, istedetfor Britania . . . Jeg er ingen Politicus — at Englands Sæmagt er større, end Amerikas er vist, det er imidlertid [et] Spørgsmaal, om deres pressede Matroser ere saa gode som vore frivillige. England har nu 2 Gange bukket pænt for Yankeerne, og — som der stod i et Blad — bukker han sig 3die Gang, da bliver det saa dybt, at han aldrig mere naaer sin forrige Høide. Frankrig synes desuden at helde til Amerikas Siden — det er en haard Nød tillands.

Tilbage til Landkjøberiet. De have nu hørt Grunde, hvorfor jeg ikke slog mig til Roe i Illinois. Jeg vil nu omtale Missouri. I denne sidste Stat har jeg reist meest og arbeidet mindst. Her ere uhyre Strækninger Land for Salg — og ikke meget military — dog gives dette ogsaa her. Sygeligt er det vel ogsaa her, men kun, saavidt jeg kunne skjønne, ved Flodbredderne — og her er ikke alene det bedste Land, men det ligger naturligviis ogsaa bedst for Markedspladserne. Længere oppe i Landet findes vel ogsaa godt Land, men det er saa tynt beboet. Mile, ja Dage

kan man gaa, uden at see Huus eller Bye, kun den mørke Urskov eller den vide Steppe. Havde jeg Familie, vilde jeg ikke tage i Betænkning at købe Steppeland i Miss[ourri], men saa ganske ene at boe saa fjernt fra Mennesker, det har jeg dog ingen Lyst til. Jeg har hele Verden for mig, er frie Mand.

St. Louis, denne store city of the far west, er egentlig den sidste Bye af Betydenhed, man træffer, der gives nogle faae flere længere Vest f. Ex. St. Charles, Independance, Franklin, men endnu hoist ubetydelige Flekker. Herfra opad Missouri gaae Dampskibene vel endnu 800 à 900 Miil og herfra opad Mississippi noget længere, men det er sjældent og meest kun for Jægere og Skindkræmmere, der gaae til de Stenede Bjerger, for Indianerne o. s. v.

I det vestlige Missouri, hvor jeg var, ophører egentlig den hvide Befolkning. Ved Osage river træffer man endnu Kolonier af nys ankomne Franskmænd. Ved la Platta Floden 4 à 500 Miil længere Vest ligeledes nogle faae Nyebyggere; endnu længere Vest gives, saavidt jeg veed, ingen Hvide undtagen Jægere og Skindkræmmere, indtil man kommer over de stenede Bjerger ned ad Colombia Floden, da træffer man atter aller vestligst russiske Kolonier, naturligviis fra Sibirien. La Platte og Colombia Flodens Bredder ere

efter Jægeres og Reisendes Beskrivelser rene Parader, imidlertid det er for langt fra Haanden. For Jagdens Skyld skulle jeg ønske at besøge disse Steder, naar Tid og Leilighed gives, imidlertid det tør jeg for Øieblikket ikke tænke paa.

Om Jaways [o: Iowa's] Territorium har jeg hørt meget godt fortælle, nu vil jeg imidlertid probere. At Landet kaldes Territorium vil sige, at det vel af Governementet er kjøbt af Indianerne, men endnu ikke indlemmet i Staternes Tal. Landet her betales for Øieblikket kun med $12\frac{1}{2}$ Cent pr. acre, det øvrige betales, naar Landet kommer i Market; den der da nu har betalt $12\frac{1}{2}$ Cent, har Forkjøbsret for 1 \$ $12\frac{1}{2}$ Cent, om ogsaa en Anden til den Tid maaskee ville give 10 \$ pr. acre. Dette er, hvad man kalder preemption right. Denne right kan imidlertid sælges, naar og til hvem man lyster. Hvad Landmanden her dyrker meest er Mais (indian corn) og Hvede. En acre Land er saa meget som man besaaer med $1\frac{1}{2}$ til 1 bushel Hvede. En bushel Hvede veier 60 à 65 Ø og koster for Øieblikket her 1 \$, længere vest lavere; jeg har seet den solgt til 75 Cent (60 Ø). Maisen betales her for Øieblikket med 25 Cent pr. bushel, jeg har seet den solgt til 16 Cent. Foruden Hvede og Mais dyrkes mange Slags, f. Ex. Bønner, runde hvide, saa store som Ærter, Kartofler, dog kun faae og

ikke gode, lidt Havre, sjældent Byg eller Rug, Hamp. Af Haugeproducter en Mængde, foruden de almindelige man har i Danmark, en Mængde, hvis danske Navne jeg naturligviis ikke veed, f. Ex. tomatoes, pomkins, water melon (Græskar, troer jeg), sweet potatoes og meget andet.

Hvad Husdyrene angaae, da er Svinet det Vigtigste; porc eller Svinekjød betales med $2\frac{1}{2}$ \$ pr. 100 Ø (her i St. Louis er det mere). En god Koe koster her 15 à 18 \$, længere inde i Landet køber man en god Koe, f. Ex. med anden Kalv for 12 à 15 \$. Smørret betales i disse Dage i St. Louis med 18 à 25 Cent pr. Ø . Længere inde i Landet spise Landmændene deres eget Smør. En saadan Uefterrettelighed og Negligence med at malke og passe Kørne som her har jeg aldrig seet. Her bruges nu altid den Maade, at Kalven patter paa Koens høire Side, medens man malker paa den Venstre; undertiden — f. Ex. hos Capt. Horton — blev ikke malket 2 à 3 Dage; den gamle H[orton] malkede selv, og naar saa Koen ikke ville staae, saa gik han sin Vei og lod Kalven have det. Faar koste $3\frac{1}{2}$ à $4\frac{1}{2}$ \$, de ere omtrent eller ganske samme Slags som de danske (jydske). Ulvene ere slemme ved dem, ellers betale de sig godt. Ulden betales almindelig med 50 à 60 Cent pr. Ø . Heste koste forskjelligt, at opgive Prisen paa dem kan jeg ikke, her er saa ubetydelig

Handel med dem, da Landmanden for Nyttens Skyld sjældent holder dem, Stude bruges meest. Jeg har imidlertid seet her i St. Louis en ung stærk Hest solgt til 60 \$. Længere inde i Landet, om man kunne træffe en Landmand, der manglede Penge, kunne man gjerne kjøbe dem under det Halve; alligevel have Landmændene her altid en Mængde (deres egen Stok, som de sige — Fader, Moder med Børn og Børnebørn etc.). Vinter og Sommer gaae de i Skovene og paa Stepperne, kun om Aftenen indfinde de dem ved Gaarden og blive lukkede indenfor, dog aldrig eller sjældent i Huus. Qvæget kommer aldrig i Huus, hverken Vinter eller Sommer. Om Vinteren faae Hestene almindelig 12 Maisøre[n] til hver — forresten maae de føde dem selv; med Qvæget er det anderledes, de indfinde dem ved Husene Morgen og Aften og faae da enten Høe, der bliver baaret ud og lagt ved Foden af Træer o. lign., hvorved naturligviis det Halve bliver forødet, eller Maisøren. Kalvene have almindelig en lille Gaard indhegnet for dem selv, der ere de bestandig under aaben Himmel; hver Morgen og Aften indfinde da Kørerne sig der. Med Svinene er det noget lignende som med Qvæget. Morgen og Aften faae de Mais, det bliver kastet ud til dem, f. Ex. hos Horton, mellem Træerne, og der slaaes saa 200 à 300 Stk. om det. Nogle Sviin (Største-

parten) leve bestandig i Skovene, de komme aldrig til Husene; som Grisse fange Hundene dem, Eierne sætter sit Mærke paa dem. Naar de skal slagtes, jage Hundene dem op og man skyder dem. Riflen er altid til Rede. Hos Capt. Horton skød jeg een Dag 12 Sviin, forresten er det ikke saa let en Sag, da man ikke maae træffe dem andet Sted end mellem Øinene; naar det da falder, stikker man det naturligviis.

Hvad forøvrigt Kostbarheden angaar af saa mange Ting, jeg hørte fortælle om i Danmark, da ere alle disse Fortællinger overdrevne, imidlertid det kan ikke nægtes, det er dyrere her end i Danmark; lad ogsaa over en Bank det være $\frac{1}{2}$ Gang dyrere her, saa er Fortjenesten ogsaa i Forhold dertil. I Quincy, hvor jeg laae i 12 Dage og ventede paa Brev fra N[ew] Y[ork], arbeidede jeg i den Tid, ladede en Baad med Corn for New Orleans; 1 \$ om Dagen er den bestemte Priis, under det arbejder ingen Mand. Paa Landet, hvor man hyrer sig i Maanedsviis, er det en anden Sag. Er det dog ikke for galt, f. Ex. i Jylland, der faaer mangan en stærk dygtig Karl for et heelt Aars Slid og Slæb ofte kun 10 à 16 Rbd., det samme Beløb vil jeg forsikkre enhver stærk Karl, der kan og vil arbeide, om, at han her kan fortjene i 14 Dage. Linned, Skoetøi, Klædestøi kan man vel her kjøbe til meget høie

Priser, men man kan ogsaa have det meget godt til omtrent de samme Priser som Hjemme, f. Ex. et Par Støvler $3\frac{1}{4}$ \$, meget stærke og gode, 1 Par Skoe $1\frac{1}{2}$ \$, 1 Skjorte med Læg i Brystet, Manchetter o. s. v., som man her bruger dem, $1\frac{1}{4}$ \$. En Sommertrøie købte jeg igaar til $1\frac{1}{2}$ \$, tyndt let Tøi, en Straaehat, meget stor bredskygget 1 \$, en grøn Silkevest 3 \$, et sort Hals-tørklæde $1\frac{1}{4}$ \$. Uldtøi er derimod dyrt.

Alt, Haandværkeren frembringer, [er] temmelig kostbart. Hvad ligeledes er dyrt, er f. Ex. Doctor. En Doctor paa Landet besøger ingen Patient under 10 \$. En Procurator — om jeg blot vil gaae ind i hans Huus og spørge ham til Raads — 2 \$. Skriver han, om ogsaa kun en Linie for mig: 5 \$ Sir! if you please. Jeg haaber imidlertid hverken at skulle behøve Doctor, Procurator eller andet saadant Sk

Jeg kan ikke andet end ofte lee, naar jeg tænker paa den høilærde Etatsraad Estrup, forrige Director ved Sorøe Fordærvelses-Anstalt, da han fraraadede mig som en Mand, der økjendte Verden at gaae til America; der fortalte om Køer, der overalt i Amerika kostede 200 Daler og Heste 400. Jeg priser mig lykkelig, jeg er ude af saadanne Fyres Skudvidde og beder flittigst hilse.

Saagodt jeg kan erindre Deres Brev, da jeg ikke har det her, vil jeg nu svare paa det og

begynder da med at skjælde Hr. Krigsraad Bang ud, det maae være et skammelig stort Fæ. Jeg skulle være ham inderlig forbunden, om han vilde blive hjemme mellem sine Øienvandsflasker, naar han ikke har anden Forretning i mine Forældres Huus end løbe og fortælle Historier om Vilde Mennesker, Dyr og fæle Slinger og gjøre Moder ængstelig for min Sikkerhed. Kjære Moder! jeg beder Dig, troe ikke et Ord af Alt, hvad han siger. Af Vilde Mennesker gives her ingen; her er vel Indianere (røde Mænd) men de ere ikke slemme, de ere fredelige, skikkelige, de hverken lyve eller stjæle eller slaac Folk ihjæl halv saa meget som de Hvide. En 8 à 900 Miil længer Vest [paa] gives der vel Stammer, der ikke ere saa ganske at stole paa, og dog siges der almindelig, at naar man ikke giver dem Brændeviin, ikke snyder og bedrager dem, lader deres smukke Fruentimmer være i Roe, da er man der saa sikker som noget andet Sted. Jeg har kun een Nat sovet hos en Indianer her i Miss[ouri], jeg var nødt til der at søge Huslye, men jeg frygtede hverken hans Kniv eller Økse; han var vel ikke en Christen, men troede dog — som alle Røde — paa den store Aand og vi[d]ste vist ligesaa godt som nogen Hviid, hvad Ret og Uret er.

Af vilde Dyr gives her kun Ulven, men den

er meer bange for Mennesker end noget andet Dyr, den har nok at æde foruden Menneskekjød. Længere Vest [paa], omtrent en 1200 Miil herfra ved the rocky mountains gives vel baade Tigre, Pantere, Bjørne etc., men desværre er jeg for langt borte fra dem. Krigsraad Bang, vil jeg nok troe, duede ikke meget til Jæger her, han er for tyk. Af Slinger gives i Ill[inois] og Miss[ouri] den saakaldte rattel snake, den skal være temmelig tyk og lang, men dens Bid ikke dødeligt; om den findes i Iaways veed jeg ikke, jeg troer det ikke. Jeg er selv ikke meget frygtsom for saadanne Ting og beder Dem hjemme ikke heller være det.

Herfra kommer jeg til at tænke paa, Fader spørger mig om 2 Ting: hvorledes mit Selskab er; det er endnu saa at sige Intet, da jeg intet rigtig blivende Sted endnu har havt. Naar jeg imidlertid kommer til Roe, skal jeg kun vælge, hvad Godt er, saavidt det staaer i min Magt. Jeg skal altid erindre, hvad Du har raadet mig, kjære Fader, og følge Dine Raad efter bedste Evne, da jeg erkjender dem baade godt meente og i sig selv gode. Du spørger mig ligeledes, Fader, hvordan Damerne ere her; det er det Haardeste, Du kunde give mig at besvare. Sige Ondt om dem, det synes jeg nødig, jeg kan, og af Godt kjender jeg ikke synderligt. Imidlertid

der siges almindelig, at Yankee Piger ere dovne, det er, saavidt jeg har kundet lære dem at kjende, en stor Sandhed, men de blive vante til fra Barnsbeen Intet at bestille uden netop koge og vaske — ofte ikke engang det. I Slavestaterne, f. Ex. her i Missouri, gjøre de hvide Fruentimmer nu slet Intet uden netop holde af Manden, og ofte er det knap nok; der siges, de ere ustadige. Det kan jo sommetider være godt nok det Samme, men for en gift Mand er det dog en betydelig Aberdabey. F. Ex. de lange Vinteraftener at see en ung Pige med et Strikketøi eller en Synaal i Haanden, det er en stor Sjældenhed; nej, sidde med Hænderne i Skjødets og see paa, [at] Mandfolkene lappe og bøde deres eget Tøi, det er almindeligt; eller f. Ex. ved Bordet at see Konen i Huset rette an eller skjære for, det skeer aldrig, det er overalt her Mandens Bestilling. Capt. Horton malkede selv, siede Melken, gjorde Fiskene rene, alt Arbeide, der dog egentlig hører Pigen til. Nei, som sagt sidde paa en Stoel og med deres tyvagtige kjønne Øine se paa Folk og sætte Een Fluor i Hovedet, det er, hvad de bedst forstaae. Forøvrigt her rider ethvert Fruentimmer, i det Mindste paa Landet har hver sin egen Hest.

Du omtalte, kjære Jette, at Du var i Frederikssund og i Tante Langes Hauge saae mit Navn skaaren i et Træ. Navnet erindrer jeg meget godt,

men denne Krands, som jeg skulle have bedet lille Grethe belæsse det med, erindrer jeg i Sandhed ikke; jeg er vis paa, jeg har ikke kunnet være saa dum at bede en ung, smuk, sød Pige bekrantse mit eget Navn. Imidlertid lad den være; Krandsen vil nok visne og Navnet vist være glemt mange Gange, inden jeg seer Træerne i Tantes Hauge. Forresten vil jeg bede Dig hilse lille Grethe, ønske hende glædeligt Nytaar, en Søn eller Datter eller i det Mindste en Mand inden dog et Aar. Dog hun har jo danske Kavallere til at sværme om sig paa Sweitzerhusballerne, saa en Hilsen fra en simpel Mand som mig i en fjern Verdensdeel vel næppe kan være hende kjærkommen.

Her i St. Louis morede jeg mig ganske godt i Jule-Helligdage. Jeg var f. Ex. til Bal d. v. s. jeg stod i Døren og saae andre dandse. Jeg havde faaet mig en god Plads ved Hovedindgangen; hver nysselig lille Pige skulle passere Revue for mig. De korte hvide Silkekjoler, de vide Buxer, der med Stropper ere befæstede under Skoene, det seer forb. godt ud. I Førstningen var jeg betydelig glad ved Øienydelsen, men da Dandsen ret begyndte — de spille Cachucha, el Jaleo og flere Dandse, jeg kjendte fra Hjemmet, jeg maatte staae udenfor, da var jeg nær ved at blive gal i Hovedet. En anden Aften var jeg paa Coemoedie,

en 3die Aften saae jeg vore første Forældre Adam og Eva for 6 Cents. En 4de Aften havde jeg nær faaet Prygl. Jeg havde været i Kirke (det var 1ste Juledags Aften), det var sildig, Veiret var smukt, og med en Franskmand, jeg boede sammen med, bestemte jeg at gaae en Tour. Eet Sted i et ubetydeligt Stræde hørte vi en Violin og dertil Dandsen, Raaben og Skrigen. Vi gik derhen, der holdtes Bal, et extra Bal! Damer saavel som Herrer, det Værdste U[d]skud af Mennekeheden, sorte og hvide imellem hverandre, alle fulde som Sviin. Musikanten, en Mulat med et stort blaat Øie, sad paa Skjødets af en Dame og gned de værdste Toner ud af en Violin. Værtinden, en stor tyk Irlænderinde med en Kjæft, der kunne høres, var tilsyneladende den meste ædru og den eneste til at holde Styr paa Selskabet. I Krogene og paa Bænkene laae Damer og Herrer og sov. Vi ville naturlig[vis] ikke gaae ind og blive staaende i Døren. Værtinden lod os da vide, vi maatte forføie os bort, om ikke vi ville gjøre Selskabet den Ære at træde ind. Ingen af Delene vilde vi. En Deputation fulde Børster bleve da sendte ud, der lode os vide, at hvis vi vare Vægttere, Watchmen, skulle vi have Prygl, og hvis vi ikke vare Vægttere, skulle vi ogsaa have Prygl. Slaaes med de fulde Sviin vilde vi ikke,

og der var da kun tilbage at tage Flugten, som vi iværksatte med mueligste Hurtighed.

Moder, du omtaler den gamle Madam von Tagen, der gik til Amerika, hun kom heel og holden til N. York, hvor hendes Søn modtog hende og førte hende til sit Hjem i Philadelphia.

Kjære Jette! I dit Brev siger du blandt Andet, du kunde ofte misunde mig, hvad jeg seer, hører o. s. v. paa mine Reiser. Det er rimeligt, jeg flyver meget omkring, vist meer end de fleste examinati juris (kan du see, jeg har ikke glemt mig selv); imidlertid min Beqvemmelighed [og] Levemaade skal du ikke misunde mig, jeg seer hverken Seng eller varm Mad ofte hele Uger; f. Ex. paa Dampbaaden »Maine« fra Pittsburg til St. Louis var jeg i 10 Dage, laae i den Tid ikke ned 5 Minutter, maatte være paa Færde Dag og Nat. Vi vare omtrent 300 Pasagere i Dækskahytten, deriblandt Halvdelen Damer, kjønne Piger; nu er der kun paa Siderne omtrent 80 à 90 Køier, og naturligviis benytte Damerne disse. Stole og Bænke ere [der] ogsaa knap Tid paa, og dog, jeg havde det ret godt der ombord, man bliver saa godt bekjendt paa saadanne Reiser. Jeg havde adskillige ret glade Aftener der ombord. Pasagerene vare meest Franskmænd, Tydskere og Yankees; jeg kan snakke lidt af Alt, uagtet Fransk gaaer kun daarligt for mig. Imidlertid,

hun gaaer, som hun kan, om det saa er paa Spansk kan jeg sige mina dulce signiorretta, og paa Dansk kan jeg sige, hvorfor ikke plukke Glædens Roser, inden de forgaae, jeg veed dog ikke, hvormange der skal blomstre paa min Vei.

— — —

Det er idag første Paaskedag; jeg kommer i dette Øieblik fra katolsk Kirke, hvor jeg har tilbragt Eftermiddagen. Jeg er vel ikke Katolik, imidlertid den herlige Musik ledede mig derind. Uagtet jeg her er saa fjernt fra Hjemmet, kunne jeg dog en Dag som 1ste Paaskedag ønske mig dér, f. Ex. trille Paaskeæg; her seer jeg ingen Paaskeæg, jeg er vist den eneste her, der forstaaer at trille dem.

Forøvrigt har jeg moret mig her i Formiddags med at spadsere i Gaderne. De Gader, der om Hverdagene vrimle af Mennesker og Vogne, der er idag ganske dødt, derimod i den øvre Deel af Byen, hvor om Hverdagen er dødt, der er idag Spadserende nok, Wienervognene krydse hverandre, en Mængde Ryttere, de sorte Slaver og Slavinder, fælt pyntede, vandre ganske sagte fra den ene Ende af Byen til den Anden; paa de offentlige Pladser spilles Bolt. Udenfor Husene paa Altanerne spadsere Herrer og Damer til Skue for Mængden, alle Vinduer aabne, fulde af Mennesker, og alle een Beskjæftigelse — nemlig gloe.

Jette spørger angaaende Danske her. Tale Dansk, det har jeg reent opgivet; jeg tænker nu heller ikke mere paa det, undtagen naar jeg en enkelt Gang begynder at synge en dansk Vise. Mine danske Bøger ere alle i N. York, jeg havde dog endnu for 14 Dage siden et Blad af en dansk Bog, som jeg bestemte at gjemme og læse ved høitidelige Lejligheder, men det er bleven borte, jeg havde anden Brug for det.

— — —

Wisconsin Staten troer jeg ikke før at have omtalt; den ligger temmelig nordlig, Klimaet er der omtrent som Danmarks, meget sundt, der findes mange Blyeminer, saavel som i det nordlige Illinois.

Hvad Nordmænd og Svenske der komme herover, gaae almindelig til Wisconsin og Michigan. Jeg har kun set en Nordmand ifjor paa min Reise over Erie Søen. Den sidste Dansker, jeg hørte og saae, var Styrmand H. Treschow, som jeg ifjor Efteraar traf i New York. Det kan fremdeles maaskee mere derhjemme at høre lidt om de mange Emigranter, her komme til, hvorledes de almindelig bære dem ad. Størsteparten er Tydskere, Franskmænd og Irlændere; Tydskerne lande almindelig i New York og Baltimore, i de senere Aar lande ogsaa mange i New Orleans, og gid de alle vilde lande der, saa fik vi flere her

til Vesten; disse ere almindeligviis meest Landmænd og Professionister. De fleste fører dog nogle Penge med dem, og ville de da strax gaae til det Vestlige, gjorde de Ret — i det Mindste Landmænd. Men naar de naae Fastlandet, tænke de almindelig: nu ere vi i Amerika, nu maa det gaae. Størstedelen gaae da strax til Pensylvania, der snydes de deres faae Penge fra, indtil de endelig faae Øinene op og gaae mod Vesten. Folk, der komme til Amerika, troe det samme som Krigsraad Bang, at i det Indre gives kun Vilde Mennesker, de tør ikke gjøre saa lang en Reise og købe da heller i det Østlige det daarlige Land, som endnu er uoptaget, indtil endelig Sult driver dem bort.

Franskmændene gaae almindeligviis strax Vest [paa], nedsætte dem der og slaaes med Indianerne; dette drive[r] dem længer [mod] Vest; dette lugter Yankeerne i de østlige Stater, de emigrere, købe af de franske Colonister, og disse gaae da endnu længere [mod] Vest og saa fremdeles. Af Landmænd komme imidlertid ikke saa mange fra Frankrige, men de, der komme, bærer dem almindeligvis saaledes ad. Alle Navne, vil man derfor finde her i Vesten paa Byer og Steder, ere franske, f. Ex. St. Louis, St. Charles, Quincy, Intependance, Prairie du Chien, la Platte o. s. v. Irlænderne splitte dem ad, dog findes de fleste

ved Kanalværkerne i Østen, ved Jernbanerne; en stor Deel leve ogsaa frit i de offentlige Straffeanstalter. En Avis med den Tittel »Shall Ireland never more be free« gjør stor Opsigt her. Queen Victoria lider den vist ikke, det er kraftigt Stof. Iøvrigt vilde jeg ingen raade til at lande i N. Orleans, i det Mindste i Sommertiden. Den gule Feber er der ren pinegal, især ved Fremmede, der ikke er vant til Klimaet. Ifjor kreperte mange der af Europæerne, nysankomne.

Jeg har idag seet en Halv Snees Indianere traske giennem Gaderne, sandsynligviis for at tiltuske dem Ringe, Bøsser, Krudt o. s. v. for deres Skind. Jeg kan ei sige Dem, hvor alle disse Indianere er smukke Karle, høie, ranke, 2 glinsende sorte Øine, det kulsorte lange Haar, der hænger ned paa Skuldrene; de see godt ud. Hvad jeg kunde skønne efter Klæderne vare de Ozage Indianere, dem jeg allerede har seet i det vestlige Missouri.

Her i St. Louis som mange andre Steder i Un. St. prædikes i denne Tid temperance eller Maadehold. Jeg har hidtil hver Aften her været til Stede ved deres Møder; omtrent 4000 Mennesker her i Byen har, hvad man kalder, signed the Washin[g]-tonian temperance pledge, med andre Ord for stedse lovet og sat deres Ære i Pant, at de aldrig ville drikke nogen Slags Spiritus (Liquors), ikke

heller Øl eller Cyder (Æblemost). Drukkenskab gaaer vist Intet Sted i Verden saaledes i Svang som i Un. States, saa disse Foreninger kunne jo være gode nok og bidrage til mange Menneskers timelige og evige Vel. Nogle af disse saakaldte Washingtonians har ogsaa været i Færd med mig her, baade da jeg sidst var her og nu; imidlertid jeg frygter aldrig at blive en Drukkenbold. Sætter jeg mit Navn paa deres »pledge«, da kan jeg aldrig i mit Liv drikke et Glas Viin, Øl eller deslige. Saadanne Baand vil jeg ikke belægge mig med for at faae Navnet Washingtonian; jeg kan leve foruden.

Her i St. Louis kan man herligt tilbringe Aftenene uden nogensomhelst Bekostning, hver Aften er her f. Ex. Gudstjeneste. Kirkerne ere kun smaae, men prægtig indrettede, Tæpper overalt paa Gulvene, 3 à 4 Kakkellovne. Sangen er ogsaa god, Orgel gives vel kun i faae af dem, i de andre Fortepiano eller en Bas. Psalmerne synges ikke som i Danmark saa skrækkeligt langsomt. Mange af dem synges Damerne enkelte Stropher i solo og Mandfolkestemmerne falde ind i Chor; det gaaer ret høitidelig. Præsterne have her en Deel at bestille, dog prædike mange foruden dem, og enhver, der vil, kan staae op og tale. Almindelig staaer Præsten ikke paa Prædikestolen, men hvor det kan træffe sig. Ved de saa-

kaldte praymeetings, de almindelige, bliver kun bedet; een læser da Bønnerne høit, ogsaa ofte Damer, og imellem hver een, der bedes, bliver sjungen den Psalme, som den Bedende angiver. I Aften skal jeg i Presbyterian Kirke og høre en Forelæsning over the modern Jerusalem, og, hvis jeg bliver her i Morgen over, til Temperan[c]e Møde. Hele Søndagen her er Gudstjeneste fra tidligste Morgen til sildigste Aften; i den Tid, da Præsterne gaae hjem, prædiker Andre, hvem der finder for godt, eller der bliver sjungen Psalmer.

Som sagt man kan have det ret godt i saadanne store Byer, men hvad kommer det egentlig mig ved; kun een Dag meere her, og jeg gaaer bort, skal maaskee aldrig see St. Louis mere. Her morer jeg mig med at see de prægtige Bygninger, Fabriquer, Hoteller, dens Menneskevrimmel. Hvor jeg nu gaaer hen, vrimler det ikke, der er Intet at see uden Blokhusene og istedetfor her den fine, snørte, silkeklædte Dame, den ranke, halvnøgne Indianerpige. Naar jeg paa Onsdag Morgen for sidste Gang seer St. Louis's Taarne, skal jeg, som da jeg sidste Gang saae Danmarks Kyster forsvinde i Taagen, med al Fornøielse synge den tydske Vise »fröliges Leben Adieu«.

Een Ting har jeg seet her i St. Louis, som jeg forøvrigt ikke ønsker at see ofte nemlig Slave-marked: Det var i Vinter. Paa en offentlig Plads

bleve de satte til Auction og solgte liig et Stk. Qvæg; det er Frihedens Land!!! 3 bleve solgte, medens jeg var tilstede, 2 Mandfolk og 1 Fruentimmer. Den ene af Mændene, circa 26 Aar, betaltes med 480 \$, den anden 400; Pigen 16 Aar gl. med 260 \$. Paa samme Tid, denne sidste blev solgt — hun var umaadelig styk — ærgrede det mig at see ligeoverfor i det store »Planters Hôtel« fin klædte Herrer og Damer converserende, lee og gottende sig ved at see den ulykkelige Pige blive solgt; saa meget er vist, jeg kunne have sendt dem en Kugle. Saadanne hjærteløse U[d]skud. Og det er Damer! — saadanne Damer — om de havde Millioner, jeg giftede mig hellere med en Lus. Kommer det til Kriig med England, i Sandhed, jeg kan ønske de stolte Tyveknægte Prygl; imidlertid skulle det ogsaa gjøre mig Ondt, om Slaveriet her skulle vedblive.

VII.

Burlington — Iowa Territory —

d. 15de April 1842.

(Modtaget d. 9. Juni 1842).

Kjære der Hjemme!

— — —

Jeg kom i Morges hertil i skammelig Regn, har siden den Tid nydt min Middags- og Aftensmad

samt sat og gabet i deres fordømte Landcomptoir. Imidlertid nu er jeg klar, som man siger, og i Overmorgen reiser jeg atter bort for vel i Hast ikke at se Mississippi mere. Jeg er vis paa, de Hjemme vil kneise ganske stolt, naar jeg fortæller, at jeg da reiser til min — Landeiendom; lyder det ikke besynderlig fornemt? men saadan er det nu. Jeg har nemlig købt 80 acres Land her i Iowa; der er vel endnu hverken Huus eller Noget som helst, imidlertid — Landeiendom er det, hvordan det end gaaer, og jeg troer Land, som ingen Hr. dansk Proprietair skulde spytte ad. Da jeg veed, det morer Dem, vil jeg søge at beskrive, hvorledes omtalte Land er beliggende. De ville sandsynligviis ikke kunne finde Iowa paa Kortet, da det kun 6 Aar har været beboet af Hvide — forhen Røde — bliver du ikke bange Moder? Saa røde som en Kobberkjedel. Det ligger Nord for Missouri Staten, imidlertid jeg er søvniq og slet ikke oplagt til at skrive, derfor stop til i Morgen tidlig. Jeg har hos en tydsk Kjøbmand her seet nogle tydske Aviser — der vil jeg nu gaa hen, købe mig for en Picaynac Cigarer, agere Avislæser og fordrive Aftenen paa denne Maade.

Jeg har nu tegnet et Kort, der vel er ufuldstændigt, men dog endeel bedre end det, de have, jeg har reist saa meget her i Vesten, at jeg snart

kjender hvert Steds Beliggenhed. Mit Lands Beliggenhed er 3 Miil fra Des Moines river og lige-saalangt fra den lille Bye Bonaparte. Denne Bye er kun 1 à 1½ Aar gammel, men i betydelig Opkomst, har allerede Hvede- og Kartemølle, Saugemølle og Dampskibsbyggerie samt 3 à 4 Kjøbmænd — en Vandmølle paa min Side Floden er under Bygning, paa denne Side ogsaa 3 à 4 Huse og et Destillerie — ligeledes en Færge her. Kcosanque er den betydeligste Bye i Van Buren county; den er, hvad man kalder county seat eller Sædet for Bestyrelsen, hvad man skal kalde det, 8 Miil fra mig. Farmington er ligeledes 8 Miil fra mig og i stærk Opkomst. Rising Sun er endnu ubetydelig, Bentonsport ligeledes — Fort Madison den betydeligste Bye i Jowa er 25—28 Miil fra mig — i svær Opkomst, den vil sikkert engang blive af stor Betydenhed. Burlington er 45 à 50 Miil fra mig — ligeledes temmelig betydelig. Jowa city er udseet som Hovedstaden i Territoriumet, men endnu ganske ubetydelig. Colombus er kun 4 à 5 Huse og Mølle.

Mit Land bestaaer dels af Slette (prairie) dels af Tømmerland; igjennem dets nordre Ende flyder en Aae — i denne er meget godt Vand og endeel Fisk (dog mindre gode). Tømmeret paa den nordre Side Aaen er det bedste, da det paa den søndre Side i Vinter er ødelagt ved Steppebrand, der dog

heldigviis ikke naaede længere end til Aaen. Der er ligeledes endeel Krat bestaaende meest af vilde Æbletræer (Krabæbler), Blommetræer o. s. v. tamme Æbler findes ikke i Jowa. Prairien eller Steppen er [af] saa god Bonitet, som jeg nogetsteds har seet den; den er, hvad man kalder rouling eller bølgeformig dog kun ubetydeligt, just tilpas til at lade Vandet løbe af uden til samme Tid at skylle. Ved Indian creek var det nær, jeg havde kjøbt 80 acres (jeg har mærket Stedet med ☐). Det var herlig Tømmerland, men Prairien var altfor rullende eller bølgeformig — noget jeg f. Ex. ved stærkt Regnskyl har stor Respect for. Jowa territory er i det Hele temmelig godt beboet, bedre end Missouri eller Illinois — her træffer man intet daarligt Land. Det eneste, her er knap Tid paa, er Skov; imidlertid langs des Moines er prægtig Skov, i det Hele langs Aerne og Floderne; imellem disse er det den vilde Slette. Fra Bonaparte til West point, 18 Miil, er ikke et Træe, ikke et Huus. Hvad vi have nok af her, er Ulve (den lille graae Steppeulv), jeg har dog ingen skudt, da jeg kun førte min Haglbøsse med mig, og jeg med Hagl ikke har Lyst til at probere deres Skal. Af Frugter gives her i Jowa en stor Forskjellighed; naar undtages Æbler og Pærer findes i Skovene alt, hvad man ellers dyrker i Haugerne. Hauger findes her endnu

Torben Langes Kort, se S. 102.

ikke, da Landet for 6 Aar tilbage først er bleven setlet af Hvide. Det meste her er, er Blomme- og Kirsebærtræer — og af Buske Stikkelsbær; Ribs har jeg ikke seet. Af Jordbærplanter findes Strækninger paa 10 à 12 acre fuldkommen bedækkede. Af Dyr findes her en Deel, af Kalkuner ligeledes og Steppenhøns i Tusindeviis. Det detaillerede, eller hvad jeg skal kalde det, nøiagtigere angaaende min Eiendom, mine Naboeer, min Maade at fange an med o. s. v., maae De dennegang skjænke mig. Nu har jeg i lang Tid levet et uroeligt Liv, ret streifet omkring som en jaged Hjort; nu er det forbi for en Tid. Min længste Reise bliver for Fremtiden til Bonaparte, Fort Madison eller Burlington. Jeg har probeert, hvad det er at leve i den store Verden, omgivet af Tusinder, nu vil jeg forsøge, hvad det er at føre Nybyggerens eller Eneboerens Liv — there is a difference, Sir! og troe mig, med saa faae Penge, som jeg har at begynde Landbyggeriet [med], der hører lidt mere til, end hvad almindelig stempler den danske Landmand som dygtig, nemlig en god Kjæft baade til at skjælde ud og prale. At jeg for Øieblikket længes mere efter Nyheder fra Hjemmet end nogensinde, kan De begribe, da jeg Dagen efter, jeg sidst havde skreven, læste i Aviserne, at der var Revolution i Kjøbenhavn — der stod forresten intet videre end netop det

samme. Efterretningerne vare komne over St. Thomas, Vestindien. Lad mig vide dygtig desangaaende. Jeg haaber da ikke, de hjemme have haft Ubehageligheder derfra.

VIII.

Van Buren Cty. Iowa Ter.

d. 17de Juni 1842.

(Modtaget d. 28. August 1842).

Kjære Moder!

Igaar Aftes modtog jeg Brev fra Hjemmet, dateret Marts d. 22de; jeg takker for samme, det var et Svar paa mit, dateret New York, Novb. f. Aar. Jeg seer deraf, De ere misfornøiede med, at jeg forlod Ohio Staten og min Tjeneste hos Seymour — havde det været i forrige Dage, havde jeg faaet Skjænd. Denne gang taler De saa lempelig til mig, og jeg takker Dem mange Gange derfor — jeg seer klart af hiint Brev, hvad jeg forøvrigt altid vidste, et Beviis paa, hvormeget mit Vel ligger Dem paa Hjertet, og det gjør mig følgelig ondt at see Dem hjemme bekymrede for mit Vel — unyttige Bekymringer! Der fattes Dem blot hjemme lidt Tillid til mig og min Duelighed til at sørge for mig selv. Det ville være

unyttige Bestræbelser af mig, hvis jeg ville søge at forandre Deres Tanker, jeg vil derfor tie stille. At det gør mig Ondt at see mig selv i mine Forældres Øine den samme, som De altid ansaae mig for, det nægter jeg ikke, eller at jeg med den Tilfredshed kan sætte mig til at skrive hjem nu, som jeg ville kunne, om jeg var forvisset om, at mine — i mine egne Tanker bedst overlagte — Skridt ikke blive misbilligede, det kan jeg ikke. Jeg er nu en frie uafhængig Mand, jeg har saa meget, at jeg kan leve godt og endda maaskee tjene lidt til.

Hvad ville jeg have været, om jeg havde fulgt Mænds Raad, der — jeg veed det — meente mig det godt? En retskaffen Mand, han være nok saa brav — og det anseer jeg Døllner for — kan godt mod sin bedste Villie give daarlige Raad. Mennesket har Forstand, og jeg anseer mig selv i det Kapittel for et Menneske; han skal høre andres Raad og Veiledning, men blindt hen som en Stud skal han ikke følge andres Villie; lad ham overveie andres Raad, sammenligne dem med sine egne Tanker og da handle. Hvad Møisommeligheder, Farer o. s. v. angaaer, da leer jeg deraf; vil Gud holde sin Haand over Mennesket, da er han sikker blandt Indianere og Vilde Dyr, som han vilde være det i en Hovedstad som Kjøbh.

Og for at tale paa en anden Maade — hvo er bedst, den, der søger at berøve Een Livet, eller den, hvis største Glæde er at undergrave Menneskets timelige Tilfredshed og Roe. Og du, kjære Fader, taler om mine Læremestre, der alle meente mig det saa godt. Du tager feil Fader, i det Mindste Een var der — dog derom har vi jo før talt. Endvidere, jeg er ikke af den Slags Mennesker, der lever for at tjene Penge; jeg blev ikke skabt for Penge, men Penge for mig. Jeg kan ikke som saa mange finde en inderlig Glæde ved at tjene, min største Glæde er at kunne gjøre Dem, der elske mig, glade med mig; jeg har hverken Kone eller Børn, ingen der holde ret af mig eller ingen, jeg holder ret af uden Dem der hjemme i Philosophgangen. Jeg veed, De glæde Dem ved at høre, det gaaer mig godt, men gaae godt og gaae godt, det er Ord, der hos forskjellige Mennesker med forskjellige Anskuelser naturligviis maae have forskjellig Betydning. Hvad jeg nu kalder gaae godt, saaledes med mig. Hvis De have modtaget mit Brev af 16' eller 20de April (saa omtrent), skreven fra Burlington, ville De vide, at jeg er Landmand her; at min Eiendom er meget stor, kan De nok vide, ikke er Tilfælde, eller at min Driftskapital er stor, ligeledes. Imidlertid, da et Menneske, der kan arbeide med Næverne ikke her er foragtet, kan jeg godt komme ud deraf.

Beliggenheden af min Eiendom vil De bedst kunne see af hiint lille Kort, jeg sendte Dem; efter nu nøiere at være bleven bekjendt med den, tør jeg sige, der er ikke paa de 80 acres saa stor en Plet som et Bord, der ikke er den frugtbareste Bund. Nærmest nede til den lille Flod White Oak (hvide Eg), der gjennemstrømmer dets nordre Ende, er det gammel Skovbund, nu bevoxet med Krat (i Ordets egentlige Forstand næsten uigjennemtrængeligt for Mennesker, hvor ikke en Dyrestie gaaer igjennem, eller Øxen maa bane Veien). At det er saa tæt, er imidlertid en Fordcel. Ilden vil da tage bedre fat, naar jeg engang faaer i Sinde at tage det under Cultivation. Det vil blive den bedste Bund for Haugeproducter, indtil jeg kan faae saa meget, jeg kan anlægge en Silkeplantage.

Silken er begyndt at dyrkes her i Van Buren County med stort Held; det saakaldte mulberry tree (hvorpaa Silkeormen trives) staaer sig her Vinteren over. De ere temmelig dyre, jeg kunne vel for Tiden faae Penge nok til at begynde dermed, men i den Green mangler jeg endnu Kundskaber, og jeg har opsat hiin Plan indtil videre.

Den Deel af mit Land, jeg har begyndt paa, er den søndre Ende, høitliggende, men flad Prairie. Jeg vil i disse Dage bryde 10 (maaske 15) acres; i en Deel af samme betænker jeg Hvede,

det øvrige lader jeg ligge til Mais for næste Aar. Græsset paa Prairien (undskyld jeg bruger dette Ord, det er ikke, fordi jeg som en Nar ville bilde Dem ind, jeg har glemt det danske Ord) er allerede meget høit, paa de lave Steder ved White Oak saa høit som til midt paa Maven; man skulde troe, at dette svære Græs og en Grøndsvær, tyk og haard, som De ikke forestiller Dem, ville tage Aar til at raadne — nei! forunderlig nok, den raadner med en ubeskrivelig Hurtighed, og Jorden er i Aar, efter den er brækket, saa skjør som den skjøreste Skovbund. At brække den er et vanskeligt Arbeide, Jernene paa Ploven saa skarpe som Knive og dertil en Kraft af 10 à 12, aldrig ringere end 8, Stude og det Iowa Stude, de sværeste, kraftigste Dyr, De vil see. Jeg eier endnu ikke selv Stude og har leiet eller faaet dette Arbeide for 2 \$ pr. acre; det eneste, jeg endnu har anskaffet mig, er en Koe og Kalv (Qvie eller Koekalv).

Siden jeg skrev sidst, har jeg meest været ved at sætte Dige, jeg har kun endnu en 3die Part færdig om 10 acres (660 Fod); jeg har faaet saameget andet at bestille, f. Ex. lægge Kartofler, hvortil jeg har leiet Jord, fremdeles hjulpen Mr. Wort at pløie og plante Korn (Mais). For mig selv har jeg plantet omtrent en 200 à 300 Meloner og Græskar (water melon) og omtrent

ligesaa mange af, hvad vi kalde pomkins og tomatoes.

Af water melon og pomkins (jeg kender ikke bestemt deres danske Navn) koger jeg Syrup, der skal blive meget god. Sukker kan ligeledes koges af samme, men mindre god (tomatoes — der er mig en Vederstyggelighed, veed jeg ikke at bruge, undtagen til at forære bort, da alle andre anser dem for den største Delikatesse). Jeg sender Dem her nogle faa tomatoes Frøe, jeg er vis paa, De vil kalde dem deilige — her groer ofte paa een Plante meer end 2 Skjæpper. Læg Frøet i riig Jord, temmelig dyb som de almindelig store Urtepotter, bedæk det kun lidt, og hvis De giver nogen det til at plante under aaben Himmel, da omtrent 2 Fod fra hverandre. Planten groer en 3 Fod høi à 4, og naar den bliver lidt stor, gjør De bedst [i] at sætte en Stok ned ved Siden. De kan spise hele Frugten enten raae eller, som almindelig bruges her, kogt i lidt (kun lidt) Smør med lidt Peber eller Salt eller lægge dem ned som Agurker. Frugten er moden, naar den bliver rød eller gul og blød, dog det vil De selv bedst kunne see — maaske ogsaa grøn. De kan godt være bekjendt at sætte den i Vinduct, det er en nydelig Frugt, den holder meget af baade Sol og Regn, men giv den som ingen Plante koldt Kildevand; de kan jo probere dem til Vinter —

forresten, læg Frøet, naar Varmen kommer i Veiret, f. Ex. naar Træerne begynde at springe ud. Tag Skindet af, naar De spiser dem.

Havde De Hauge der hjemme, ville jeg gjerne sende Dem mange herlige Planters Frøe, det er det eneste, jeg kan sende; var det ikke saa langt, kunne jeg forsyne baade Moder og Jette med Skind til Muffer og Boaer og Fader med Mokasiner, istedetfor de fæle stykke Tøfler, du altid bruger; her er jeg for langt borte.

Du spørger mig, min kjære Moder, om jeg er ret tilfreds, og beder mig sige oprigtig, hvorledes jeg har det, om jeg finder mig tilfreds med, at jeg forlod Danmark. Oprigtig, jeg er tilfreds, meer end det; siden jeg er kommen her, føler jeg en Roe, som jeg ikke før kjendte. For Tusinder og Tusinder jeg ville ikke have tilbage hverken min Skolegang eller min Forvaltertid i Jylland; vil Gud lade mig beholde Helbred og lade mig have — om ogsaa kun middelmaadig — Lykke, skal jeg nok komme saa vidt, at jeg engang kan kjøbe mig en Eiendom i Danmark og kun som Eier skal jeg leve i Danmark. At reise hjem engang for at see mine Forældre, Søster og August skulle være min største Glæde, det kan imidlertid ikke ske de førstkommende 2 à 3 Aar. Skulle jeg inden den Tid miste dem, da skal det »kjære Fødeland« ikke spendere meget Brød paa mig,

saa sandt, som der endnu flyder honet Blod i mine Aarer.

For at tale om en anden Ting, troe ikke, at jeg nu, jeg har skrevet dette, var i daarligt Humeur — nei langt fra — jeg er glad og tilfreds idag som stedse. Hvad jeg skriver, er den nøgne Sandhed; Sandheden maa vel sjelden høres, og Moder eller Fader eller Jette, hvo af dem, der læser dette Brev — hvis De ikke ville, de andre [skal] læse det, da brænd det; men som sagt, hvad der staar, er sandt.

Tante Grethe er bange, at Bjørnene skal æde mig; der er ingen Fare, siig gamle Tante Grethe, at her er kun faa Bjørne, og de, her ere, æde ikke skikkelige Folk. Og siden jeg nævner Grethe, da falder mig een i Tankerne, der er sødere end den gamle; jeg sommetider ønskede, jeg havde mig en kjøn Kone, men det skulde være een, der baade forstod at malke og passe Høns og Kyllinger. Jeg er for grov paa Fingrene til at haandtere Kyllinger; jeg havde for 3 Uger siden baade Høns- og Kalkunkyllinger, men de døde — jeg ved ikke, men jeg troer, det var af Sult, nok er det, nu sover de i sorten Jord, jeg fangede dem paa Prairien; en Kanin stjal jeg fra Katten — den deserteerte; en ditto stjal jeg igaar Aftes, den gav jeg til Louise (Worts lille Datter) at lege med; den bed hende i Fingeren, hun slap

den, skreg; og Kaninen — deserteerte. En Ravneunge fangede jeg, gav den til Louise, hun elskede den saa høit, trykkede den saa ømt til sit Bryst, at den nu ligger i sorten Muld. 5 Ellinger (ikke mine) elskede den lille Louise ligesaa høit. — Mr. Wort har 4 Børn — den yngste 14 Dage gammel — det var en haard Dag for mig, da den blev født; jeg fik min Middag med i Marken, vi fik en styrtende Regn, og ikke torde jeg komme hjem, jeg vidste, hvad gik for sig, var bange det skulle staae meer end een Dag paa, og blev meget fornøiet, da Louise kom løbende imod mig, for som sædvanlig at bæres hjem, og fortalte, at Fader havde fundet en lille rød Pige nede i White Oak. Jeg sladrer ofte Timer lange med hende, hun er mit bedste Selskab.

Om en 2 Maaneder begynder jeg selv at bygge, indtil den Tid boer jeg hos Wort, der er en ganske flink Mand.

Tak for Orla Lehmans Portrait, jeg maae dog fortælle Dig, da jeg igaar Aftes viste Dem her Samme, udbrød den yngste Mrs. Wort, en 21aarig nydelig sortøiet Kone »O! an't he beautiful. If I saw that man, I could'nt help fa[l]ling in love with him instantly«. —

Du fortæller mig, du var ude at see Dyretrækkeren paa Vesterbroe; hvis du kommer der ud igjen, see saa paa Opossum'men (jeg kjender ikke

hans danske Navn), og naar du seer hans hvide Tænder, tænk saa paa 3 af mine Fingre; hvorfor, skal jeg fortælle Dig: Jeg var for en Tid siden nede ved White Oak. Udenfor Munden eller Roden af et falden huult Træ opdagede jeg Spoer, som jeg ikke kjendte. Jeg fik Hold i en Stok, stak den ind i Træet, jeg kunde føle en Pelts, men ingen Ting kunne jeg see; da Hullet kun var lille, betænkte jeg mig ikke længe, halede Trøien af, laae mig ned paa Maven og jagede Armen ind saa langt som mueligt. Accurat med Enden af Fingrene kunne jeg føle hans Skind; det var mig ikke mueligt at gribe fat. Je[g] fatted en anden Plan, fik en Stang fat og begyndte at hamre løs. Kalurius mælede ikke et Ord; nu troede jeg ham død, atter Armen ind, jeg fik Hold i en skallet haarløs Hale, begyndte at hale; men Fyren var bleven vreed og i de 3 mellemste Fingre paa min venstre Haand sat han sine Tænder. Jeg fik gesvindt Fingrene ud, der nu ikke mere lignede Fingre, de blødte svært. Ikke turde jeg gaae fra Hullet, jeg fik et Tørklæde bunden fast om samme, nu var ogsaa jeg bleven vreed og arbeidede med min Stang saa haardt, jeg kunde, indtil jeg troede nok, holdt Trøien for Haanden, stak den atter ind, halede Kalurius herud; nu var han frie for at bide. Det var en Opossum; jeg havde vel før seet dem, men kjendte

endnu ikke dens Spor, ellers havde jeg naturligviis ikke været saa rask til at stikke Armen ind. Mine Fingre ere nu mestendeels hele igjen. Biddet var ikke saa slemt, som jeg først ansaae det for, hvorvel det var fuldkomment til Benet. Fyren har været halvdød, da han beed, ellers havde jeg bedre maattet føle det. Opossumens Skind duer ikke; man spiser dem forresten, som man spiser Sviin.

Jeg omtalte, jeg havde en Koe med Kalv, og du omtaler, du gaaer paa italiensk Opera. Jeg kunne ellers hver Morgen og Aften give en Forestilling, som jeg troer ogsaa vilde more Dig. Tænk Dig, din Broder, iført et Par hvide Lærredsbuxer, fastholdte om Livet med et Reeb, en gammel pjaltet Bruncls Vest med en Tin-Buxe knap i, dertil en grøn Straaehat, siddende under en Koe, malkende; i Munden en Kridtpibe, som Tiden har gjort sort. Det er et stolt Syn, i det Mindste et sjældent. Jeg laver Smør til Vinterbrug i denne Tid; jeg har ikke Raad til at holde hverken Pige eller Forvalter; jeg selv agere[r] begge Dele. De ville maaskee synes, det maae være fælt — ingenlunde fælt for mig i det Mindste! Hvis De skamme Dem ved at fortælle rigtig, hvorledes jeg har det, da fortænker jeg Dem ikke deri; der kommer vel en Tid, da jeg ikke behøver at malke selv, grave Grøfter eller sligt, jeg siger »behøver« NB!!! det være sagt til ikke min Trøst.

Jeg har i disse Dage kjøbt Tobak, jeg haaber, den sidste jeg kjøbte; een af mine Naboer har foræret mig omtrent 100 Tobaksplanter, og for kommende Aar skal jeg avle min egen Tobak. 2 Ting har jeg ogsaa plantet, som jeg ikke har omtalt, Bønner og Kostekorn (broomcorn). Det jeg mangler meest paa min Eiendom, er, hvad her ellers i Amerika overhovedet er god Tid paa, nemlig Skov. Jeg har vel Brændsel nok for mange Aar, men jeg ville gjerne have mere; kjøber sandsynligviis ogsaa en 20 eller 40 acres mere, naar jeg faaer meer Mynt. Mynten er en rar Artikkel, som De nok veed.

Ducr er her mange af, men ikke stegte, ikke heller flyver de i Munden paa Folk; vil jeg ha' nogen, maa jeg spendere baade Tid, Krudt og Hagl. For Tiden befatter jeg mig ikke med Jagden, til Vinter eller Efteraaret er det først rette Tid.

Hvad man kalder hjemme at sætte Boe, koster Mynt, det vil jeg lade Dig vide min kjære Søster, disse Potter, Pander, Skeer, Gafler, Gryder, Kjelder er noget fordømt Smaaeskidt.

P. S.

Brevene i Amerika gaae (i de vestlige Stater) ofte lange Omveie, thi mange Postmestere kjende knap Skrift, og ingen vel Danmark; stod der ikke

New York derpaa, ville det aldrig naae Europa. Hils Pastor Krarup, Jette, Tusinde Gange, siig ham, jeg kan ganske godt lide den nye Verden, og her er den temmelig nye, thi for 6 Aar tilbage havde de blege Ansigter først Foden paa Iowas Stepper, og Landet Vesten for Des Moines, hvor jeg boer, er endnu senere beboet.

Naar dette Brev nu engang naaer Europa el. Danmark, skriv mig saa en slem lang Epistel paa Kryds og Tværs; fortæl mig om Balonen o. s. v. Kort sagt i det Hele, hvor Tingene gaae. Forøvrigt maae du ikke kalde et 3 Maaneders Brev gammelt, det er nogenlunde det hurtigste, det kan gaae, thi fra New York til Iowa er det mellem 32 og 34 Dage underveis, naar det gaaer heldigt.

IX.

Van Buren, Iowa tery. August d. 14de 1842.

(Modt. $31/10$ 1842).

Kjære Forældre!

Tiden nærmer sig nu atter, jeg maa vende Tankerne mod Danmark. Jeg begynder at skrive i Dag, men iforveien være det sagt: Brevet bliver nu ikke sluttet og maaskee varer det en 14 Dages Tid, inden jeg kan faae det færdigt. Jeg har ikke meget at fortælle Dem, min Landeiendom er ikke

saa betydelig, at jeg fra den kan hente Stof nok, og hvad her forøvrigt forefalder, vil vist lidet kunne interessere Dem, naar det ikke staaer i Berørelse med mig. At jeg er rask som sædvanlig, og at jeg sjouer som sædvanlig, kan være Begyndelsen; forøvrigt har Varmen, især i July Maaned, trykket mig endeel, ofte var det næsten for varmt, og da jeg almindelig arbeidede nede ved White Oak, hvor Skoven er tynd, hvor Solen kan brænde Een næsten mør, medens ingen Vand kan kjøle det hede Skind, der følte jeg det mere end paa Prairien, hvor der vel ikke er den mindste Skygge, men hvor [der] — liig paa det aabne Hav — blæser en frisk Luft. En stor Behagelighed ved at leve paa Prairien er, foruden Omtalte, den Omstændighed, her findes ingen Muskvitter eller Myg, derimod ved White Oak er det mageløst; imidlertid saalænge man er i stærk Soel og arbejder, foruroliger de ikke. Mine Beskjæftigelser, siden vi sidst taltes ved, har meest været at hugge Træer og splitte Lægter for dermed at indhegne 10 acres Land, som jeg har ladet brække. En kort Tid har jeg gravet Grøfter og en 12 à 14 Dage var jeg beskjæftiget med at grave en Brønd og steensætte Samme for Mr. C. Wort. Ligeledes har jeg nogle faae Dage hjulpen Wortes Broder med at reise og pinde en nye Lade.

Med Jagden har jeg befatted mig 1 el. 2 Dage

for at skyde unge Kaniner (rabits), der er herlige at spise. Een Fugl skød jeg forleden Dag for at faae Skrivepenne, og jeg maae omtale samme, da jeg vist troer [den] er den samme, Fader har fortalt mig om at have seet i Ostindien, længe før nogen, med Undtagelse af mig selv, ahnede, at ogsaa jeg skulle jage om i Verden. Dens Navn er buzard, den ligner meget en kalkunsk Høne, den lever af Aadsler og stinker selv værre end et Aadsel; man kan gaa den temmelig nær, i varme Dage sidde de almindelig med Vingerne udsprede. Hovedet hængende til Siden, fuldkommen som de sove. De findes her i Mængde og kaldes en hellig Fugl; i Amerikas sydlige Stater er der Straf for at skyde den.

For at tale om andre Ting: her opholder sig en Tiger med smaae pæne Unger. Jeg har seet den ofte, men kun eengang været den paa Skud, og da havde jeg netop skudt min Bøsse af, da han sprang og deserteerte i fuldt Spring. Den første Gang, jeg saae ham, var en Aften, jeg kom hjem fra Arbeide; jeg gik ganske roelig og røg en Cigar, da Fyren kom frem af Buskene og spadseerte vist en 50 Skridt foran mig, saae sig tilbage engang imellem, men kerede sig forøvrigt ikke om mig. Siden jeg skød, er han sikkert bleven bange, thi siden har jeg aldrig kunnet komme ham nær.

Det kan more Dem, jeg formoder, at vide lidt om de Folk, hos hvilke jeg boer. Her er 2 Brødre, der leve saa at sige sammen. Casper Bonaparte Wort, hos hvem jeg boer, og den yngre Cook Wort. De er vel Brødre, men højst forskjellige i Sind og Skind. Casper med Familie (4 Børn) er Methodist (en Religionssect) og meget hellig; Cook med Kone er Presbyterianer, men ikke synderlig hellig. Caspers Kone, Rachel, er især meget strikt, f. Ex. (som De vel vil lee af) hele Søndagen opofres til Læsning og Sang, ingen Middagsmad hiin Dag — Casper barberer sig Løverdags Aften; thi Søndagen er the Lords day; og mange andre Smaating maae iagt[t]ages, Sværge, Vrede o. s. v. det kjendes ikke til i Caspers Familie. Cook derimod troer jeg aldrig seer Bibelen, han sværger og bander og meget ofte drikker sig fuld; han frygter hverken Død eller Djævel, kun Casper er han bange for; han er altid munter, og hele Søndagen spiller han paa Fløite eller sover; hans Kone er ung, meget smuk, livlig og munter, men, som jeg troer, den daarligste i begge Familier. Baade Casper og Cook troer jeg, ere meget honette; jeg har gjort en Deel Forretninger med begge og har altid funden dem begge, dog især Casper, meget accurate. Alligevel sætter jeg mest Tillid til Casper, jeg troer, han er en sjælden redelig Mand — maaskee feiler jeg — jeg har

lært ikke at troe Mennesker efter Skinnet; som Amerikanerne siger: the white face and the black heart often goes together. Cook Wort er temmelig velhavende men klager dog altid over de daarlige Tider. Han har aldrig kjendt Modgang, men bestandig som nu havt dagligt Brød, dog taler han ofte om, at Verden gaaer ham imod. Casper derimod har kjendt Modgang, f. Ex. een Gang lagt syg $1\frac{1}{2}$ Aar, en anden Gang bleven huggen i Benet, der gjorde ham sengeliggende $\frac{3}{4}$ Aar og halt sit hele Liv, en 3die Gang, ifjor (1841), brændte det for ham; han mistede Alt uden en Vogn og 1 Koe og blev selv forbrændt — alligevel er han den samme. At klage anseer han for en stor Gudsbespottelse, og han har Ret. Jeg har hørt ham sige blandt Andet: if the night did not darken our eyes, how could we be so glad by seeing the sun? Casper Wort er en stor Slider, han arbejder som en Hest; een Ting kan imidlertid hans bedste Ven ikke nægte ham saavel som Konen — de ere mageløs uordentlige, svinske med andre Ord; det er sommetider for galt. Saavel Cooks som Caspers Kone ere fælt dovne, det er imidlertid en god gammel Vane, a real American fashion.

Og nu kjære Jette! Hvordan har Du det? er Du rask? skal Du snart giftes? er August endnu den samme ufortrødne skikkelige Fyr? fortæl

mig en hel Deel! begynder Moder og Fader at see gamle ud? hvem leger med vor Moer, siden jeg reiste bort; spørger Folk nogensinde til mig for Alvor? Man har vel nu [glemt], at der er een, der hedder Torben, eller man erindrer det vel kun dunkelt. Jeg slu[tter] fra mig selv til andre i det Kapittel. Svar mig paa dette, bryd Dig ikke om, at jeg vel først kan faae Svaret næste Foraar. Til den Tid, om alt gaaer vel, har jeg været langt herfra og kommen tilbage igjen, da jeg i Slutningen af Octb. eller Begyndelsen af Novb. sandsynligviis gaar Syd paa til Staterne Louisiana eller Mississippi, tilbringer Vinteren der og, om Alt gaaer vel, begynder paa en frisk fra næste Foraar. Mr. Casper Wort vil i den Tid forvalte min Eiendom. Nærmere herangaaendes skal Du faae med Tiden. Mit Huus er endnu ikke paa Benene, bliver det vel ikke før seent iaar.

Jeg veed, det lyder ikke smukt der hjemme, naar jeg siger, jeg i Vinter gaaer bort — det bliver nu ikke anderledes, jeg meener, der kommer en Tid, da De vil sige: Han har dog ikke været saa dum, som vi altid ansaae ham for.

Da jeg har tilbragt saa mange Dage og Nætter paa disse Dampbaade, kan det maaske more Dem at faae en Tegning af een af disse Flodbaade. Denne Baad »Missouri« gaaer fra Orleans til St. Louis og derfra til den upper Missourri og

la Platta Floden; jeg har været ombord paa den fra Mundingen af Illinois Floden til St. Charles. Missouri's Breder ere almindelig høie, klipperige, af et temmelig vildt Udseende. Den lille Flække, De see paa Tegningen, er St. Charles. Vandet i Miss. er ikke som den øvre Missisippis reent og klart, derimod altid mudret; Strømmen er ikke heller saa stærk som Missisippis, den er sejlbar fra Mundingen omtrent 800 à 1000 Miil. De see, Baaden har 2 Etager, den øverste 2 store Sale, een for Herrer og een for Damer, og paa dens Sider Aflukker for Sovesteder. Underste Etage bag ved (paa høire Side Hjulene) er 2den Kahyt; det er kun eet Rum med Sengene i Samme, Hængekøier, den ene over den anden 3, 4 à 5 Etager; Fruentimmer og Mandfolk er her imellem hverandre; een stor Ovn i Midten, ingen Vinduer, kun Huller der gaae ind til Køierne. Paa venstre Side Hjulene er Kjøkkenet og Negernes Qvarteer. Maskinrummet, der altid er dobbelt, er paa underste Dæk. Det lille Huus paa øverste Dæk er Styrmandens ditto.

Fader ønskede jeg skulde sende en Reisebeskrivelse; for nogenledes at opfylde dit Ønske vil jeg her give Dem et Par Stykker ud af Dagbogen — men, som jeg engang sagde, den er skreven altid i Hastværk og var aldrig betænkt til at læses af andre end mig selv.

Niagara Floden er fuld af smaae Øer, nogle klippige, andre flade, bevoxede med Træer. Vandets Overflade var, uagtet det blæste stærkt, tilsyneladende glat, deels som en Følge af de mange Smaaøer, deels paa Grund af den rivende Strøm. Dampvognen standsede i Byen Niagara, og vi toge herfra vor Vei til Faldet paa Amerikas Siden. Længe før vi naaede Faldet, hørte vi den dumpe Brus, den blev stærkere og stærkere, men da Floden er skovbevoxet, ahnede vi ikke, vi vare det saa nær, før det, uagtet Himlen var skyefrie, begyndte at regne, og vi det andet Øieblik stod paa Kanten af et Dyb, hvor Vandet knap kunne skjælnes, kun en hviid Taage.

Omtrent 200 Fod øst for Faldet er anbragt Trappetrin, der førte os ned til Floden, og her lade vi os sætte over til Canada Siden. Efter en Deel Møie naaede vi Toppen af Klipperne, den saakaldte table rock; herfra kan begge Faldene beskues paa een Gang i omtrent en 200 à 300 Fods Afstand. Herfra toge vi vor Vei til Faldet paa Kanada Siden og stege her atter ned i Dybet og stode omtrent 10 à 12 Fod fra selve Vandmassen, naturligviis omhyllede af den tætteste Taage. Vor Ledsager holdt fast i Williams Haand, og denne havde Hold i min Krave, og saaledes vovede vi os til Kanten af den saakaldte devil hole. Til Kanten af samme styrter Floden 175

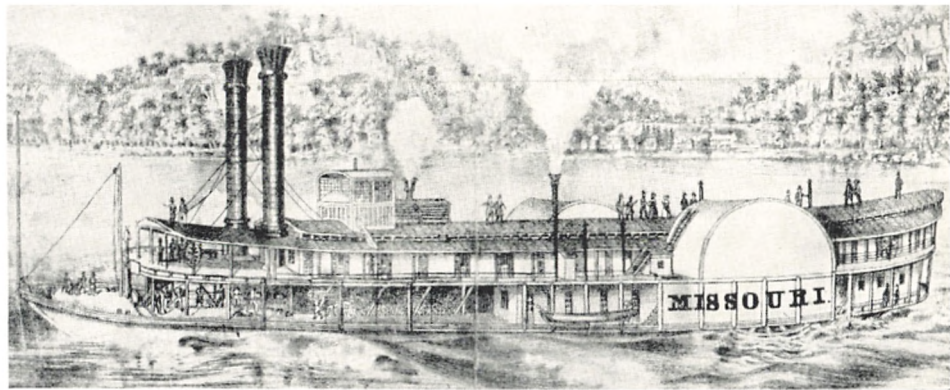
Fod, men hvor dybt ned i samme, veed ingen. Enkelte sorte spidse Klippestykker rage op af Afgrunden, omskyllede af Skum og Taage, og jeg formelig gyste ved at see ned i det rædselsfulde Dyb.

Efter at have betalt vor Leder en Dollar og bleven vaade og beskidte, begave vi os atter over Floden og derfra til Goat island. Her var det, hvor det lille Taarn er bygget paa Enden af en fremragende Klippe og ud fra samme en stor Bjælke, der rager vel en 8 à 10 Fod ud over selve Vandfaldet, vi krøb ud paa Maven og rakte Hovedet ud over Dybet. Jeg skrev mit Navn i Enden af hiin Bjælke. Kl. 4 Eftermiddag naaede vi atter Byen, hvor vi toge Dampvognen til Lockport, hvor vi traf Kanalbaaden. Vi var 26 Pasagere ombord, blandt dem 6 Damer; jeg udsøgte mig strax en Soveplads for ikke som sidst at skulle nødes til at sove paa Dækket.

Januar d. 10de 1841. Det var strax efter Frokost, at jeg forlod Franklin (Missourri). Veien blev mig anviist i Nordwest direction til la Marie; det stemmede overeens med Kortet, og jeg begav mig paa Veien, uagtet det ruskregnede og blæste temmelig stærkt. Jeg gik rask fremad indtil Kl. 2 Eftermiddag, da jeg spurgte Beskeed hos en Farmer og fik at vide, at jeg havde forfeilet Sporet strax om Morgenen og nu var 36 Miil fra la Marie

(om Morgenen kun 32). Jeg begav mig atter paa Veien, men tabte inden $\frac{1}{2}$ Time fuldkommen Sporet. Skoven var tæt, og det regnede tæt, jeg var fuldkommen gjenneblødt, da jeg omtrent 1 Time før Aften leirede mig under en Eg. Daarlign Liv! tænkte jeg ved mig selv, da jeg trak Piben frem, dampede og varmede de forfrosne Fingre paa Pibehovedet. Atter begav jeg mig paa Veien, nu var Regnen ophørt, Skyerne fordeelte sig, og jeg saae et Glimt af Solen, der gik rød ned og forgyldte de nøgne vaade Vintergrene. Træt og sulten traskede jeg frem Bakke op og Bakke ned i Haabet at høre en Hund gjøe og finde Huus; jeg probeerte at affyre Bøssen, den var bleven vaad; jeg begyndte at synge, gal i Hovedet, som jeg var — det maatte hjælpe, tænkte jeg, hvis der var Beboere i Nærheden. Jeg stod stille, lyttede. Alt var dødsstille. Efter en $1\frac{1}{2}$ Times Gang endnu var jeg endnu lige nær; jeg besluttede mig til at overnatte, hvor jeg var, samlede nogle tørre Grene sammen og antændte en Ild, hængte en Skjorte op til at tørre, fik et Egern skindet og stegt og var just ifærd med at berede et Sovested, da Ulvene begyndte der[es] natlige Musik. Det var mig uvant i Skovene, og jeg sluttede rigtigt, der maatte være Prairie i Nærheden. Jeg begav mig atter paa Veien og havde ikke gaaet 200 Yards, da for mig laae en viid Slette. Jeg traf en

Stie, der førte langs Skoven, fulgte samme, og Kl. var omtrent 10, da jeg hørte en velsignet Hund gjøe, og et Øieblik efter sad jeg i en luun Stue med Fødderne ind i Kaminen. Der blev mig tilbudt Souper, jeg nød den. Husets Folk bestode af en Mand, Kone og 2 Piger, hvoraf den ene, Rachel, var ret net; hidtil havde alle været tause. Manden laae sin Bog hen og begyndte med det sædvanlige: Traveller Sir? Yes Sir, bound for la Marie, coming from Franklin! — Stranger in this Country, I reckon? Yes Sir, European! Deutscher? Nein, aber ich spreche ein wenig deutsch; nu begyndte det at gaae: Mand, Kone og Børn vare fødte Bayere, havde været 8 Aar i Amerika. For Land[s]mandsskabets Skyld fik jeg tørre Klæder paa, den lange Pibe blev mig tilbudt, og en Samtale begyndte, der først dreiede sig om Landeiendomme, men snart ledte tilbage til den tydske og danske Adel og derfra til at tale om »Menschenrecht« og »Freiheit« i Almindelighed. Kl. var 1, inden Manden og jeg kom tilsengs. Dagen efter naaede jeg la Marie.

Floddamper paa Mississippi 1842.

X.

St. Louis Mo.

August d. 13de 1843.

(Modt. 12. Octbr. 1843).

Kjære Forældre!

For Øieblikket er jeg i St. Louis og forbliver her i det Mindste til Slutningen af Efteraaret, maaskee længere. Min Eiendom i Iowa staaer sig godt, den strænge lange Vinter, der i 50 Aar ikke har havt sin Lige i Amerika, gjorde ikke godt, og Maisen kom lidt for sildig i Jorden; imidlertid, siger Wort, vil jeg faae en god Høst. Jeg har fortjent nogen Penge, og hvis Alt gaaer sin jævne Gang blot, vil jeg have lidt til Efteraaret at speculere med paa en frisk. Her i St. Louis har jeg stiftet adskillige Bekjendtskaber, der, jeg haaber, engang vilde nytte mig. Jeg har ingen forbandede Anbefalingsbreve havt til St. Louis, det duer ikke at skaffe sig Venner paa hiin Maade. Jeg veed ikke bestemt, men troer dog, at jeg i et Par af de største Handelshuse her har eller vil have Credit, noget jeg ikke har skaffet mig ved med et skrabet fiint Fæbæsteansigt, Bukken og Skrabben at præsentere en skiden Lap Papier. Jeg arbejder som en Hest for Tiden; naar jeg engang bliver, hvad de hjemme kalde fiin, skal jeg fortælle Dem mere.

I Vinter spille jeg den fine Mand i Syden; det var min Bestemmelse at have gaaen længer Vest [paa], men Sindet vendte sig om, som man siger. Jeg maa lee af Worts sidste Brev, han vil med Gevalt, jeg skal komme hjem og gifte mig; han siger, Elize, som jeg vist har omtalt, er den kjønneste Pige, jeg vil see, om jeg saa reiste Verden rundt, og bestandig (siger han) »waiting for her Tom«. Det er nu Spøg, kan De begribe, der er ingen, der kan være mere bange for Fruentimmer end jeg, NB!!! som Kone. Wort proponerer mig forresten efterat have omtalt, at han vil anlægge et Garverie til Efteraaret, at gaae i Compagnie med ham; jeg kan Intet sige derom endnu, jeg har selv tænkt paa andre Ting, som Tiden vil vise, om lykkes.

Hvordan har De det ellers der hjemme, gid De vilde bilde Dem ind, at jeg endnu lever og gerne hører Nyt. Hvordan har Grethe det? Det er idag 2 Aar, siden jeg først saae Amerika; de 2 Aar er løben nederdrægtig gesvindt. Jeg har dog alligevel lært mere i disse 2 Aar af Nyttigt, end jeg vilde have lært i 14 Gange 17 Aar paa Academia Sorana. Mon den gamle Hr. Wegener lever endnu, eller har han med Kløerne annammet ham? Jeg boede her en kort Tid hos en tydsk Familie, hvor jeg levede som en Hund, nu boer jeg hos en Amerikaner, spiser prægtigt, allige-

vel falder Fedtet af mig som Dug for Solen. Du skal ikke være bange, Moder, Din Søn bliver aldrig en tykmavet Fyr, som Du engang var bange for. — Her er ellers mange nedersaxisk kjønne Piger. Det er sandt, hvor gaaer det Lunds Datter Olivia, har hun dygtig med Penge? Beed hende vente, til jeg engang reiser hjem, og holde fast ved Mynten, thi foruden den vilde jeg see hende hængt.

Mandag Aften d. 14th Aug.

Jeg har ikkun faae Klæder her i St. Louis, og idag stjal man mine Søndags ditto. En forbandet afdanket floridansk Underofficeer jog min Vært bort i Morges, fordi han havde den slemme Vane at drikke sig fuld hver Aften og bringe sine dulcineas hjem om Natten og lukke dem ind — ikke gennem Døren, som vi laasede — nej, Vinduet. Jeg sov i samme Seng som han og havde ofte Bryderier nok. I Middags afhentede han sine Klæder — af en Feiltagelse tog han mine med.

St. Louis, hvor jeg nu boer, kan det maaskee more Dem at høre lidt om. Det er det vestlige Amerikas Hovedstad; 100 Aar meer — og det er maaskee Verdens største Stad. Den ligger paa Mississippis vestlige Strand, og vil De forresten forestille Dem videre, da tænk Dem blot, som jeg ofte gjør, tilbage til Frederikssund og Ise-

fjord. Langs Stranden fra Færgegaarden indtil Kjølhøiene — tænk Dem dèr en folkerig Bye med sine mange Taarne, Dampmøller o. s. v. Landet er her som der fladt ned til Vandet, og hæver sig gradmæssig. Vandgaden (Water Street) er bygget tæt til Floden, naturligviis kun Huse paa den ene Side. Disse ere fra 1 til 7 Etager høie, nogle byggede af Træe, andre af Steen; langs Vandgaden — tænk Dem dèr, svømmende i den skidne Mississippi de[n] Mængde Dampbaade; hvor Frederikssund ligger, afmal Dem dèr en lignende lille Bye (Brooklyn), omgivet paa de 3 Sider af Skov; hvor Færgeren er, er ogsaa her en Færge — naturligviis med Damp — og i den søndre Ende af Staden ligeledes 2 Færger. Alle disse Færger har 2 Baade hver, der rummer 12 à 14 Vogne, og hver 10' Minutter forlade hver af de forskjellige Strandbredder. Hvor Kølhøiene ligge, er ogsaa her en lille Øe, som alle i Mississippi skovbevokset; dens Navn er bloody island og har sit Navn deraf, at dèr gaae alle Duellerne af.

Vesten for St. Louis er Skov, og den smukke rue de Belle Fontaine, der leder fra St. Louis Nord paa langs Floden, kan jeg aldrig passere uden at drømme mig tilbage til Strandveien. Ofte om en Søndag Aften, naar jeg nyder Isen (ice cream) hos Vinton's og sidder og hører mig halvtosset paa den smukke Musik, kan jeg rigtig

bilde mig ind, det er i Charlottes Bøge Lund hos Nielsen eller Grøndahls. Somme Tider nyder jeg Livet, forresten er det kun sjældent, Gamle! Jeg kan glæde mig ved den smukke Natur og meget Andet. Naar jeg kun dertil havde en rank, blaa-øiet Pige paa Skjødet, saadanne, som kun kan groe op under Danmarks kolde Himmel, der kunne hviske mig i Øret Dansk — jeg vilde ikke bytte med den tyrkiske Sultan! — Det er nu anderledes, [Piger] med aabne Øine var jeg altid slem efter, forresten har jeg ogsaa lært, at det er Løgn, hvad der [staar i] Visen »that life is but an empty dream«; for mange er vel Livet kun som en tom Drøm, imidlertid ikke for den, der — som [der] staaer et andet Sted — »was doomed to roam over the stormy Atlantic to seek for a home«. Hvordan gaar det forresten i Danmark, hvordan har Grethe det, er hun gift eller død?

Det første Brev, jeg nu faaer fra Danmark, er jeg vis paa, indeholder Skjænd, fordi jeg ikke er stadig nok; kommer med Tiden! som man siger. Jeg blev ikke født til at ligge og suge paa Labben i en eller anden Udkrog af Verden, jeg vil ikke heller gjøre det. — Nu er det sildig, en god roelig Nat og Nætter, gjør Dem ingen Skrupler over Torben, gamle Forældre; Han kan tjene sit Brød og leve som en Mand — og døe som en Mand, hvad Øieblik det skal være.

P.S. Idag d. 15de August seer jeg af Avisen, at det halve Kjøbenhavn d. 20de Juni er ødelagt ved Ildebrand — er det Sandhed? Beretningen var over West Indies & Louisiana.

XI.

St. Louis Mo.,

8de October 1843.

(Modtaget d. 20/11 1843).

Kjære i Hjemmet!

— — —

Jeg er her i St. Louis, men vilde halvt ønske, jeg, istedetfor at sidde her i mit pæne Værelse, fløi omkring imellem la Plattas Bjerge. Min Hest døde for 1 Maanedstid siden ganske pludselig, jeg var, som De veed, drayman, det vil sige, jeg var min egen Mand, nu kjører jeg derimod for en anden. Jeg har det jo godt nok, men alligevel — jeg havde det bedre for 2 Maaneder siden; jeg tjente dengang 1 \$, hvor jeg nu kun faaer $\frac{1}{2}$. Op og ned i denne Verden! Troe nu ikke der Hjemme, at lidt Modgang forknytter mig. Ingenlunde — er der nogen, der kan finde sig i Skjæbnens Gang, da er det nok mig. Mr. Holsman, som jeg for Øieblikket kjører dray for, [er] en flink Mand, og hans Kone en ikke mindre flink Kone. Af Ovenanførte vil De nu see, at Torben er intet

stort Creatur. Ingenlunde — gjensvarede Verten — Dem i Hjemmet, jeg mener Fader, Moder, Jette og August, have Forstand nok til ikke at dømme mig ringere, fordi jeg ingen Penneslikker er. De — og der er mange af dem — der vilde beklage mine Forældre for at have en Søn, der fortjener sit Brød som en ærlig Mand, eller der maaskee ikke vilde kjende mig, om de saae mig i min Hverdags Mundur med en lang Pidsk i Næven kjøre dray gjennem St. Louis' Gader, til dem — disse Fæbæster — tie stille!

Nu veed De altsaa, hvordan jeg har det, at det er Sukkertønder, Kaffesække, Tjæretønder, Smørfjerdinger, Dyrehuder, Oste, Potter, Tobaks-oxehoveder, Tømmer, Svinefit, Skinker o. s. v. — pæne Ting, som jeg daglig haandtere[r], idet jeg med en »dray« haler dem fra Dampbaadene og til Pakhusene eller omvendt. Jeg fortjener 25 cents pr. Læs, hvoraf Halvdelen gaaer i Eie-rens Lomme, den anden Halvdeel er min. Jeg har altid ganske godt at bestille, deels som en Følge af, at jeg kan brygge op baade paa tydsk og engelsk og, naar hun kniber, paa det Franske.

Det var nu det! Gid dette nu maae finde Dem alle Hjemme ved Helsen og Velgaaendes; og gl. Tante Grethe! der gik til vore Fædre; hende skal jeg da ikke mere øine, kan jeg tænke; ellers vilde jeg sige Tak for de 100 rbdlr. Det var flinkt nok;

Jette spørger mig, om jeg vil sætte dem i amerikansk Land. Nej, Du kan oppevare dem, indtil jeg engang kommer hjem, saa ville vi leve rask for dem, gjøre Gilde og drikke vor salig Tantes Gravøl. — Ligemeget, i Alvor sagt, behold dem, til jeg kommer hjem, Jette, som vel engang skeer. Hvis Tante Lange har noget lignende i Sinde, da bring hende min venligste Hilsen.

Hold Dig rask, vor Moer! Siig Juliane Tak, mange Tak fra mig af, siig hende, at jeg idag tog hendes Halsknap igjen i Brug; hvergang jeg seer den, skal den minde mig om det bedste, mest godhjertede Menneske, jeg endnu har kjent. — Fader! Du maa ikke lade dig forknytte af Podagraen — det er kun en Overgang, som man siger — og see nu til, om jeg ikke spaaer sandt, naar jeg siger, at vi endnu engang skal kjøre til Dyrehaugen sammen og see paa Balon, Abekatte o. s. v. — Du er rask, Jette! kan jeg tænke, bliv ved i den Cours, og om hun ogsaa trækker lidt langt ud med Giftermaal etc. — lass dich nicht verbløffen! det bedste kommer i Enden. Og du August, er da en Fandens Karl — Professor i Naskov — jeg har den Ære at krumme mig! Og Peter, Kapellan, og Kæreste paa! Og Grethe — fortæl mig, hvordan G. seer ud. Du er en underlig daarlig Brevskriver, Jette, at Du blandt saameget andet Godt ikke fortæller mig lidt meere

om det Bedste — hvordan seer Grethe ud, har hun endnu de samme tyvagtige blaae Øine?

Jeg lider at færdes, om i den civiliserede Verden eller i de øde Skove, det er mig Eet. Du maae troe mig, Jette, der er noget herligt ved dette eensomme Liv, som Du ikke lider. Jeg kunde fortælle mange Smaating, der vilde more Dem hjemme. En Eftermiddag, jeg husker ikke Dagen, var det sat ind med Regn og koldt Veir, og jeg besluttede mig til at slaae mig til Roe til Morgen. Kl. var omtrent 3, da jeg havde nydt min Middag og sad under en overhængende Cypres med en klartblussende Ild foran mig uden andet Selskab end Bull, der sad paa Enden, Hovedet paa Siden og Øinene halvlukkede; foran mig laae en lille Elv, hvis modsatte Bred var bevoxet med majestætiske cotton Træer, hvis Toppe svaiede for den kolde Vinterstorm. Alt var saa mørkt og stille — ingen Lyd undtagen den eensformige Susen i de nøgne Trætoppe, og Brændet, der knagede i Ilden, og mit eget Puf, Puf, medens jeg dampede, udrøg og atter stoppede og stoppede den lille Piben. — Jeg sad i mine egne Betragtninger, tænkte paa Hjemmet og paa, hvor underlig fortuna handler med Mennesket, jeg tænkte paa Menneskets forskjellige Stillinger og Kaar. Under alt dette tildrog en Ørn, der svævede i Kredse over Trætoppene, bestandig min Op-

mærksomhed; jeg saae den fra og til igjennem Aabningen ved Elven for meer end en Time. Ofte var den mig nær nok, men det faldt mig ikke ind at probere at skyde (husk paa, min var kun en Kugleriffel), indtil endelig det faldt mig ind, den er liig Lykken, der svæver omkring Dig, som Du kun behøver at løfte Haanden for at gribe. Jeg ventede og ventede (underlig nok, men sandt er det, med en Spænthed, som jeg sjælden kendte) omtrent $\frac{1}{2}$ Time. Jeg havde næsten opgivet det og begyndte at lee af min Tossethed, da jeg atter stirrer hen over Elven, og hvad seer jeg — den samme Fugl igjennem Trætoppene; min gamle Iver var der igjen. Jeg holdt Bøssen parat; et andet Øjeblik — for at gjøre denne i Sandhed underlige Historie kort — kom Bull slæbende med Mr. Ørn, Kuglen havde truffet den høire Vinge. Bull var, som han var halvtosset af Glæde ved dette uvante Bytte, og jeg, skulde De troe, da jeg saae den komme ned — jeg formelig rystede. Jeg har været spaaet mange Gange, men aldrig gjorde nogen Indtrykning paa mig liig denne, som dog kun var i Indbildningen. Jeg kunde dengang som nu have skudt 10 Gange med Kugle til en Fugl, der svæver næsten lodret over Hovedet, uden een Gang at træffe — dennegang, uagtet jeg rystede af Iver, og uagtet Regnen blændede mine Øjne, ned kom den stolte Fugl.

Var det ikke Lykke og en Spaadom om Held, om ogsaa det først bliver i mit Livs Aften, da er der ingen Spaadom til. — Denne lille Hændelse maae De beholde for Dem selv, lad det være vist, eller jeg skulde aldrig have fortalt Dem den. Døm om den, Demselv, sæt Dem i min Stilling, og siig, var det ikke forunderligt.

Du taler om min Hund, han er endnu rask, det er et prægtigt Dyr; jeg troer, om jeg døde, han vilde græde sig ihjæl paa min Grav. Han er af disse alvorlige Folk, naar Fremmede vil caressere ham, viser han de hvide Tænder. Børn derimod, som jeg ofte har undret mig over, kan gjøre ved ham, hvad de lyste; han siger ingen Ting, og blive de for slemme, f. Ex. trækker ham i Ørene, da render han bort og skjuler sig. Han følger mig overalt, undtagen naar jeg fortæller ham: *You shall stay home to day old fellow* — da ligger han, eller rettere sidder paa Enden i Stalden og slaaes med Fluer og Lopper. I Kjærlighedsaffairer er han en farlig Dreng; Medbeilere taales ikke, og de, der ikke respectere hans ærværdige Udseende og fæle Griin, kan være temmelig visse paa at faae Struben knækket.

Kjøbenhavnerne, seer jeg, ere blevne nogle farlige Folk. Tivoli paa Vesterbroe — Folk kjøber Actier dertil o. s. v.; man skulde troe, at Folk havde bedre Forstand end i et Land, hvor Tusin-

der ere uden Emploi, og 100der nær ved at sulte ihjæl, at de der give Penge til at oprette Comedianterhuse og Gjøglerier. Det maae jeg sige, Kjøbenhavn overgaaer i Henseende til Fornøielser nogen Bye, jeg endnu har seet. Komoedier o. s. v. er god nok, men det hjælper ikke Fattigmandens Barn stort.

Wort skrev mig sidst til, at Eliza Servell var den kjønneste Pige i Iowa, han vil med Magt, at jeg skal komme hjem og gifte mig; han siger blandt andet »Eliza is always making inquiry about her own Tom«. Hu! Eliza er sød, det kan ingen nægte — jeg rejser snart dertil, om ikke for andet, saa for at faae et Kys. Sommetider, naar jeg tænker paa Vedkommende, er jeg nærved at sige med Digteren:

Oh give me the heart of the maid, I love best
and a vinecovered cot' in the wilds of the West
and though pleasure should tempt me it should
tempt me in vain
though fashion should lure me to follow her train
though ambition should point to the palace
or throne
I would turn from them all to that home of
my own.

Du snakker om Smørgrød, Jette, ja gid jeg havde f. Ex en Portion Smørgrød og et Stykke

Rugbrød med Smør og — No. 2: Grethe paa Skjødet og en lang Pibe Tobak.

Jette, Du er ogsaa bange for, at jeg skal snakke »Rødt« — ingenlunde! jeg veed kun faae Ord, og de gaae saaledes: Oquagua, Keosoque, Keocua, Vapello. Nei, Pokker kunde lære at snakke rødt — hver Stamme har for det Meste sit eget Sprog. Det er ellers svært, saa de døer der Hjemme, Guldberg, Waage — nu bliver vel Wegener Director, den Skurk. Lykke med ham det B.

P. S. Bliv altid ved at skrive lange Breve, paa tynt Papier, Jette, saa skal Du faae et Kys ved Leilighed.

Hører De nogensinde noget til mine sorøanske Skolekammerater? Om Gud vil, skal jeg atter skrive i Juledage[ne] — og Jule Aften skal jeg drikke Eders Skaal. — Gjør De det samme, om det saa ikke bliver i andet end Vand!

XII.

Van Buren County Iowa territory
Novbr. 22de 1843.

(Modtaget d. 29. Januar 1844).

Kjære der Hjemme i Kjøbenhavn!

Jeg kan indbilde mig, at det fornøier Dem at see mig atter paa min Landeiendom i det »far

West«. Jeg ankom hertil i forgaars og har fundet Alt, som jeg haabede, til min bedste Tilfredshed. Det eneste Uheld, jeg har havt, var, at i forrige strænge Vinter dræbte Ulvene 4 af mine Sviin (medens de vare ikkun Børn); min Koe eller rettere Køer, der næste Foraar begge vil have Unger samt en liden Tyr, jeg ikke før havde seet, ere alle ved Helsen og Velgaaendes. Om et Par Dage forlader jeg atter Iowa for at gaae tilbage til St. Louis. Jeg er bestandig ved Sundhed og veed nu egentlig ikke mere at skrive.

Høsten har her i Vesten dette Aar overhovedet været mindre heldig som en Følge af forrige lange Vinter og Sildigheden ved at faae Maisen plantet.

I Fredags Morges d. 17de gik jeg ombord paa Dampbaaden »Lasalle«, betalte min $1\frac{1}{2}$ \$ for 2den Kahyt, og Kl. 10, efterat Signalkanonen var affyret, lettede vi. Maskinmesterens »fire up boys, show her up« kender jeg vel. Jeg begav mig op paa »the hurrican deck« (det øverste Dæk), smøgede Cigarren, nød for nogle faae Minutter Udsigten over hiin Vestens Metropolis, indtil dens høie Taarne vare forsvundne bag Missourris Skove. »Lasalle« er en lille, men een af de meest hurtige Baade paa Mississippi, den er lang, smal og skarpbygget i begge Ender. Naar man har været længe i Virksomhed som jeg, hvor man knap har Tid til at tænke paa sig selv, gjør det

godt at faae lidt Roe og, som jeg gjorde, at lægge sig i en varm Krog, ryge Cigarer og drømme Tiden hen, medens man uden at mærke det flyver fremad en 12 à 14 Miil i Timen.

Det var langt hen paa Eftermiddagen, vi havde allerede passeret Missouri Munding og Alton, før jeg forføiede mig i Kahytten, hvor Bull som en klogere General havde ligget, siden vi kom ombord, og holdt et Øie med min Riffel og min lille Pakke. Selskabet i Kahytten var blandet, det var kun 1 Dame — og hun var gammel — de øvrige, omtrent 15, vare mest unge Mænd, Kjøbmænd o. s. v. Den eneste, der tildrog sig min Opmærksomhed, var en gammel gråaahaaret Mand i Skindbuxer og Frakke; han var udvandret fra Virginia, hans Fødeland, hvor hans gamle Kone nys var død, for efter hans eneste Søns Indbydelse at slaae sine gamle Dage ihjæl hos ham i Iowa. Han tog sig en dygtig Dram hvert Qvarteer og fortalte da om hans sidste Eventyr i Krigen med John Bull (England). Det var en gammel ærværdigudseende Fyr. Jeg var kommen lidt for seent ombord til at faae en Seng optaget, jeg maatte derfor, som jeg, Gud skee Lov, er bleven vant til, sove paa Gulvet; men med Fødderne under Ovnens, et Stykke Brænde under Hovedet og Bull ved Siden gik hun glat til Løverdags Morgen. Som anden Kahyts-

pasageer maac man selv forsyne sig med Fødevarer; jeg havde en prægtig Æblepostei med fra St. Louis, men da den smagte saa godt, spiste vi den Alt op den første Dag (»vi«, jeg mener Bull og jeg) uden at vide eller tænke over, hvor jeg den næste Dag skulde finde noget at spise. Imidlertid een af Matroserne ombord var en Preuser, og paa Grund af det nære Familieskab (han havde i sine Dage seilet gennem Øresund) introducerede han mig til Kokken, og jeg levede godt, saalænge jeg var ombord for ingen Penge. Løverdagen var ikke videre smuk, det støvregnede, en kold Nordvest blæste os i Snuden. — Hvor ser Miss[ouri] med dens skovklædte Bredder trist ud paa en saadan Dag, og med mig har Veirliget stor Indflydelse paa Temperamentet. Dagen gik hen, om Natten sov jeg ganske lidet, thi deels havde vi faaet flere Pasagere ombord i Quincy, deels var det koldt som F., og deels var der Kortenspil, Sang og Spektakkel. Jeg tilbragte da den meste Tid spadserende agterude eller, naar jeg var træt og søvrig, sad udenfor paa Tømmermandens Kiste, stirrede ud i den sorte Nat, mens Tankerne snart dvælede hos Mary, Eliza i Iowa, snart fløi tilbage over Oceanet til mit Hjem, indtil Søvnens overvældede mig; jeg nikkede som man siger og vandrede atter i Drømme tilbage til Danmark. Jeg har ofte fundet, at jo umageligere mit Sove-

sted har været, desto sødere Drømme har jeg haft. Det er herligt nok at drømme prægtige Drømme, men mindre prægtigt at vaagne op ofte til den mindre herlige Virkelighed.

Søndag Morgen landede jeg i Churchville, der sad jeg og hvilede mig indtil Kl. 9, da jeg tog Foden paa Nakken; ved Middagstid naaede jeg Udkanten af Skoven, det saakaldte hi[c]kory tavern, hvor De ville erindre, jeg har fortalt Dem om den deilige Mrs. Smith. Jeg kunde ikke nægte mig den plaisir at see hendes sorte Øine igjen. Hun var den samme Engel som ifjor, hun fortalte mig, jeg var bleven mager, men, som hun sagde »you dont look worse for that«. Jeg vilde gjerne bleven der til Mandag Morgen, men da jeg ikke følte [mig] træt, og det var et deiligt Veir, bestemte jeg mig til, trods hendes Indbydelse og Formaninger, at søge at naae Prairiens Ende, inden andet Veirligt kom op. Inden Solens Nedgang havde Skovene i Østen tabt sig i Horisonten — jeg var til den Tid omtrent midtveis. Det første Huus var i Udkanten af næste Skov, det maatte jeg naae. Det var ret smukt Veir, Himlen var imidlertid bleven overtrukken med Skyer, og den nylig afbrændte Prairie, hvor der nu ikke var en Fugl, ikke saameget som en sulten Ulv's Hyl at høre, gjorde den mørke Stillehed endnu mørkere. — Jeg traskede afsted med

tunge Skridt det Bedste, jeg kunde, mens Bull var mig saa tæt i Hælene, at jeg ofte stødte hans Snude, det er hans gamle Vane. Kl. var over 11, da jeg naaede Skov igjen, og saa mørkt var det, at jeg vilde have gaaen forbi, om det ikke havde været for en Hunds Gjøen. Musik i mine Øren! Jeg bankede paa Døren, Folk vare tilsengs, jeg fik alligevel Natteleie og sov som en Hest, efter dog først at have taget en betydelig Ballast kold Aftensmad og kold The.

Næste Morgen efter at have betalt min halve Pjaster naaede jeg inden Middagstid, hvor jeg nu er. Saameget om den Smule Reise og saameget Papier tilbage at opfylde.

Jeg kom i Tanker om een Ting, jeg bilder mig ind vil more i det Mindste Jette som en Elskerinde af Coopers Roman »Den sidste Moheganer«. Jeg sender Dig derfor her Uncas's Dødsadvertisement og ligeledes Inscriptionen paa Gravsteenene, der hviler over den uforglemmelige Sunseto (hiin Moheganernes Høvding, der i Coopers Roman er kalden Tschingarkuck, Uncas's Fader). Jeg beder Dig, Fader og Moder, læs den sidste Moheganer, en stor Deel deraf er Roman, det er vel sandt, imidlertid Hovedbegivenhederne deri ere sande. Jeg har læst history of the red men, hvor alle Personerne i hiin Roman forekommer under deres rette Navne, som nu ikke erindres. Inscriptionen

paa ovennævnte Gravsteen er denne efter nys nævnte history of the red men:

Here lies the body of Sunseto
 own son to Uncas
 grandson to Onega,
 who were the famous sachems of Mohegan
 but now they are all gone.
 I think it is verhegen —

werhegen er halvt indiansk, betyder »vel« »lykkeligt« o. s. v. Sunsetos Fader, vil Du see, heed ogsaa Uncas.

Det er i Dag bleven den 30te Novb. — først i Morgen tidlig afreiser jeg for St. Louis; idag gaaer jeg til Bonaparte og afsender dette Brev. Jeg sender indlagt — det er for Fader og Moder — en Halvsnes Tegninger efter Naturen, de tilhøre egentlig kun min Dagbog; vil jeg derfor, da de tillige kun kan have Værdie i mine Øine, ikke, at De kaste dem bort, saa at jeg maaskee engang i Tiden kan komme i Besiddelse af dem; de ere, som De see, grovt udførte, tegnede med en Pen og, som alt mit Pennevæsen, i Gesvindighed.

XIII.

St. Louis Mo.

February d. 28de 1844.

(Modtaget d. 16. April 1844).

Kjære Henriette!

Denne gang skriver jeg hjem meest for at skjænde og brue Mund, fordi Du synes saa ganske at have lagt Brevskrivningen paa Hylden. Kjære Jette! Du har endnu en Broder i Amerika, han er maaskee — som Lars Færgekarl tilede mig — en forfløien Krop, maaskee er han ogsaa ikke saa ganske fiin, som Du kunde ønske en Hr. Broder og en forhenværende Hr. examinatus juris m. m. T. Lange — alligevel er han Din Broder, og i ledige Timer (som Du vel har mange af) da tænk paa ham fjernt fra Hjemmet »über des trennendes Meeres Abgrund«, og ikke alene tænk, men 3 à 4 Gange aarlig i det Mindste anvend en halv Times Tid paa at fortælle ham lidt om Hjemmet. Du troer maaskee, Jette, og siger »Ja, hvad bryder Torben sig meer om Danmark« — tager feil, Søster! Torben bekymrer sig om Dit Vel og om Faders og Moders; desuden, Søster, Du veed ikke, hvad det er at leve fremmed i en fjern fremmed Verden, aldrig at høre noget fra det Sted, hvor man tilbragte Barndomsdagene, aldrig høre sit Modersmaal, aldrig møde noget, der kan minde Een om en Plet Jord, der hedder

Fødeland. Amerika kan være et herligt Land i mange Henseender, men ikke saa herligt, at det ganske skulde udslette Erindringen om Fødselen, — om det Sted, hvor man har tilbragt de eneste lykkelige skyldfrie Aar. — Du kan jo engelsk, Jette, der staaer i Visen:

Home, sweet home, be it ever so homely
there is no place like home,

det er Sandhed, og ligeledes, hvad Benj: Franklin saa smukt siger:

How very little do man care about some accustomed blessings, till by some chance he is deprived of them, — and how dear, how very dear is the mere remembrance of those, when he sees, they are for ever lost to him. — —

Min gode Jette! skriv til mig, skriv i det Mindste engang inden næste Efteraar.

Jeg er, hvad De hjemme kalde ustadig. Her har jeg det særdeles godt, bedre end jeg behøver eller bryder mig om, derfor skulde jeg med Tiden — som jeg veed, jeg skal — om Gud vil, stikke en anden Cours. Du erindrer, at det ikke er for at søge Lykken — den har jeg — ikke heller for at tjene Penge — dem har jeg nok af, for hvad jeg trænger til — kun for at see Verden, nyde Livet, plukke Glædens Roser, inden de forgaae.

Skulle jeg da crepere, da i Amerika græder ingen for mig. De faae, der vilde græde over mig i Danmark, ligge maaskee allerede (for Alt, hvad jeg veed) i Graven. Til Slutning, Jette, skriv til mig, eller jeg skal forvisses om, hvad jeg nu kun troer, at Captain Langes Familie er forflyttet til Assistents-Kirkegaard.

Hvad kan der nu mere dig at høre, thi jeg har besluttet at fylde dette Papier med Eet eller Andet. Du var (erindrer jeg) en stor Politicus. Kan du da faae lidt af vor indenlandske Politik. Her gives flere forskjellige Partier, der nu, da en nye Præsidents Udvælgelse er forhaanden (næste October), ere hverandre temmelig fjen[d]-ske: Whigs og deres Modstandere Democrats. Whigs ere for det nuværende Banksystem, et System, der er fordeelagtigt for Riigmænd, der tjener kun til at gjøre den Rige rigere og Fattigmand fattigere. Democrats derimod ere modsatte Bankvæsenet; de vilde tilintetgjøre alle private Banke[r] og oprette en national bank. Whigs raabe paa Henry Clay for næste Præsident, Democrats paa Van Buren. Hvad mig angaaer: i Henseende til Banksystemet er jeg Democrat, men i andre Henseender Whig.

Et andet Partie, der for Øieblikket er virksomt, og hver Dag vinder i Styrke, ere de saakaldte: anti license men, hvortil jeg da hører (og

dette er saa at sige det eneste Partie, hvortil jeg hører fast). Ifølge vor nuværende Lovgivning betales, hvad kaldes tax el. licens saaledes: En Mand, der f. Ex. sætter op en Urtekræmmer Boutik eller deslige, ligemeget enten han begynder med 50 \$ eller med 5000 \$, maae betale en Afgift til Staten af 50 \$ aarlig. En Mand, der kører en dray eller anden Vogn i Byerne, maae betale 10 \$ aarlig til Staten, ligemeget enten han eier 1 Hest eller 100 Heste. Anti licens Mændenes Raab er: any man, rich or poor, shall be taxed according to the value of his property. Du kan vide, dette Partie er stærkt; da sidste Gang Afgifterne bleve samlede, var der Hundreder her i St. Louis, der nægtede reentud at betale den forfaldne licens, betalte derimod $\frac{1}{2}$ Procent af deres Eiendoms Værdie; [man] turde ikke gøre dem noget. Den første Mand, der nægtede at betale (omtrent 3 Aar siden), svoer, at han aldrig havde betalt og aldrig vilde betale licens; denne Mands Navn, der dengang forbausede Alle ved sin Dristighed, han, der er den første antilicens Mand, hans Navn er S. C. Hoyt. Han solgte dengang Appelsiner, gik med Kurven paa Armene igjennem Gaderne; nu har han en Frugtboutik i et Breddeskuur. Hvis Tusinders Spaadom gaaer i Opfyldelse, vil Verden maaskee engang høre: S. C. Hoyt, President of the Un: St: of Amerika.

Et 4de Partie, det farligste af Alle, de saakaldte abolitionists eller anti slavery men ere modsatte Negerlaveriet. Negerlaveriet er et stort Onde til Amerika og en Plet paa Nationen. Negerens Friegjørelse paa eengang vilde være endnu større Onde. Det er en afskyelig Race Mennesker. Det vilde være Ret at sætte dem frie, men ufornuftigt — Negerne paa eengang frie, og denne stolte Republik maae falde.

Af religiøse Partier er her en Mængde — jeg holder mig til ingen — her er Methodist[s], Presbyterians, Episcopelians (den danske Kirke), Unitarians, Catholics, Babtists, Rationalists, Mormons og mange flere. Disse sidstnævnte, Mormons, ere almindeligviis de meest nederdrægtige Skurke, Tyve og Røvere. Af deres Lærdomme blot disse: en Mand kan have saamange Koner, som han lyster. Jordens Frembringelser ere ikke mere for den ene end for den anden, følgelig ingen Synd at stjæle. Denne Religionssect bestaaer nu af flere Tusinde, deres rette Opholdssted er Nauvoo, ligeoverfor des Moines Flodens Munding. Deres største Præst, Religionens Stifter og største Kjæltring i Amerika er Joseph Smith, en Yankee af Fødsel. De bygge nu et stort Tempel i Nauvoo (Gjenoprettelsen af Salomons Tempel). De største Skurkestreger blive bedrevne i Nauvoo af »St.« Joseph Smith og hans hellige Præster,

alt under Helligheds Maske og Alt for, som de sige, at fremme »the only true faith«. Imidlertid disse Mormons vilde ikke staae længe, de ere for slemme, og deres Naboer i Illinois og Iowa og Missouri vilde ikke taale dem længe; de have allerede ofte havt Batallier, hvor flere have misted Livet.

Det er slet ingen Fornøielse til mig at male Breve, imidlertid jeg gjør det med Glæde, naar jeg kan glæde Andre. Deraf følger, at skulle mine Forældre og Søster være borte (det er jo mueligt), saa staaer her et Punktum for Brevskrivningen. Lev vel Alle!

P. S. I. Fader, Moder og Du — gjør jer Umage for at leve et Par Aar endnu, saa skal jeg gjøre Jer en fransk Visit.

P. S. II. Naar dette naaer Danmark, er det vel Sommer, og Du maaskee paa en Tour til Frederikssund. Hvis saa, lad mig see, du gjør et Tour til Jægerspriis og derfra fortæl mig om vort Fødested; hvordan seer det ud, staaer det Træe endnu, jeg plantede som Barn i Færgegaards-haugen? Jeg har ofte spurgt Dig derom, men aldrig værdiget et Svar. Det vil interessere mig at vide, om det endnu staaer, eller er bortryddet.

Idag d. 3die Martz har her været et stort Folkeopløb, der (nu Aften Kl. 10) endte sig med, at Mængden nedrev og ødelagte til Grunde det mede-

cinske Collegium og Anatomiekammeret. Aarsagen var, at Doctorene havde ladet stjæle Liig fra Kirkegaarden jævnlig, og ligeledes blev ofte Folk borte, uden at man vidste, hvad blev af dem. I Morgen tidlig blev en Hund seet løbe med et Stykke af en Arm. Vedkommende sendte Efterretning derom til Stadens Mayor, imidlertid havde Pøbelen nedrevet en Plankeværk, der var udenom (jeg hører selv til Pøbelen ved slige Leiligheder) og fandt der en Kule fuld af døde Kroppe. Dette opvakte Indignation, Stenene begyndte at regne mod Bygningen, 6 bleve satte i Fængsel, og 50 Mand Soldater stilte op om Bygningen. Dette gjorde naturligviis de varmhovede Amerikaner rasende, en Batallie fulgte, hvor dog Soldaterne, der selv vare Borgere, kun lidet modstod; da i Øieblikket Mængden udraabte: Ned med Bayonetterne og trængde frem, trak Soldaterne sig tilbage. Saasnart de vare ude af Sigte, begyndte det raskt; da alle Vinduerne vare slaaed ind, brødes Dørene op, og enhver Ting, der kunde tilintetgjøres, blev slagen i Splinter og kasted ud af Vinduerne. Ligene, Skeletterne o. s. v. bleve baarne bort for i Morgen ordentlig at begraves. Nu i Øieblikket er Anatomiekammeret ikke mere; Pøbelen har begyndt at adsplitte sig, nogle raabende Hurra, andre syngende. 4 af 6 Doctore have forladt Byen i Morges tidlig, saasnart Mæng-

den trak sammen. En heel Masse Mennesker er dragne ned for at sætte de 6 frie, der i Morges bleve satte i Fængsel.

XIV.

Saint Louis, May d. 19de 1844.

(Modtagen d. 14. Juli 1844).

Kjære Fader!

Denne gang vil jeg forsøge at skrive saa tydelig, at Du ikke skal behøve at tage Tilflugt til Øienvandsflasken. Jeg kan ikke skrive saa flydende og smukt som i forrige Dage, min Haand er uvant til at bruge Pennen. Jeg skriver vel ofte, men da er det kun korte Epistler, haardt Arbeide gjør Haanden rystende.

Mig gaaer det godt, jeg er rask og tilfreds og har i dette Foraar gjort bedre Forretninger, end siden jeg kom til Amerika; det vil vel ikke sige stort, imidlertid jeg er fuldkommen tilfreds, det maa være Dem hjemme nok. For Øieblikket seer det forresten bedrøveligt ud her omkring, den megen Regn og stærke Snefald sidste Vinter i det fjerne Vest har reist Mississippi til en skrækkende Høide; hele den frugtbare Slette ligeoverfor St. Louis i Illinois, [den] saakaldte Miss[issippi] bottom, er oversvømmet. I den lige her overfor liggende lille Bye Grampustown gaaer Vandet

ind midt paa Vinduerne. Jeg var derovre i Formiddags, og det er ret smukt vildt at see Boeskab og hele 2 Etages Breddehuse seile omkring. Da Floden steeg langsom, have næsten alle Indbyggerne reddet deres Kreature og mere vigtige Eicndele. Her i St. Louis (som De veed, er bygget paa Høitland) er Værfterne aldeles oversvømmede og Dampbaadene kunne ikke mere udlosse. Sidste Nat steeg Floden 2 Fod 2 Tommer; det regner idag og har regnet siden sidste Mandag uophørligt. Skulle Miss[issippi] stige endnu 10 Fod (noget der er høist usandsynlig), da maae hele den sydlige Deel af Staden oversvømmes. Ifjor var Floden høiere, end nogensinde var seet, og iaar er den allerede $5\frac{1}{2}$ Fod høiere end ifjor og bestandig reisende sig. Træstammer, Brænde, alle muelige Ting svømmer i sorte Masser her forbi, og mangen Een tjener ikke lidt Penge ved at fiske op. For mig er der ingen Fare — vor Moer! Kan jeg ikke være paa tørt Land længer, saa gaaer jeg til Vands.

Moder beder mig i sidste Brev for Alting ikke at gifte mig, har ingen Nød! Forresten var jeg nyelig ligesom steilendes forliebt, men det gik over igjen, som godt var; det var en lang Historie, som De skal faae i Korthed:

En Sveitzerfamilie — Datteren Magdalena nederdrægtig deilig — Katolikker — jeg Prote-

stant — den gamle Fader en bøs Rad — friede til Tøsen, fik ja — Faderen sagde nei! — Jeg vilde ikke give op — pludselig Familien flytted bort Vester paa, Gud veed hvor — Kjørresten Fanden i Vold — Torben ligeglad. —

Her er mange Slags Leveveie i dette underlige Amerika, og disse Yankees nogle driftige Fyre. Jeg maae nævne Dig Exempler: En Mr. Smith gaaer om Dagen omkring og sælger Rageknivstrygere; om Aftenen holder han Maadeholdsforelæsninger, som han kalder det, eller rettere sagt, han fortæller de meest naragtige Anecdoter om fulde Mennesker. Han fortjener umaadelige Penge; for nogen Tid siden kom hans Caricatur i Avisen, Dagen efter solgte han sit eget Billede. — En anden Fyr, en ganske ung Mand reiser Landet omkring og stikker Huller i Damernes Øren og putter 2 smaae Ringe deri — alt for 25 Cents. Eet Sted her i St. Louis er et stort Skildt: Mrs. Ludvig, Fortune teller (Spaaqvinde). En 4de reiser Landet omkring, føler Folk paa Hovedet og fortæller dem da deres prædominerende Lidenskaber. Atter Mange gaae omkring og sælge Historier om blodige Sørøvere, der da aldrig har existeret.

Jeg havde sidste Uge Brev fra en dansk Mand, en Hassenfeldt i Visconsin tery:; han fortæller mig en heel Deel om Danske i Visconsin. —

Jette siger, hun er endnu ikke gift, August skal først have en Levevei. Det er rigtigt nok i Danmark, her er det anderledes; jeg kjender unge Mænd, der have giftet sig og knap eiede Skjorten paa Kroppen; her siger man altid: en Mand bliver aldrig til noget, førend han faaer en Kone. Unge Folk i Danmark gaae saa længe forlovede, lade de bedste Aar gaae tabte, og hvorfor? almindelig bilde de dem ind: jeg kan ikke forsørge en Kone, før jeg faaer et kongeligt Embede! — Jeg tør ikke sige mere, jeg mener baade Jette og August det saa godt, jeg kan; kun eet Raad: gift jer, aldrig forknyt!

— — —

Hvad min Eiendom i Iowa angaaer, da lever den godt, jeg gjør denne Foraar formodentlig en Reise derop, men ikke for at boesætte mig der — jeg elsker det uroelige Liv og vil leve et saadant, saa længe jeg kan. Skulle Alt gaae galt, har jeg min Landeiendom i Ryggen, men at opgive Alt og begrave mig selv i Vestens Skove, det har jeg ingen Lyst til.

— — —

Nu vil jeg bede Dem hjemme holde Dem friske og raske, og vær hilset af mig Alle. Fader! lad ikke Alderdommen forknytte Dig. Mit Vel ligger dig paa Hjertet, det veed jeg; men vær forvisset om, at tabte Torben ogsaa ved at gaae til Amerika

et Hjem — og mine kjære Forældre deres eneste Søn — da er det ogsaa Alt. Jeg skulle i Danmark aldrig være bleven lykkelig, det er jeg i Amerika og skal altid med Glæde mindes den Time, da jeg paa Alheden i Jylland fattede den faste Beslutning at forlade Fødelandet og arbeide mig, som det anstaaer en Mand, gjennem en Verden. — Og Du Moder, tænk paa, Du bliver gammel, gaae ikke og siou for meget i Kjøkkenet, gjør dig Livet saa beqvemt som mueligt; Du behøver ikke at sioue omkring med det hvide Forklæde for — det er unyttigt, det spolere[r] Din Helbred, derfor beder jeg Dig: lad det være! — Og Jette, gaae ikke og vent paa det kongelige Embede, det er Daarlighed; det vilde gjøre mig godt, naar jeg kom hjem engang, at finde nogle Smaaefyrer, der kunne kalde mig Oncle Torben.

XV.

St. Louis Mo.

September d. 15de 1844.

(Modtaget d. 4. Nov. 1844.)

Kjære der Hjemme!

Jeg kom hertil sidste Uge efter en Reise i det Indre af Missouri. Jeg er ved godt Helbred bestandig og har saa vidt fortjent ganske godt. Jeg seer, Tante Colding er død — Gud være med

hende — jeg beder Dig Moder, sørg ikke for meget derover, Forsynets Vilje! hjælper ikke at klage. Kunde jeg skrive en kjøn Tale, vilde jeg; men jeg duer ikke dertil, jeg blev ikke født til en Prækehest. — De maae undskylde der hjemme, om jeg i et foregaaende Brev har ladet, som at jeg troede, at Ligegyldighed fra Deres Side havde været Grunden til, at Breve til mig eengang vare saa sjældne; saadan Troe har jeg aldrig havt. Det modsatte! — Lidt færre Bekymringer for mig, det vilde være bedre baade for Dem og mig.

Moder spørger: er Du endnu Fragtkusk? Ja, og desforuden enhver Ting, hvorved jeg kan tjene noget — uden Hensyn til gentilité! I den Bestilling, jeg er i her — Kræmmer, Jæger, Kusk m. m. — er jeg naturligviis i Danskes Øine et foragteligt Menneske; mig ligemeget nu, hvo veed, om ikke de, der see med Foragt til Alt, hvad der ikke er betitlet, maaskee selv engang vilde tage Hatten af for den, der som ung var en simpel Bissekræmmer eller Fragtkusk, og selv, skulle jeg aldrig blive til mere, end hvad jeg nu er — jeg er fuldkommen tilfreds. Jeg er bestandig i Virksomhed, jeg har nok at spise og drikke, Klæder nok til at hænge paa Raden, er frisk og sund, har hverken Venner eller Fjender, har lidt tilovers til somme-tider at slaae til Søren med. Kan jeg forlange mere? Jeg har selv ofte ønsket: gid Du dog havde

en Seng at ligge i som den, Din Moder redte Dig, eller gid Du i Morgen tidlig, istedetfor at kjæmpe Dig frem gjennem en veiløs fugtig Skov, kunne ligge i en blød Seng med en lang Pibe i Munden og have Dig Kaffeen bragt op af en blaaøiet slank dansk Pige.

Jeg vilde gjerne dette Efteraar gjøre Iowa et Besøg, men faaer vist ikke Tid dertil — maaskee dog! For Øieblikket er her ganske godt at bestille for mig her i St. Louis med mit Kjøretøj, og det vil sandsynlig vedblive saaledes, indtil Vinteren sætter ind. Jeg bliver maaskee i Slutningen af denne Uge nødsaget til at gaae ned til Orleans med Høns; kan jeg undgaae det, gjør jeg det ikke.

Af Nyheder herfra har jeg kun faae. Mississippis Oversvømmelse har De vel læst om i Avisen — Joe Smith, Mormon-Religionens Stifter, har maattet lade Livet — han var sat i Fængsel for at have ladet tilintetgjøre et Trykkerie, hvor en Avis blev udgivet, der nedrev hans Lære. Hans Sag stod længe for, Folk blev utaalmodige og fordrede Smith udleveret, det blev nægtet, Pøbelen samlede sig om Fængselet, der blev sat Soldater deromkring, den trak sig tilbage, men et Par Dage efter indfandt [den] sig atter, bevæbnet paa bedste Maade, bestemt paa at give Soldaterne en Batallic. Medens Pøbelen med Huien og Skrigen stimlede om Fængselet, affy-

rede Smith fra sit Vindue en Pistol. Kuglen saarede en gammel Borger i Armen. Faae Minutter efter viste Smith sig atter i Vinduet for at fyre, da han styrtede død [om], gjennemboret af 5 Riffelkugler. Batallien begyndte med Soldaterne, der efter en kort Modstand toge til Støvlerne. Fængselet blev brudt ind, og Smiths Broder Hiram og 2 andre hellige Mænd, der ligeledes vare arresterede, maatte lade deres Liv. Dermed endte Kong Smiths Herredømme.

Tak for Verset, Jette! Det var længe siden, jeg læste danske Digte, det gjorde mig godt. Jeg kunde give Dig engelske Digte — deilige — det er her ikke Plads til. Noget skal du dog have, du har jo aldrig hørt en Indianer tale; underneden, nogle faae Sætninger af Sagoye'wathas Tale til Amerikas President, efter at de Hvide havde afkjøbt dem en Deel af deres Land. Han begyndte Talen med de Ord:

I am a man, and you are another.

Et Sted siger han saa smukt og sandt:

The pale faces shall waste us — aye! Like April snow in the warm noon we already shrink away — and as we go towards the setting sun, they follow us fast, untill they shall fill the land, and we shall find a grave in the western sea.

XVI.

St. Louis November 10de 1844.

(Modt. d. 30. Dec. 1844).

Kjære August!

Naar De glæde Dem over, at jeg er Handelsmand, da bild Dem ikke ind, at det er af den fine Slags, man har hjemme; jeg er, hvad man her kalder pedlar — Kræmmer, Bissekræmmer, troer jeg paa Dansk. Jeg fortjener gode Penge, det kan jeg ikke klage over, men jeg fører et til sine Tider raadt, farefuldt Liv, der, hvis De vare saa nøie kjendt med det, som jeg er, De ingenlunde vilde bifalde. Jeg skulle maaskee ikke sige saa megen Sandhed — men her er den! Jeg handler, som det synes mig og anstaaer mig bedst. Det er mig en Umuelighed at rette mig efter Hjemmet, som jeg da heller ikke [kan] troe, De ville, jeg skulle gjøre. —

Det fornøier mig, August, at see, Du kommer vel efter det; det maa være fornøieligt nok at reise udenlands for andres Penge. Jeg ville ønske, een eller anden Regjering ville betale for mine Reiser, de koste mig betydeligen.

Her er det nu Efteraar med sine Storme — den Aarstid, jeg altid synes, jeg føler mig bedst[i]. Sommeren kan være smuk nok og behagelig, og, som det synes, bedre for den, der som jeg altid

færdes under aaben Himmel; alligevel, jeg lider den ikke saa vel, som den mørke stormfulde Novemberdag.

I denne Tid gaaer Presidentudvælgelsen for sig; her er en stor Gjæring mellem Folk. Jeg haaber, at Democrat-Partiets Candidat, Polk, vil seire over Henry Clay. Politik befatter jeg mig kun lidet med, og mindre kommer det Dig ved. — Jeg har ikke dette Aar været i Iowa og kommer der ikke heller før maaskee engang [i] næste. Dette har her i Vesten været et ganske godt Aar for Landmanden, især Haveproducter ere her i Overflødighed. Jeg har just sendt en Deel Æbler og Løg Syd paa. Om et Par Dage gaaer jeg Vesten paa, og De maae ikke vente der hjemme, at jeg kan skrive igjen før om en 3 Maaneder. Min Adresse er St. Louis Mo. via Havre og New York. Denne Adresse syntes det, som det var en Umuelighed for Dig og Jette at lære; hvad jeg ovenfor og ofte har anført, er min Adresse! Det kan I forlade Jer paa! Alt det øvrige halvtysk-dansk-engelske Stof, som Jette og Du bemaler Brevet med, er overflødigt. Desuden hiin Convelut, hvori aldrig er skreven andet end hiin forkeerte Udskrift, koster mig for 2 Breve. Jeg er ikke gjerrig, men holder ikke af at smidde $\frac{1}{2}$ Pjaster i Rendesteenen — jeg maae ofte døie nok Ondt for at fortjene en Daler; Du kan forlade

Dig paa det! Hils Jette og mine gamle Forældre mange Gange, ønsk Dem og Dig selv Alt Godt. Glædelig Nytaar med mere! Jeg vilde gjerne æde Grøden hjemme Nytaarsaften, det skeer imidlertid ikke meere — spiis Du for mig! Jeg veed Inte meer at fortælle, jeg er ikke $\frac{1}{1000}$ af Skriverkarl, som Du er, jeg skriver kun, fordi jeg veed, det glæder de Gamle at høre, jeg er rask og tilfreds; det er ingen Fornøielse til mig at male Breve.

XVII.

St. Louis Martz d. 1ste 1845.

(Modt. d. 21. April 1845).

Kjære Søster Henriette!

Jeg er kommen ind i mine nuværende Forretninger — jeg mener, eftersom Aarstiden byder det, Kræmmer (pedlar), trapper eller dray-Mand, jeg for min Part har nu som Du veed probeert Alleslags i min korte Levetid, hvad jeg nu er ved, anstaaer mig bedst, derfor bliver jeg ved det; jeg er ingen Selskabsmand som de fleste, der reiser udenlands; jeg kjender Mange, men omgaaes kun faae, og de Faae ere ikke af den fine Verden. Jeg vil kun, Jette, at De hjemme skal forstaae, at jeg er tilfreds og lykkelig i min Stilling, den være saa fiin eller grov.

Jeg seer af Dit Brev, at De venter mig hjem næste Sommer, jeg maa nu sige Dem, at før Begyndelsen af Efteraaret kan jeg ikke forlade Mo.; jeg er sidste Uge ankommen hertil, efterat have tilbragt Vinteren i det vestlige Mo. Her forbliver jeg nu og kjør min dray selv i Foraarsmaanederne; i Begyndelsen af Sommeren gaaer jeg da atter en Tour Vest (jeg kan ikke anderledes, jeg maae) paa et Par Maaneder eller 3. Naar jeg saa atter kommer her tilbage, maae jeg nødvendigviis gjøre en Reise til Iowa; den skal imidlertid ikke staae længe paa — 14 Dage eller 3 Uger. Naar saa det er forbi, skal jeg, om Forsynet vil, reise til Europa. Jeg vælger desuden helst Vintertiden at reise paa, dels fordi den er for mig den haardeste Tid, og jeg ønsker at tage migselv en tidlang ret god Hvile, dels fordi Novemb.' eller Decemb.' Maaned de herskende vestlige Storme hurtige ville bringe mig over Atlanterhavet.

D. 2den March.

Jeg seer af Dit Brev, at De ogsaa i Danmark have hørt om Mississippis Oversvømmelser. Det var en skrækkende Tid for mange; hvor en Maaned forinden stod rige Maismarker, Frugthaver o. s. v., seilede da Dampskibene i alle Retninger. Kaskaskia, en lille Bye ikke langt herfra og 7 Mile fra Missis[ippi], paa en aaben Slette, omgivet af

tyk Skov, var fuldkommen oversvømmet, og Dampskibet, der gik dertil, maatte følge Landveien. Dampbaaden gjorde fast til Klosteret, og Nunnerne og Præsterne bleve tagne ud af Vinduerne. Daglig saae man hele 2 Etages Bræ[d]ehuse drive ned ad Floden. Det Halve St. Louis — hele den sydlige Ende af Byen — var under Vand. Hvad det værste er, Floden efterlod overalt et Lag Sand fra 6 Tommer til en Fod tykt.

Du taler om mit Land i Iowa, det ligger alt for høit til, at Floden nogensinde skulle naae det; det Land derimod, som jeg engang var paa Nippet at kiøbe i Illinois, var under Vand. Jeg kan see af dit Brev, at du veed kun lidt, hvordan Landet er beskaffent her; det skal jeg med meget Andet bedre fortælle Dig, naar vi sees i gamle Copenhagen. Der er vist ingen Bye paa Kloden, der gjør saa stærke Skrit fremad som St. Louis. Gid du blot engang kunne følge mig paa min dray over Værfterne, der seer Du paa $\frac{1}{2}$ Time Mennesker af flere Nationer og høre[r] flere Sprog tale end i din Levetid i Kjøbenhavn, Amerikanere, Tydskere, Irlændere, Engelsmænd, Spaniere, Franskmænd, Negere, kort sagt alle Nationer. Her er Baade, f. Ex. den vidt berømte »Alex Scott«, hvor hver Sjæl er tydsk, saaledes ogsaa den store »Missouri«; andre, f. Ex. »Sultana«, hvor, med Undtagelse af Officerene, den hvideste Mand

ligner en Blækflaske. »Nimrod« og »Trapper«, der gaaer mellem St. Louis og den øvre Missouri Flod har en Besætning af rødbrune og gule, halv Negere, halve Spaniere, halve Indianere; andre Baade har atter fuld amerikansk Besætning. De fleste Baade gaaer ved Damp, andre med Seil, og atter andre med Hestekraft eller rettere Muul-æselkraft.

I 1845 rejste Torben Lange til Danmark. Han overværede den 14. November sin Søster Henriettes Bryllup med Ludvig August Colding og blev under sit Ophold forlovet med sin Kusine Margrethe Lange. Han rejste tilbage til New York over Kiel, Altona og Hamborg. Fra Opholdet i København stammer det følgende Brev d. 29. Oktober til den i Indledningen nævnte Jomfru Utke, nu Madam Larsen i Bogense.

XVIII.

Kjøbenhavn d. 29. October 1845.

Gode Madam Larsen! De venter vist mindst at høre fra mig, imidlertid er jeg overbeviist om, at De gjerne seer et Par Ord fra Een, som jeg veed De holdt meget af som Barn. Igjennem min Søster Henriette har jeg ofte hørt om Dem, og glæded mig ved, at De har det godt, i Sandhed glæded mig, thi for at være oprigtig: De er den Eeneste af mine Ungdoms Lærere, som jeg holdt af; de Andre og Mange af Dem, Alt for Mange, kan jeg næsten sige jeg afskyede, som jeg gjør deres Minde til denne Dag.

Deres Brev til Henriette af 27de October f. Aar har jeg for mig, hun burde have svaret Dem, men De maa undskylde hende — hun skal nu have Bryllup om en 8te Dages Tid, kan De saa nok vide, hun har travlt og meget at tænke paa. August Colding, hendes Kjæreste, som De maa skee mindes, har for en 2 à 3 Maaneder siden faaet et ganske godt Embede her i Byen, som Bro-lægnings-Inspecteur, og nu skal de da smedes sammen; de have været forlovede 5 Aar — længe nok.

Forunderligt er det mig at tænke Dem — Jomfru Utke, som i Færgegaarden gik paa Stylder og legede saa mangen Gang med os Børn — nu gift, og [med] voxne Døttre; saadan gaaer det i Verden; vi blive alle gamle Mennscker. Fader er nu 77, Moder 67 Aar, dog ere de begge, takker Gud!, temmelig raske. Faders Døvhed er jo et tungt Kors, men det er nu vor Herres Villie, og vi maae ikke klage, Moders Øine ere ikke stærke, forresten er hun efter sin Alder temmelig flink, ville være raskere, naar hun blot ville lade være at have saa travlt, løbe saa meget i Kjøkkenet o. s. v. Hendes Søsters, Madam Coldings Død ifjor tog hun sig meget nær; Moder er nu den sidste af de Søstre, ligesom Fader den Længstlevende af 21 Børn.

Jeg ankom for et Par Dage siden hertil paa et Besøg efter næsten 5 Aars Fraværelse i North

Amerika. Jeg har der en lille Landeiendom, paa hvilken jeg dog selv aldrig har boet — jeg har den bortforpagtet; det var vel min Agt, da jeg kom til Amerika at ernære mig ved Agerbruget, men efterat have betalt for Landet, som jeg købte i de[ts] vilde Naturtilstand omtrent 50 Mile Vesten for Mississippi Floden, vare mine Lommer tomme og jeg maatte see paa en eller anden Maade at fortjene noget — det har for saa vidt lykkedes; jeg har i de sidste 4 Aar ført en temmelig besværlig Liv som Jæger, Vildfanger og Kræmmer mellem Indianerne i Vesten. Naar jeg næste Aar kommer dertil, slaaer jeg mig sandsynligviis til Roe paa min Eiendom, og, hvis nogen vil have mig, gifter [jeg] mig; jeg har vel kun lidt Land hist, men dog nok til at skabe et beqvemt Liv — Krybe maa man jo, før man gaar.

I Deres Brev til Jette siger De [*Brevet er herfra itu Siden ned!*] vilde holde mere af Torben, om han havde søgt sit Br[ød i Dan?]mark — ganske rigtigt. De maa troe, jeg vilde selv gj[erne leve?] nærmere mine gode gamle Forældre, men Landmand i [Dan]mark uden Penge, duer ikke, og være Avlsforvalter el[ler Her]remandens Hund har jeg ingen Lyst til. Skulde je[g være] gaaet Contoirveien, jeg har jo engang taget [dansk jurid]isk Examen — saa kunne jeg faa Lov til at sidde og raadne op som Skriver, thi mægtige

Patroner har jeg ikke, ville heller aldrig kunne skaffe mig nogen, for det har jeg arvet efter Fader: jeg kan kun daarlig bukke og krybe for Stormænd, og det hører dog her i Landet unægtelig til. Jeg er tilfreds i min nuværende Stilling, dermed er [mine] Forældre tilfredse, og mere kan jo ikke forlanges.

Jeg ender med mange Hilsener fra Fader, Moder og Jette; de siger ofte: Gid vi kunne have beholdt Jfr. Utke. Det samme har jeg ofte tænkt: Gid jeg aldrig havde havt andre Læremestre end Jfr. Utke. Sluttelig: Gud være med Dem og Deres!
Torben Lange.

Naar De har Leilighed, skriv os da endelig til. — Lad mig i det Mindste faae at vide, hvordan De har det, inden jeg siger Danmark det sidste Farvel. Mine Forældres Adresse er: Filosofgangen No. 250, 1ste Sal.
T. L.

Til Madam Sophie Larsen født Utke, Bogense
 paa Fyen.

XIX.

Ombord paa Washington ved Cuxhaven
 d. 5te April 1846.

(Modt. d. 16de April 1846).

Kjære Fader!

Saavidt ere vi da komne, her have vi lagt i 3 Dage, og hvis Lykken ikke er med os, kunne

vi maaskee faa Lov at ligge endnu en Uge; det er mageløs kjædsommeligt. De 60 Pasagere, der skulle støde til os her, ere endnu ikke komne. De skulle komme hertil tilsøes fra Bremen, men det har i de sidste Dage blæst og blæser endnu en heel Storm, saa at de ikke kunne gaae ud; de kunne meget lettere komme over Land fra Bremen, men sandsynligviis har de allerede bestilt Passage og gaaet ombord. Vi ere for Øieblikket en 80 à 90 Pasagere, meest Mandfolk, ikkun 5 à 6 Fruentimmer og en 10 à 12 Smaabørn. Her er et Par Familier fra Schleswig, der agte at bosætte dem i Visconsin. Vi ere, saavidt jeg veed, 5 Danske, en ung Mand ved Navn Sigumfeldt, Cigarmager af Profession og 2 Døvstumme, en Væver og en Snedker, de ere vidtbereiste; foruden hele Europa have de gennemvandret i de sidste 15 Aar Lille-Asien, Palæstina, Ægypten. Nu komme de fra Moskow, et halvt Aar har dog Væveren arbeidet i Kiøbenhavn og Snedkeren i Altona. De 2 have ellers været samlede, siden de i deres 4de Aar indkom paa Døvstumme Institutet i Schleswig. Hos dem er der Reiselyst, de have allerede spurgt mig om Australi[e]n, da de ønskede, hvis det gik dem godt i Amerika, at reise dertil om en 4 à 5 Aar. Hvad de andre Pasagere angaaer, da er der adskillige Drønnerter imellem dem, f. Ex. en Skuespiller, der er den

pæne Mand, sværter sin Knebelsbart hver Morgen, snakker pænt og skaber sig dygtig. En dito væmmelig Karl sover under min Køie, han er en rigtig Sleswigholsteiner; forøvrigt har jeg ikke hørt ham sige noget endnu. Hver Gang han skal spise, kryber han som en anden Hund ind i sin Køie og æder; spørger man ham om noget, leer han og siger æ eller bæ. Alle disse Schleswig-Holsteinere forstaae meget godt Dansk — de ville derimod ikke; jeg har fortalt dem paa bredt Dansk, at kommer de først til Amerika, glemmer de nok at være stolte af [das] deutsche Vaterland. Forresten tale vi sjælden sammen, for jeg gider ikke snakke Tydsk til en Vindbeutel, der forstaaer Dansk. Skuespilleren synger Psalmer idag, nu have vi hørt, han har en smuk Stemme, nu kan han gjerne holde Mund. En anden dansk Dreng er her ogsaa ombord, Hr. Hinkelberg, han er i Kahytten dygtig storsnudet og ikke nedladende nok til at tale til mig; forresten har han kun een Gang været paa Dækket, og da var han saa indpakket i Kavaier, at jeg kun kunne see en snotted Næse. Vi have ogsaa adskillige Saxere ombord og et Par Polakker og en Russer. Fra Bremen bliver det naturligviis kun lusset Pak, vi faae ombord. Igaar sendte jeg Bud iland og købte Skinke og Pølse. Et Schackspil har jeg lavet, hvormed vi fornøie os. 25 Ø Sukker købte

Holm og jeg i Hamburg. Saalænge vi ligge her, leve vi forresten godt, vi faae baade fersk Kjød og Rugbrød. Mit Tæppe har jeg maattet laane de Døvstumme, de havde slet Intet og kun 7 rbd. tilbage; Sigumfeldt og Holm ligeledes kun 1 Madras og intet Tæppe, saa at vi nu maae sove 3 paa 2 Madrasser og under 1 Hud; Holm har lagt et Lagen til. Sigumfeldt har kun 15 ß tilbage, men Arbeide hos sin Onkel, saasnart han kommer tillands; han er nemlig Cigarfabriqeur i New York.

De Par sidste Dage, jeg var i Altona morede jeg mig prægtigt, og baade Holm og jeg var paa Bal begge Dage. I Anledningen af Markedet var nemlig Dans paa en Mængde Steder. Paa ... thal*), hvor vi dandsede, var prægtig, støiende Musik, dygtig med Damer, næsten alle Bønderpiger. Det var naturligviis Dandsebod, men en honet. Man betaler 2 ß for Dandsen, og deilige Drikkevare forefindes. Altona Markedet er værdt at see paa, der er en saadan Mængde Boder, og da nu Veiret var deiligt, var der meget fuldt af Mennesker, og jeg var ikke paa Gjestgivergaarden fra Morgen til Aften. Paa Dandsehuset dandsede jeg om Mandagen fra 2 til 11 om Aftenen, om Tirsdagen fra 3 til 6; disse tyske Bønderpiger dandse sjælden godt, seer ogsaa godt ud især Vierländer-

*) Lakune i Texten.

innerne med deres paa 3 Haar siddende brede Straaehat. Holm var saa fornøiet som en Kat, dandsede adskillige Dandse og brækkede fælt paa Tydsk med Bønderpigerne.

D. 7de April. Vi ligge her endnu, deiligt Veir, stille, kjædsommeligt, iseng Kl. 8, op Kl. 6, ryger Tobak, spiller Schak, spadserer paa Dækket, Capitainen reist til Bremen igaar over Land, Beskeed i Aften. I dette Øieblik kom Capitainen ombord, Pasagerene ere underveis — saa, i Morgen med Guds Hjælp. En Mand fra Holstein fortalte mig idag, at hans eneste Grund for at gaae til Amerika var, at han har 5 smaae Døttre, som han ikke veed, hvorledes i Tiden at forsørge — meget fornuftigt. En polsk Adelsmand i Kahytten — fæl Tørre at see paa.

D. 8de. Igaar Aftes i styrtende Regnveir kom 62 Pasagere ombord — der var et mageløst Comers i vort Mellemdæk; nu Morgen Kl. 8 ere vi under Seil — Kl. 10, det er stille, vi ligge for Anker, vi kunne netop see Kysten af Holsteen i det Fjerne; hvad Vind, der er, er østlig. Det er en skrækkelig Forsamling, vi have faaet ombord — alle Bayere — over 40 Fruentimmer og Børn. — Kl 4 Eftermiddag, under Seil. NO.Vind. Farvel altsaa Danmark for denne Gang. Skriv snart!

XX.

New York d. 27de May 1846.

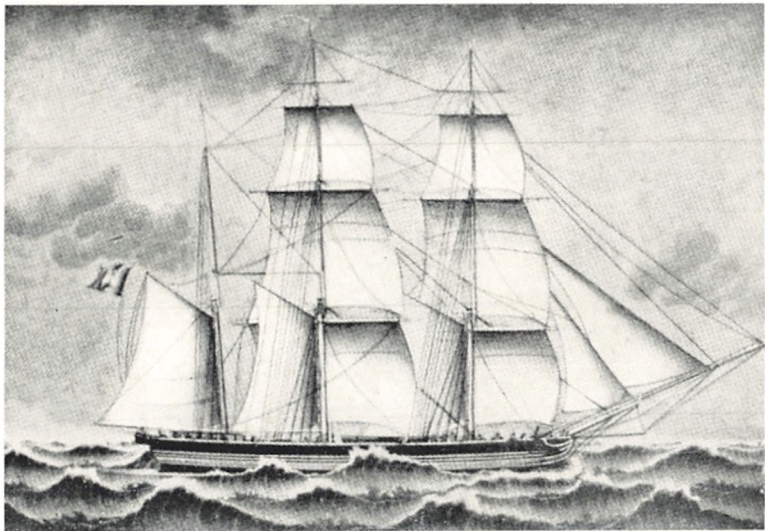
(Modt. d. 2den Juli 1846).

Kjære Fader!

Efter en lang kjædsommelig Reise ankom vi da endelig hertil d. 25de ds. efter Middag. I de første 14 Dage havde vi god Vind, og det gik saa rask, at vi allerede speculeerte paa at skulle have faaet en ganske kort Reise, men Tingene forandrede sig — i den sidste Maaned har vi havt uafbrudt næsten hver 2den Dag Storm eller Stille.

— — —

Denne er den ubehageligste Reise, jeg nogensinde har gjort, immer høi Søe, næsten aldrig var det mueligt at gaae sikkert paa Dækket; jeg faldt engang kun, der vare de Pasagere, der regelmæssig faldt om eller gled paa R 3 Gange om Dagen. Nede om Læ var det ikke mueligt at udholde for Luus og Stank, og paa Dækket kunne ingen staae uden at blive gjenneblødt paa 1 Times Tid. Holm og jeg vare de Encste som slet ikke vare søesyge, og i de 3 sidste Uger har i Særdeleshed jeg havt en Appetit, saa jeg aldrig var mæt og er det da endnu ikke rigtig; jeg maatte for at faae mere end min Ranson give Kokken Drikkepenge. Jeg var bange for at

Barken „Washington“ tilhørende Rederiet Sloman.

blive syg bagefter, jeg er imidlertid endnu ganske rask og har idag som et Forebyggelses-Middel taget en dygtig Afførelsesdozis. Igaar Aftes var jeg i varmt Bad, hvorefter jeg befinder mig som nyeskabt; thi det er mageløst, hvad Snaus man samler paa sig ved saadan en Reise i Mellemdækket. Hvad der paa denne Reise var det meest Ubehagelige, var det nederdrægtige Selskab — en saadan Samling af gemene gudsforgaaende Mennesker maa man vist søge længe efter, jeg har endnu aldrig seet Mage; naar jeg undtager 4 à 5 holsteenske Familier og et Par Familier fra Syd-Tydskland vare alle de Øvrige ret noget Udskud — gemeen Handel og Snak fra Morgen til Aften, Gudsbespotterie o. s. v. I Særdeleshed var der en 12 à 14, dels fra Bayern dels fra Preusen, Hamburg og sydlige Holsteen — ret beklagelsesværdige forstokkede Syndere, Mennesker, i hvis Bryst der vist ikke var Gnist af Godt tilbage — og de fleste af disse særdeles kundskabsrige Mænd. Mellemdækket var blevet et heelt Bordell, Hazardspill indtil flere af dem spille deres Klæder bort — saa Slagsmaal — offentlige Damer havde [vi] 4 af — af Tyve havde vi i det Mindste 5 — hos een blev der kun randsaget og fandtes 31 forskjellige Ting, hun havde stjaalen, deriblandt ogsaa et af mine smaae Haandklæder; den ene Tyv stjal fra den Anden,

een ville springe overbord, først holdt de paa ham, endelig, da de lod han løs, glemte han det reent. Fra mig blev stjaalen 1 stor Pølse, 2 Drikkekar, min gamle Gaffel og Kniven, jeg fik af Grethe; den sidste fik jeg igjen. Tyven, en Holstener, fortalte jeg underhaanden, at jeg vidste, han havde stjaalen den; hvis han gav mig den, ville jeg tie stille, hvis ikke, ville jeg have angivet ham for Politiet i N[ew] Y[ork]. Flere spille deres Sengeklæder bort, og da vi kom hertil, købte jeg af den Vindende 5 Sengetæpper til $\frac{1}{4}$ Dollar Stykket og 6 Madradser til 10 Cent Stykket, omtrent $\frac{1}{10}$ af Værdien. En aldeles nye Frakke og Buxer købte jeg for $1\frac{3}{4}$ Dollar, men overlod den for samme Priis til en af de Stumme, et meget skikkeligt Menneske, men yderst fattig.

— — —

Holm er ikke skabt til at gjøre Lykke i Amerika, jeg har sagt ham det reent ud. Landbruget er det Eneste, han maae give sig til, hvis han vil handle klogt, hvorfor jeg søger at skaffe ham Arbeide hos en Landmand i Nærheden af N. York. Den stumme Snedker og Væver har jeg faaet opspurgt Arbeide til, de ere allerede i Dag i fuld Gang.

XXI.

Van Buren Iowa July 4de 1846.

(Modt. d. 6te Sept. 1846).

Kjære Fader!

Du seer, jeg er atter lykkelig ankommen til min Eiendom. Min Reise Vest [paa] til Indianerne gjorde jeg gesvindt af, jeg tog Dampbaad baade frem og tilbage, og da Missouri Floden paa denne Aarstid er høi, gik det gesvindt. Jeg har der afgjort Alt og faaet, hvad Penge jeg havde tilgode. I St. Louis opholdt jeg mig ikkun fra Morgen til Aften; George havde brugt min Hest hele Vinteren, da han havde havt Uheld med hans egne — tre døde siden jeg var der. Han købte min Hest saavel som dray (Vogn), og jeg har nu Intet meer at bestille hverken i St. Louis eller i Vesten. Begge Steder mener jeg at have sagt det sidste Farvel.

Hvis Gud vil, skal jeg nu blive i Iowa og opofre mig til Dyrkningen af mit Land her. Du veed, jeg talte om at sælge ud her og flytte til Nærheden af St. Louis. Jeg har overveiet Tingene nøiere og troer at handle klogest i at blive, hvor jeg er. Beslutningen er nu tagen, jeg indseer, at det er Tid for mig at settle, som man siger; hiint omflakkende Liv, jeg hidtil har ført, leder i Enden til Nichts. Dog tilstaaer jeg, var det ikke, at

Tanken paa Grethe holdt mig tilbage, jeg skulle ikke stoppe, før jeg havde reist Verden rundt baade paa Kryds og Tvers. Fra nu skal min Stræben være at skaffe mig et lykkeligt Hjem, hvor jeg, hvis Gud vil, skal gjøre Grethe og mig selv lykkelige.

Jeg maa nu fortælle Dig lidt om Iowa. Jeg har i Grunden havt daarligt Held, siden jeg kom hertil. For det første: Casper er her ikke mere, han maatte i Fjor Vinter forlade Iowa for at gaae tilbage til Nærheden af Burlington og bestyre Garveriet for hans gamle Fader, da hans yngre Broder, der forhen bestyrede det, døde. Casper forpagtede sit Land til en Englænder, Mr. Okkendon, hos hvem jeg nu boer — ligeledes forpagtede han mit Land til ovennævnte Okkendon, dog ikkun indtil jeg selv kom tilbage, saa at jeg nu er i Besiddelse af det selv. Af dette Aars Grøde, meest Mais, faaer jeg $\frac{1}{3}$. Hvad mit Qvæg angaaer, da tog Casper det altsammen med sig, og jeg har maatted have den Uleilighed at bringe det tilbage igjen. Nu har jeg det her med Undtagelse af 2 Stude, hvoraf Casper har den ene, det vil sige, den er der i Nærheden, men vi kunne ikke faae fat paa den, og jeg maatte lade den blive tilbage. Casper vil nu enten sælge den for mig eller bringe den her, naar Høsten er forbi; den anden, en Tyr, er 3 Miil herfra ved Indian

Floden, vild som en Hjort, og den eneste Maade at faae Hold i den, vil vel blive at sende den en Kugle; jeg saae den i Forgaars, den er i prægtig Stand. Casper skyldte mig desuden en Deel til Beløb af næsten \$ 100; havde han endnu boed her, kunne jeg let faaet det afbetalt deels i Arbeide, deels i Logie; nu er det vanskeligere. Som jeg før omtalte, jeg var der forleden Dag, og da han aldrig er ved Muffen, maatte jeg tage min Betaling, som jeg bedst kunde; saaledes kjøbte jeg af ham til at gaae af paa Gjelden 5 acres Land i Hvede, en gammel Vogn, 2 Plouge, Oxekjæder, Lee o. s. v. — Ting, som jeg dog skulle have anskaffet mig for Kontanter. Kjøbet af Hveden var min bedste Handel — igaar høstede jeg $1\frac{1}{2}$ acres deraf, paa Mandag skal Resten meies.

Maisen staaer godt. Høsten er meget god her i Aar, alle mine Naboer ere i fuld Gang. Iowa er visselig det bedste Land for Agerdyrkning i de forenede Stater. Her høstes saadan [en] Masse af Hvede og Mais, at Landmændene næsten ikke kan faae noget for det. Lave Sædpriser ruinere ikke her som i Europa Landmanden paa Grund af, at han her saa at sige ingen Skatter har. Tænk dig blot Forholdet — alle mine Skatter for 1845 beløb sig til 75 Cent ($\frac{3}{4}$ Pjaster), og vil jeg idag gaae op og høste for een af mine Naboer, faaer jeg 1 Pjaster om Dagen!

Landet her omkring ligner ikke mere sig selv fra 4 Aar tilbage, hvor dengang var vild, øde Steppe, er nu de prægtigste Kornmarker. Vesten for mig, hvor ifjor Foraar var uopdyrket Land, staaer nu en Blokhytte og 50 acres Land i Hvede.

Min Hauge og Bygninger har jeg udseet en Plads for i Midten af mit Land paa dets østlige Side. Jeg har betænkt for det første ikke at drive mere end 40 acres, maaskee om et Par Aar 50; de øvrige 40 har jeg betænkt, naar jeg bliver i Stand dertil, at indhegne og lade ligge til Græsgang. Det sidst omtalte Stykke er de 40 acres, der grændser mod Nord til White Oak, hvor jeg kan have mine Creature for dem selv, hvor der vil altid være prægtig Græsgang, Vand til enhver Aarstid, Skygge om Sommeren og Læ om Vinteren.

Hvis jeg ikke havde været saa træt, havde jeg idag taget ned [til] Farmington, 6 Miil herfra, der gives et Middagsmaaltid for 1000 Couverts — 25 Cent Entré — og i Aften stort Bal. Farmington er i de sidste Aar bleven betydelig udvidet; Bonaparte staaer i Stampe nu, Bentonsport gaaer ned ad Bakke.

Et Arbeide, som jeg ønsker aldrig mere, var at drive mit Qvæg hjem 50 Miil i 2 Dage, jeg var paa Ryggen af en 3 Aars Plag, der ikke ville gaae sagte; og 2 Køer, en 2 Aars Qvie og 2 smaae

Kalve vilde ikke vorwärts — det var nok til at bringe en Helgen til at bande.

Desværre fik jeg ingen Tobak plantet iaar, jeg havde ingen Plads, kunne ogsaa kun daarlige tørre Planter erholde, og sildig paa Aarstiden er det. Jeg har i St. Louis erkundiget mig om Priser paa hjemmegjorte simple Cigarrer og udfundet, at jeg vil kunne tjene ganske godt ved Cigar-making. Siig til Grethe, at det vilde ikke være uæfent, om hun lagde sig lidt efter Malkning — skulle Christians Kone have faaet sin Guitar, vilde det være prægtigt, om hun lærte nogle faae Stykker; et Par danske Viser vilde lyde smukt herude paa Steppen.

XXII.

St. Louis Missouri

d. 5te October 1846.

(Modt. d. 19. Novbr. 1846).

Kjære Fader!

Siden jeg sidst skrev til Grethe d. 27de July har jeg skiftet betydelig om, jeg yttrede dengang Lyst til at forlade Iowa og Landvæsenet, det er for længe siden iværksat. Jeg har solgt min Landeiendom, Køer, Sviin og Alt, været tilbage til St. Louis, indkjøbt Gods, atter været tilbage til Iowa, udsolgt og er nu paa en frisk her for at

indkjøbe meer. Jeg ankom hertil igaar Nat og forbliver her høistens 5 à 6 Dage, gaaer da atter tilbage til det nordvestlige Iowa, hvor jeg, hvis alt gaaer vel, skal forblive 6 à 8 Uger, inden jeg atter kommer her tilbage; [det] beroer paa, hvad Held jeg har i at afhænde mit Gods og indkjøbe Skind. — Jeg er atter Kræmmer, kun at jeg nu handler med Colonisterne og Kjøbmændene i Smaakjøbstæderne. Denne [var] min første Reise og kun som en Prøve; jeg havde imidlertid godt Held og vil i det Mindste for en Tid udelukkende befatte mig med Kræmmeriet. Jeg har købt mig Hest og Vogn og førte med mig alle muelige Pillerier, dog fornemmelig Damepynt, saasom Ørenringe, Halsbaand, Ringe, Brystnaale, Armbaand, Handsker, Silketørklæder, Børneskoe, desuden Naale, Fingerbøller, Traad, Baand, Bændler, Knive, Saxe o. s. v., desforuden en Deel Medecin, saasom afførende Piller, Feberpiller, Opodeldoc, Linement, Castorolie, Salve o. s. v. Foruden disse Artikler, der kun fylde lidt, bragte jeg med mig 500 Malerier og 12 Dussin Sangbøger, hvorpaa jeg tjente godt. Paa min sidste Tour solgte jeg kun for Contanter — dennegang vil jeg tage i Betaling, hvad jeg kan faae, dog helst Bievox, Fjer og Skind. Jeg kan almindelig sælge saadanne Smaaeting som Naale, Hægter, Strikkepinde, Knaldhætter o. s. v. i

større Partier til Kjøbmændene ligesaa billigt, som de selv kan købe det i St. Louis. For saa vidt har jeg staaet mig ganske godt, og naar jeg bliver mere kjendt, at jeg faaer mit Navn op for at sælge gode Varer og billigt, vil der kunne tjenes gode Penge den Vei, ikke at tale om, at jeg just er i mit Es — bestandig flyvende omkring. Til Damerne sælger jeg en Deel, der skal lidt Sludder til og Complimenter, men det gaaer let for mig. Jeg skulde paa min sidste Reise have tjent mere, hvis jeg ikke havde havt det Uheld at vælte i et Morads, hvor jeg fik en Deel spoleret, som Du kan vide deraf, at een af mine Kasser gik i Stykker og Piller, Castorolie, E[a]u de Cologne og Haarolie flød imellem hverandre, blandet med Mudder. Dertil kom, at jeg for at frelse min Hest maatte skjære Seletøiet op; selv slap jeg lykkeligt derfra, Lykken var med mig i al mit Uheld, da hverken Vognen eller Hesten tog synderlig Skade — det var ved Dagslys og tæt ved en Boelig, at det skeete.

Jeg har tænkt saa smaat paa, om det ikke ville betale sig, da jeg dog næste Aar maae reise tilbage til Europa, at føre med mig en Deel indianske Sager, saasom Mokasiner, Tomahavker, Piber, Skalpeerknive, Pile, Jagdtasker o. s. v. Jeg kan tilforhandle mig saadanne Sager temmelig billigt og skulde næsten troe, at jeg i

de forskjellige store Museer i England, Frankrig, Tydskland, Italien kunne afsætte saadanne Sager med Fordeel. Jeg dømmer deraf, at uagtet Danmark er en Søestat, og at 1000 danske Mænd færdes i alle Hjørner af Jordkloden, at der dog i Musæet paa Christiansborg Slot ikke var en Smule af ovennævnte Ting, at den Mand, der viste Grethe og mig om, ikke engang vidste, hvad en mocasin var. — Disse tyske Grever og Smaaefyrster, der har Penge som Skidt, kan jeg ikke troe andet, end de vilde betale godt, allerhelst naar Sælgeren viste sig lidt storsnudet og fornem. Kan være det er en daarlig Speculation, Dumhed maaskee, men jeg trøster mig selv altid — enten briste eller bære — gaaer hun ogsaa galt, sulte ihjæl gjør jeg knap, og meer end leve kan jeg jo ikke, jeg har endnu aldrig begyndt paa Noget, uden at jeg har tjent lidt derved, om endogsaa jeg gaaer saa langt tilbage i Tiden, som da jeg slog Katte ihjæl paa Kirkegaarden i Sorøe og solgte Skindene.

Som jeg ovenfor omtalte, jeg har solgt min Landciendom til en Gjendøberpræst for 5 \$ pr acre. Jeg solgte paa Credit, dog saaledes, at jeg beholder Eiendommen som Sikkerhed til Beløbet er betalt. Jeg brugte en Deel Forsigtighed ved dette Salg, meer end jeg skulde have brugt, hvis Kjøberen havde været andet end en Præst med

et fælt hyklerisk Ansigt og ækelt skinhelligt Væsen.

Her er megen Uroelighed i denne Part af Amerika, Du har maaske læst derom i Avisen. Da jeg imidlertid i den sidste Maaned har gennemreist Skuepladsen for disse ynkelige Borgeruroeligheder, kan jeg bedre end Aviserne fortælle dig i Korthed derom:

Mormons [er] en Religionssect, som en vis forskruet Yankee stiftede for omtrent 20 Aar siden. De boede først i Ohio, flyttede derpaa til Missouri; for 6 Aar siden bleve de med Magt drevne derfra, og Beboerne af Illinois solgte dem et Stykke Land paa Mississippis Bred, det nukaldte Nauvoo. De ere nu atter drevne derfra (for det Meste); de faae, omtrent 2000, der endnu have Foden paa Illinois Grund, forsvare dem selv som Tigere. Størsteparten af dem er paa Veien til California og omtrent 5 à 600 Familier er strøete over Iowa, boende i større og mindre Partier i Telte i Skovene. Disse Mormons er vist, uden at gjøre dem Uret, den meest nederdrægtige Klasse Mennesker, meer end Halvdelen Tyve og Røvere. Hvad deres Troe angaar — jeg har det fra deres egen Mund — de troe, at de ere de eneste der kunne naae Salighed, de troe, at de Christnes Bibel er kun Munkeopfindelse (maaskee ret), at Mormons ikkun ere i Besiddelse af de Love, som

Moses skrev for Israelitterne, da han førte dem gennem Ørkenen, at Joseph Smith fandt hine Loves Tavler paa sin Mark i Ohio Staten. De paastaae, at hine Love ere de ægte, og at de ere ganske forskjellige fra vore 10 Bud — saaledes tillode deres Love en Mand at have flere Koner, eller rettere kun 1 Kone, men saamange »spiritual wifes«, som han behager, saaledes at fatter en Mand Tilbøielighed til en smuk Pige, da synder hun efter deres Troe, naar hun ikke tillader Manden at tilfredsstille sine Lyster; ligeledes er efter deres Troe enhver Ting paa Jorden ligesaa godt mit som dit — Alt fællede, det er ingen Synd at berøve sin Naboe en Ting, som jeg selv trænger til. Ligeledes troe de, at Mormons ere Guds Børn, vi andre derimod kun »children of the evil spirit«. Jeg logeerte hos en Mand forleden, hans Vogn og 2 Heste var stjælen; han fandt den i Mormonernes Leir. De truede [med] at jage ham en Kugle gennem Hovedet og svoer, at han løi, og at Heste og Vogn aldrig havde tilhørt ham. Mange saadanne Historier har jeg hørt om dem, det er en Klasse Mennesker, uskikkede til at leve mellem andre. Mormonerne ere med Eed bundne til at beskytte hverandre, og ville staae under deres egne Love, ikke under de almindelige Landslove. Sligt kan naturligviis ikke taales og derfra denne Krig, der allerede har

kostet flere Hundredes Liv. De saakaldte Anti-Mormons ere det stærkeste Partie — i Løverdags Aftes, da jeg kom forbi Nauvoo paa Dampbaaden, buldrede Kanonerne dygtig, og der er knap Tvivl om, at de faae, der vare tilbage, nu ere drevne over Mississippi. Iowas Beboere ville nu faae nok at gjøre, men de ere beredte. I Iowa staae for Øieblikket 2500 Mand færdige til at slaaes. Iowaerne vil ikke lade dem nedsætte sig i deres Land, og der vil snart intet være tilbage for de stakkels Mormons end Landene vesten for de stenede Bjerge og California.

XXIII.

St. Louis Mo. Octobr 6te 1846.

Kjære Søster!

Igaar skrev jeg et nedersaxisk langt Brev til Fader, i Dag begynder jeg et ditto til Dig, for at du kan have lidt at fordrive Tiden med, medens Raden slider Broestenene. Du er nu en Frue, jeg en Kræmmer o. s. v. — gjør inte noget!

Jeg reiser nu tilvogns, jeg er mere fiin Mand nu, end jeg pleier vand, og har almindelig hver Nat en god Seng — nei, det var Løgn! jeg kan ikke lide Væggeluus heller ikke Rotter, allerhelst naar de blive saa nærgaaende at løbe over Folks

Ansigt ved Nattetide. Jeg lever derimod godt, stopper i Hotellerne og tager for mig af Retterne, bliver feed — koster ligemeget! — er almindelig i godt Humeur, har ingen Grund til det modsatte. Sommetider, naar Veiret er godt, og jeg har solgt godt, lægger jeg mig tilbage i Sædet, ryger Cigarren og nyder Livet, mens Jim traver muntert ud over Stepperne. Sommetider derimod bander jeg saa smaat — naar det ruskregner, naar Natten falder paa, inden jeg paa de ukjendte snævre Veie kan naae Huus, naar det bliver saa mørkt, at jeg ikke kan see Hestens Hoved, naar alt er mørkt og stille, naar jeg ikke hører andet end Stormen, der hvirvler det gule Løv i Kredse omkring mig, eller Diamond, der knurrer saa smaat, naar Ulven lugter for stram for hans fine Næse. — Forleden Uge paa Veien fra Salem til Fairfield stak jeg fejl Cours, og ved Solens Nedgang tabte Sporet sig, og jeg befandt mig ved Foden af høie sorte Klippemasser, der dannede den modsatte Side af Cedarfloden. Veiene er mange Steder saa utydelige og saa mange, at det er umueligt andet end fare vild. Jeg holder Fjærvogn, Eenspændærtøi.

Forleden tilbragte jeg 2 Nætter paa Dampbaaden »Bertrand« — mine Beqvemmeligheder der ombord behøver ingen at misunde mig, jeg har før snakket om de Dele. Jeg tilbragte den

meste Tid af den varme stjerneklare Nat paa Dækket, traskende op og ned med Tankerne snart hos lille Grethe, snart der, snart her. Mississippis steile gule Klippebredder paa en Strækning af 20 à 30 Miil tager sig prægtig ud i Maaneskin, saaledes ogsaa den Mængde skovbevoxede lave Smaaøer, der speiler sig i Floden. Indianerne kalder Mississippi »den store Slange«, Missouri »Flodernes Floder«; ingen Flod er dog saa smuk som Des Moines — der er ingen Øer, den er overalt [af] omtrent samme Bredde, overalt de samme høie, skovbevoxede Klippebredder. Jeg fulgte dens Bred fra Keosanqua til Farmington, omtrent 20 Mile. Veien var slem og stened, og mange Steder snæver med — paa den ene Side den roelige Flod dybt nede, paa den anden Side høie skovbevoxede Bakker. Hvo, der har Sands for Naturskønheder, skulle følge mig et Par Uger, de vide uoverskuelige Stepper eller de tætte gamle Skove — Alt er smukt; det er den frie, vilde, ukunstlede Natur. Jeg vilde ønske, Du, Søster, kunne følge mig; fra en mørk 3die Sal i Kjøbenhavn kan Du kun lidt see, hvor smuk vor Jord er — jeg skulde med Fornøielse, hvis jeg kunne leve derved, agere den vandrende Jøde og trække [? Dig] Verden rundt — paa den anden Side, Jette, Du har det i mange Stykker 10 Gange bedre end jeg — men stop med den Materie.

Hils lille Grethe mange Gange, jeg vilde blot ønske, hun var her. Jeg blev forbandet forvænt sidste Vinter — hille sik[k]enen Vinter! Den nu-kommende vil blive en Smule mere hverdags-agtig: ligge paa Landevejen og traske om og købe Skind; og hun er kold oppe nord paa, og jo høiere Nord, jo bedre Pelsværk — det er en anden Historie end gaae paa Comoedie, i Selskab, holde af Pigebarnet o. s. v., naa hver Ting sin Tid; de Dage kommer igjen med Guds Hjælp; jeg haa-ber ikke, den Dag er far distant, that I shall say:

the heart is mine of the maid, I love best
and now for a vinecovered cot' in the Wilds of
the West

— indtil den Tid maae hun gaae, som hun kan.

Sommetider, naar jeg falder i Tanker, synes mig, at jeg er som et Udskud af Familien. Alle I andre ere saa nederdrægtig fornemme, idet Mindste bilder Jer saa ind — mener intet Ondt, bevares! Nei I er sku virkelig ganske aldeles fornemme i flere Henseender. Du er da Frue, kan jeg vide, det er ikke lidt; August bliver snart Kammeraad. — Du kan troe, jeg har endeel at snakke med Damerne i min nuværende Forretning, der er ikke en Pige skabt, som jo gjerne vil høre, at hun er smuk, og hvorfor saa ikke fortælle dem det? Du selv, Søster, seer sku rigtig

forbandet godt ud — inte at snakke om »li' Lene«, ja, hun vil lave en ret flink Præstekone; hun er mestendeels for gesvindt for Præstemadamme — hun vil nok blive langsom, jeg kan see hende omtrent 10 Aar fra nu af, en lille, tyk, feed Madamme fylde op Døren til Præstehuset, mens hun med veltilfreds Ansigt tager ind de fede Tiendegjæs — og Otto, immer den samme magre Præstemand, lærer $\frac{1}{2}$ Skok lyshovede Extras deres fordømte mensa, mensæ, mensas; mine Børn skal aldrig lære Latin — nej, hugge Brænde, fælde Træer og spille paa Klaveer ikke at forglemme. Jeg vilde ønske, lille Grethe kunne spille Guitar eller Violin etc., jeg holder meget af Musik; rigtig god stærk Musik gjør mig meer godt end den bedste Prædiken. Mens jeg er her i St. Louis gaaer jeg ofte i Jesuiterkirken, dør er den bedste Musik og Sang, som nogen-sinde jeg hørte. I Hamburg paa Dantseboderne havde de ogsaa prægtig støiende Musik . . .

XXIV.

St. Louis Mo.

November d. 6te 1846.

(Modtaget d. 28. Dec. 1846).

Kjære Fader!

Jeg ankom hertil i Forgaars og afreiser atter i Morgen Middag til Iowa. Denne Tour bliver for

iaar den sidste, mener jeg. — Den sidste Tour gjorde jeg hurtigere end den første; jo gesvintere jo bedre, hurtigt Salg og lille Profit er bedre end langsomt Salg med større Fortjeneste; desuden passer jeg at tage de hurtigste Baade, og naar jeg er paa Landeveien, er jeg just ikke heller seen. Paa min sidste Tour reiste jeg undertiden saa høit som 47 Miil i en Dag. Efteraaret har været tørt, og over de lange flade Stepper er Veien som et Bred[d]egulv. Til andre Tider, som f. Ex. i Søndags 8te Dage, reiste jeg kun 15 Miil fra Sol op til Sol ned, nemlig fra Mount Pleasant til Fairfield over de saakaldte Fox mountains. Veien gaaer her op ad een Bakke og ned af en anden, og da den er udhuggen gennem den tykke Skov, der voxer paa disse Høie, for kun et Par Aar siden, er Veien kun lidt banet, fuld af Træstuppe, snever og paa hundrede Steder opskaaren af Vandløb, saa den ligner meer en Grøft end en Landevei. Jeg har imidlertid en prægtig stærk og tillige foielig Hest og en lille let Vogn, saa det gaaer endda an.

Hvad jeg egentlig vilde fortælle Dig var, at jeg idag har kjøbt en Husgrund her i St. Louis, den er i Udkanten af Byen, tæt ved en lille Indsø kaldet Chouteans pond i Moore street. Den er 27 Fod bred til Gaden og 100 Fod dyb eller lang; jeg troer at have kjøbt den billig, jeg gav

ikkun 10 \$ pr. Fod, ialt 270 \$. Paa min Huslod voxer for Øieblikket omtrent 30 unge Fersken-træer.

XXV.

St. Louis Mo. d. 17 Januar 1847.

(Modtaget d. 22. Marts 1847).

Grethe! Du fortjener en Arbeids-Lussing med dobbelt Skruer til, fordi Du aldrig skriver til mig. Er Du død, gift, syg, eller plager Fanden Dig, at jeg aldrig hører fra Dig — er Du gjerrig paa Postpengene? Skriv engang imellem, kjære Pige, — Du kan begribe, jeg seer gjerne et Par kjærlige Ord fra Dig — i min Stilling trænger jeg svært til nogen at holde af mig. Torne kan jeg finde nok af paa min Vei, et Par Roser engang imellem skulle jeg ikke bande ad.

Grethe! Nu skal jeg for 6 à 8 Uger sove under aaben Himmel og lave min egen Mad, naar Lykken vil give mig noget at æde — ellers sulte. Anderledes at have en sød Kjærling, et hyggeligt Hjem og en varm Seng. Imidlertid hys! jeg bliver gal i Kalotten sommetider, naar jeg tænker paa, hvor jævnt og glat Mangen Een seiler gjennem Verden, imedens my bark of life bestandig tumler om paa et uroelig stormfuldt Ocean. — Naa, ligemeget! jeg kommer vel ogsaa engang i Havn

— naar Du saa vil blive ved at holde af mig — jeg skal nyde Livet, og Du, min Pige, skal ogsaa faae det Godt — det ville smage godt efter en Tour i de vestlige Øder at vende tilbage til et hyggeligt Hjem og en kjær Pige. Grethe! havde jeg trukken Dig med til Amerika, første Gang jeg reiste herover, det vilde have været fornuftig handlet — naa, det er forbi; hold Dig rask, Grethe! Næste Vinter haaber jeg vi skal see hverandre. Min sidste forbandede Skindhandel satte mig tilbage, ellers skulle jeg have reist herfra i Efteraaret — naa, ingen af os ere endnu udlevede, Du bliver jo 23 Aar den 29. April, eller er det 24? jeg er jo en temmelig gammel Rad . . .

Bad dig om Sommeren, det styrker Helbreden. Lev vel, kjære Pige.

Din *T. Lange*.

XXVI.

Keosanqua Iowa
Septb. 17th 1847.

(Modtaget d. 25. Octbr. 1847).

Kjære Fader!

Jeg er bestandig ved min gamle Forretning, mit omflakkende Liv; igaar Aftes ankom jeg hertil og forbliver her indtil Mandag Morgen, da jeg gaaer Nord paa. Det er kun Ste Dage, siden

jeg forlod St. Louis, hvor jeg nu har gravet en Iskjælder, og Tømmermanden er i Arbeide for Øieblikket med at planke den op; den er 25 Fod lang, 15 Fod bred og 18 dyb. —

Jeg holder mig bestandig rask uagtet her for Tiden er skrækkende megen Sygdom overalt. I Orleans er det en sjælden Dag, at den gule Feber ikke slaaer fra 50 til 70 ihjæl. Her oppe er Sygdommen mindre dødelig, men desto mere af den; min Forretning bringer mig overalt mellem alle slags Sygdomme, imidlertid det har endnu ikke bidt paa mig. Jeg har nu den Troe engang, at det er Dumhed, Smaalighed, som mange bestandig at frygte for, hvad muelig kan hændes. Hvis Sygdom, Ulykke og Fortrædelighed hændes os, er det vel den Eviges ubøielige og vise Villie, og jeg anseer det for ligesaa meget Dumhed som ret op og ned Synd mod den Almægtige for usselt Kryb, som vi Mennesker ere, at hænge med Næsen, føle os ulykkelige og knurre, naar Alt ikke gaaer, som vi efter vor Smule Forstand tykkes bedst.

Du maae holde Dig rask, thi næste Sommer vil jeg, om Gud vil, atter see Europa. Jette siger mig, at Du er svagere. Fader, lad det ikke forknytte Dig — Naturens Gang, den Eviges Villie. Mine Iowas Skove og Stepper, der nu er mit

Hjem — for en 14 Dage siden stod alt endnu friskt og sundt, nu derimod har den kolde Efteraarsvind begyndt at knække Blomsterne; inden dette naar Europa, har vel Vinteren spredt sit kolde, hvide Liüglagen over Naturen. Med den som med os Mennesker! Tiden synes Dig vist kort, siden Du var i Din Sommer, som den synes mig kort, siden jeg som Barn legede i den gamle Færgegaard, og den er kort ved Siden af den Evighed, der venter os efter dette Liv. Alt for kort til at vi skulle bryde vor Hjerne med meget Andet end berede os selv til den uendelige Evighed, allerhelst da vi ikke veed, hvad Øieblik vi faae Reiseordre. Du er gammel og jeg ung, men jeg er derfor ikke længere borte fra Graven; jeg har seet mangen stolt Eg knækkes af Stormen i Midtsommerstiden, jeg har læst længe nok i Naturens store Bibel. Gud gav mig mangen eensom Time, det var velmcent. Beed Dem derhjemme skrive til mig engang imellem, hold Du Dig rask, Fader. I forrige Tider, naar Jette skrev, pleiede baade Du og Moder at skrive lidt med; hvorfor skeer det ikke mere? jeg seer det gjerne. Har Du noget imod mig, da gjør det mig Ondt — har jeg feilet, da beder jeg om Tilgivelse, og jeg veed, at Du er kjærlig nok, Fader, til at give din eneste Søn den Tilgivelse, som vi begge engang vil bede den Evige om, naar vi skal sees i Himlen

ved hans Fod. — — — Jeg kan ikke skrive mere for denne Gang. Den Evige være med Dig, gamle Fader!

Din hengivne Søn.

Faa Dage efter Modtagelsen af dette Brev døde Faderen d. 30. Oktober 1847, 78 Aar gammel.

I 1848 foretog Torben Lange sin anden og sidste Rejse til Danmark, hvor han fejrede sit Bryllup. En af de sidste Dage i Februar 1849 rejste de nygifte til Amerika; paa Grund af Krigen gik Rejsen dennegang ikke over Hamborg, men over Helsingør, Hålsingborg og Göteborg.

XXVII.

Gottenburg d. 4de Martz 1849.

Kjære Moder!

Saalangt ere vi kommen i god Behold; Ankomsten var inat Klokken 3. Vi logerer godt her, og Grethe er ganske rask, hendes Forkjølelse er borte. Reisen hertil fra Helsingborg var ikke saa besværlig, som vi havde forestilt os; jeg var saa heldig at faae en indvendig Plads i Diligencen til Grethe, selv maatte jeg holde ud ovenpaa hele Veien. Veiret var, naar undtages igaar Aftes, reent pine galt; det blæste hele Tiden en Storm med stærke Sne og Regnbyger, som jeg da havde i Næsen bestandig, imidlertid holdt jeg Pinen

godt ud. Grethe følte kun lidt til det, da hun, som sagt, sad indvendig. Hun havde til Selskab en Svensker, der var meget underholdende, naar de ikke pratete tilsammen, sov de tilsammen; han sang baade Svensk og Dansk for Grethe, deriblandt Vuggeviser, naar Tiden var, de skulde sove, sagde hende mange smukke Ting, traktede med Madeira o. s. v. — hun havde det lidt hyggeligere end jeg, der sad ovenpaa Buret og vrængede ad Nordvesteren, der peeb mellem Fjellarne. Jeg havde en Deel Komers med mit meget Kuffertstads; først blev mig lovet, at det skulle følge med mig i Diligencen, men da de fik [dem] at see, vare begge Kufferter for store; derimod beholdt vi hos os den lille Kuffert og Sækken — for de større maatte jeg leie en Hest saaledes: Jeg gjorde Aftale med 2 Engelmænd og 1 Nordmand, der skulle reise samme Vei, og som havde leiet en Vogn med 3 Heste, om at faae mine store Kufferter med dem, imod at jeg leiede endnu en Hest, saaledes at de fik 4 for. Paa den Maade fik vi Tøiet hertil, der dog først kom her 7 Timer senere. Det var jo lidt voveligt saaledes at vide sine Sager i ganske Fremmedes Hænder, og jeg var især i Morges heed om Ørene, da i Stedet for 2 Timer efter os at ankomme her, de udebleve 7 Timer. De 2 Kufferter især den mindre have jo faaet endeel Blessurer men Tøjet ligger godt og

de ere tørre . . . de have nu været pakked af og paa Vogne 14 Gange, siden jeg forlod Kjøbenhavn, foruden af og i Baaden, der førte os over Sundet, og op og ned ad Trapperne; men nu er ogsaa den slemmeste Tour overstaaet. —

Grethe er forresten flink at reise med; nu synes jeg, det morer mig at reise selv, fordi jeg har nogen at meddele, hvad jeg kan synes værd at lægge Mærke til. Det forundrede hende rigtig at se dette Fjeldland, og i Sandhed, det er underligt at see saadanne sorte nøgne Steenmasser, som her findes paa de sidste 8 à 10 Miil fra Gottenburg og saa tæt beboede, Huus paa Huus, den ene Mølle efter den anden, som om det kunde være paa en rig Jordbund. Veien gaaer ofte ganske tæt ved Havet, og igaar Nat, da det var bleven stille, var der saa smukt mellem Klipperne, at jeg ikke turde sove. En let Taage laae over Huulningerne, de sorte Steenmasser i Maanelyset, Havet, der laae blankt og stille, det var smukt.

Grethe er forresten slet ikke keitet mellem Fremmede som saa mange, der ikke er vant til Reisen. I Helsingborg f. Ex., da vi landede og jeg maatte blive paa Skibsbroen og faa Tøiet med, gik hun alene op i Byen, og da jeg $\frac{1}{2}$ Time efter blev færdig, fandt jeg hende pænt indquarteret i Fru Rosenløfs Hotel. Senere paa Vejen

hertil ved Stationerne fandt hun almindelig opad Trapperne og ind i Varmen, inden jeg kunne komme ned af Vognen og geleite hende. Det var lidt slemt for Grethe, at i Helsingborg sov hun næsten Intet for Tandpine. Natten efter laae vi med Klæderne paa fra 2 $\frac{1}{2}$ til 5, næste Nat igjen kom vi først tilsengs Kl. 4; imidlertid holder hun sig tapper og beklager sig slet ikke — det har været en temmelig god Prøve for Grethe, og hun tilkendes Charakteren: mg×. Reisen hertil har ialt kostet mig ikkun 48 rbdlr. dansk og deraf alene Kufferterne i Dragerpenge, Fragt o. s. v. 12 rbdlr. 3 $\frac{1}{2}$ 8 B.

Idag d. 5te har jeg været ombord i Briggen og betalt Pasagen til Boston. Det er et temmelig svært Fartøi (paa omtrent 800 tons); der saae meget urydt ud ombord, da de endnu ikke vare færdige med at lade; Captainen lod til [at være] en meget net Mand, han er en Svensker, Baron Fletwood. — Imidlertid komme vi vist til at vente en Tid endnu, saalænge den vestlige Vind staaer.

Grethe vil saa gjerne gaae paa Fjeldene, men igaar Aftes havde hun nær faaet nok, hun var nær ved at tabe Veiret og ønskede, at vi snart skulle gaae nedad igjen; alligevel taler hun atter idag om, at vi skulle gaae et Sted hen, at hun kunne komme op paa nogle rigtig fæle Fjælde.

XXVIII.

St. Louis Mo.
May d. 18de 1849.

Kjære Moder!

Vi ankom lykkelig hertil d. 13de ds. Vi havde en meget heldig Reise. Grethe har været meget rask, siden hun kom iland, naar jeg undtager den sidste Dag, vi vare ombord paa Dampskibet — hun var om Aftenen temmelig syg; jeg var ængstelig for hende, thi Choleraen grasserer stærkt, og hun havde alle Symptomer dertil. Jeg gav hende et Glas stærkt Brændevin med Peberessentz i, jeg troer det hjalp, idet Mindste var hun næste Morgen paa Benene og har siden været rigtig flink. Choleraen grasserer temmelig stærkt her i St. Louis, i Særdeleshed er den slem paa Dampbaadene, hvor det i disse Dage har hændet sig, at Mandskabet er uddød, saa at Baaden maatte lægge op, og den Baad, vi kom hertil paa, er maaskee den Eneste, der ingen Dødsfald havde — vi havde flere syge.

Jeg har leiet Værelser, vi boe i Udkanten af Byen, vor Dagligstue vender lige ud mod en smuk Hauge. Grethe, troer jeg nok, er saa velfornøiet nu, som hun nogensinde har været; hun begynder allerede at blive lidt amerikaniseret, til mig taler hun meest Dansk, men da jeg altid

taler Engelsk til hende, og hun forresten Intet andet hører, begynder hun at brække ganske godt paa det. De første 2 Dage boede vi hos Holsmans. Han vilde paa ingen Maade, at vi maatte blive paa Gjestgiverstedet. De kan allesammen saa godt lide Margrethe; Bedstemoder fortalte mig i al Fortroelighed, at efter alt, hvad hun kunde see, var det just en god Kone, jeg havde faaet, hun havde da saadant et godt Ansigt. Jeg har kjøbt Meubler, og du kan troe, vi have det hyggeligt og godt. Nu er det næsten mørkt, Veiret er som sædvanlig deiligt, saa flytte vi Gyngestolen ud i Haugen under Acasiatræet og sidder og passiarer indtil Sengetid.

I New York opholdt vi os $1\frac{1}{2}$ Dag og traskede omkring i Byen, vi kom til New York deels paa Jernbane, deels paa Dampskib. Den første Nat paa Dampskibet var Grethe saa forbavset over alt, hvad hun saae, at hun slet ikke fik sovet, uagtet hun havde den brillianteste Seng og det meest pragtfulde Sovesalon.

Her [i St. Louis] seer forresten sørgeligt ud i disse Dage; her var en Ildebrand i Forgaars, i Nat, og tildeels brænder det endnu, der har ødelagt Eiendomme for mellem 12 og 13 Millioner Pjaster. En Deel af de allerrigeste Gader ligge saa aldeles sammenstyrtede, at man næsten ikke kan see, hvor Gader og Huse vare. Ilden opkom

i et Dampskib, saa at der brændte foruden flere Hundrede af de største Bygninger og Pakhuse fra 29 til 35 prægtige Dampskibe. Flere Hundrede Mennesker druknede, brændte eller sprang i Luften; endnu i dette Øieblik brænder det, og Klokkerne kime bestandig.

Med mit Iishuus havde jeg ifjor godt Held, saaat jeg har en god Deel tilgode, derimod iaar seer det reent skidt ud; jeg har allerede solgt hele Skidten og staaer halvveis i Handel om en lille Eiendom i den ydre Deel af Byen.

Vi længes ret efter at høre fra Danmark. Mine sidste Efterretninger her vare, at Tydskerne havde trukken deres Tropper ud af Jylland, og Danskerne hævet Blokaden af tyske Havne.

XXIX.

St. Louis July d. 8de 1849.

Kjære August!

Det er vel noget tidlig ovenpaa det sidste Brev, at jeg atter skriver til Danmark, imidlertid da de i Hjemmet formodentlig have læst om, hvor stærkt Choleraen raser her, og mueligen kunne ængstes for os, har Grethe og jeg talt om, at vi kunde sende dem et Par Ord. Forsaavidt ere vi

da begge ovenfor Jorden, forresten døde Folk heromkring daglig i Hundredevis; de 3 sidste Uger har isærdeleshed været slem[me], hvorimod der de Par sidste Dage har været en Formindskelse af fra 50 til 60 i det daglige Antal. Bliver det længe ved paa denne Maade, vil det see daarligt ud for St. Louis, allerede nu ere næsten alle Forretninger istaae; først den umaadelige Ildebrand her, og nu kan ingen Arbeidere faaes, saa at Alt ligger endnu i Ruinerne — $\frac{1}{4}$ Deel af Beboerne ere vel flygtede paa Landet, en Mængde døde, saa at mange Huse staae tomme. Her i Huset er kun G. og jeg, de 2 andre Familier ere borte. Af mine Bekjendtere ere døde 6, deriblandt 2 Børn; her er en Deel af Byen, hvor hver 3die er død, det er dog temmelig stift, i Morges døde i 1 Gjestgiversted 8, der alle igaar Aftes vare sunde og raske. Min gode Ven Schultz — hans Kone er ogsaa nu borte, hører jeg — af hvem jeg havde kjøbt min Eiendom, maatte trods alle hans Penge iforgaars til Kirkegaarden. I Huset ved Siden døde først Konen og Datteren paa 1 Dag, næste Morgen Manden, og inden Ugens Ende 2 andre, der boede i samme Sted. Nu staaer det tomt. Jeg var temmelig syg for 14 Dage siden, og Doctoren jagede strax 6 Cholerapiller i mig, som hjalp; siden den Tid er jeg hjemme hele Dagen, da det desuden ikke gaaer an at lade

Grethe saa ganske allene. Igaar Eftermiddags var jeg paa Torvet, men det seer ynkeligt ud, ingen Kjøbere og næsten ingen Sælgere; alle Grønsager og Frugter er strængelig forbudt at sælges, vi leve kun paa ham, eggs, fish og chickens. Garderne ere overalt bestrøede med Kalk, og Tjere-tønder og Svoel brænde hveranden Aften paa Gadehjørnerne. Theatre, Caffehuse, H... huse og deslige Steder staae næsten tomme, hvorimod Kirkerne fyldes. Hr. Cholera kan faae Folk til at tænke paa Døden.

Det er en daarlig Tid, at jeg har faaet G. her-til; overstaaer vi det imidlertid, bliver det vel bedre, skulde vi døe, saa velan da — din Villie skee! Gud vil ingen Synders Død; ere vi endnu ikke modne for Evigheden, vil han vel lade os leve, i modsat Fald er det jo vort Gavn, om han forflytter os.

Angaaende Krigen seer jeg saa at sige Intet i Avisen for nærværende Tid, der stod for en 14 Dage siden, at Schleswig skulle besættes af Rusere, det er vel Løgn?

Vi have det jo lidt eensomt i denne Tid, denne Cholera lægger saadant alvorligt Kast paa alle. Sidste 4de July, der ellers er saadan Festdag, var her aldeles stille; istedetfor Militairparade med klingende Spil saa man kun lange Liigtog. Liigvognene maae kjøre i Trav til Kirkegaard-

dene, og langt ud paa Aftenen seer man dem føre de Døde ud.

Herude var næsten ikke et Tilfælde for 14 Dage siden, og i forrige Uge, Torsdag [til] Fredag døde 10 à 12 her ved Siden af, deraf 5 udaf eet Huus; hvor der [er] ureenligt, f. Ex. stillestaaende, stinkende Vand, dør bider Choleraen sig fast, derfor dør Tydskerne i Snesevis. Eet Sted laae en katolsk Kone, den Sidste i Huset, for Døden, hun sendte efter en Præst at berette hende; imidlertid kom en anden til, de 2 Præster kom op at slaaes, den ene blev stukken ihjæl, den anden fik Cholera og døde, og Konen virkede Forskrækkelsen saaledes paa, at hun kom sig. Hvormange der til Dato ere døde her i Byen af Cholera, kan jeg ikke sige, den har raset — men i ringere Grad — lige siden Vinteren med en 30 à 40 Dødsfald daglig indtil i de sidste 3 Uger; siden har Aviserne 150 à 165 hver Dag, men de angiver aldrig nøiagtig, saa at man vist kan regne en 200 daglig. — Du har nu faaet nok af Choleraefortælling for denne Gang, gid I aldrig maae faae den i Kjøbenhavn i den Grad som her, det er en slem Gjæst.

P.S. Jeg begyndte at tjene ganske godt ved at sælge Bøger, men Choleraen satte en Stopper derfor, nu makker jeg Cigarer, indtil Tiderne for-

bedre sig, saa har jeg i det Mindste Fortjeneste til dagligt Brød og Beskjæftigelse. Jeg arbejder daglig stadig fra 6 Morgen til 6 à 7 Aften, saa jeg har allerede en god Portion færdige; jeg arbejder for egen Regning.

XXX.

St. Louis d. 26de August 1849.

(Modtaget 3. October).

Kjære Moder!

— — —

Nu ere vi atter saavidt, at Grønsager tør sælges, og hverken Grethe ellér jeg lade da heller ikke de gode Ferskener og Meloner gaae vor Næse forbi. Grethe synes, det er deiligt, at man kan købe en Melon paa 7 à 8 Ø for 5 Cent (vor mindste Mynt). 2 Ferskentræer have vi lige udenfor Døren, og G. lider dem næsten alt for godt. Jeg er ellers glad ved at see Magrethe saa fornøiet altid, jeg har altid et milt Ansigt at see paa, naar jeg kommer hjem om Aftenen; nu er jeg almindelig ude hele Tiden fra Kl. 9 à 10 Morgen til mørk Aften. Naar jeg saa kommer hjem, har hun som oftest noget rigtig godt til Aftensmad saasom Æblegrød med selvlavet Faaremælk eller deslige.

D. 28de. Nu have vi da faaet Brev fra Jette,

det glæder os meget at høre om den lille Søn, gid Andriis maa groe og blive en dygtig Dreng.

Jeg har for længere Tid siden læst i Avisen, at Dansken havde vundet en afgjørende Seir over Tydskerne, taget alle deres Kanoner — det er vel Løgn? Ligeledes at en 6 maanedes Vaabenstilstand var sluttet.

D. 30te August. Jeg handler nu med Bøger igjen og bliver vist ved dermed, da Fortjenesten er ganske god, og Tiden er ganske til min egen Raadighed; alligevel vedbliver jeg endnu at gjøre Cigarer tidlig om Morgenen og sildig om Aftenen — jeg holder af at vide min Frokost fortjent, før jeg spiser den.

Vi havde lidt Comers her i Søndags Aften ved Siden af os — en lille Illumination; Folk toge Loven selv i Hænder og brændte et brilliant Sted indeholdende 14 eller 15 Fruentimmer. Kl. 10 brød man ind i Huset, uagtet Damerne fyrede rask, jagede gamle Mutter med alleerne ud, stapede Meublerne op i Gaarden og satte Luntten til. Kl. 11 $\frac{1}{2}$ var det Etablissement forsvunden; det var det sidste i St. Louis, den Slags trives ikke her. I disse Dage ere 2 af vore første Lapse skudte paa Gaden, fordi de ville gjøre Hancbeen til gifte Koner.

Idag eet Aar var jeg syg i Frederikssund, og endnu er mit Been ikke som det skulle være.

Nu lægger jeg mere Mærke til Forandringen af Klimaet, thi uagtet G. kalder det koldt, er det dog nu Kl. 9 Aften ikke anderledes, end at jeg sidder for aabne Vinduer og Døre og G. gaaer ude i Maaneskinnet bararmet og barhalset — hun er vred i Aften, thi sin lille Sølvkniv har hun brækket ved at pille Ferskenes, og jeg har spildt Blæk paa den rene Skjorte; nu tror jeg forresten, det er godt igjen, thi hun er kommen i Rokkestolen. Hun læser Oehlenschlägers Tragoedier høit for mig om Aftenen, medens jeg ruller Cigarer.

XXXI.

St. Louis d. 18de Januar 1850.

Kjære Moder!

— — —

Vi have i lang Tid ingen Nyheder fra Eders Verdensdeel. Her staaer Alt ved det gamle. Magrethe er iaften i Grinebidderhjørnet og Louise vræler, saa jeg har Musik nok, forresten ere de begge raske og trives godt. — Fatter er den eneste, der bliver mager, uagtet jeg spiser som en Hest. — Du spaaede ret i dit sidste Brev, da Du skrev, om G. og jeg ikke snart skulle have en Lille — det gik ogsaa gesvint, men det er godt, det er overstaaet, og Du kan troe, Louise

er en rask lille Tøs. — Hun ligner bestemt Fader, det synes vi ofte, men paa den anden Side sige alle, at hun ligner mig saa meget og slet ikke Grethe. — Jeg handler med Bøger, det vil sige udelukkende gode Bøger, saadanne, hvis Læsning kan gavne, og ikke Romaner og velfortalte Løgne, uagtet jeg ved disse sidste kunne fortjene meget mere; forresten er Fortjenesten nu i Vintertiden ubetydelig. Kan jeg til Foraaret tjene saa godt som sidste Efteraar, da kan jeg bygge til Sommer, hvis ikke saa ikke før næste Aar. Alt Materiale er saa dyrt, saaledes til Exempel Muursteen, der før Ildebranden og Choleraen kostede 3 à 4 dollars for Tusinde, koster nu derimod fra 9 til 10 o. s. v.

XXXII.

Saint Louis

Januar d. 26de 1850.

(Modtaget d. 24. Marts 1850).

Kjære Moder!

— — —

St. Louis er nu saa at sige atter opbygget og ganske anderledes brillant end før Ildebranden. Af de 28 Dampskibe, der opbrændte og sank i Floden, ere alle tagne op undtagen 1, som de i disse Dage arbeide paa. Det vilde more August

at gaae langs med Værfterne og see deres Maskiner til at arbeide med.

Magrethe er allerede i Seng og venter paa mig, vi have det godt som sædvanligt — lad det storme og regne, vi ligge roeligt i den lune Stue, Maven fuld og Hjertet glad, hvad skal man saa ønske mere? Millionairen kan jo dog ikke have mere. Det er sørgeligt at høre, at der er Rimelighed for, at Krigen atter vil begynde i Danmark til Foraaret, Krig er og bliver altid stor Synd; alligevel, naar galt skal være, kunne jeg dog som Dansk af Fødsel ønske Tydskerne dygtig Børst. Pest, som vi have haft, og Krig, som Europa døier af, er dog kun en Herrens Straf og vel fortjent for den mageløse Letsindighed eller Ugudelighed, der nuomstunder hersker mellem alle Nationer.

Lille Loui ligger i Vuggen, hun hilser gamle Bedstemoder, hun seer ret saa engleuskyldig ud — gid hun altid maa blive det — det er en pokkers Tøs til at æde.

Idag d. 2den Feb. afsendes dette og ønskes lykkelig Reise. Her staaer det ved det gamle, undtagen at Grethe idag har havt mange Bryderier — først sat sig paa Enden i den skidne Gaard og vælted fitted Vand over sin nye Kjole, dernæst spildt al Louises Mad i Asken, slaaet et Stykke af en Kop, brændt Klatterne, med mere stærk Modgang . . .

XXXIII.

St. Louis d. 8de April 1850.

(Modtaget d. 31. Mai 1850).

Kjære Moder!

— — —

Vort Huus vil blive færdigt til at flytte ind i om en 3 Uger. Jeg har plantet 7 à 8 Færsken og Æbletræer, foruden Akasia, Paradistræe og Buskvæxter, og alt staaer godt. Grethe fornøier sig ret over sit nye Sted, der faaer hun Alt til sig selv, en god Kjælder, Dagligstue, Sovekammer og et lille Kjøkken udenfor, som hun dog vel ikke vil bruge til andet end som etslags Pulterkammer, da hun er bleven vant til at koge alt i Stuen, synes bedst derom, og da der ved Siden af Ovnene er indretted Skabe i Væggen til hendes Krukker, Talerkener o. s. v. Huset er med 5 Fag Vinduer. En Altan har jeg isinde at bygge foran hele Forsiden, men det skeer vel knapt iaar — maaskee dog. Naar der saa kommer grønne Slyngplanter omkring, bliver den ogsaa som et Værelse. For Øieblikket har jeg gaaet ligesaa langt som Mynten vilde række — hver Smaaeting koster her saa meget; men min Fortjeneste har de sidste 2 Maaneder været særdeles god og er endnu god og med gode Udsigter.

I Søndags spadseerte vi alle 3 over paa Lodden og saae paa Træerne, men Loui sov hele Tiden

og hvis Lene vil vide, hvordan vi vare klædte, saa kommer det nu: Margrethe bruun nye Sirtsess Kjole, Helgolænder og lille Silkeschavl — Loui tærned hvid Kjole, graae Særk med en lille Blonde i Halsen, kanted med hvide Lidser; Ærmerne halv lange med Tunger omkring, ligerviis kantede med Lidser, lille hvid Hat, men hverken Skoe eller Strømper. Fatter ender Toget, gentil paa Benene og reen Skjorte, forresten hulet gammel Hat og ditto Frakke.

Det morede mig at høre, at August reiser udenlands, jeg kan vide, det maa have interesseret ham meget, og jeg er vis paa, at han slap godt ud af det med Sproget. Grethe er ret ferm nu og kan deiligt snakke med Fruentimmerne heromkring; igaar var her en Portion og G. trakterede med Toddy og Pundkage.

Her er i denne Tid en Mængde Udvandrere til California, her gaaer daglig i denne sidste Maaned 3 à 400 herfra, Mænd fra alle Amerikas Hjørner. Mine gamle Venner Alix og George afreise paa Løverdage — de ere nogle Tossier, for at sige det mildeste, da de begge have Eiendom og Familie her, som de her lade tilbage. Jeg seer næsten daglig Mænd, der komme tilbage derfra, mange have jo fortjent betydeligt, men de fleste have enten mistet Helbreden eller kun tjent saa lidt, at de med Nød kunne betale Reisen hjem.

XXXIV.

Saint Louis June 8de 1850.

Kjære Moder!

— — —

Her staaer Alt ved det Gamle, undtagen at vi nu have det dygtig med Varme, dog ikke trykkende eller lummert. Magrethe og Louise ere raske — lille L. har 2 Tænder nu. Vi have en lille Kurvevogn med Kalesche, den sidder Louise i, medens Mutter pusler i Haugen. Haugen morer Magrethe meget, Alting groer saa frodigt her, og gammelt Frøe fra Danmark kommer prægtigt op. Jeg havde aldrig troet at skulle komme til at interessere mig saa meget for Hauge, men nu det morer G. saa meget, saa morer det ogsaa mig. —

Grethe har da ingen Pige endnu, vi have forsøgt nok at faae een, men det er endnu ikke lykkedes. Jeg har i Sinde at skrive til Iowa for at see, om jeg ikke kan faae een af Casper Worts Døtre til at boe hos os — en tydsk Tjenestepige vilde hverken G. eller jeg have (undtagen det skulle være en sjælden een) om vi saa fik Penge til for at tage hende; een af vore Bekjendtere har en tysk Pige, som er en skikkelig, godmodig, religiøs lille Tøs, men en saadan er ogsaa en Sjældenhed.

D. 10de Juni.

Jeg har seet af Aviserne, at Islænderne have gjort Oprør mod Danmark — at i det Hele Europa seer uroelig ud; i mine Tanker forestaaer et blodigt uroeligt Halvandet Aarhundrede — der maae nødvendig foregaae en Omvæltning i Alt, førend der skrives Aar 2000, Tiden, da den Tusindaarige Hvile skal begynde (millennium); men det seer nu ingen af os herveden. En vægtig Tanke dog, at om korte 100 Aar mere, da er vel ikke een af alle de Millioner, der nu færdes i Verden, tilbage — Graven [har] slugt os alle; vort Minde ud-sletted, vi samlede i Himmel eller Helvede, efter-som vort korte Ophold paa Jorden har været. Tiden, synes mig ofte, svinder for hurtigt, saamange Timer gaae til Søvn, verdslige Forretninger o. s. v., at der kun levnes lidet til at berede sig til Evigheden; og hvad der saa levnes, hvor benytter man det usselt! i det Mindste har jeg paa min Syndeliste en lang Række af bortspildte Øieblikke — men jeg vil ikke tale mere derom, det er tungt at kalde tilbage i Erindringen mange Ungdoms Daarligheder, men da ogsaa sødt at vide, at sand Fortrydelse virker Tilgivelse. —

Augusts Brev fra Liverpool takker jeg for, ligeledes Jettes sidste — det glæder mig at høre Jette skrive, at vi to Sødskende bør erkjende, at vi ere lykkelige; jeg ved det, kjære Søster, og

gid vi begge 2 maae vise vor Erkjendtlighed mod Forsynet, som vi bør. Fremfor Alt, lad os søge at stirre ud gjennem den Taage, som Synden eller Moden har udspreedt for vore Øine, at vi maae see, hvad er Ret og Uret for Gud, ikke for Mennesker; lad os fuldt erkjende den Sandhed, at Mennesket ikke kan være for samvittighedsfuldt, at evig Liv eller Død afhænger af vor Vandel heneden.

Naa jeg maa slutte for i Aften — og saa disse Nydelser! disse Verdensgoder! er det vel Lykke? Nei, sand Lykke ligger i Menneskets eget Bryst, Dyd alene er Lykke, sand Lykke henede, som der staaer saa uendelig smukt i Mahlmans Digt, som jeg læste engang i Augusts Bibliothek:

Vol[l]endung suche sie nicht in der Welt
 schaffe sie dir in der Brust
 hast du er[r]ungen in dir holdselig beglückenden
 Freuden,
 hilft dir die götliche Kraft muthig die Stürme
 bestehn,
 aber fässt ihr Wirbel dich doch und muss du
 hin unter
 da sinke gross wie die Sonne, schön und gesegnet
 wie sie.

11 Juni.

Nu har jeg vandet i Haugen, spiist, og sad og rokked Louise og sjungen danske Viser for hende indtil hun sov, f. Ex. »Ved Vintertid, naar Skoven staaer«. Der ligger noget hyggeligt roeligt i danske Melodier og danske Sange, som jeg kan godt lide — om det var en mig ganske fremmed Melodie, troer jeg at kunne skjelne, om den havde hjemme i det kolde Nord eller i denne vestlige Verden.

Forøvrigt har jeg dagligt Musik nok, thi mange af Dampskibene have bestandig 10 à 12 blæsende Instrumenter; idag var jeg Vidne til en Scene, der var ganske naragtig paa samme Tid, som den udviste en daarlig Tænkemaade hos Vedkommende: 2 Paqvetter laae seilfærdige, bestemte for samme Bye, Louisville ved Ohio Floden — »Pike« og »Jewess«. »Jewess« havde 12 blæsende Instrumenter ombord, »Pike« derimod ingen. De maae nu vide, at Musikken er kun for at trække Pasagere ombord; hvergang saa »Jewess« spildte et Stykke, saa havde »Pike« en Flok Dreng leiede til at blæse paa Koehorn, slaae paa Kjedler og Tønder for at overdøve den andens Musik, saa man da i det Naboelaug ikke kunne høre Ørelyd. Klokken 4 gik de begge bort »Jewess« fuld af Pasagere under klingende Spil; »Pike« derimod blæste med Dampfløiten, som naturligviis overdøvede Alt Andet — forresten

var »Pike« ogsaa fuld af Pasagere. Side om Side fløi de ned ad Floden med en forfærdelig Kulrøg bag efter dem. Saaledes gaaer det her daglig; Veddeløb, hvor mange Menneskers Liv sættes paa Spil; det er kun 8 Dage siden, at den største Dampbaad, vi have, »St. Louis«, sprængte Dampkjædlen, og 25 Mennesker bleve skoldede ihjæl, 40 andre ligge endnu paa Hospitalet . . . det var et frygteligt Syn.

XXXV.

Saint Louis July d. 26de 1850.

Kjære Moder!

— — —

Jeg har hele Aaret ikke seet et modent Ribs eller Stikkelsbær, derimod er der dygtig med Æbler, men vi spise iaar ingen, da Cholera ikke er ganske borte endnu, og det er eens Pligt at være forsigtig. Choleraen er her i en meget ringe Grad, fra 10 til 20 Dødsfald daglig, med Undtagelse af 1 Dag for en 8te Dage siden, at der døde 61 paa een Dag. —

Hvor staaer det sig i gamle Danmark; forleden saae jeg, at der var Sandsynlighed for, at Krigen atter vilde udbryde — hvad skal Enden blive paa de dumme Stridigheder? Lad mig snart vide noget Nyt.

Mine Forretninger gaae godt; havde jeg fra det, jeg først kom til Amerika, været saa stadig som nu, siden jeg blev gift, havde jeg nu været en holden Mand. Det er rigtig sandt, at Folk burde altid gifte dem ligesom jeg, inden de i Grunden have noget rigtigt at leve af, stolende paa Guds gode Styrelse og deres egne Bestræbelser.

Grethe, Louise og jeg kjørte forleden en lille Tour paa Landet og ud til Hyde Park, hvor vi drak Melkepunsch med Iis i. Vi bruge her bestandig at lave saadant godt at drikke, komme Iis deri og da suge det op gennem Halmstraae. — Lille Louise kan vise, hvor stor hun er, kan klappe Kage og vise, hvor Grandmother sidder (Skilderiet paa Væggen).

XXXVI.

Saint Louis, August 27de 1850.

Kjære August!

Det er vel ikke saa længe siden, at jeg skrev, og skulle nu heller ikke have skrevet, om det ikke havde været for at sende de i eet af mine forrige Breve omtalte Bøger. Du vil nok være god nok til at sende dem til de Personer, som jeg nedenfor skal angive. Forsmaaee ikke Dodridges Værk for

Lene og »Opfordring til Uomvendte« for Eder selv; beed Moder modtage »De Helliges evige Hvile«. Send til Tante Lange i Fred.s[und] »De eviges Hvile«, til Ane Lange »Opfordring til etc.«, til Louise Heiberg fra Grethe »De Helliges evige Hvile«, og til Chr. Rosendahl i Fred.s[und] Dodridges »Rise & Progress of Religion in the Soul«. Kjære August, forsmaae ikke disse Bøger, jeg beder Dig, Jette og Alle, som de falde i Hænder, at læse dem med tankefuld Alvor, ikke at gjennemløbe dem, som det kunde være en Roman, og da at lægge dem tilside og bevare dem, som en Raritet fra det fjerne Amerika. Lad mig saa engang vide Jer Mening om [de] medsendte Skrifter.

Jeg seer af Avisen, at Dansken har pryglet Tydskerne ved Ichstad; naar Krig skal være, da holder jeg af at see Seiren følge det gamle danske Flag, men det er ellers sørgeligt at tænke sig Nationer, der kalde dem selv Christne, handle værre med hverandre end de vildeste Indianere i Amerikas Urskove Gud tillader nu een gang i hans viidunderlige Styrelse, at Mennesket rigtig roder og søler sig i Syndens Pøl — skulle mon ikke nu Menneskeslægten omtrent være saa lavt, som den vil komme; mon ikke de Omvæltninger nu ere begyndte, der skal rydde Jorden og gjøre Plads for bedre Slægter? 150 Aar endnu,

da ere jo de 6000 Aar svundne; skulle da mon ikke Mil[li]eniummet begynde? — Men jeg maa vende mig til andre Gienstande. — I have vel lagt paa Landet iaar — hvordan har Moder det? for hendes Skyld kunne jeg engang lide at see Danmark, ja ogsaa, fordi det er Fødelandet; uagtet jeg dér har tilbragt daarlige Dage, kan jeg dog ikke andet undertiden end med vemodig Følelse tænke mig den gamle venlige Isefjord, Kjæmpehøiene, de mørke stormfulde danske Novembernætter, og hvor jeg husker tydelig, hvor Stormen kunde tude i den gamle faldefærdige Færgegaard. Kunne jeg, som der staaer i Visen: købe mig et Lye af Thulas Skove og et Pust fra Søens Vove! Naar jeg tænker mig paa en hed Dag her den friske Søevind og den delige Tanglugt, som I ikke skjønne paa, kan Næsen næsten rende i Vand; men det er ikke værdt at tænke derpaa. Jeg seer maaskee ikke mere den salte Sæe, mindre det gamle Danmark, men saa har jeg ogsaa det bedste, I havde derhjemme, hende Krølhovedet, der nu sidder og vugger sin lille Louise. Hende gav Gud et stort Hjerte og et klart Hoved; gid vor lille Pige maa arve efter hende.

Hvordan har din lille Dreng det? Vi haabe da, han vedbliver at være rask, han skal vel snart til at lære $a^2 + b^3 = en L \dots o. s. v.$ Maae jeg

give Dig eet Raad, Du kan jo lade være at følge det, om Du vil: Tag Dig i vare, hvad Læremestere Du giver Din Dreng fra den tidligste Ungdom, og probeer ikke paa at prygle Algebraen ind gennem Rygstykkerne eller via Øretæver — det er Skidt! Jeg havde en Læremester i 4 Aar, og alt det, han lærte mig i den lange Tid var, at jeg var »uslere end det usleste Kryb, der kryber hen af Jordskorpen«; den Læresætning huskede jeg længe, og den bragte mig til at glemme Alt Andet; han vil ogsaa engang staae for Dommeren. Ligemeget, den samme Læremester bragte mig først til at tænke ret paa mig selv, derfra paa det Væsen, der var hans som min Fader. Ligemeget hvad han gav mig — Guds ledende Finger seer [jeg giennem] mit hele Liv; hans Miskundhed, hans Barmhjertighed, hans Langmodighed er uendelig — ham være alene Priis og Tak dybere og inderligere, end mine Ord eller mit Verdenshjerter kan frembringe.

XXXVII.

Saint Louis, Decbr 23d 1850.

Kjære Moder!

— — —

Her er en Støi og Alarm iaften — Moder har travlt med at bage Kage til Juul, Marie stryger,

Louise trækker Gardinet tilside, hvor Dukken staaer bagved; hun rører den ikke, men leer og snakker noget forfærdeligt om den; jeg veed ikke, hvem af Familien at ligne hende ved; Alle sige: hun er mit Billede — det kan jeg selv ikke see, undtagen at hun har Pande som min, med en Haartot ned i Midten; naar hun er mellem Fremmede siger hun ikke et Ord men gloer med Forundring paa Alt, kommer hun derimod hjem, gaaer Pludderen tilgavns.

Mine Forretninger lade mig kuns lidt Tid tilovers i Helligdagene; jeg vil gjerne, at G. gaaer endeel til sine Bekjendtere, alt, hvad jeg gjør, er [at jeg] henter hende om Aftenen. Om Søndagen gaae vi ikke i Besøg, og Hverdagene gaaer Forretninger fremfor Alt; naar jeg skal gaae et Sted udenfor Hjemmet, holder jeg meest af Kirken.

Mit Hjem er lille, men hyggeligt; jeg har en Kone, som jeg nok tør sige om, jeg kunde ingen bedre have fundet, en lille rask Datter; den Pige, vi have i Huset, troer jeg ogsaa er god og blid, hun er villig og hjælpsom og lader meget fornøiet — saa Du seer jeg har det godt. Dette er nu lille Jule Aften, jeg troer, det var det, der bragte mig til at skrive iaften; thi fjernt, som gamle Danmark er, saa flyver dog Tanken gjerne derhen, og jeg kan sidde og drømme mig tilbage

i den gamle Færgegaard, hvor jeg saa mangelig Helligaften sprang omkring, medens Du, gamle kjære Moder, gik og havde travlt med dine Kleiner og Jødekager og lod mig smage den raae Deig. Hvor jeg husker tydeligt det store Bret til Deigen, Messingtingesten til at rulle med m. m.; senere hen i Livet, da Skyerne begyndte at trække hen over min Ungdom, hvor jeg tilbragte den i Frederikssund; atter senere — og da var min Himmel mørk — da jeg i Kjøbenhavn kjendte ingen bedre Adspredelse paa en Helligaften end Komoediehuset eller Dantseboden. Atter senere, ukjendt, ene i Vestens mennesketomme Urskove. Didhen sendte et alviist forbarmende Forsyn mig, for at jeg ved at læse i Naturens Bog maatte i Eensomheden faae Øiet aabent, der ellers i Verdenstummelen snart ville være slukt i Fordærvsens evige Nat.

Nu har vi atter en Jule-Aften, og i mit eget Hus sidder jeg med Kone og Barn — hvormange vel endnu, inden vi skulle feire Frelserens Fødselsdag i det evige Hjem, hvor der er ingen Taarer og ingen Sorg, ingen Fristelse og ingen Synd — gamle, kjære Moder, lad os stræbe at mødes der, og lader os ikke græde, om ogsaa den algode Gud holder os adskilte paa denne kolde Jord. Jeg ville jo gjerne ønske Eder Alle lyksaligt Juul og Nytaar i Eders Hjem, men da det nu ikke skal

være saa, da tag til Takke med Magrethes og mine bedste Ønsker i disse Linier, og vær forvisset om, at ingen beder for Eders sande Velbønligere end vi.

Men nu er det seent paa Aften, og mine Fruentimmer leer og gjør saa megen Støi med at lave Dukketøi til Julen, at jeg maa holde op for iaften og co[m]mandere til Sengs. Com[m]andoen er tagen fra mig, saa jeg maae begynde igjen, Magrethe har begyndt at blanke Kakelovnen, og Marie siger hun skal have en Dukkekjole færdig. — Grethe havde travlt i Mandags med at salte Sviin; vi kjøbte eet paa 9 à 10 L \mathcal{R} , som hun har smelted Fidt af o. s. v., lavet Sylte m. m. Her er Sviin ellers dyre iaar, vort veiede 140 \mathcal{R} og koster 10 Rdlr. dansk [rettet med Blyant til 9 rbd. 3 \mathcal{M}], det er næsten dobbelt saa dyrt som ifjor; i det Hele ere Ting dyrere . . .

d. 24de Aften.

Her er det nu hellig Jule Aften, og medens Grethe rokker Louise isøvn, vil jeg forsøge at slutte. Vi have da havt en god Julenadvere, bestaaende af Ribbeensteg m. m. Ferskenpei, Ingefærkage og Theevand — rigtig gode Bisk[u]its, som G. siger var det bedste hun endnu har bagt. Idag har jeg gjort Indkjøb af Nødder, Æbler

o. s. v. — med Julegave til Magrethe: 6 nye Talerkener, en Vægtskaal, Forklæde; til Marie en Bog og Forklæde og til Louise en Dukke og en lille rød Tinkup. Selv fik jeg en Bog forærende af en Mand, som jeg aldrig har kjendt før imorges — en katolsk Præst, af hvem jeg købte Bogen til Marie, kom jeg i Tale med tidlig i Morges og det blev næsten Middag, før vi holdt op, og saa maatte jeg tage med mig Reformationshistorien; senere, Kl. 1, traf jeg en Mand, hvis Beskjæftigelse er en lignende som min — vi afhandlede da atter Samtalen med den katolske Præst, indtil efter Kl. 3; saa hele min Dag gik næsten med at afhandle Grundene for og imod de forskjellige Troesbekjendelser — et daarligt Arbeide, som jeg helst undgaaer, da det kun vækker Tvivl og ublide Følelser; imidlertid bliver jeg undertiden formelig tvungen til at forsvare mig, thi jeg er endnu ikke stærk nok til at kunne altid besvare Spottere med Taushed — allermindst naar de ere geistlige Mænd.

Nu ville vi ret ønske, at vi snart maatte faae Brev — jeg har endnu aldrig hørt fra Danmark, siden jeg sendte Bøgerne, om de vare velkomne eller ei, om de med Guds Hjælp have virket noget Godt, eller om det var Ulejlighed, jeg kunde have sparet

Jeg er rask, mit Been er jo altid svagt, men

det er dog bedre end ifjor, mine Øjne ere ret gode, og jeg kan læse mere i Vinter end nogen sinde de sidste 10 Aar. —

For sidste Gang hørte jeg efter Brev idag d. 26de — men Intet; derfor afsendes dette imorgen paa dets lange Reise; da jeg imidlertid har faaet lidt nyt at fortælle, vil jeg begynde nok endnu en Lap Papier og til[l]ige fortælle, hvordan Juledag gik her. Min Nyhed er, at Lille Louise...

Resten af Brevet mangler.

XXXVIII.

Saint Louis d. 3de Martz 1851.

Kjære August!

I disse Dage er det omtrent 2 Aar siden, vi sidst taltes ved, den Tid er gaaet hurtig — det synes mig næsten som igaar, at jeg sad paa Bukken af den uhyggelige svenske Diligence og saae lidt efter lidt det gamle Fødeland svinde, den gamle Øe, som jeg vel aldrig seer meer; men det var ikke derom, jeg skulde skrive — jeg holder af engang imellem at drømme mig tilbage til de Steder, hvor jeg saae saa mange mørke Dage, og saa takke Gud, at han satte mig herover, ene og fremmed mellem Fremmede; her har jeg det godt; i Sandhed, jeg ville ikke bytte

med Fødelandet, alligevel maa jeg dog sige, som der staar i Visen

Buried and cold when my heart stills its motion
green be thy fields sweetest isle of the Ocean.

Jeg har seet af Avisen, at Krigen endelig er ophørt, og at de samme tydske Tropper, der for 2 Aar siden hjalp Holstenerne, vare paa Veien for at bringe dem til at falde til Fode. Det er tydsk, visselig! — Ligemeget, paa hvad Maade det nu er skeet, jeg er glad for mit Fødeland, at Myrderiet er forbi for denne Gang; nu ville de overlevende Militaire nok ordentlig bryste dem — mig er det en skrækkelig Tanke, at Tusinder og atter Tusinder fortjene deres Brød ved at slaae deres Medmennesker ihjel, og at Mænd, der ellers have Forstand nok, ere saa starblinde eller rettere saa forstokkede, at de kunne sætte Guds evige Lov tilside for at føie egne skidne Lidenskaber og en dybtsjunken, ugudelig Menneskeslægts Omdømme.

Jeg læser med megen Interesse fra Tid til anden Beretninger fra Europa. Hvor det seer uroeligt ud! Frihed raabe de paa; Spørgsmaalet er, kjender Massen, hvad Frihed er — visselig ikke, allermindst i Tydskland. Jeg læste forleden i et tydsk Blad, hvorledes den Tid nærmede sig,

at den sidste Konge skulle hænges i Tarmene af den sidste Præst. De mene, besjælede af en slig uchristelig Aand, at kunne tilkjæmpe dem Frie-
hed — de mene, at Gud vil velsigne et Folk, hvor Bibelen lægges til Side, og hvor Vantro
eller Rationalisme griber meer og meer om sig; skulle det ikke være bedre, og mere tjenende til
at skabe en lykkelig Nation, om den Masse unge Mennesker, der nu som blinde Hunde leve af at
tilintetgjøre hvemsomhelst, de blive pussede paa, om de gik hver til sit Hjem og pløiede Jorden,
om de istedetfor Kanoner o. s. v. indførte i hvert Huus Guds eget tordnende Ord, om de istedetfor
storpralende, beskjæggede Officerer hyrede simple retskafne Mænd til at gaae fra Huus til Huus
og lære den opvoxende Ungdom Religionens Sandheder. For omtrent 70 à 80 Aar siden skjæn-
kede Gud det amerikanske Folk Frie-
hed — den lykkeligste Statsforfatning paa Globen; der var dengang en almindelig ydmyg Guds frygt ud-
bredt i Nationen; de frie Institutioner skaffede Folket Rigdomme, og med Guldet i Lommen
bliver Kjærlighed til Gud lunken; den umaadelige Emigration fra Europa i de senere Aar fører
Rationalisme og Laster med sig; atter California i de senere Aar drager mange fra den ene sande
Gud til at tilbede Mammon. Kort sagt Nationen, den stolte amerikanske Nation, om ogsaa den

stiger i Verdens Øine, i Sandhed synker den, og visselig, hvis ikke i Guds Navn eet eller andet Skridt bliver taget til at modarbejde Syndens mægtige Strøm, da vender Forsynet sit Ansigt fra os, og denne stolte, lykkelige Republik vil falde — og det vil blive et dybt Fald.

D. 4de Martz.

Hvordan gaaer det med dine Vandanstalter — du bliver vel snart Dannebrogsmænd eller Cancelleraad; jeg glæder mig til den Dag, at jeg skal høre min Søster er bleven virkelig »naadig Frue«. Ka'skee der ogsaa kan falde lidt af til gamle Mutter til den Tid, jeg er da vis paa, Ingen vilde være sjofel nok til at kalde hende slet og ret Madam, naar hendes Svigersøn bliver Raad med Kors paa. —

Hvordan har Peter det? Han skal nu vel snart have sig et Kald paa Fastlandet. Skulle jeg ønske mig i nogen Mands Sted i Fødelandet, da skulde det være Peters; men jeg troer nok, jeg ville bide fast i Anholt. Imidlertid, Gud vilde nu ikke, at jeg skulde forkynde hans Villie fra Prædikestolen i min Hjemstavn, det var nu hans Villie, at jeg paa anden Maade skulde virke for Menneskers evige Vel.

Af Byenyheder har jeg ingen anden, end at i Søndags sprang en af Færgebaadene i Luften

og mellem 20 og 25 døde. Kun 3 bleve frelste, blandt dem en lille Dreng, der fløi i Land og landede paa Rumpen i et Hul fuld af Mudder, og en lille Pige, der faldt i Floden og var uskadt. I Forgaars Aftes smurte en Dame en Mand med Ridepidsken paa Gaden, og i Morges kom en Dampbaad ind med flyvende Flag; dens Navn er »D. S. Hillman«, Capt. Arnold, den første Baad, der nogensinde har befaret Merimac Floden; denne Flod har altid været anset for useilbar, indtil Arnold nu har viist Veien.

XXXIX.

Saint Louis April 16th 1851.

Kjære Søster!

— — —

Jeg seer af dit Brev, at I have modtaget de tilsendte Bøger, det glæder mig, at I ville læse dem. Jeg har forudseet, at Du ville holde mindre af dem, men jeg er dog vis paa, at Du maae sige: Baxter siger Sandheden! Du meener, B. er overspændt — jeg maae tilstaae, jeg indseer ikke Betydningen af det Ord, undtagen det er at frem-sige Sandheden nøgen og klar uden Omsvøb. — Du siger, at Du kan nok begribe, at jeg holder

af Baxter paa Grund af mine forud strenge Anskuelser. Jeg er ikke streng, kjære Søster, deri feiler Du, jeg troer ikke andet, end hvad jeg læser i Guds eget Ord. — Jeg troer, at hvis Du vil studere det Nye Testament paa rette Maade, bedende Forsynet veilede Dig til den rette Opfattelse af hans hellige Ords evige Sandheder og da læse Baxters Værker, da troer jeg bestemt, at Du vil sige som jeg: Baxter udtaler ikke Sandheden for strengt. Probeer engang! Moder siger, hun holder meer af Mynster — jeg kan ikke sige det, uagtet jeg skatter hans Betragtninger meget høit og sætter dem blandt de bedste Bøger. Saa-vel Mynsters som Baxters ere i min ringe Mening herlige Værker, Værker der ville leve, naar Ølenslæger, Byron, Shackspeare m. fl. ligge dybt i Forglemmelsens Grav, — men hver paa sit Sted; giv det roelige, gudhengivne Menneske Mynsters Betragtninger, men giv Baxter til det tankeløse Verdensmenneske.

Den 17.

— — —

Jeg har intet nyt at fortælle heller idag, undtagen det skulde være, at jeg sommetider har god Aarsag til at ærgre mig sort over mine europæiske Landsmænd — disse Tydskere er dog noget Kram — som et Hele betragtet er Tydskerne

det laveste, usleste Kram, hvormed Americas Jordbund kunde blive forbandet. Indtil for en Maanedes Tid siden havde de amerikanske Aviser aldrig taget Notice af de tyske Aviser; nu derimod faae de ordentlig paa Hovedet. Under Skærm af, at Amerika tillader fuld Tale- og Skrivefrihed, have et Par tyske Blade begyndt at rive ned paa Jesuitternes Orden i Særdeleshed og tillige at gjøre Nar af Helligholdelsen af Søndagen og derimod prædike Rationalisme eller Fornuftreligion. Ved vor sidste Valg af Mayor i St. Louis i Mandags probeerte Tydskerne al mueligt for at udvælge deres Candidat — men bleve heldigviis slaaede af Marken. Flere af disse Hedhoveder, som ere drevne bort fra Tydskland i senere Aar, have nu begyndt her at ville forbedre Americas allerede lykkelige Statsforfatninger; det er ret Utaknemmelighed: America tilbyder alle Europas Flygtninge et Friested, og naar de saa kommer her, forsøge de Alt for at sætte Splid og Uenighed mellem Folk. Een Avis fortalte Tydskerne forleden Dag, at de ansaae det under en friefødt Amerikaners Værdighed at skjændes med en Tydsker, og at de ansaae Massen af dem for alt for uvidende til med deres Exempel at kunne have synderlig Indflydelse.

D. 18de.

Jeg fik idag en Kasse med Bibler fra Boston, deriblandt 3 danske, hvoraf jeg forærede Grethe een. Det er den første Bibel i mit Modersmaal, at jeg eier. Det er næsten [en] Skam, men jeg er bleven saa vant til den engelske Oversættelse, at jeg næsten læser den heller. Jeg læser i det Hele kun sjældent mere Dansk undtagen nu og da, at jeg kan kigge i Øelenschlägers eller andre Digte. Jeg maa ofte udbryde: hvilket herligt Sprog, det gamle Danske, og hvor smukt det lille Land, hvor, som Ø. siger:

fælt knager Granen i kolde Nat,
 hvor i Offerlundene Blæsten tuder
 om moesgroede Støtter af Valhals Guder —

Naar jeg engang imellem med Længsel kan tænke mig Danmark, naar jeg i vaagne Drømme kan sætte mig tilbage [til] den Øe, hvor Rugen groer i Forfædres Støv, saa staaer altid for mig en regnfuld stormy Dag, saa synes mig, jeg hører endnu den stolteste af al Musik — Vinden, hvor den peeb i den gamle Færgegaard, hvor den svaiede Granerne paa Kiknæs Klint, eller hvor den kunde suse om Frederikssunds kantede Kirke. Mennesket er et »strange being«, men hvor haardt end Hjertet kan være, saa troer jeg dog altid,

der er eet lille blødt Sted, som aldrig vil fryse over, der hvor boer Kjærligheden til Barndomsuskuldighedens Hjem.

— — —

Men nok for denne Gang.

Din hengivne Broder

T. Lange.

Endnu den 17. Juni 1851 sender Torben Lange et ganske kort Brev til Svogeren August med en Daguerreotyp af Grethe og Louise, bestemt til Grethes gamle Mor i Frederikssund. »Vi er raskes, hedder det heri, »jeg takker Dig meget for Dit Brev og for dine deri udtrykte Anskuelse. Vi ere ganske af samme Mening — det undrer Dig maaskee at høre, men saaledes er det alligevel. Jeg skulle med Fornøielse skrive mere, men Dagen er forbi, Sønnen trykker Øinene.«

Den 19. Juli s. A. lukkede Døden Torben Langes Øjne.

OPLYSNINGER

FORKORTELSER

- Catlin** Annual Report of the Board of regents of the Smithsonian Institution. Part V (1886): The George Catlin Indian Gallery in the U. S. National Museum.
- DbL** Dansk biografisk Leksikon I—XXVII, 1933—44.
- Hornborg** Eirik Hornborg: Indianer. En folkstams kamp och undergång. Stockholm (Helsingfors), 1936.
- Iowa** The Story of Iowa by Thomas P. Christensen Ph. D., Cedar Falls, Iowa, 1928.
- Leg. fam. Lange** Legatfamilien Lange, knyttet til Den Lange-ske Stiftelse i Roeskilde. Studier og Undersøgelser, samlet og bearbejdet af T. A. Col-ding. Kbhvn. 1926.
- LA** Landsarkivet for Sjælland.
- Marchtaler** Hildegard v. Marchtaler: Die Slomans. Ge-schichte einer Hamburger Reeder- und Kauf-mannsfamilie. Hamburg, 1939.
- RA** Rigsarkivet.
-

NOTER

Torben Langes Breve ejes af Kontorchef, cand. polit R. E. Colding. Det skyldes hans Svigerfader, den pictetsfulde Samler af Slægtens Minder og Historie, Brevskriverens Søstersøn, Ingeniør Torben Andreas Colding (1849—1933), at de alle omhyggeligt er bevaret; der findes ogsaa nogle Breve fra Familien i Danmark til Torben Lange og en lang Række Breve fra hans Enke og Datter til Slægtninge her i Landet.

Torben Langes Breve er skrevet med en fast og smuk Haand paa Kvartark af forskellig Størrelse, nogle faa paa Papir i større Format, og har næsten alle været sammenfoldede til Breve uden Konvolut; enkelte er overskrevet paa tværs med rødt Blæk. Paa de fleste har Modtageren (Faderen) skrevet, naar de er kommet ham i Hænde. Paa de ti Aar, hvori de er skrevet, fordeler de sig med fra to til syv om Aaret, seks i 1846, syv i 1850; fra 1845 kun 1 og intet i 1848, da Torben Lange var rejst til Danmark og i 1849 vendte tilbage til Amerika som nygift. Lige fra Skoletiden har han ført Dagbog, men fra Amerikatiden er den desværre ikke bevaret, det ses dog af Brevene, at Dagbogen har været Forlæg for dem, nogle Steder er den endog ordret afskrevet.

I den foreliggende Redaktion er Brevenes Indledning og Slutning som Regel udeladt, men bortset fra rene Gentagelser og — for de sidste Breves Vedkommende — fra nogle af de religiøse Betragtninger og Meddelelser om det daglige Liv i Hjemmet, er Brevene iøvrigt gengivet næsten in extenso og — for at bevare Indtrykket af Brevskriverens friske og umiddelbare Meddelelsestrang, hans sproglige Dannelsesstrin og Paavirkning lidt efter lidt af de nye Omgivelser og det Sprog, han nu maatte tale — med hans ikke altid korrekte og ofte inkonsekvente Ortografi. Rene Fejlskrivninger er dog uden videre rettet, enkelte Bogstaver og Ord tilføjet i [], hvor det syntes nødvendigt for Forstaaelsen, og Tegnsætningen til-

lempet med Udgivelse for Øje. Disse Regler er ogsaa fulgt ved de i Indledningen medtagne Breve fra andre.

Ved Udarbejdelsen af de følgende Noter har cand. juris T. Holck Colding bistaaet, navnlig ved Oplysninger om Brevskriverens Slægt. Nogle af Oplysningerne om amerikanske historiske og topografiske Forhold er hentet fra kendte Opslagsværker, der ikke er citerede.

9, 4. Familierne Lange, Fønss og Colding. Fremstillingen i det følgende bygger især paa T. A. Coldings under Forkortelser nævnte Skrift om Legatfamilien Lange samt paa hans utrykte Samlinger i Familiens Eje til de nævnte og andre Slægters Historie. — 4 f. n. Peder Pedersøn Fønss (1725—1809), fra 1785 til sin Død Præst til Ude- og Oppesundby (Arne Sundbo: Frederikssunds og Købstaden Slangerups Historie II, 1937, S. 154). — 2 f. n. Colding'erne. Se om denne Slægt: Den ældre Del af Familien Colding fra Askø Degnebolig, samlet af T. A. Colding, Pers. hist. Tidsskrift 11. R., 5. Bd. S. 19—48, 1944.

10, 4. i 1787, da han var flyttet fra Jægerspris Færggaard. — 6—7. H. C. Knudsen (1763—1816), se om ham DbL XII, S. 586 f. og Robert Neiiendam: Skuespiller og Patriot, 1925. — 14. Jørgen Hansøn Lange (1765—1831), Søn af Farver i Frederikssund Hans Rasmussen Lange, var selv Farver smstd. Gift 1° 1793 m. Lene Marie Pedersdatter Fønss (1766—1805), 2° 1810 m. Sophie Frederikke Knudsen (1785—1875; Leg. fam. Lange S. 64). — 11 f. n. Torben Hansøn Lange (1769—1847), Brevskriverens Far, sejlede 1789—95 i Asiatisk Kompagnis Tjeneste, først med Fregatten »Kongen af Danmark« til Kina, derefter med Fregatten »Disco« til Trankebar og Bengalen. 1794 fik han Styrmandsbevis, sejlede s. A. med Skibet »Julian« til Calcutta, opholdt sig til 1808 i Ostindien og førte Skibet »Anna« af Bombay. Om et Mytteri ombord 1806 er der tilfældig bevaret Oplysninger i Lektor v. Universitetet i Kiel J. H. v. Buchwalds i 1827 udgivne Erindringer, idet B. som Passager fulgte med Kaptain Langes Skib fra Batavia til Bombay. 1808 førte L. Skibet »Cullodens« vistnok paa Rejse mellem Ostindien og New York; muligt har han da tænkt at nedsætte sig i Staten N. Y., ihvertfald erhvervede han her i Septbr. 1808 et Stykke Land, hvis senere Skæbne var Familien ukendt. Paa Opfordring af sin ældre Broder, Højesteretsadvokat og Raadmand i Kbhvn. Rasmus

Lange (1752—1829) bestemte han sig dog til at vende tilbage til Danmark; 1809 kom han til Frederikssund, forhandlede 1811 med Skuespiller H. C. Knudsen om Forpagtning af Jægerspris Færgegaard og overtog den 1812. 1813 giftede han sig med Louise Fønss (1778—1862), en Datter af Præsten i Ude- og Oppesundby, se ovfr., og tog Bolig i Færgegaarden. Fra 1830 forhandlede han om Afstaaelse af Forpagtningsretten, som han 1832 solgte til Skibskaptajn C. L. Becker, hvorefter han flyttede til Vimmelskaflet i Frederikssund og derfra i 1837 til Kbhvn. og tog Bolig i Vester Voldgade (Philosofgangen) Mtr. No. 250, hvor han døde i 1847. Hans Enke tog derefter i Huset hos sin Datter og Svigersøn, da Vandinspektør L. A. Colding, hos hvem hun blev til sin Død 1862 (Leg. fam. Lange S. 86; her er gengivet en Akvarel fra o. 1805 af Jægerspris Færgested med Udsigt til Færgegaarden — ogsaa reproduceret S. 12 i det ovennævnte Skrift om H. C. Knudsen). — 3 f. n. Kaptajn Andreas Colding (1740—1808) var Søn af Sogndegn paa Askø Andreas Jørgen Andreasen Colding. Han erhvervede sig ved Læsning og Rejser som Skibsfører en ikke ubetydelig Dannelselse; fik 1782 Karakter af Løjtnant i Sæetaten og bosatte sig 1795 i Holbæk, hvor han købte en Købmandsgaard. Gift 1772 med Antoinette Augusta Holck (1747—1843), Pers. hist. Tidsskr. 11. R., 5. Bd., 1944, S. 31—34. — 1 f. n. Andreas Christian Colding (1780—1836), Søn af nysnævnte Andreas C. Han sejlede under Krigen 1807—14 som Kaperkaptajn men gik i Land 1813 og købte Arnakkegaard v. Holbæk; senere ejede han Nygaard v. Brøndbyester. Som Følge af Pengekrisen og maaske ogsaa hans manglende Indsigt i Landvæsen gik Landbruget daarligt for ham, og Gaarden solgtes efter hans Død med stort Tab. Gift 1811 med Anna Sophie Fønss (1778—1844).

11, 12—13. Henriette Louise Lange, f. 11. 5. 1816 i Jægerspris Færgegaard, død 4. 8. 1873 i Marburg, begr. 11. s. M. paa Assistens Kirkegaard i Kbhvn.; gift 14. 11. 1845 i Frue Kirke m. sin Fætter Ludvig August Colding, f. 13. 7. 1815 paa Arnakkegaard, Svinninge Sogn, død 21. 3. 1888 p. Frederiksberg, polyt. Kand. 1841, 1857—86 Stadsingeniør i Kbhvn., Dr. juris h. c., Professor, (DbL V, 1934, S. 377 f., Leg. fam. Lange S. 87). — 1 f. n. Jomfru Sophie Utke. Sophie Magdalene Utke (1797—1873), D. af Krigsraad, Landinspektør Johan Frederik Utke til Brolykke paa Hindsholm og Sophie Hedevig Heilmann (se om dem Gerhard Heilmann:

Slægten Heilmann, 1893—1905, S. 137—148). Lærerinde i Jægerspris Færgegaard et Par Aar til 1826; 14. 2. 1827 ægtede hun prakt. Læge i Bogense, fra 1831 Distriktslæge dør Peter Clausen Larsen (1795—1868; Carøe: Den danske Lægestand 1786—1838, 1905, S. 118). I et Brev fra Bogense 1838 skriver hun til Henriette Lange: »Mit Ophold [i Færgegaarden] giver mig mange Gange Stof til en kjær Erindring og en underholdende Samtale med mine Smaapiger [Cecilia og Johanne], som med Glæde høre mig tale om min Tid i Færgegaarden som et Slags Paradisglæde. Ja, gode lille Jette, jeg følte mig lykkelig hos Eder, det erindrør Du vist. I dine Forældres Hus herskede den Orden og Retsindighed, som gjør enhver, der skal staa i daglig Forbindelse med dem, vel tilfreds og lykkelig.»

13, 14. Som Følge af Frederiksborg Skoles Brand Natten mellem 10. og 11. Maj 1834, hvorved Størstedelen af dens Arkiv brændte, savnes der bestemte Oplysninger om Varigheden af Torben Langes Skolegang i Frederiksborg. Et Regnskabsbilag for 1828 synes dog at vise, at han allerede indkom i 2. Kvartal, altsaa o. 1. April d. A.; af Skolens Deliberationsprotokol 1810—45 fremgaar, at han i Septbr. 1831 gik i 2. Klasse, der talte 14 Disciple, hvoraf han var No. 9; Klassen var 2-aarig. I det følgende Aars Efteraar blev han udmeldt og overført til Sorø Akademis Skole.

Mens Skolegangen i Frederiksborg ikke synes at have sat sig Spor i Torben Langes Udvikling, gjorde de følgende fire Aar i Sorø det desmere. Allerede i Juli 1832 havde hans Far i mundtlig Samtale med Direktor Estrup i Sorø udtalt Ønsket om Sønnens Optagelse i Skolen og Opdragelsesanstalten, »men han turde ikke bestemme sig til at andrage derom, førend en Handel, hvori han stod om Jægerspris Færgested, var bragt i Rigtighed, hvilket nu er skets (Brev af 19. 9. 1832, No. 192, fra Dir. Estrup til Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler). Estrups Brev er fremkaldt ved en Pro Memoria af 14. s. M. fra Transportforvalter Lange, hvori han »efterat have erholdt Underretning om Undervisningsmaaden ved Sorø Akademis Skole og det fortrinlige Tilsyn, der føres med Eleverne, maa ansee det for en Lykke for et ungt Menneske dør at blive antaget; han søger da herom for sin Søn og tilføjer, at »da det iøvrigt er et mueligt Tilfælde, at jeg om kortere eller længere Tid kunde etablere mig i Sorø By eller nær derved, ønsker han i saa Tilfælde, at Sønnen fra den Tid

kun faar Undervisning ved Skolen, ikke Ophold paa Opdrags-
 gesesanstalten. Paa begge Ønsker svarede Universitetsdirek-
 tionen imødekommende og gav Direktor Estrup Paalæg i
 Overensstemmelse hermed. Efter en »Indlæmmelsesprøve« den
 5. Oktober 1832 blev Torben Lange optaget i Skolens 2. Klasse
 B. svarende til den Plads han havde i Frederiksborg Skole,
 og iflg. den af daværende Inspektor, Adjunkt C. F. Wegener
 førte Inspektionsprotokol (»Dag Journal for Sorø Academies
 Opdragelses Anstalt«, aut. 1822) blev han den 6. Oktbr. »ind-
 lagt paa No. 10«, et af de saakaldte Elevkamre i Hovedbyg-
 ningens øverste Etage; No. 10 havde Vindue ud til Frater-
 gaarden, men fra næste Skoleaars Begyndelse fik T. L. Plads
 som den yngste (»Kammerfuxe«) paa Kammer No. 8, der vendte
 ud mod Søen for i Oktober 1835 atter at overføres til et »Land-
 kammer«, No. 12; paa No. 8 var Theodor August Jes Regen-
 burg (1815—95, DbL XIX, 339) hans »Kammerdux«. Inspek-
 tors Journal, der bl. a. omtaler alle Elevernes Uordner m. v.,
 nævner intetsteds Torben Lange i denne Forbindelse. I Novbr.
 blev han Nr. 14 af sin Klasse 21 Disciple, men daledede alle-
 rede i Decbr. til No. 18, og højere end til No. 8 drev han det
 ikke i 2. Klasse; mest kneb det for ham i de matematiske
 Fag — Læreren, Adjunkt C. E. Mundt gav ham ved Censuren
 i Juli 1833 Karakteren mdl. for Evner og g for Flid; som
 Helhed: aldeles umoden, medens samme Lærer, som ogsaa
 læste Latin med Klassen, heri betegnede ham som: ei umoden,
 dog med Tilføjelsen: et højst maadeligt Hovede. Andre Lærere
 fremhæver hans ringe Evner, »langsom Opfattelsesevne« og
 Umodenhed til Opflytning; kun eet var de næsten alle enige
 om: at hans Opførsel (»Sædelighed«) var til mg, ja til ug, og
 C. F. Wegener, hvem Lange — som det vil ses af hans Breve
 — var særlig ond paa, gav ham dette Skudsmaal: »Lange er
 meget roesværdig, hos ham har jeg udfunden nogen Betænk-
 somhed m. H. t. hans Fremtids Vel, hvilket er en Sjælden-
 hed«. Paa de halvårlige Regninger over de Skadeserstatnin-
 ger, som de enkelte Elever maatte betale for, hvad de slog
 itu (Ruder o. lign.), figurerer han blandt de laveste — i Decbr.
 1832 med 1 $\frac{1}{2}$ 8 B, i Juli 1833 med 2 $\frac{1}{2}$ 12 B mens Kamme-
 raterne naaede Beløb paa over 3 Rdl. I Aarets sidste Maaneder
 steg han langsomt op i Klassen til No. 10 og 8 — steg ogsaa i
 Decbr. paa Skaderegningen, endda til No. 1 af hele Selskabet
 med 3 Rdl. 2 $\frac{1}{2}$ 10 B, i 1. Halvdel af 1834 drev han det til No. 6
 i Klassen og havde i Juli kun slaaet itu for 5 $\frac{1}{2}$. I Septbr.

rykker han op i 3. Klasse som No. 17 af 19, og daler straks til No. 18, med daarlige Karakterer i alle Fag, endogsaa i Religion og Historie. Vidnesbyrdene er i 1834 lige saa varierende som det foregaaende Aar hos de forskellige Lærere — kun om hans gode, ja udmærket gode Opførsel er de enige. Matematiklæreren giver ham mdl for Evner, g for Flid og tg÷ for Fremgang, Wegener siger intet om hans Evner men kalder hans Flid øgod, især paa den senere Tid (Juni 1834)«. I 1835, hvor Torben Lange 1. Søndag efter Paaske (26. April) blev konfirmeret i Sorø Kirke, synes det at være gaaet svært ned ad Bakke med ham i Skolen; i Aarets 1. Halvdel er han konstant No. 17 (af 18!) og bortset fra den sædvanlige, anerkendende Omtale af hans Opførsel, der dog nu kun lyder halvt paa mg og halvt paa g, er Dommen om hans Evner, Flid og Fremgang meget ugunstig, værst, som sædvanlig, hos Matematiklæreren med mdl baade i Evner og Fremgang og tg i Flid, men selv Wegener noterer nu hans Evner til tg, hans Flid til g? og hans Fremgang som: meget ringe. I sidste Halvdel af 1835 driver han det dog til at blive No. 13 af 19 — i April 1836 No. 17; i Efteraaret er hans Maanedskarakter ringest i Historie ($\frac{2}{3}$), Religion og Aritmetik (1), i Geometri og Latinsk Stil ($1\frac{2}{3}$); bedst er han i Naturhistorie, Dansk, Græsk og Tysk ($2\frac{2}{3}$) samt i Calligrafi (3) — i Novbr. er Græsk hans bedste Fag (3) — højeste Tal-Karakter er 4. D. 17. Maj 1836 bliver han udmeldt af Skolen, og Direktør Estrup giver ham i Skriv. af 26. Maj til Univ. Direktionen (No. 456), følgende Skudsmaal:

»Den betalende Eleve H. P. T. L., en Søn af Transportforvalter L., har forladt Sorø Akademis Undervisnings- og Opdragelsesanstalt for at benytte de her erhvervede Kundskaber paa anden Maade, da hverken hans Alder eller hans Evner lade ham vente at gjøre [betydelig, rettet til:] passende Fremgang under fortsatte Studeringer. Han er en meget sædelig Eleve«.

Udmeldelser af Skolen uden afsluttende Eksamen hørte ingenlunde til Sjældenhederne; af Torben Langes 20 Klassekammerater fra Oktober 1832 naaede kun 7 frem til Dimission; af hans Klasse i April 1836 blev yderligere 7 udmeldt i den følgende Tid. Af de soranske Studenter fra 1837—39 blev de fleste dygtige og ansete Embedsmænd og Præster, men kun een, Geografen og Grønlandsforskeren Hinrich Johannes Rink (1819—93) gjorde sit Navn kendt, ja berømt i videre

Kredse, (DbL XIX, S. 560 f.). (Fremstillingen af Torben Langes Skoletid er bygget paa Sorø Skoles Direktorarkivs Akter i LA).

14, 4. Carl, se ogsaa L. 2 f. n. Carl Vilhelm Lange (1801—1869). 1835 Overauditor, 1857 Generalkrigskommissær, 1869 Generalintendant for den kgl. Civilliste. Hans Fader, Farver i Frederikssund Jørgen Hansøn Lange var ældre Broder til Torben Langes Far (Leg. fam. Lange S. 64 og 73). — 7. Jeg maae nu lade alt det Engelske fare, al min Musik. I Skolen undervistes paa hin Tid ikke i Engelsk i de to laveste Klasser; først i 3. og 4. Klasse gaves der ugentlig to Timers Undervisning i Engelsk — paa Torben Langes Tid af Digteren, Lektor Chr. Wilster, som i 3. Klasse lod Drengene læse *The vicar of Wakefield*, i 4. *The fair maid of Perth*. Musikundervisning fik han af Skolens Lærer i Vokal- og Instrumentalmusik Friderich Wolf Carl Pedersen (1778—1854). — 11 f. n. Wegener, Caspar Frederik (1802—1893) var i 1826 blevet Adjunkt v. Sorø Akademis Skole og fik 1830 Prædikat af Overlærer. Han tog straks Del i Inspektionen paa Opdragelsesanstalten og fik fra 1832 overdraget hele Tilsynet med Elevernes Forhold udenfor Skoletimerne, saaledes ogsaa fra 4. Jan. 1832 med det fælles Forberedelsesværelse, hvor Eleverne under W.s Tilsyn og Vejledning læste deres Lektier. Om hans Forhold som Inspektionshavende faar W. det Skudsmaal af Direktor H. G. Waages Datter, Fru Marie Amalie Fibiger, at »han i sin Hidsighed kunde være ubillig og raas (Pers. hist. Tidsskrift 8. R., 3. Bd., S. 160). Som ovfr. nævnt var W. ikke ubillig i sin Dom som Lærer over Torben Lange; dennes Klage over ham synes da at maatte stamme fra Inspektionen, men som ovfr. nævnt har Wegener ikke tilført Skolens Journal nogen Klage over Lange (om Wegeners Forhold som Inspektor, se Afsnittet i Fr. Matthiessens Afhandling om Opdragelsesanstalten i Akademitiden i: Sorø. Klosteret. Skolen. Akademiet, II, 1931, S. 521 f.).

16, 1. den juridiske Examen for ustuderede. Det bevarede Petitum m. Bilag viser bl. a., at L. ved Univ.-Dir.s Resol. af 13. Maj 1837 er blevet fritaget for at underkaste sig den foreskrevne præliminære Prøve for ustuderede Jurister. Eksamens-Protokollen nævner ingen Karakter for L. ved »den practiske Prøve», som han vel har opgivet at forsøge sig paa (Universitetets Arkiv, det juridisk-statsvidenskabelige Fakultet, Arkiv-No. 1292, 1323 og 1329; RA). — 10. Hans

Langes Svigerfader. Hans Rasmus Lange (1797—1872), en Søn af den ovfr. nævnte Farver Jørgen Hansøn Lange, Købmand og svensk-norsk Vicekonsul i Frederikssund, havde 1832 ægtet den engelskfødte Anna Buttler (1811—74); hans Svigerfader, Thomas Buttler, der var Landmand i det nordlige England, faldt i Slaget v. Waterloo 1815 (Leg. fam. Lange S. 65), og der maa derfor i Brevet være indløbet en Fejl.

17, 1—2. Niels Bygum Christian Krarup (1802—65, DbL XIII, S. 271). Hans Fader var Halvbroder til Transportforvalter Langes Bekendt, Præsten i Gjerlev og Draaby Janus Balthasar Lange, der senere omtales i Brevene, og gennem denne er man da fmlt. kommet i Forb. m. N. B. Chr. Krarup, som i 1835 forpagtede Gaarden Frijsendahl ved Hammel og her oprettede den første Landbrugsskole af mere varig Betydning i Danmark. Skolens Elever synes at have været Sønner af Embedsmænd og andre udenfor Landbruget, og dens Kursus skulde vare 2—3 Aar med praktisk Arbejde om Sommeren og teoretisk Undervisning om Vinteren. 1839 købte K. Hovedgaarden Haraldslund ved Aarhus og overførte hertil sin Skole, som først nedlagdes 1855, da K. solgte Gaarden.

18, 5. Mad. Krarup. N. B. Chr. Krarup havde 1827 ægtet Henriette Manniche (1808—85), Datter af Konsistorialraad, Sognepræst i Hammel, Voldby og Sall, senere i Søften og Foldby Johan Gotfred Manniche.

20, 3. I et af Brevene. I sit Brev af 17. 6. 1842 taler L. om sin Forvaltertid i Jylland (se nedenfor S. 112) og i et tidligere, af 19. 11. 1841, spørger han, hvad der vilde være sket om jeg bleven f. Ex. hos Lund, dette Ærkefæes, med hvem L., nylig kommet fra Landbrugsskolen og fyldt med en ny Tids Viden, forgæves vilde drøfte Kvægflodring, og om hvem det siges, at han var Ejer af Skousgaards. Om Gaarden Skovsgaard i Tapdrup Sogn, Nørlyng Herred, oplyses det (Traps Danmark, VI, 1925, S. 198), at den i 1841 af Th. Davidsen blev solgt for 15.000 Rdl r. S. til E. Lund; Gaarden er 1921 udstykket til 10 Statshusmandsbrug. Det ligger nær at antage, at det er paa denne Gaard, der laa paa Alheden, Torben Lange en kort Tid har været Forvalter efter sin Landbrugsskoletid og her har taget sin Beslutning om at emigrere. — 10 f. n. Ludvig August Colding, se ovfr. S. 11.

21, 3 og 9. Anne Magrethe — Grethe — Lange, f. 29. 4. 1824 i Frederikssund, † i St. Louis, U.S.A., 11. 7. 1899, var Datter og yngste Barn blandt 12 af Farver Jørgen Hansøn

Lange (se ovfr. S. 10) og øgtede 27. 1. 1849 i Udesundby Kirke sin Fætter (Leg. fam. Lange S. 64 og 85), hvis Far havde staaet Fadder til hende. — 13 f. n. Datteren Sophie Louise f. 27. 10. 1849 i St. Louis, † smstd. 27. 4. 1911 (l. c. S. 85 f.). — 1—2 f. n. »The American Messengers. Det fremgaar af et Brev af 26. 1. 1852 fra Torben Langes Enke til hans Søster, at denne Nekrolog, med Overskrift: A colporteur gone home!, skyldtes en i St. Louis bosat Ven af Familien Lange, Mr. Peabody, der ogsaa paa anden Maade viste Enken Venlighed og ydede hende Hjælp.

23, 7. Jeg ankom her til Byen igaar Aftes. Mandag d. 21. Juni sejlede Dampskibet »Christian den Ottendede til Kiel med 16 Passagerer (se Skibslisten i »Dagens for d. 22. s. M.), hvoriblandt Landmand Lange. — 9. Paquetekspeditionen. I 1841 var Robert Miles Sloman, Fader og Søn, Indehavere af Hamburgs eneste Paketrederi, hvormed en regelmæssig Udvandring over New York i 1836 var begyndt; Rederiet havde Kontor paa Baumwall No. 3 ved Havnen; 1845 raadede det over 7 Skibe og var det næststørste Hamburger-Rederi; 1850 begyndte det en Dampskibssejlad, men det nye Skib forulykkede allerede s. A. paa sin 2. Rejse. Skibene førte Rederiets Kontorflag: Byen Hamburgs Vaaben i hvidt paa blaa Grund med en hvid Stjerne i hvert af de fire Hjørner. Paketterne sejlede med Post til og fra Amerika (ikke i Sække men i sammenbundne Pakker, deraf Navnet!), og deres faste Sejlplan var en Begivenhed indenfor den Hamburgske Skibsfart (Marchtaler S. 88 f.).

25, 3 f. n. Hamburger-berg var i ældre Tid Navnet paa det højtliggende Terræn Vest for Hamburgs Voldterræn udenfor Millern-(Altonaer-)Thor og Syd for Fælleden Heiligengeist, hvorfra det skiltes ved Reeperbahn; mod Syd gik dets Huse ned til Elben; Hamburgerberg er altsaa en Del af det nuværende St. Pauli og var fra gl. Tid ilde berygtet som Stedet for det simpleste Forlystelseliv, særlig beregnet paa Søfolk. (J. L. von Hess: Beschreibung der Stadt Hamburg, II, 1796, S. 25—31). — Jungfernstieg, Promenade langs det indre Alster Bassins sydvestlige Bred.

28, 10. Hørrengraben, Gade langs Alsterflodens vestlige Løb gennem Byen til Elben. — 2 f. n. De Fandens Staalpenne. Fra 1830'erne var Brugen af Staal- i St. for Fjederpenne bleven almindelig.

29, 1. Stephani. Skibet, der 1841 var ganske nyt, er op-

kaldt efter den 1838 i Firmaet optagne Robert Miles Sloman jun.s (1812—1900) Hustru Christina (Crisca) Amalia Roselia v. Stephani (1819—70), hvem han ægtede 1838 (Marchtaler S. 145 f.). — 12. Blankenese, højtliggende Bebyggelse, o. 10 km Vest for Hamburg paa Elbens nordre Bred. — 9—10 f. n. Professionister, Haandværkere. — 13 f. n. en Berliner. Han omtales nedenfor S. 41, L. 10 f. o. som Doctor von Kaiserling men uden nærmere data, hvoraf det kunde ses — thi Navnet kan jo være fejlskrevet — om han har hørt til den tyske friherrelige og grevelige Slægt Keyserlingk, Keyserling, Kayserlingk. — 6 f. n. en Hamburgerinde. Omtalen af denne gamle Kone vakte i den Grad Torben Langes Mors Interesse, at hun bad ham oplyse, om Konen kom levende til Amerika; det gjør han i Brev af 25. 3. 1842, se nedenfor S. 94, hvor han ogsaa oplyser hendes Navn: Madam von Tagen (skal muligt være: von Tangen).

32, 11 f. n. Spændseren; Spencer bruges om et Klædningsstykke af Form som en kort tætsluttende Trøje eller et Kjoleliv uden Ærmer. — 4—5 f. n. Captain Flor. Mulig identisk m. Skibsfører Anders Lorenz Floor, f. i Kbhvn. 1788, † smstd. 1864; han havde da boet med sin Hustru († 1879) i Stiftelsen »Bombebøssens» paa Chr.havn. Andre danske Koffardikaptajner af dette Navn ses ikke at have været Medlem af Skipperlauget i Kbhvn. Den danske Styrmands Navn har ikke kunnet oplyses. Hos Marchtaler hedder det S. 83, Fodnote 11 a, at »i Modsætning til den engelske har den tyske Koffardislaade næsten aldrig hyret fremmed Mandskab» og i selve Teksten, at Rederiet Sloman i Førstningen hovedsagelig arbejdede med engelske Skibskaptajner, senere med Søfolk fra Før [som indtil 1864 var dansk]. Det er derfor ikke uden Interesse at se, at i 1841 var paa et af Rederiets største Skibe baade Kaptajn og 1. Styrmand dansk.

33, 11. Cuxhaven. Havnestad paa Elbens sydlige Bred, nær Flodens Udmunding i Vesterhavet. — 3 f. n. Dansk Kyst d. v. s. Vestkysten af Holsten (Ditmarsken).

34, 10. med Dampskibet fra New York paa Hudsonfloden og videre. Da Rejsen let kan følges paa et Kort over U.S.A., ses der bort fra at give Oplysninger om Punkter paa Flodfarten m. v., der ikke omtales udførligere af Brevskriveren; se i det flg. S. 42 ff. — 10 f. n. Hr. Döllner. Harald Döllner (1801—86) Søn af Generalrevisor v. Lottoet, Justitsraad Nicolai Döllner og 2. Hustru Christine f. Schiørring. Han

var uddannet som Sømand, rejste som ung til New York, nedsatte sig som Købmand og blev Chef for et stort Handels-
hus. Dansk Konsul i New York fra 1862. Af sin rige Midler
gav han i levende Live 100.000 Kr. til Metodistkirken i Dan-
mark; sin efterladte Formue testamenterede han til kirkelige
Formaal i Danmark (»Dansk kirkelig Talsmand«, 5. Aarg.
1886, No. 19 og Historisk Aarskrift for Metodistkirken i
Danmark, 1. Aarg., 1932, S. 5—13).

35, 3—2 f. n. tyrkisk Hvede eller Mais, indiansk
Korn, flere Betegnelser for samme Vare, indian corn eller
blot: corn.

36, 8—9. Fru Døllner. Christine Døllner født Schiørring
(o. 1766—1862), Moder til den ovfr. S. 34 omtalte Købmand
H. Døllner, Datter af Kapelmester Niels Schiørring (1743—98,
DbL XXI, S. 165) og Skuespillerinden Mette Marie Rose. Hun
boede siden 1843 i det Harboeske Enkefruekloster i Stormgade.
— 13. Snedkermester Gølnér. En Snedkermester Henrik
Gøldner, født o. 1761, døde 28. 10. 1843 i sin Ejendomsgaard i
Fiolstræde, Mtr. No. 184 og 186; det er fmlt. ham der er Tale om.
Han synes at have været i Slægt med den i Amerika boende
Snedker Baltzer, om hvem der iøvrigt ikke kan oplyses noget.
— 14 f. n. Capitain Sames. Paa Skiftet efter den i August
1853 under et Ophold i Lyngby (af Kolerafrygt?) døde
74-aarige Oberstinde Margrethe Cecilie Frederikke v. Sames
f. Hintzpeter omtales en Søn af hende (i Ægteskab m. kar.
Oberst Hans Friederich v. Sames, 1763—1831) ved Navn Lud-
vig Carl Didorich Daniel Sames, om hvem det oplyses, at han
har overlevet Faderen og »opholder sig i Amerika uden at
hans Opholdssted næiere kan betegnes. Han synes at have
været Skibskaptajn. — 10 f. n. Peter R. Af Hensyn til, hvad
der her oplyses om denne Person, har man fundet det rigtigt
ikke at nævne hans Navn eller Slægt.

37, 5 f. n. Krigsraad Bang. Nogen Krigsraad af dette
Navn ses ikke at have levet i Kbhvn. i Aarene 1840—50 og
nævnes heller ikke andetsteds, hvor Personer af Slægten Bang
omtales. Enten er Navnet eller Titlen da en Mystifikation,
eller der er Tale om en Person, der blot kaldtes saaledes i
Familien Lange. »Krigsraad Bang« nævnes flere Steder i Tor-
ben Langes Breve. — 3 f. n. Skræder Kichebusk. Personer
af Slægten Kichebusch har levet i Slagelse o. 1800 og senere
(P. Arnskov: Bogen om Slagelse, 1930, se Registret). Om en
Skræder af dette Navn i Amerika kan intet oplyses.

38, 1. Kammerherren og Ridder af Dannebrogsmanden. Noget Navn paa ham findes ikke i Brevet. Som det vil ses af de følgende Breve, nærede deres Forf. liden Agtelse for Titler o. lign. og driller sin Svoger Ludv. Aug. Colding med, at han nok snart bliver Kammerraad; ogsaa dette tyder paa, at »Krigsraad Bang« vist ikke skal tages alvorligt. — 3—4. Malermester Werliins Søn. Paa Skiftet efter Malermester i Kbhvn. Andreas Frederik Werliin (1778—1863) omtales ingen Søn, der o. 1841 kan have været i Amerika, men i 1845 boer hos Malermesteren, i Badstuestræde Mtr. No. 124, en 38-aarig Søn, Grosserer Peter Werliin, der maa være død før Faderen og om hvem der maaske her er Tale. — 6. Om den aabenbart dansk fødte Hr. Scott (Schiøth, Skjødt el. lign.) kan intet oplyses.

39, 1. hvis De tilfældigvis i Aviserne skulle læse om det Dampskib. I sine Numre for 6. og 7. 9. 1841 bringer »Berl. Tid.« udførlig Omtale af Dampskibet »Eriets Brand paa Sejladsen mellem Buffalo og Chicago; af Passagerer og Besætning reddedes kun 25, mens o. 175 brændte eller druknede, deriblandt o. 150 tyske og schweiziske Udvandrere; ogsaa det materielle Tab var meget stort. Torben L. omtaler senere Ulykken og nogle ombord værende danske Passagerer, se S. 46 og Noten dertil.

41, 10. Doctor von Kaiserling, se ovfr. S. 30 (»Berlinerens«).

43, 9. Chilicothe eller Cincinatti, Byer i den sydlige Del af Staten Ohio. — 1—2 f. n. en ... Pige i Wimmelskiftet d. v. s. i Helligaands Sogn. Der findes ingen Tillysningsbøger for 1841 for dette Sogn; man kan saaledes ikke oplyse, hvem den troløse, tyske Murer var.

44, 2 f. n. Hr. Klingel. Om ham kan intet oplyses.

45, 4—5 f. n. Hvilken Mængde Emigranter der gaar til Amerika. Mellem 1830 og 1840 kom over en halv Million Udlændinge til Landet, mere end 50.000 om Aaret; af dem var 150.000 Tyskere. Befolkningens Tilvækst steg fra 17.000.000 i 1840 til 31.000.000 i 1860, hvoraf 4.000.000 kom ved Indvandring (Max Farraud: The development of the united States, 1918, S. 203).

46, 1. det ovenomtalte forulykkede Dampskib, se ovfr. S. 39. Om den danske Familie Torp kan intet oplyses. I et udeladt Stykke af Brevet af 25. 3. 1842 nævner Torben Lange endnu to andre danske Rejsende med det brændte

Skib, et ganske ungt Menneske ved Navn Gerner, der reddede sig og senere kom til St. Louis, og blandt de døde, der nævnedes i Aviserne, en Hr. Nevelope (Navnet er sikkert forskrevet) med Kone og tre Børn. — 9 f. n. Sjouere. Derved forstodes paa Datidens Sprog ledige Arbejdere, som paa Gadehjørnerne ventede paa at blive lejede til stiltfældigt Sjove; sjove = arbejde.

47, 12. Jernbaner. Talen er om selve Skinneanlægget, Sporvognskinnerne; Omnibusser paa Hjul = Sporvogne.

49, 14 f. n. Geo Douglass i New York. Om denne, der vistnok var i Kompagni med H. Döllner, hedder det i en Marginaltilføjelse i L.s Brev af 19. 11. 1841: «Vil De ved Leilighed [o: ved en Overbringer] sende mig Breve, da er Geo. Douglas' Adresse No. 24 Broadway». Om Købmand George Wood i Chilicothe og den i det flg. nævnte Gæstgiver John Madeira kan intet oplyses.

56, 9 f. n. Den danske Fregat Bellona gik i August 1840 paa Togt til Sydamerika med Kommandør C. Wulff som Chef. Nogen «Sørover» blev ikke taget paa dette Togt; Rygtet derom, der i 1841 naaede de amerikanske Aviser, maa være opstaaet ved, at Fregatten paa sin Udrejse i Kanalen stødte sammen med en fransk «Chasse Marées», Fiskerfartøjet «La sainte Fleur», der sank, hvorved 4 Mand af Besætningen druknede (T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquard: Den danske Søetat 1660—1932, II, 1935, S. 742, og J. K. Lorck: Fem og halvfjerdsindstyve Aar, 1885, S. 131). — 7. Theodor er fmtl. T. L.s Fætter Theodor Fønss (1810—53), Købmand i Kbhvn.

57, 7. en anden lille Vogn, vel en Draisine, et let 4-hjulet, til Skinnekørsel indrettet Køretøj, der fremdrives ved Haandkraft. — 10 f. n. Lockport, nu Hovedby i Niagara County, 25 miles nordøst for Buffalo, har sit Navn efter de fem dobbelte Sluser (locks), som udligner Forskellen, 66 amer. Fod, mellem Overfladen af Erie Søen og Genesee Floden.

59, 4. Hamburgerskotsk, en Folke- særlig Sømandsdans i $\frac{3}{4}$ Takt. — 12 f. n. Buffalo, By ved Erie Søens østligste Punkt, 35 km Syd for Niagarafaldene; herfra gik Rejsen videre med Damper paa Erie Søen.

61, 14 f. n. Akron, By i Ohio, 35 miles sydøst for Cleveland; den ligger o. 1000 amer. Fod over Søens Vandspejl og har sit græskklingende Navn fra, at det er et af Statens højeste Punkter.

62, 6 f. n. Ponkins, skal være pomkins, (pumpkin, pumpkin), Græskar, cucurbita pepo.

63, 6. Blokhuse, bygget af vandret lagte Træstammer.

64, 14. han lignede Krarup, vel den ovfr. S. 17 omtalte Landbrugsskolestifter N. B. Chr. Krarup. — 3 f. n. Dutchmann, Hollænder.

65, 8. Syracuse, By, smukt liggende paa et højt, amfiteatralsk Terræn rundt om Sydsiden af den 5 miles lange Oneida Sø.

66, 14. Om Hollænderen John (Jan?) van Meter i Pike-ton kan intet nærmere oplyses.

71, 4. Lund, dette Ærkefæe, se ovfr. Noten ad S. 20, 3.

72, 11. ragoon og 13. Rakunen, rac(c)oon, den amerikanske Vaskebjørn, procyon lotor. — 12. possum, den nordamerikanske Opossum, didelphys virginiana, særlig udbredt i de sydøstlige Dele af Staterne. O. er kendt for sin Seiglivethed.

73, 13. fur-compagniet. Fur, eng., Skind, Pelsværk (Forværk), se videre i Noten ad S. 78, L. 3 f. n. — 7—8 f. n. german Silver, et hvidt Blandingsmetal, best. af Kobber, Zink og Nikkel i Forholdet 3—1—1; det er haardt og sejgt men dog bøjeligt og paavirkes ikke af Luften. Det brugtes tidligere meget bl. a. til Spisegrejer men er længst overfløjet af andre hvide Legeringer.

74, 2. set [t]le, tage fast Bolig. — Genessee og Mohawk Floden. Genesee Floden udspringer i Pensylvania, gennemløber Staten New York og falder i Ontario Søen efter ved Rochester at have dannet et 90 m højt Vandfald; Erie Kanalen føres i en Aquadukt over Floden. Mohawk Floden, ligeledes i Staten New York, kommer vestfra og falder ud i Hudson Floden ved Byen Cohoes, hvor den danner et Vandfald; den følger paa en Strækning Erie Kanalen, som den forsyner med Vand. Det er nogle af disse Vandvejsforhold, T. L. skriver om i sit Brev af 11. 9. 1841, se ovfr. S. 57—59. — 15—16. England og United States. Spændingen, der havde staaet paa siden Urolighederne og Opstanden i Canada begyndte sidst i 1830'erne, gav ikke Anledning til noget Brud, takket være den amerikanske Regerings forsigtige Holdning. Englænderen Alexander McLeod — som T. L. kalder McClay — havde vistnok dræbt en Amerikaner under nogle ikke officielle Grænsestridigheder ved Niagara i Decbr. 1837, men den amerikanske Præsident van Buren sørgede for, at han blev erklæret ikke skyldig — and thus the prospect of war between the two

countries was averted, though at one time its danger was not slight (Will. Kingsford: *The History of Canada*, Vol. X (1836-41), 1898, S. 444 f.).

75, 7. Bønner og Bønner. Familien Döllner var Methodister. — 9. american museum, vel det ved Centralparken i New York liggende American Museum of Natural History med Samlinger af zoologisk og etnografisk Art. — 13. Fatter Kehler. Chokoladefabrikant Christian Kehler († 1846, 63 Aar gl.), som 1841 købte »Alleenberg«, var ogsaa Indehaver af et kendt Kaffehus i Erichsens Palæ paa Kongens Nytorv i Kbhvn. — 11 f. n. Domino. Spillet, hvis Oprindelse er ukendt, kom i det 18. Aarh. fra Italien til Frankrig og Tyskland og derfra videre til Amerika; det var særlig yndet i 1. Halvdel af det 19. Aarh. — 4 f. n. Prinsen af Joinville. François Ferdinand, Prins af Joinville (1818-1900), Søn af Kong Louis Philippe, var Søofficer og havde som Fregatchef i 1840 ført Napoleon I.s Lig fra St. Helena til Paris. Hans Datter, g. m. Hertugen af Chartres, var Mor til Prinsesse Marie af Danmark.

76, 5. En gammel Skolekammerat. Herman Gerhard Treschow (1821-58), Søn af Amtmand for Frederiksborg Amt H. G. Treschow og Skuespillerinden Juliane Marie Funch. Maanedsløjtnant i Flaaden, senere Skibsfører; død i Valparaiso (Danmarks Adels Aarvog, VI, 1889, S. 423). H. G. Treschow og Torben Lange var Klassekammerater i Aarene o. 1830 i Frederiksborg Skole, som ogsaa Treschow forlod uden Eksamen. — 8. Savannah, Havneby ved Atlanterhavskysten i Staten Georgia. — 12 f. n. Aspidiskere = Arspidiskere (As, nordsjæll. Dial. for ars, Bagdel) »nedsættende Betegnelse for en Skolelærer« (Den danske Ordbog, I, Sp. 852). — 3 f. n. Wegener, se ovfr. S. 14. — 1 f. n. og **77, 1.** Bliver man gammel, stor og lang etc. de to sidste Linier i næstsidste Strofe af Slutningsangen i L. J. Heibergs Vaudeville »Aprilsnarrenes«, 1826. —

77, 12. »Schwartzfüßers«. Det ses heraf, at Familien Lange har maattet følge Sønnens Færden paa et tysk Landkort; der fandtes o. 1840 næppe noget brugeligt dansk Kort over Nordamerika. Blackfeets, Sortefødderne, der hørte til Algonkinernes vidt udbredte Sproggruppe og bestod af tre nær forbundne og allierede Stammer, boede oprindelig i Egene om den øvre Missouri i den nuværende Stat Montana og de tilgrænsende Egne af Kanada, Alberta og Saskatchewan; saa langt som til Missouris Kilder i Rocky Mountains

naaede Torben Lange ikke (Hornborg, S. 252, se ogsaa Registret).

78, 10. Jaways eller Jowa. Iowa, der i 1838 blev anerkendt som Territorium, optoges først i Staternes Række 1846. (Iowa, S. 59 og 65). — 3 f. n. Skind-Compagniet. Talen er enten om The Hudson Bay Comp., der var Opkøber og Sælger af Skind over hele Nordamerika, efter at det i 1826 var slaet sammen med det kanadiske Nordvest Kompagni, eller om The American Fur Company, der blev organiseret 1817 (Iowa, S. 29 f.).

79, 12. Foden paa Nakken o. s. v. Majorens Vise i 1. Akts 8. Scene af J. L. Heibergs Vaudeville »De Danske i Paris. Teksten lyder — de første Vers i 1. og 4. Strofe —: Med Foden paa Nakken / Til Marchen parat, / Min Rigdom i Frakken / som lystig Soldat.

80, 1. Atlas. En By af dette Navn kan ikke stedfæstes.

81, 3. I den sidste Krig, Krigen mellem England og U. S. 1812—14. — 8 f. n. den floridanske Krig. I Florida, der 1822 blev organiseret som Territorium og i 1845 som Stat, udbrød der en langvarig og blodig Opstand af de indfødte, Seminolerne, der først blev undertrykt i 1842 (se om Seminolerne, Hornborg S. 314 f.). — 4 f. n. der er pludselig erklæret Krig. De Amerikanere, der efterhaanden var indvandrede i Texas, opr. en Del af Republiken Mexico, løsrev i 1836 den største Del af Provinsen fra Mexiko og oprettede et uafhængigt Texas, som derefter blev annekteret af U. S., hvorefter det i 1845 kom til en Krig mellem Staterne og Mexiko, der først endte 1848 med Freden i Guadeloupe. Torben Lange har ment, at Krigen mellem Mexiko og det oprørske Texas vilde føre til Englands Indblanding, men det skete ikke.

82, 2. deres skjændige Krig mod Chineserne.

»Opiumskrigene, der opstod som Følge af Englands Krav paa fra Indien at indføre Opium i China, endte først i 1848 med, at China maatte bøje sig. — 11. England har nu 2 Gange bukket pænt for Yankeerne, nemlig efter Frihedskrigen 1775—82 og ved Freden i Gent efter Krigen 1812—14. — 6 f. n. Sygeligt o: farligt for Helbredet p. Gr. af Feberen.

83, 11. St. Charles og Independance, Byer hhv. ved Øst- og Vestgrænsen af Missouri Staten. Franklin er Navnet paa en Række Byer i U. S., og den her omtalte kan ikke sik-

kert stedfæstes. — 16. de Stenede Bjerge ∴ Rocky Mountains. — 10 f. n. Osage river, Biflod til Missouri efter Løb vestpaa fra Kansas gennem Miss. Staten. — 8 f. n. La Platta Floden. Platte Floden har to Tilløb, der udspringer paa Rocky Mountains Østside, Syd for Yellowstone, og samler sig i Nebraska, som her giver Floden Navn, hvorefter den falder i Missouri. Langs Platte-Floden gik den bedst kendte og mest anvendte Karavanevej til South Pass i Rocky Mountains. Columbia Floden har sit Udspring paa Klippebjergenes Vestside, danner i sit nedre Løb Grænsen mellem Staterne Washington og Oregon og flyder ud i Stillehavet.

84, 6. Iowa's Territorium. Kolonisationen af dette Distrikt begyndte 1788; som ovfr. i Noten ad S. 78 omtalt blev Landet »Territorium« 1838 og Unionsstat 1846 (foruden til Thomas P. Christensens Bog om Iowa kan henvises til Omtalen hos O. C. Molbech: Kampen om Prærien, 1915, og til Helge Nelson: Nordamerika, natur och kulturbygd, I—II, Stockholm 1935, se Indholdsfortegnelse og Register). — 13. kommer i Market, Anglocisme: come into the market, komme i Handelen.

85, 6. Sweet potatoes, Knolden af *convolvulus batatas* spises i Amerika som Kartofler.

86, 14 og 8 f. n. Maisøren. Talen er sikkert om, hvad der paa dansk kaldes: Maiskolber, men den amerikanske Betegnelse er mulig misforstaaet af Torben Lange, idet ear baade kan betyde Øre og Aks.

87, 13 f. n. Quincy, By ved Mississippi Nord for St. Louis. — 12 f. n. Corn, Majs.

88, 9 f. n. Etatsraad Estrup, Historikeren, Dr. H. F. J. Estrup (1794—1846) til Kongsdal; fra 1822 Lektor, 1830—37 Direktor for Sorø Akademi, DbL VI, 1935, S. 453 f.

89, 1. Krigsraad Bang, se ovfr. S. 37.

90, 4. Tigre. Der tænkes paa den amerikanske Tiger, Jaguar'en, *felis onca*. — 9. rattel-snake, the rattle snake, *crotalus horridus*, Klapperslange.

91, 2 f. n. Tante Lange. Sophie Frederikke Lange født Knudsen (1785—1875), g. 1810 m. Jørgen Hansen Lange, se ovfr. S. 10 (Leg. fam. Lange S. 64), Moder til T. L.s Hustru Anne Magrethe, se næste S. L. 1 f. o. og l. c. S. 85.

92, 12. Sweitzerhusballerne. I Færgelunden v. Jægerspris ligger det saakaldte Schweizerhus (Fra Arkiv og Museum II, S. 268), der benyttedes af Juliane Marie og Arveprins

Frederik som Thepavillon; her staar en af Skuespiller og Færgemand H. C. Knudsen (se ovfr. S. 10) rejst Søjle til Minde om Slaget paa Reden 2. April 1801. — 4 f. n. Cachuca og el Jaleo (de Xeres), spanske Nationaldanse i hhv. $\frac{3}{4}$ og $\frac{3}{8}$ Takt, oftest ledsaget af Castagnetter. De var i det 19. Aarh.s 1. Halvdel blevet indførte af Danserinder som Fanny Cerito og Fanny Elsner og var meget yndede.

94, 3—4. Madam von Tagen, se ovfr. S. 30.

96, 10. Wisconsin Staten. Wisconsin var i 1844 ikke Stat men Territorium, se herom nærmere nedenfor i Noten til S. 157, 2 f. n. — 9 f. n. Styrmand H. Treschow, se ovfr. S. 76.

98, 11 f. n. Ozage Indianere, Indianerstamme af Sioux-Folkenes Æt, levede tidl. ved Osage Floden (se ovfr. S. 83) i de nuv. Stater Kansas og Missouri, hvortil de ant. var drevne fra Ohio Flodens nedre Løb ved Algonkin-Folkencs Fremtrængen fra Nord. De var Bisonjægere og i høj Grad frygtede af Nabostammerne p. Gr. af deres Tapperhed og krigerske Dygtighed. Resterne af Stammen lever nu i Staten Oklahoma (se bl. a. Catlin, Registret). — 3—4 f. n. the Washingtonian temperance pledge. Denne Bevægelse, der samtidig opstod og virkede i England og krævede et Løfte om total Afholdenhed, var begyndt i Baltimore 1840; den ebbede ud allerede o. 1843. pledge: højtidelig Forsikring, edeligt Løfte.

100, 1. praymeetings, Bønnemøder.

102, 6 f. n. Picaynac. Pic'agune var i Louisiana Navnet paa en lille Sølvmønt, en spansk Halv-Real, svarende til $\frac{1}{16}$ af en Dollar, der i Pennsylvania og de omliggende Stater kaldtes en sippenny bit. Før den Congressbestemmelse af 1857, der indførte Decimalsystemet i Møntvæsenet og forbød Cirkulationen af fremmed Mønt, gik en pic'agune for en Værdi af $6\frac{1}{2}$ cents. — 3 f. n. Jeg har nu tegnet et Kort — det her gengivne, bag paa Kortet er skrevet: Dette Kort er temmelig nøiagtigt — ikkun Indian creek kommer meer Nord — omtrent 2 Miil (eng.) fra mit Land. Fox river ligeledes meer nordlig — den lille Bye Norvoo paa Illinois Siden er beboet allene af Gjendøbere (Mormons). T. L.s Ejendom er den i Kortets Midte indtegnede aflange Firkant, der ligger 3 Miile, engelske mile's, fra Des Moines river nær Statens Sydgrænse. — 9 f. n. Hovedstaden. Det blev ikke Iowa city men Byen Des Moines, som blev Staten Iowas Hovedstad; den havde i 1930 o. 143.000 Indbyggere og Iowa city, der nu har et Statsuniversitet, kun 10.000.

104, 4. Krabæbler, crab apple, et lille vildt, surt Æble, en i U. S. hjemmehørende Art af *malus*. — 11. jeg har mærket Stedet; det ligger, som Kortet viser, lige N. for Statsgrænsen ved Floden Indian creek. Creek, amerikansk Ord for en lille Flod, Gren af en større Flod — her er Tale om et Tilløb til Des Moines Floden.

105, 2 f. n. Dagen efter jeg sidst havde skreven o: 26. 3. 1842. Der fandt ikke i Vinteren 1841—42 Uroligheder Sted i Kbhvn., som havde en revolutionsagtig Karakter.

109, 10 f. n. mulberry tree, Morbærtræ. — 1 f. n. betænker jeg Hvede o: tænker jeg at saa Hvede.

111, 3. pomkins, Græskar, se ovfr. S. 62.

112, 8—9. Mokasiner, Moccasin, eng. (amerikansk) Navn for »Lædersko, der bæres af de nordamerikanske Indianere, DdO., XIV, Sp. 805. — 5 f. n. August Colding, se ovfr. S. 11.

113, 12. Tante Grethe. Anne Magrethe Hansdatter Lange (1767—1843), Søster til Brevskriverens Fader; levede som ugift i Huset hos sin Halvbroder, Højesteretsadvokat, Etatsraad Rasmus Lange i Kbhvn. (Leg. fam. Lange S. 86). — 2 f. n. Worts lille Datter. Familien Wort omtales udførligt S. 121 og ofte i det følgende.

114, 10 f. n. Orla Lehmans Portrait. Politikeren Orla Lehmann (1810—70) var i Jan. 1842 dømt af Højesteret til tre Maaneders Fængsel for sine Udtalelser paa et Møde i Nykøbing F. Aaret før om Enevælden; »Sagen vakte uhyre Opsigt og gjorde L. til den fejrede Frihedshelt i vide Kredse, DbL XIV, S. 212. Det er vel derfor, T. L. har faaet hans Portræt tilsendt — hvilket af de mange lader sig ikke bestemme.

116, 14 f. n. Brunels Vest. Brunel eller Prunel set fiint kippet uldent Tøi, som Merino men noget tættere . . . For det meste farves det sort og bruges til Møbler, Damesko etc. (Rawert: Alm. Varelexicon, II, 1834, S. 408).

117, 6. Kostekorn (broomcorn), Broom, Gyvel, spartium; der er altsaa Tale om Frø til en Plante, af hvis Stængler man lavede Koste; to broom: feje.

118, 2. Pastor Krarup. Talen er vist om Familien Langes Kending, Sognepræst i Gjerlev og Draaby fra 1830 Janus Balthasar Krarup (1774—1852) eller dennes Søn Frederik Foss Stampe Krarup (1811—81), der 1840 var blevet pers. Kapel. hos Faderen; 1853 Sognepræst for Vium, Sjørlev og Almind, derefter for Lønborg og Egvad (Wibergs Præstehist. Nr. 313¹⁸ og Elvius' do. Nr. 631¹⁸). — 10. Balonen. 18. og 23. Aug. 1842

arrangerede Aerostatikeren Joh. Peter Colding († 1858, 84 Aar gl., der ikke hørte til den med Langerne beslægtede Familie), nogle aerostatiske Forestillinger paa Rosenborg Excerplads (P. Broch: *Histor. Efterret. om Rosenborg* (III), 1881—83, S. 145 og Eiler Nystrom: *Off. Forlystelser i Fr. VI's Tid*, II, 1913, S. 194 og 237). Herom maa Faderen have underrettet T. L. tidl. paa Aaret.

119, 13 f. n. Muskvitter, Moskitoer. — 2 f. n. reise og pinde en ny Lade, rejse Tømmeret til Laden og fastgøre det med tilhuggede Pløkke eller Pinde.

120, 8. buzzard, her fmtl. i Betydning Aadselgrib; mulig er Talen om den nu udryddede kaliforniske Kondor, *sarcophagus californ.* eller om Kalkun-Gribben, *catharta aura*. Begge hører til Vestgribbene i Modsætning til de Aadselgribbe, T. L.s Far har set i Ostindien. — 12 f. n. en Tiger med smaae pæne Unger, en Jaguar, se ovfr. S. 80, 4, og Noten dertil.

121, 7. er Methodist (en Religionssect). Metodismen, der først kom til Danmark og blev fremført ved et off. Møde i Kbhvn. 8. 8. 1858 af Chr. Willerup, som kom fra Cambridge i Wisconsin, var rimeligvis ukendt for Familien Lange; allerede 1784 var den episcopale Metodistkirke organiseret i Amerika (Michael Neiiendam: *Frikirker og Sekter*, 1927, S. 76 og 105).

123, 3 f. n. en Tegning af en af disse Floddampere, det gengivne Lithografi af Floddamperen »Missouri»; den forklarende Tekst, der her er optaget i Brevet, er af T. L. skrevet bag paa Billedet.

124, 6 f. n. en Rejsebeskrivelse. Den følgende Beskrivelse af Niagara-Faldet refererer sig til, hvad T. L. saa paa sin Rejse fra New York vestpaa i Efteraaret 1841, se ovfr. S. 51 f.

125, 5 f. n. William maa være omtalt i det ikke meddelte af Dagbogen; Brevene nævner ham ikke.

126, 10 f. n. Januar d. 10. 1841. Dagsangivelsen er fra Dagbogen. Franklin og La Marie kan ikke nærmere stedfæstes.

130, 6. Elize omtales nedenfor S. 140 som Elize Servell og S. 144 som Elize i Iowa. Nærmere Oplysninger om hende kan ikke gives. — 10 f. n. Grethe, T. L.s Kusine og senere Hustru, se ovfr. S. 21. — 5 f. n. Hr. Wegener, se ovfr. S. 14 og 76.

131, 5. Lunds Datter Olivia. Hansigne Margrethe Olivia

Lund (1836—59), Datter af Organist v. St. Mariæ, senere v. St. Olai Kirke i Helsingør samt Stadsmusikant dør Johan Ditlev Amadeus (Matthæus) Lund (1790—1847), g. m. Bolette Birgitte Abelone Lyngbye (1793—1853), hvis Moder var en Lange (Leg. fam. Lange S. 63 f.). Olivia Lund blev 1850 i Odense g. m. Premierløjtnant, senere Kaptajn og Assist. i Krigsmin. Fritz Wilhelm Gautesen.

132, 2. Kjølhøiene. Paa Sydspidsen af den 3 ha store Ø Kølholm, $1\frac{1}{2}$ km Syd for Frederikssund i Roskildefjord, er 14 m høje Bakker.

133, 1. i Charlottes Bøge Lund hos Nielsen eller Grøndahls. Af de — i 1839 syv — Beværtnings-Telte, der i 1. Halvdel af det 19. Aarh. efterhaanden med Rentekammerets Tilladelse var rejst ved Indkørslen til Charlottenlund fra Strandvejen, tilhørte et Traktør Andreas Nielsen, hvis Hustru Hanne tidligere havde været gift med kgl. Kusk Niels Larsen Svingelberg, som i 15 Aar (fra o. 1820) havde havt et Telt til en anstændig Beværtning om Sommeren i Charlottenlund. I April 1840 havde Nielsen vist sig uværdig til at faa den Tilladelse, som aarlig skulde indhentes og var betinget af Politiets anbefaling; han fik den dog e. Omst. fornyet, men skulde flytte uden Godtgørelse, hvis der var mindste Grund til Klage. Fra Juni 1840 fik ogsaa den i 1839 afdøde Skovløber Vilh. Grøndahls Enke Sofie Tilladelse til at opføre et Telt og falholde Forfriskninger i Charl. Skov, saasom hun ingen Pension fik efter Manden, og dette var da det eneste Erhverv, der var hende levnets. (Akte i: Expeditionskontoret for Domænesager. Pakken: Charlottenlund II a—b, RA). Torben Lange kan lige have naaet at gæste Teltene i Charlottenlund før sin Afrejse til Hamburg i Juni 1840. — 12. Visen, hvorfra Citaterne er hentet, kendes ikke.

134, 2. det halve Kjøbenhavn er ødelagt. Rygtet havde som sædvanlig overdrevet stærkt. I Berl. Tid. for 21. 6. 1843 fortælles om Branden: I lang Tid er Staden ikke blevet hjemsegt af en saa stor og farlig Ildløs som den, der udbrod i Aftes Kl. $9\frac{1}{2}$ paa Jacob Holms Plads og Skibsværft ved Frederiks tyske Kirke. Den opkom, som det hedder, paa et Takkelloft og greb strax voldsomt om sig . . . Ilden antændte et Par Skibsladninger Rom og Sukker. Den brændende Rom flød som en Lavastrøm over Havnen. Nogle Pakhuse brændte desuden og Skaden beløb sig til 200.000 Rdl. — 11. la Plattas Bjerge, o: de Bjerge, hvorigennem

Platte-Floden løber; begge Flodens Tilløb udspringer paa Rocky Mountains, se ovfr. Noten ad S. 83, 8 f. n. — 12 f. n. jeg var, som De veed, drayman. Herom indeholdes der intet i de tidligere Breve. Drayman d. v. s. Fragtkusk. En dray er en stærk, lav, tohjulet Vogn eller Kærre, uden faste Sidefjæle, bestemt til Kørsel af tungt Gods; en Tegning i Websters New International Dictionary of the English Language, 1929, hvorfra den ovennævnte Beskrivelse er hentet, viser et Køretøj med to høje Hjul og to langt udgaaende Stænger for og bag, forsynet med enkelte Opstandere paa Midten ud for Hjulene. Torben Langes efterflg. Brev af 8. 10. 1843 har foroven en Vignet af Front Street i St. Louis, hvor man ser en Kærre af denne Art, forspændt en enkelt Hest, hente Varer fra Skibene op ad den stærkt skraanende Flodskrænt. — 3 f. n. Mr. Holsman omtales senere (S. 204); han viste Torben Lange og hans Hustru Gæstfrihed ved deres Ankomst til St. Louis i Marts 1849.

135, 1. Ingenlunde — gjensvarede Verten. Et ikke helt rigtigt Citat fra C. N. Rosenkildes »Vrøvleroman« Castor og Pollux eller den belønnede Gjenvordighed. Et romantisk Skilderi i tredje Kringler (C. N. Rosenkildes Efterladte Skrifter, II, 1877, S. 60). — 3—4 f. n. Og Tante Grethe! der gik til vore Fædre. Om Tante Grethe se ovfr. S. 113; hun døde 2. 3. 1843 i Kbhvn.

136, 7. Tante Lange, se ovfr. S. 91, 2 f. n. — 9. Juliane, fmtl. Juliane Charlotte Knudsen (1794—1875), Datter af Skuespiller H. C. Knudsen. I et udeladt Stykke af T. L.s Brev af 23. 6. 1841, hvor Talen er om Afrejsen fra Kbhvn. (se ovfr. S. 26) hedder det: Juliane var der ogsaa og jeg fik her af hende en lille Erindring, nemlig en Halsknap af Perlemor, hvis yderste Flade forestiller Napoleons Hoved. — 6—7 f. n. Professor i Nakskov. Efter at L. A. Colding i 1841 havde taget polyteknisk Eksamen holdt han den flg. Vinter i Nakskov for Selskabet for Naturlærens Udbredelse en Række Forelæsnings om den mekaniske og kemiske Fysik. — 4 f. n. Peter, Kapellan og Kæreste paa. L. A. Coldings Bror, Peter Andreas Colding (1813—86) blev 1843 cand. theol. og Kapellan hos Sognepræsten for Højelse og Ledøje, Konsistorialraad M. P. Kruuse; samme Aar forlovede han sig med Emilie Wilhelmine Frederica Redsted (1819—1910), D. af Oberstlieut. Johan Frederik R.

137, 12. majestætiske cotton Træer, amer. Navn paa

den sorte Poppel, *populus nigra*, vel stammende fra Poplens bomuldslignende Frøuld.

139, 3 f. n. Tivoli paa Vesterbroe. Kjøbenhavns Sommer-Tivoli aabnedes 15. 8. 1843; Aktiekapitalen var ved Starten 50.000 Rdl. (C. A. Clemmensen: Tivoli gennem 75 Aar, 1918, S. 38).

140, 8. Eliza Servell, se ovfr. S. 130. — 12 f. n. Digteren kendes ikke, ej heller Stedet for Versene.

141, 5—6. Oguagua, Keosoque, Keocua, Vapello. Disse Ords Betydning kan ikke udredes, og en nærmere Undersøgelse synes at være uden Værdi. Der regnes med ikke færre end 58 af hverandre uafhængige indianske Sprog eller Sproggrupper Nord for Mexiko (Hornborg S. 13—14). — 9. Guldberg, Waage. Højesteretsadvokat, Justitsraad Ove Emmerich Hægh-Guldberg, f. 1798, døde 8. 2. 1843; Direktor for Sorø Akademi Georg Holger Waage (DbL XXIV, S. 606), f. 1793, døde 11. 12. 1842 i Sorø. C. F. Wegener blev ikke Direktor; B. S. Ingemann fik overdraget indtil videre [til 1. 4. 1849] at fungere som Direktør. — 12 f. n. mine sørsønske Skolekammerater. Torben Langes Klassekammerater i Sorø ved hans Udmeldelse i Maj 1836 af III Klasse (alle Skolens Klasser var 2-aarige; ved sin Udgang var T. L. i yngste Afdeling) var følgende: S. W. van Brakle (Student 1839), F. J. Greve Juel-Vind-Frijs (Stud. 1840), H. C. Glahn (udmeldt 1837), J. Hansen (Stud. 1838), A. P. Lebel (udm. 1840), W. C. M. Greve Lerche (Stud. 1839), C. E. Lund (Stud. 1840), A. A. Meyer (udm. 1836), A. F. Moltke (Stud. 1839), A. F. J. Moltke (udm. 1839), Fr. Moltke (Stud. 1838), L. J. W. Povelsen (udm. 1839), H. J. Rink (Stud. 1838), R. A. Chr. Simesen (Stud. 1838), G. F. F. Smith (udm. 1836), W. C. Chr. v. Späth (udm. 1838), C. J. Uttenthal (Stud. 1840) og C. D. A. Voigt (Stud. 1838).

144, 5 f. n. Mary, Eliza i Iowa. Nogen Mary ses ikke omtalt tidligere; om Eliza Servell se ovfr. S. 130 og 140.

145, 8. hi[c]kory tavern. Hickory (Navnet paa det hvide, nordamerikanske Valnøddetræ, juglans alba) er en By i Iowa; her er fml. Tale om Stedets Gæstgivergaard. — 10. den deilige Mrs. Smith ses ikke at have været omtalt før.

146, 12. »Den sidste Moheganers. Coopers berømte Indianerfortælling: Den sidste Mohikaner. En Fortælling fra Aaret 1757, forelaa allerede i 1827—28 oversat til dansk af Jacob Riise og udkom 1833 som 34.—40. Hefte af J. L.

Coopers saml. Skrifter paa S. L. Triers Forlag. Om det Cooper-
ske Forfatterskab henvises til Fremstillingen hos Hornborg
S. 454 f. — 3 f. n. history of the red men. Om et Skrift
med denne Titel, hvis Indholds Paalidelighed efter det op-
lyste synes at have været meget ringe, kan ingen Oplysning
gives.

147, 6. sachems, Sachem (ind.), Høvding. — 8 f. n. en
Halvsnes Tegninger efter Naturen. T. L. fik, som han
ønskede, Tegningerne tilbage, og de er derefter gaaet tabt.

148, 9. Lars Færgekarr; om ham synes intet at kunne
oplyses.

149, 6. Visen. Talen er om den over hele den engelsk-
talende Verden elskede Sang: Home, sweet home — hvis første
Linier lyder:

'Mid pleasures and palaces though we may roam,
Be it ever so humble, there is no place like home'

og Omkvædet:

Home, home, sweet, sweet home
|: There's no place like home. :|

Sangen forekommer i 1. Akt af Operaen: Clari, the Maid of
Milan, opf. 1. G. 8. 5. 1823 paa Covent Garden i London;
Teksten skyldes Amerikaneren John Howard Payne (1791—
1852), Musiken Englønderen Sir Henry Rowley Bishop (1786—
1855) — 9. Benj[amin] Franklin, amerikansk Statsmand,
Fysiker og Forfatter (1706—90). Indenfor hans meget om-
fangsrige litterære Efterladenskab har de citerede Linier ikke
kunnet paavises.

150, 14. næste October. Præsidentvalget fandt Sted i
November 1844; den sejrende blev James Knox Polk, et
tidligere Congressmedlem fra Tennessee; nomineret af Demo-
kraterne. — 13 f. n. det nuværende Banksystem. Spørgs-
maalet om Anbringelsen af Statens Penge havde i 1830'erne
været Genstand for megen politisk Strid. Efterat Andrew
Jackson i 1833 var blevet genvalgt som Præsident, gennem-
førte han, at Statsmidler ikke mere maatte indsamles i National-
banken men skulde fordeles blandt mange forskellige Bank-
institutioner rundt om i Landet. Virkningen heraf, der særlig
ramte den Klike af Pengemænd, som opererede med Støtte
af Nationalbanken, sporedes langt frem i Tiden. — 7 f. n.
Henry Clay (1777—1852), amerikansk Statsmand, der i 1830
grundlagde Whig-Partiet for at kæmpe mod Jackson. 1844

var han for 3. Gang Kandidat til Præsidentværdigheden men faldt dels p. Gr. af sin Misbilligelse af en Annektion af Texas, dels ved sin Usikkerhed m. H. til Neger-slaveriets Ophævelse. — 6 f. n. Van Buren. Senator Martin van Buren (1782—1862) blev Jacksons Efterfølger som Præsident i 1835 og stillede sig igen 1844 som Demokraternes Kandidat; han fik vel et Flertal af Stemmer men ikke den $\frac{2}{3}$ Dels Majoritet, som krævedes, og maatte derfor udgaa. Han stillede sig atter — og atter uden Held — ved Valgene 1848 og 1860.

151, 1 f. n. S. C. Hoyt. Denne Person er i hvert Fald ikke blevet saa kendt, at hans Navn findes i Dictionary of American Biography eller i The Encyclopædia Britannica, 14. Udg. 1932, hvor man ogsaa forgæves søger efter Oplysning om Anti-licens Partiet.

152, 1. Et 4de Partie. Abolitionismen (Kravet om Ophævelse af Slaveriet) stammer fra Tiden o. 1775, og Partiet opløstes først 1870; i 1844 afgaves o. 65.000 Stemmer paa dets særlige Kandidat ved Præsidentvalget. Slave-Spørgsmaalet drejede sig dog fra første Færd ikke om en total Ophævelse af Slaveriet men om Forbud mod dets Udvidelse til nye Territorier vestpaa; dette blev aktuelt, da Missouri's Overgang fra Territorium til Stat kom til at ligge for, og førte til Missouri-Compromis'et i 1820, hvorefter det tillodes Missouri at bevare Slaveriet ved sin Optagelse i Staterne, mens Slaver i alle Stater Nord for en Linie, der forlængede M.s Sydgrænse, skulde være fri. Spørgsmaalet om Neger-slaveriets Ophævelse fik som kendt først sin Løsning efter Torben Langes Død; den Usikkerhed om, hvad der var at gøre i denne Sag, som han lader komme til Orde, stemmer med Præsident Thomas Jeffersons Mening i 1820, da han ved Drøftelsen af Missouri-Kompromis'et udtalte, at han helst havde set en almindelig Frigørelse af Slaverne: »Som det nu er, har vi Ulven fat ved Ørene, men vi kan hverken holde fast paa den eller uden Fare for vor Sikkerhed slippe den løs. Retfærdigheden ligger i den ene Vægtskaal, Selvbeskyttelsen i den anden.» — 7 f. n. Nauvoo ses paa T. L.s haandtegnede Kort, se ovfr. S. 102, men Navnet er der forskrevet til »Norvoo»; om Angrebet paa N. i Oktbr. 1846 se S. 187—88. — 5 f. n. Joseph Smith (1806—44), Stifter af den kendte hedenske Sekt »de sidste Dages Hellige». Se videre om ham S. 161 f.

155, 10—11. Jeg kan ikke skrive saa flydende og smukt som i forrige Dage. Dette er en udpræget Selv

undervurdering; hans Skrift er endog ualmindelig smuk og tydelig, selv hvor den af praktiske Grunde er tæt og lille.

157, 2 f. n. en Hassenfeldt. Lange maa fra sin Sorø-Tid have kendt Skolens Sygeplejerske, Madam Hassenfeldt, selv om han ikke har været hendes Patient paa Sygestuerne. Om en Søn af hende, Georg Lauritz Engelbrecht Hassenfeldt, f. 1815, haves der ingen Efterretninger, efter at han i 1830 blev konfirmeret i Sorø, og det er ikke usandsynligt, at han er emigreret til U. S. (Hassenfeldterne, en Sorø-Slægt, Soraner-Bladet, 30. Aarg. 1945, Septbr. No. 9, S. 68). Wisconsin, der først 1787 blev en Del af det nordamerikanske Nordvestterritorium og 1818 indlemmedes i Territoriet Michigan, blev 1836 koncentreret som et Territorium, der dog ogsaa omfattede det nuværende Iowa og Minnesota samt Dele af North og South Dakota. 1838 udskiltes Iowa, og Wisconsin blev endelig optaget som Stat i 1848. Wisconsin var øden danske Nybyggerbevægelses Vugges, hvor det første danske Settlement i Amerika begyndte i Harlan (Arne Hall Jensen: Den dansk-amerikanske Historie, 1937, S. 72—73; om Wisconsin gives indgaaende Oplysning i Rasmus Sørensens Første og Andet Brev til mine Venner i Danmark, 1853 og 1855). Staterne Wisconsin og Iowa har i den sidstes nordøstlige Hjørne fælles Grænse.

159, 4—5. den Time, da jeg paa Alheden i Jylland o. s. v. se herom ovfr. S. 20. — 9. gaae ikke og siou for meget i Kjøkkenet; om at sjoue se ovfr. Noten ad S. 46. — 1 f. n. Tante Colding er død. Mad. Langes Tvillingesøster, Anne Sophie Colding født Fønss, og Moder til Ludv. Aug. Colding, se ovfr. S. 10, døde 15. 5. 1844.

161, 12 f. n. Joe Smith, se ovfr. S. 152. Lynchningen foregik i Byen Carthage ved Mississippi i Illinois 27. 6. 1844. T. L.s Skildring af denne Begivenhed er ikke helt i Overensstemmelse med de nyeste Fremstillinger af den (se saaledes Vadis Fisher: Children of Good, oversat paa Dansk under Titlen: Det forfulgte Samfund, 1943), hvorefter det bl. a. ikke var Joseph Smith, der begyndte at skyde fra Vinduet i det Fængsel, hvori han var anbragt.

162, 11 f. n. Sagoye'wathas Tale. Red Jacket (Sagoye-wat-ha) (1752—1830) var i en Aarrække og til sin Død Høvding for Indianerstammen Sen-e-cas, og berømt som en af Indianernes største Talere (Catlin, S. 154 f., med Billede; se ogsaa Fr. W. Hodge: Handbook of American Indians North

of Mexico. I—II, Washington 1911—12, Smithsonian Institution, Bulletin 30; se Registret). Men Tiltalen: I am an man etc. tillægges ham vist med Urette; den henføres l. c. S. 25—26 til Høvdingen Black Hawk (Sorte Ørn, af Sacs (sau-kies)-Stammen, 1767—1838), der med disse Ord hilste Præsident Jackson under Høvdingens Besøg i Det hvide Hus 22. 4. 1833. De følgende Sætninger, L. 5—1 f. n., nævnes ikke i den ellers udførlige Omtale af de to Indianerhøvdinge i det citerede Skrift. Torben Lange har muligt sin Viden om Sagoye'watha fra et samtidigt Skrift: *The Life and Times of Red Jacket or Sa-go-ye-wat-ha, being the sequel to the History of the Six Nations* by Col. William L. Stone, 1841. Maaske er det dette sidste Skrift, han ovfr. S. 146 omtaler som *History of the red men*.

163, 7 f. n. reise udenlands for andres Penge. Hvad her sigtes til, kan ikke oplyses.

164, 7. Henry Clay blev ikke nomineret, se ovfr. S. 150.

165, 10 f. n. pedlar, egl. Bissekrømmer; trapper, Pelsjæger, egl. den, der sætter Fælder, traps, for Bævere og andre Pelsdyr; dray-Mand, Fragtkører, se ovfr. S. 134.

166, 3 og 5. Mo. Forkortelse for Missouri State.

168, 15. Jomfru Utke, nu Madam Larsen i Bogense, se om hende ovfr. S. 12 f.

169, 4. Bryllup om en 8te Dages Tid. Det stod 14. 11. 1845 i Frue Kirke i Kbhvn. — 14. voxne Døttre; hendes to Døttre Cecilie og Johanne var i 1845 hhv. 15 og 9 Aar. — 6 f. n. Hendes Søster, Madam Coldings Død, se ovfr. S. 159.

171, 6 f. n. Washington. Det 3-mastede Barkskib W. var i 1845 et af Rederiet R. M. Slomans nyeste og største Skibe; iflg. et her udeladt Brev af 28. 3. 1846 førtes det da af en Skibsfører Volger; dets tidligere Fører hed Krüger. I Politikeren og Lægprædikanten Rasmus Sørensens (1799—1865; DbL XIII, S. 310 f.) Skrift: Første Brev til mine Venner og Landsmænd i Danmark, der hovedsagelig handler om hans Emigration til U. S. i Foraaret 1852, omtaler han meget udførlig dette Skib, l. c. S. 21 f., der da havde et Mandskab paa 15 Personer og medførte 199 Passagerer, alle Emigranter, hvoraf 7 i 1. Kahyt og 12 i 2., og giver en yderst indgaaende Redegørelse for Forholdene ombord, som det er af Værdi at sammenholde med Torben Langes mere kortfattede; Rejsen i 1852 tog otte Uger. Det her gengivne Billede er Reproduk-

tion af et samtidigt Maleri i Rederiets Eje. (Marchtaler, Bild. 24).

172, 14. 5te April 1846. Iflg. Listerne i de kbhvn.ske Dagblade (»Berl. Tid.», »Flyve-Posten» og »Adresseavisen» for 26. 3. 1846) var bl. a. Landmand Lange rejst fra Kbhvn. 25. 3. med Dampskibet »Christian den ottende» til Kiel. Passagerlisterne nævner to af de medrejsende, til Amerika, som Lange senere omtaler: Contoirist Hingelberg og Cigarmager Jügumfeldt : Siegumfeldt. Af disse kan den første muligt være en Søn af Major C. Hingelborg og Hustru S. L. født Rosenfeldt, men der levede ogsaa i Kbhvn. en Urtekræmmer S. Hingelberg, som 1834 boede i Lille Strandstræde Mtr. Nr. 66 (han findes dog ikke i Folketællingen for dette Aar) og som kan have havt en Søn, der emigrerede i 1845. — Den S. **172, 14** og senere omtalte Cigarmager er maaske identisk med Niels Christian Siegumfeldt, der 1840 som 18-aarig var Medhjælper i sin Faders (senere Toldbetjent i Ebeltoft og Løjtnant) Christian Siegumfeldts Tobaksfabrik paa Vestergade i Aarhus.

173, 11 f. n. Hr. Hinkelberg, se ovfr.

174, 1. Holm. Om denne, der ikke rejste med »Christian den Ottende» til Kiel sammen med Lange men som maa være stødt til ham i Hamburg, har det ikke været muligt at fremskaffe paalidelige Oplysninger — ikke engang om hans Fornavn.

179, 11. George, se om ham ovenfor S. 215.

180, 9. Casper [Wort], se ovfr. S. 121 f.

183, 11. Christians Kone. Talen er vist om Grethes Svigerinde, Caroline Augusta Greibe (1805—87), gift 1833 med G.s Bror Christian Ludvig Lange (1811—89), 1841—78 Postmester i Frederikssund (Leg. fam. Lange S. 75); hun var Datter af Læge v. Søqvæsthuset i Kbhvn. Carl August Greibe og Hustru Johanne Kirstine f. Sick.

183, 4 f. n. Jeg har solgt min Landeiendom. Om Grunden til, at T. L. har ændret den Bestemmelse om at »opofre mig til Dyrkningen af mit Land, som han i det for-gaaende Brev omtaler, se ovfr. S. 179, kan man kun gisne. Muligt har han ikke ment det rigtigt at bringe Grethe ud til de meget primitive Forhold som Farmerkone i Iowa; maaske har de nye Naboer, se S. 180, heller ikke tiltalt ham.

184, 9 f. n. Opodeldoc, »en salveagtig Blanding af Sæbe, Kamfer, Vinaand og Rosmarinolie; den bruges udvortes som et fordelende Middel» (O. J. Rawert: Alm. Varelexicon, 1834,

II, S. 21). Linement, Linament, optrævlet Linned, Charpi, anvendtes tidligere til Saarbehandling. Castorolie, Olie af Kastorbønnen, Frøene af Kristpalmen, ricinus communis L. — det kendte Afføringsmiddel oleum ricini, amerikansk Olie. — 7 f. n. 500 Malerier = pictures, Billeder.

185, 4. Tomahavker, indianske Vaaben, Kastesøkser.

186, 6. Musæet paa Christiansborg. »Som den første videnskabelige Samling i sin Art skabtes ogsaa det etnografiske Museum af ... C. J. Thomsen, der begyndte Indsamlingen af Etnografica 1839 og aabnede Samlingen for Publikum 1851» (Chr. Axel Jensen i Traps Danmark, IV. Udg., 1929, S. 186). Smstd. S. 362 hedder det, at »Oldnordisk Samling blev 1832 fra Trinitatis Kirkeloft overflyttet til Christiansborg og 1853–54 til Prinsens Palæ, hvor Etnografisk Samling var aabnet for Publikum 1849». Dette forklarer, at de besøgende paa Christiansborg i 1845–46 ikke har set noget til Etnografica.

187, 9. Mormons. Om den af Joseph Smith stiftede Sekt, se ovfr. S. 161. — 15. Nauvoo, se ovfr. Noten ad S. 102, 4 f. n., hvor Stedet af T. L. kaldes Norvoo. Nauvoo fik sit Navn (tidl. Commercial city) af Joseph Smith, da han 1839–40 førte sine Tilhængere dertil; da han i 1844 blev dræbt, levede der o. 15.000 i dette Mormonernes Hovedsæde. Templet, der blev bygget 1841, ødelagdes 1848 ved Ildebrand. Nu er Nauvoo Sæde for en Befolkning paa kun et Par Tusind Mennesker.

189, 5–6. de faae, der vare tilbage, nu ere drevne over Mississippi. I Efteraaret 1844 førte Joseph Smiths Arvtager, Brigham Young, sine Tilhængere over Floden. Torben Lange har paa nært Hold oplevet de sidste Kampe, der ret nøje kan tidfæstes; hans Brev er skrevet Mandag d. 5. 10. 1846 — = i Løverdags, da han kom forbi Nauvoo, hvor »Kanoerne buldrede dygtigt, har altsaa været d. 3. Oktober.

189, 7 f. n. Raden. Rad er her brugt som en af Datidens lavkomiske Betegnelser for en Kæreste eller Ægtemand.

190, 8–11. Salem—Fairfield—Cedarfloden. The red Cedar River udspringer i Minnesota og løber mod S. O., parallelt med Mississippi, som den falder ud i noget Nord for Burlington efter at have dannet en Række Fald. Fairfield, By Nord for Des Moines Floden. Salem kan ikke paavises.

191, 10–13. Des Moines—Keosauqua—Farmington. Paa Torben Langes haandtegnede Kort vil man finde de to Byer paa hver sin Side af Des Moines-Floden. — 7 f. n. en

mørk 3die Sal i Kjøbenhavn. Søsteren og Svogeren havde deres første Bolig i Knabroestræde Mtr. No. 88, nu Gade-Nr. 6, = Nytorv Gade Nr. 5, paa 3. Sal; derfra flyttede de til Vestergade Mtr. No. 13, Hj. af Lars Bjørnstræde 1, nu Vestergade No. 14. Iflg. Folketæll. 1850 boede Familien her paa 2. Sal og havde Kaptajn Langes Enke boende hos sig.

182, 6. kjøbe Skind. Det ser herefter ud til, at Torben Lange ved Siden af sin Virksomhed som omrejsende Kræmmer har været Opkøber for et af de store Pelsfirmaer, se ovfr. S. 78. — 12—13. the heart is mine o. s. v., de første Linier af Versene ovfr. S. 140. — 7 f. n. Du er da Frue. En kommunal Vandinspektør var ikke i Rangen, men o. 1846 var Grænserne mellem Rangspersoners Hustruer, der kaldtes Frue, og de, som stod udenfor og nævnedes Madame, dog vist allerede ret udflydende.

183, 1. «li' Lenet. Lene Marie Lange (1815—88), Grethe Langes Søster, ægtede 1851 sin Fætter, cand. theol. (1841) Otto Frederik Kynde (1814—1902), der imidlertid ikke blev Præst men Førstelærer (Overlærer) ved Almueskolen i Randers (1851) og senere i Nykøbing F.; Afsked 1888 (Leg. fam. Lange S. 84—85). — 9. Extras, her: Kostgængere, Pensionærer.

184, 12—13. fra Mount Pleasant til Fairfield. Af de nævnte to Steder ligger Fairfield Nord for Des Moines Floden og Mount Pleasant noget østligere, hver paa sin Side af men ikke umiddelbart ved Skunk Floden. Fox Mountains ses ikke indtegnet paa noget til Raadighed værende Kort. — 5—3 f. n. en Husgrund her i St. Louis . . . i Moore Street. I Brevet, der er skrevet paa et dobbelt Ark in folio, har T. L. paa 2. Side tegnet et Kort over St. Louis fra Floden til den 19. Gade Vest for denne; i den ledsagende Forklaring hedder det: «Moore Gaden er en Sidegade, der løber ud til Hovedgaden i St. Louis, Market Street, og min Grund ligger omtrent 10 Favne fra denne Gade, hvor Grundene koster fra 30 til 40 \$ pr. [□] Fod. Market Street løber i en lige Linie fra Mississippi Floden mod Vest, omtrent $1\frac{1}{2}$ Miil (engelsk) lang. Moore Street er omtrent $\frac{3}{4}$ à 1 Miil fra Floden, imellem 16th og 17th Street. Gaderne er lagt ud her snorlige for det Meeste, med Undtagelse af Water street, der følger Flodens Løb. Moore Street ligger tæt ved Indsøen og leder omtrent til en Broe, der nylige er bygget til den anden Side [af Søen]. St. Louis strækker sig endnu til den 30te Gade [mod Vest] og mod Nord

og Syd et Par Mile længre . . . Market Street er Hovedgaden for Forretninger, dernæst for Skjønhed 4de Gade. Af Kortet ses iøvrigt, at det er Gaderne i Retning Nord—Syd, der er nummererede medens de vinkelret paa dem gaaende Gader i Retning Øst—Vest bortset fra Market Street har Navne efter Træer: Plum, Cedar, Walnut, Chesnut, Olive, Locust, Wine, Prune og Oak for længst mod Nord at slutte med Washington Avenue; 1. Gade kaldes Main Street.

196, 13—14. Du bliver jo 23 Aar . . . eller er det 24? Iflg. Leg. fam. Lange var det 24. Jeg er jo en temmelig gammel Rad. Han var 29 Aar.

199, 8. fejrede sit Bryllup. Brylluppet stod 27. 1. 1848 i Udesundby Kirke; Brudgommen nævnes som: Borger i Amerika; Forlovere var Postmester C. Lange og Konsul H. R. Lange, Brudens Bror og Halvbror. — 13 f. n. Gottenburg, Göteborg.

202, 10—11 f. n. Captainen . . . er en Svensker, Baron Fletwood. Der levede i 1849 to Brødre af dette Navn, der begge var Skibsførere og vistnok begge boede i Göteborg: Lars Harald Adolf (1815—1907) og Carl William Georg (1817—95); af disse havde den yngste allerede taget Sjøkaptens-examen 1839, den ældre tog den Aaret efter; han omtales som befälhavere på olika fartyg 1840—59 (Gustaf Elgenstjerna: Den introd. svenska Adelns Åttertavlor, II, 1926, S. 723 og 725). Hvem af dem, der har ført Briggen til Boston, vides ikke.

204, 3. boede vi hos Holsmans. Torben Lange kørte dray for Mr. Holsman i Oktober 1843, se ovfr. S. 134. — 13 f. n. vi kom til New York nemlig fra Boston; der opholdt de sig kun $\frac{1}{2}$ Dag, gik til Philadelphia, hvor de laa en Nat over, derfra gennem Pennsylvania til Ohio Floden og videre ad Flodvejen til St. Louis.

205, 11—12 f. n. Tydskerne havde trukken deres Tropper ud af Jylland og Danskerne hævet Blokaden. Rygterne har været meget forhastede; først 10. Juli sluttedes i Berlin en Vaabenstilstands-Konvention, hvoraf de to nævnte Forhold fulgte.

206, 11 f. n. Min gode Ven Schultz. Om ham foreligger der ellers intet.

207, 8 f. n. at Schleswig skulde besættes af Russerne. Rygtet opstod ved, at en russisk Flaade i Sommeren 1849 blev sendt til Farvandene om Sønderjylland og Hol-

sten (se bl. a. herom »Svundne Tider», II, 1943, S. 91), og ved at den russiske Regering havde gjort Danmark ansvarlig for Følgerne af, at det ikke vilde gaa ind paa Preussens i Maj fremsatte Forslag til Fredspræliminærer. — 5 f. n. lægger saadant alvorligt Kast paa alle, Anglocisme: give a cast to, sætte sit Præg paa. — 4 f. n. sidste 4de July, der ellers er saadan Festdag. 4. Juli er den amerikanske Festdag til Minde om de engelske Koloniers Uafhængigheds-erklæring 4. 7. 1776.

210, 2. Andriis. Ludvig August Coldings og Henriette Louise Langes første Barn, Torben Andreas Colding, blev født i Kbhvn. 3. 5. 1849, død 1933; cand. polyt. 1877, raadgivende Ingeniør, personalhist. Forf., bl. a. Samler og Udgiver af »Legatfamilien Langes», 1926; se dette Skrift S. 87 og ovfr. S. 241. — 4. en afgjørende Seir over Tyskerne, Slaget ved Fredericia 6. 7. 1849; om den paaflg. Vaabenstilstand se ovfr. S. 205; i H. t. Konventionens Art. 1 skulde alle Fjendtligheder standse i 6 Maaneder og i 6 Uger udover disse, efterat Vaabenstilstanden maatte være opsagt af en af Parterne. — 1 f. n. endnu er mit Been ikke som det skulle være. Torben Lange synes at have faaet en Benskade under sit sidste Ophold i Danmark; i Marginen paa sit Brev af 18. Maj se ovfr. S. 203, har han tilføjet: »Mit Been er vel ikke fuldkommen rask, imidlertid har jeg smidt Plasteret og gaaer ogsaa meest uden Stok, imidlertid kan jeg endnu mærke, at det har været daarligt; sin gamle danske Stok mistede han ved Branden i St. Louis 16. Maj — han havde glemt den nede i Byen i et Hus, der brændte.

211, 4 f. n. Du spaaede ret i dit sidste Brev ... om G. og jeg ikke snart skulle have en Lille. Barnet — Sophie Louise — blev født 27. 10. 1849. Hun blev Lærerinde ved The Elliot School i St. Louis og døde der 27. 4. 1911; Danmark besøgte hun 1871—72 og 1906 (Leg. fam. Lange S. 85—86). I de følgende Breve kaldes hun oftest Loui; se iøvrigt Indledningen S. 21.

215, 1. Lene, se ovfr. S. 193. — 3. Helgolænder, yndet Efterligning af en kyselignende Solhat af Vaskestof, der holdes i Form af indsyede Virer, som bares af Kvinder paa Helgoland. — 11. August reiser udenlands. Med Understøttelse af den Reiersenske Fond og af Indenrigsministeriet foretog Vandinspektør L. A. Colding i Beg. af 1850 en 3-Maaneders Rejse til England og Skotland for at studere Vand-, Gas- og

Kloakvæsen. — 8 f. n. Alix og George. Om Alix vides intet; George omtales ovfr. S. 179 og paa det ovfr. S. 194 omtalte Kort over St. Louis har Torben Lange sat et X ved sin Grund i Moore Str. og i Marginen skrevet: hvor jeg boede hos George.

216, 8 f. n. Casper Worts Døtre, om Casper W. se ovfr. S. 121.

217, 2—3. Islænderne have gjort Oprør mod Danmark, en typisk amerikansk Avis-And! — 7. den Tusind-aarige Hvile. Torben Lange kommer nedenfor S. 223 tilbage til denne Tanke om Millenniet (Joh. Aab. 10, 1—6), fordi man om 150 Aar fra 1850 vilde naa til Aar 2000. — 4 f. n. Augusts Brev fra Liverpool, se ovfr. S. 215.

218, 12 f. n. Mahlmans Digt. Af den tyske Digter August Mahlmanns (1771—1826) Produktion findes der kun en enkelt Skuespil-Oversættelse i de kbhvn.ske Biblioteker; Citatet kan derfor ikke nærmere tid- og stedfæstes. M. har produceret sig baade som Lyriker, Dramatiker og Fortæller.

219, 13 f. n. Louisville ved Ohio Floden ligger i Kentucky St., hvis Nordgrænse til Indiana dannes af Ohio Floden, som længere mod Vest flyder ud i Mississippi.

220, 4 f. n. Sandsynlighed for, at Krigen atter vilde udbryde. To Dage før dette blev skrevet, begyndte Slaget ved Isted.

221, 11 f. n. Skilderiet paa Væggen. Billedet af Torben Langes Mor fik han og hans Hustru i Brudegave. Fra Frederikssund skriver han d. 28. 1. 1849, Dagen efter Brylluppet, til sin Moder og takker for de mig og Grethe tilsendte Gjenstande og allermest Tak for Maleriet. Tak Jette meget for den prægtige Idee og selv takker jeg Dig for Din Taalmodighed i at sidde for Maleren, som jeg kan begribe var Dig mindre behageligt. Jeg har virkelig aldrig seet nogen saa træffende Lighed, jeg kan med al min Stirren ikke udfinde den mindste Feil. Børnene her, gamle Johan, der ellers er en stor Klodrian, alle gjenkjendte Dig strax . . . og nok engang tak Jette og Dig selv meget for Billedet — det skal jeg aldrig glemme Eder af. Portrættet, der er malet af Geskel Saloman (1821—1902, DbL XX, S. 508 f.), er gengivet i Leg. fam. Lange og gør Indtryk af at have lignet fortræffeligt; det tilhører nu Kontorchef R. E. Colding. — 1 f. n. Dodridges Værk. De Skrifter, hvorom der her og S. **222**, 1—8, er Tale, er: Rise and Progress of Religion in the Soul af den engelske nonkonformistiske Teolog, Præst for en indepen-

dentisk Menighed og Leder af en Præsteskole i Northampton Philip Doddridge (1702—51), hvis ovennævnte Skrift fra 1745 er oversat flere Gange paa dansk og saaledes 1841 af H. C. Glahn under Titlen: Veiledning til sand Guds frygt; dernæst den berømte Teolog og Præst i Kidderminster Richard Baxters (1615—91) Skrift: The Saints Everlasting Rest, der udkom i London 1649 og som foreligger i en Række Oversættelser til dansk (senest 1900 af Pastor C. Place i Ska-gen), hvoraf H. P. Falck i 1846 foretog en, som under Titlen: De helliges evige Hvile blev udgivet af Foreningen til christelige Opbyggelsesskrifters Udbredelse i Folket; endelig Baxters mest populære Bog: A Call to the Unconverted (1657), oversat til dansk som: Opfordring til Uomvendte og udgivet anonymt i Kbhvn. 1848. De tre Bøger er samtidig — uden Udgivelsesaar — udsendt i smaa Oktavudgaver af Det amerikanske Traktat-Selskab i New York, og det er af dette Selskab at Bøgerne efter Anmodning af Torben Lange er sendt til hans Svoger L. A. Colding, som T. L. beder om at lade dem gaa videre til de i Brevet nævnte Slægtninge og Venner.

222, 1. Lene, se ovfr. S. 193. — 3. Tante Lange i Fred.s [sund]. Torben Langes Tante og Svigermoder, se ovfr. S. 21. — 4. Ane Lange. Antagelig Anna Buttler (1811—74), gift 1832 m. Grethe Langes Halvbroder, Købmand i Frederikssund og svensk-norsk Vicekonsul Hans Rasmus Lange (1797—1872), se ovfr. S. 16 og Leg. fam. Lange S. 65. — 5. Louise Heiberg, Barn- og Ungdomsveninde af Grethe Lange, Louise (Lovise) Marie Jensine Heiberg (1823—68), Datter af Apoteker i Frederikssund Chr. Fr. Fabricius Heiberg († 1826) og Petrine Charlotte Beck, der 1827 ægtede sin 1. Mands Efterfølger som Apoteker i Fr.sund Ivar Brinch Seidelin (1789—1861). Louise Heiberg ægtede 1852 Apoteker i Brevik i Norge Peter Heiberg Wirsching (1815—1906) (G. F. Heiberg: Slægten Heiberg. Kria 1907, S. 158 f.). — 6. Chr. Rosendahl, Farver i Fr.sund, Formand for Borgerrepræsentationen Christian Jacobsen Rosendahl (o. 1810—78). — 12 f. n. Ichstad, Isted.

223, 1—2. 6000 Aar ... Mil[l]eniumet. Smb. m. en Ytring ovfr. S. 217 peger disse Tanker i Retning af, at Torben Lange ikke er upaavirket af adventistiske Gætterier om Tiden for Tusindaarsriget; hans Regnestykke synes dog ikke helt at kunne passes ind i Adventisternes System (se herom Michæ Neiiendam: Frikirke og Sekter, 1927, S. 290 f.). — 13—14.

som der staaer i Visen, Poul Møllers Digt: Glæde over Danmark; de ikke helt rigtigt citerede Verslinier findes Digtets 7. Strofe.

224, 6. Jeg havde en Løremester i 4 Aar. Hans Lærer i Matematik i Sorø 1832—36 var Adjunkt, fra 1843 Lektor Carl Emil Mundt (1802—73). Om hans Bedømmelse af Torben Lange som Discipel se ovfr. S. 245 f. Direktor i Sorø H. F. J. Estrup giver i Brev af 10. 10. 1831 til sin Svoger, Medlem af Dir. f. Univ. og de lærde Skoler, Professor Lauritz Engelstoft, Adjunkt Mundt det Skudsmaal, at han er søn meget samvittighedsfuld og punctlig Lærer, men forstaar aldeles ikke at omgaaes og behandle Ungdommen som Opdrager, hvilket jo falder meget nøje sammen med Torb. Langes Dom om sin Lærer (Nogle Breve fra Direktor for Sorø Akademi, Dr. H. F. J. Estrup, Soraner-Bladet, V. Aarg. No. 8, S. 63, for Novbr. 1920).

228, 1 f. n. Jeg er rask. Om hans Benskade se ovfr. S. 210; Øjensvagthed har han lidt af fra ung, se ovfr. S. 15; han var efterhaanden, skriver han i Juli 1850, blevet pilmager — jeg veier 36 $\overline{\text{B}}$ mindre nu end den Vinter jeg laa hjemme i Danmark c : 1848—49.

229, 9. Min Nyehed er, at Lille Louise ... Fortsættelsen har sikkert skullet lyde saadan noget som: venter sig en lille Bror eller Søster, thi Familiens 2. Barn, en lille Pige, blev født 5. 11. 1851, altsaa efter sin Faders Død; selv døde den lille Pige, der ved Daaben fik Navnene Anne Margrethe, allerede i Juli 1852.

230, 3—4. Citatet har ikke kunnet stedfæstes. — 5—6. Krigen er endelig ophørt, og de samme tyske Tropper etc. 22. 1. 1851 inddroges de danske Forposter Syd for Dannevirke, og Insurgenthæren var opløst. I Henhold til Art. IV i Fredstraktaten af 2. 7. 1850 mellem Danmark, Preussen og det tyske Forbund om Kongen af Danmarks Krav paa det tyske Forbunds Mellekomst for at genoprette Kongens Udøvelse af sin legitime Autoritet i Holsten, rykkede 9. 2. 1851 20.000 Østerrigere og 15.000 Preussere ind og besatte Landet; først i Slutningen af Februar 1852 blev Holsten friet for dette Tryk.

231, 1. den sidste Konge skulle hænges i Tarmen af den sidste Præst. Iflg. Oscar Arlaud: Bevingede Ord, 1878, S. 113 tillægges denne Udtalelse den franske Præst i Champagne J. Mesliers († 1733) men skyldes nok snarere

Fr. de Voltaire, som udgav *M.s Testamentes*. — 12 f. n. For omtrent 70 à 80 Aar siden. Torben Lange tænker paa Resultatet af de nordamerikanske Koloniers Uafhængigheds-krig 1775—82.

232, 14. være sjofel nok til at kalde hende slet og ret Madame, se ovfr. Noten ad S. 192, 7 f. n.; han skrev dog selv Madam uden paa sit Brev til Moderen 4. 3. 1849 (ovfr. S. 199); senere skrev han stadig Mrs. — 11 f. n. Peter. Om Peter Andreas Colding, se ovfr. S. 136; han var 1845 blevet Sognepræst for Anholt, hvorfra han 1856 flyttede til Koberup ved Viborg og 1871 til Kjæng paa Fyn. Om hans Tilværelse paa Anholt se T. A. Colding: Præstegaardsliv paa Anholt omkring 1850 i *Fra Randers Amt*, 1940, S. 67—77.

233, 9. den første Baad, der nogensinde har befaret Merimac Floden. Merrimac, der gennemløber Staten New Hampshire og falder i Atlanterhavet ved Newburyport i Massachusets efter højere oppe at have dannet flere Fald, er nu sejlbare i en Længde af 27 km af sit nedre Løb men har ikke fri Udsejling til Havet. — 5 f. n. Baxter, se ovfr. S. 222.

234, 11. Mynster. Biskop J. P. Mynster (1775—1854) udgav 1833 (4. Opl. 1855) sin æberømte Andagtsbog: *Betragtninger over de christelige Troeslærdommes, I—II, Tidens mest yndede Andagtsboge* (DbL XVI, S. 331).

236, 12. følt knager Granen i kolde Nat etc. Citatet er hentet fra Oehlenschlägers Digt *Hakon Jarls Død*, *Poetiske Skrifter* ved F. L. Liebenberg, B. 24, 1861, S. 23.

Ad S. **263**, Noten til S. **141**, L. 12 f. n. Om Torben Langes Skolekammerater, der blev Studenter, fra Sorø, findes udførlige Oplysninger i Paul Hennings: *Fortegnelse . . . over de fra Sorø Akademis lærde Skole . . . dimitterede Studenter* (Soransk Tidsskrift, 4. Bind, 1901, S. 42 f.).

PERSONREGISTER

- Arnold, Skibsfører, 233.
Baltzer, Snedker, 36, 47.
Bang, Krigsraad, 37, 89, 97.
Baxter, Rich., eng. Præst, 222, 234.
Blicher, St. St., Præst, 19.
Buren, Martin van, Præsident for U.S.A., 150.
Clay, Henry, amer. Politiker, 150, 164.
Colding, Andreas Andreassøn, Koff.kapt., 10. Andreas Chr., Skibsfører, 10, 11. Anne Sophie, f. Fønss, 10, 159, 169. Ludv. August, Stadsingeniør i Kbhvn., 11, 20, 112, 121, 136, 158, 169, 192, 217, 222 f., 229, 237. Peter Andreas, Sognepræst, 136, 232. Torben Andreas (Andriis), 210.
Cooper, J. T., Romanforf., 146.
Doddrigde, Philip, eng. Præst, 221 f.
Douglass, Geo., amer. Købmand, 49.
Döllner, Christine, f. Schiørring, 36. Harald, Kbmd. i New York, 34, 75, 107.
Estrup, H. F. J., Direktor, Etatsraad, Dr., 88.
Fletwood, Baron, Skibsfører, 202.
Flor, Skibsfører, 32 f., 40.
Franklin, Benj., amer. Politiker, 149.
Fønss, Lene Marie Pedersdatter, 10. Theodor, Kbmd., 46. Peder Pedersen, Præst, 9.
George, drayman, 179, 215.
Griver, John, Jæger, 73.
Grøndahl, Sophie, Teltholderske, 133.
Guldberg, O. E. Høegh-, H R Advokat, 141.
Gøl[d]ner, Heinrich, Snedkermester, 36.
Hassenfeldt, Dansk-Amerikaner, 157.
Heiberg, Louise M. J., 222.
Hingelberg, Udvandrer, 173.
Holm, Udvandrer, 174 f.
Horton, H., Capt., Farmer, 80, 85, 91.
Holsman, Borger i St. Louis, 134, 204.
Hoyt, S. C., Frugthandler, 157.

- Joinville, François Ferd., Prins af, Søofficer, 75.
 v. Kaiserling, Udvandrer, 41.
 Kehlet, Chr., Kaffeusejer, 75.
 Kikkebusch, Skræder, 37.
 Klingel, Gæstgiver, 44, 75.
 Knudsen, H. C., Skuespiller, Transportforvalter, 10.
 Juliane Charlotte, 136.
 Sophie Frederikke, f. Fønss, 10, 21.
 Krarup, Henriette, f. Manniche, 18. J. B., Præst, 118.
 N. B. Chr., Forpagter, Landbrugsskoleejer, 17, 19, 20.
 Kynde, Otto Fr., cand. theol., Overlærer, 193. Lene, f. Lange, 193, 215.
 Lange, Anna (Ane), f. Buttler, 222. Anne Marg. Hansdatter, Jfr., 113, 135. Anna Margrethe (Grethe) f. Lange, 21, 130, 168, 195 f., 199 f. Carl Vilh., Overauditer, 14. Caroline Augusta, f. Greibe, 183. Chr. Ludv., Postmester, 183. Hans Rasmus, Kbmd., 16. Hans Peter Torben, 11, 13, 21 f., 28, 168 f., 199. Henriette (Jette) g. m. Ludv. Aug. Colding, 11, 13, 15, 21, 136 f., 148, 168 f. Jørgen Hansen, Farmer i Fr.sund, 10, 21. Louise, f. Fønss, 10. Sophie Frederikke, f. Knudsen (Tante Langes), 136, 222. Sophie Louise (Loui), 21, 211 f., 224 f., 225, 229. Torben Hansen, Koff.kapt., Transp.forv., 10 f., 13, 197 f.
 Lehmann, Orla, Politiker, 114.
 Lund, E., Ejer af Skovsgaard, 71. Hansine Marg. Olivia, 131.
 McClay — McLeod — eng. Officer, 74.
 Mahlman, Aug., tysk Digter, 218.
 Madeira, John, Gæstgiver, 49.
 Meter, John van, Farmer, 66 f.
 Mynster, J. P., Biskop, theol. Forf., 234.
 Nielsen, A., Teltholder, 133.
 Okkendon, Farmer, 180 f.
 Polk, J. K., Præsident for U.S.A., 164.
 Rosendahl, Chr. J., Farver, 227.
 Sagoye'watha (Red Jacket), Indianerhøvding, 162.
 Sames, L. C. D. D., Kaptajn, 36. M. C. F., f. Hintzpeter, Oberstinde, 36.
 Schultz, Borger i St. Louis, 206.
 Scott, Dansk-Amerikaner, 37 f.
 Servell, Eliza, 130, 140, 144.
 Seymour, Farmer, 48, 71 f.
 Siegumfeldt, Cigarmager, 172 f.
 Smith, Hiram, 162. Joseph, 152, 161 f., 188. Mrs., 145.
 v. Tagen, Madame, 94.
 Torp, Dansk-Amerikaner, 46.

- Treschow, Herman Gerhard,
Styrmand, 76, 96.
- Utke, Sophie, g. m. Læge
Larsen, Bogense, 11 f., 15 f.
168 f.
- Waage, G. H., Direktor for
Sorø Akademi, Dr. 141.
- Wegener, C. F., Overlærer
v. Sorø Akademis Skole,
14, 76, 130, 141.
- Werliin, A. F., Malermester,
38.
- Wood, George, Købmand,
49.
- Wort, Caspar Bonaparte,
Farmer, 110, 114, 121,
129 f., 140, 180 f., 216.
- Cook, Farmer, 121 f.
Louise, 113 f., Rachel, 121 f.
-